

CANOANELE BISERICII ORTODOXE

CANOANELE SFINȚILOR PĂRIȚI,
CANOANELE ÎNTREGITOARE ȘI PRESCRIPTII CANONICE

Studiu introductiv, introduceri, note și traducere
RĂZVAN PERȘA

- EDIȚIE BILINGVĂ -

III

Editor:

Pr. Mihai HAU

Redactor coordonator:

Pr. Cristian ANTONESCU

Redactori:

Alexandru ROTARIU

Andrei HLANDAN

Layout și coperta:

Daniela Gabriela PASCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Canoanele Bisericii Ortodoxe / studiu introd., introd., note și trad.: Răzvan

Perșa. - București: Basilica, 2018

3 vol.

ISBN 978-606-29-0205-6

**Vol. 3.: Canoanele Sfinților Părinți, Canoanele întregitoare și
prescripții canonice. - 2018. - Conține bibliografie. - ISBN 978-606-29-0208-7**

I. Perșa, Răzvan (pref.; note; trad.)

28

© Editura *BASILICA* – 2018

ISBN 978-606-29-0205-6

www.editurapatriarhiei.ro

editura@patriarhia.ro

CANONUL SFÂNTULUI CIPRIAN AL CARTAGINEI ȘI AL SINODULUI DIN CARTAGINA (255-256)

BIBLIOGRAFIE: J.A. FISCHER, A. LUMPE, *Die Synoden von den Anfängen bis zum Vorabend des Nicaenums (Konziliengeschichte)*, Paderborn, 1997, pp. 249-308; Allen BRENT, *Cyprian and Roman Carthage*, Cambridge University Press, 2010; Sf. CIPRIAN AL CARTAGINEI, *Scrisori*, trad. I. Diaconescu, O. Pop, Ed. Sophia, București, 2011; H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 112-114; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 257-259; Geoffrey D. DUNN, „Heresy and Schism in Cyprian of Carthage”, în: *Journal of Theological Studies*, 55/2004, pp. 551-574; Maureen TILLEY, „When Schism Becomes Heresy in Late Antiquity: Developing Doctrinal Deviance in the Wounded Body of Christ”, în: *Journal of Early Christian Studies*, 15/2007, pp. 1-27; Rowan WILLIAMS, „Defining Heresy”, în Allen KREIDER, *The Origins of Christendom in the West*, T&T Clark, Edinburgh, 2001, pp. 313-336; Attilio CARPIN, *Battezzati nell'unica vera chiesa? Cipriano di Cartagine e la controversia battesimale*, Edizioni Studio Domenicano, 2007, Bologna, pp. 11-77; Everett FERGUSON, *Baptism in the Early Church: History, Theology, and Liturgy in the First Five Centuries*, Wm. B. Eerdmans Publishing, 2009, pp. 351-361, 380-399.

Între anii 254-256, Sf. Ciprian al Cartaginei intră în dispută directă cu viziunea pe care Roma și alte Biserici o aveau asupra primirii ereticilor și schismaticilor la Biserică. Atitudinea Sfântului Ciprian s-a concretizat prin deciziile sinodale din anii 255 și 256, întemeindu-se pe părerile și practicile anterioare. Tertulian, al cărui ucenic a fost Sf. Ciprian al Cartaginei, a tratat tema botezului ereticilor în două scrieri, una redactată în limba greacă, dar care s-a pierdut, și în capitolul XV din lucrarea *Despre botez*, redactată între anii 200-206¹. Cu toate

¹ TERTULIAN, *Despre Botez*, trad. Ierom. P. Părvuloiu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 32.

acestea, după cum afirmă Tertulian însuși, nu s-a găsit o soluție practică cu privire la primirea ereticilor². Un alt izvor al tezelor Sf. Ciprian al Cartaginei este sinodul din anul 220 din Cartagina, sub episcopul Agrippinus, care introduce practica rebotezării ereticilor³. Argumentația lui Tertulian va fi preluată de către Sfântul Ciprian și impusă în Sinodul din Cartagina din anul 255, la care au participat 32 de episcopi, majoritatea acestora venind din vecinătatea Cartaginei⁴. Sinodul este documentat de către *Epistolele* 70 și 71 ale Sf. Ciprian al Cartaginei. *Epistola* 70 reprezintă decizia sinodului din anul 255. În primăvara anului 256, s-a întrunit un nou sinod în Cartagina, în care să fie reprezentat întregul episcopat al Africii. Sinodul este reflectat în *Epistola* 72 a Sf. Ciprian al Cartaginei către papa Ștefan al Romei⁵. Numărul episcopilor prezenți la acest sinod a fost de 71. Prin acest sinod, Sf. Ciprian al Cartaginei intră în contradicție directă cu practica romană de primire a ereticilor și schismaticilor în Biserică, sinodul cartaginez reconfirmând decizia din anul 255. Un ultim sinod cartaginez, care a încercat să soluționeze disputa cu privire la primirea ereticilor, s-a ținut la 1 septembrie 256⁶. Numărul participanților la acest sinod a fost de 87 episcopi din Africa, Numidia și Mauritania. Acest sinod general african a reafirmat decizia sinodului din 255, ea fiind receptată ulterior în tradiția canonică.

Prima atestare a Canonului Sfântului Ciprian într-o colecție canonică răsăriteană este abia în secolul al VII-lea, într-o recenzie a *Syntagmei în 14 Titluri*. Cu toate acestea, canonul sau scrisoarea

² „Nu avem decât un singur botez, potrivit Evangheliei Domnului și epistolelor apostolului, deoarece există Un singur Dumnezeu și o singură Biserică în ceruri. 2. Fără îndoială, să rămână în sarcina unuia mai competent să dezbată ce practică trebuie urmată în ceea ce îi privește pe eretici! Căci pentru noi a fost instituit [botezul], iar ereticii nu au nicio partășie cu învățătura noastră, deoarece sunt străini, precum o demonstrează și lipsirea lor de Euharistie. Nu pot recunoaște în ei porunca ce mi-a fost dată mie, pentru că nu avem același Dumnezeu, nici un Unul și același Hristos. Prin urmare, nici nu avem un singur Botez, pentru că nu este unul și același. [Ereticii], neavând botezul potrivit ritualului rânduit, nu îl au deloc. Nici nu pot lua în considerare ceea ce nu au. Astfel, nici nu pot primi ceea ce nu au. Dar despre aceasta noi am tratat mai pe larg [într-o scriere] în grecește” – TERTULIAN, *Despre Botez*, pp. 109-110.

³ J.A. FISCHER, A. LUMPE, *Die Synoden von den Anfängen bis zum Vorabend des Nicaenums (Konziliengeschichte)*, Paderborn, 1997, pp. 153-157.

⁴ Pentru lista episcopilor participanți la sinodul din 255, a se vedea: J.A. FISCHER, A. LUMPE, *Die Synoden von den Anfängen...*, pp. 249-263.

⁵ J.A. FISCHER, A. LUMPE, *Die Synoden von den Anfängen...*, pp. 237-239.

⁶ J.A. FISCHER, A. LUMPE, *Die Synoden von den Anfängen...*, pp. 264-307.

sinodală este omisă și după aceea în multe manuscrise canonice⁷. Soluția sinodului cartaginez nu a fost acceptată în întreaga Biserică, după cum arată canoanele paralele (7 și 8 Laod., 8 și 19 I Ec., 1, 5, 20 și 47 Sf. Vasile cel Mare, 57 și 80 Cartagina, 7 II Ec., 95 Trulan), Canonul de la Cartagina 256 fiind pus, conform Canonul 2 Trulan, după canoanele Sfinților Părinți, arătând receptarea sa ulterioară în Tradiția canonică. Canonul cartaginez este considerat de către Sinodul Trulan, prin Canonul 2, ca o practică locală, valabilă doar pentru ținuturile Africii:

„ἔτι μὴν καὶ τὸν ὑπὸ Κυπριανοῦ, τοῦ γενομένου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀφρῶν χώρας καὶ μάρτυρος, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου ἐκθέντα κανόνα, ὃς ἐν τοῖς τῶν προειρημένων προέδρων τόποις, καὶ μόνον, κατὰ τὸ παραδοθὲν αὐτοῖς ἔθος, ἐκράτησε”,

ceea ce arată că nu era aplicat sau respectat decât în acele provincii. În același timp, Canonul 95 al Sinodului Trulan arată care este practica generală de primire a celor de alte credințe în Biserică. Faptul că decizia Sinodului din Cartagina a fost una locală este dat și de receptarea târzie a ei în colecțiile canonice.

Analizele amănunțite actuale ale conceptului de „eretic” și „schismatic” în opera Sfântului Ciprian au arătat că în teologia episcopului cartaginez cei doi termeni sunt, de cele mai multe ori, interschimbabili⁸, diferența dintre „erezie” și „schismă” fiind o dezvoltarea teologică ulterioară, precum se poate vedea la Sf. Vasile cel Mare sau la Fericitul Augustin. Astfel, în viziunea Sf. Ciprian al Cartaginei, echivalarea ereticilor cu schismaticii făcea imposibilă acceptarea botezului celor din urmă.

⁷ David WAGSCHAL, *Law and Legality in the Greek East. The Byzantine Canonical Tradition*, 381-883, Oxford University Press, 2015, p. 46; Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, p. 113.

⁸ Pentru raportul dintre erezie și schismă la Sf. Ciprian al Cartaginei, a se vedea: Geoffrey D. DUNN, „Heresy and Schism in Cyprian of Carthage”, în: *Journal of Theological Studies*, 55/2004, pp. 551-574; Maureen TILLEY, „When Schism Becomes Heresy in Late Antiquity: Developing Doctrinal Deviance in the Wounded Body of Christ”, în: *Journal of Early Christian Studies*, 15/2007, pp. 1-27; Rowan WILLIAMS, „Defining Heresy”, în Allen KREIDER, *The Origins of Christendom in the West*, T&T Clark, Edinburgh, 2001, pp. 313-336; Gerald BONNER, „Dic Christi Veritas Ubi Nunc Habitas: Ideas of Schism and Heresy in the Post-Nicene Age”, în William E. KLINGSHIRN, Mark VESSEY, *The Limits of Ancient Christianity: Essays on Late Antique Thought and Culture in Honor of R. A. Markus*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 1999, pp. 63-79.

EDIȚII ȘI TRADUCERI

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 303-313; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 368-369; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τῶν θείων και ιερῶν κανόνων*, vol. 3, Atena, 1853, pp. 2-6.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 303-313.

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 483-488; SAINT CYPRIAN, *The Epistles of S. Cyprian with the Council of Carthage on the Baptism of Heretics*, J.H. Parker, 1844.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 303-313; Archim. Grigórios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiiaux*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 207-213.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Banias, Tesalonic, 2009.

Română: Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 181-183; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 1, Tipografia Diecezană, Arad, 1934, pp. 335-337; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 208-213; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfințele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatych Apostol, Svjatych Soborov Vselenskich i Pomestnych i Svjatych Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 301-302 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Ἐπιστολή γραφεῖσα παρὰ τινων ἐπισκόπων, ὧν εἷς ἦν Κυπριανὸς ὁ ἀρχαῖος καὶ διάσημος ἐπίσκοπος, πρὸς ἐτέρους ἐπισκόπους.

Περὶ τοῦ δεῖν βαπτίζεσθαι τοὺς αἰρετικούς.

Κυπριανός, Λιβεράλιος, Καλδώνιος, Ἰουλιανός, Πρίμος, Καικιλίκιος, Πολύκαρπος, Νικόδημος, Φήλιξ, Μαρούκιος, Σούκεσος, Λουκιανός, Ὀνωρᾶτος, Φουρτουναῖος, Οὐϊκτωρ, Δονᾶτος, Λούκιος, Ἡρκουλάνεθος, Πομπώνιος, Δημήτριος, Κούϊντος, Σατουρνίλος, Ἰανουᾶριος, Μάρκος, ἄλλος Σατουρνίλος, ἄλλος Δονᾶτος, Ρογοτιανός, Σιδᾶτος, Οὐανοναρίω, Μαξιμίνω καὶ Σατορνίλω, Μαξιμιανῶ, Οὐϊκτορι, Κασίω, Προκούλω, Μολιανῶ, Γαργιλίω, ἄλλω Σατουρνίλω, Νεμεσιανῶ, Ναμπύλω, Ἀντωνιανῶ, Ρογατιανῶ, Ὀνωράτω, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν.

Ἐν κοινοβουλίῳ ὄντες, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀνέγνωμεν γράμματα ἀφ' ὑμῶν σταλέντα περὶ τῶν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, ἢ σχισματικοῖς δοκούντων βεβαπτίσθαι, ἐρχομένων πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἣτις ἐστὶ μία, ἐν ἣ βαπτίζομεθα καὶ ἀναγεννώμεθα. Περὶ ὧν καὶ πεποιθήμεν, καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκεῖνα πράττοντας, τὴν στερεότητα τοῦ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κανόνος κρατεῖν. Ὅμως ἐπεὶ συγκοινωνοὶ ἡμῶν ἐστὲ καὶ ζητῆσαι περὶ τούτου διὰ τὴν κοινὴν ἀγάπην ἠθελήσατε, οὐ πρόσφατον γνώμην, οὐδὲ νῦν ἡδρασμένην προσφέρομεν, ἀλλὰ τὴν πάλαι ὑπὸ τῶν προγενεστέρων ἡμῶν μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας δεδοκιμασμένην, καὶ ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθεῖσαν, κοινούμεθα ὑμῖν καὶ συζηύγνυμεν, τοῦτο καὶ νῦν χειροτονοῦντες, ὅπερ διὰ παντός ἰσχυρῶς καὶ ἀσφαλῶς κρατοῦμεν, μηδένα βαπτίζεσθαι δύνασθαι ἔξω τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνὸς ὄντος βαπτίσματος καὶ ἐν μόνῃ τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχοντος. Γέγραπται γάρ· Ἐμὲ ἐγκατέλιπον, πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὠρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, τοὺς μὴ δυναμένους ὕδωρ συσχεῖν. Καὶ πάλιν, ἡ ἀγία Γραφή προμηνύουσα λέγει· Ἀπὸ ὕδατος ἀλλοτρίου ἀπέχεσθε καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πῖητε. Δεῖ δὲ καθαρίζεσθαι καὶ ἀγιάζεσθαι τὸ ὕδωρ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ἵνα δυνηθῇ τῷ ἰδίῳ βαπτίσματι τὰς ἀμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου ἀνθρώπου ἀποσμηξαί. Διὰ τε Ἰεζεκιὴλ τοῦ προφήτου λέγει Κύριος· Καὶ ὤρατισω ὑμᾶς καθαρῶ ὕδατι καὶ καθαρῶ ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ὑμῖν. Πῶς δὲ δύναται καθαρίσαι καὶ ἀγιάσαι ὕδωρ ὁ ἀκάθαρτος ὧν αὐτὸς καὶ παρ' ᾧ Πνεῦμα ἅγιον

οὐκ ἔστι, λέγοντος τοῦ Κυρίου ἐν τοῖς Ἀριθμοῖς· Καὶ πάντων ὧν ἄψεται ὁ ἀκάθαρτος, ἀκάθαρτα ἔσται; Πῶς βαπτίζων δύναται ἄλλω δοῦναι ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ὁ μὴ δυνηθεὶς τὰ ἴδια ἁμαρτήματα ἔξω τῆς Ἐκκλησίας ἀποθέσθαι; Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐρώτησις, ἡ ἐν τῷ βαπτίσματι γενομένη, μάρτυς ἐστὶ τῆς ἀληθείας. Λέγοντες γὰρ τῷ ἐξεταζομένῳ· Πιστεύεις αἰώνιον ζωὴν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαμβάνειν; οὐκ ἄλλο τι λέγομεν, εἰ μὴ ὅ,τι ἐν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ δοθῆναι δύναται. Παρὰ δὲ τοῖς αἰρετικοῖς, ὅπου Ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἁμαρτημάτων ἄφεσιν λαβεῖν. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῶν αἰρετικῶν συνήγοροι ἢ τὴν ἐπερώτησιν ἐναλλάξαι ὀφείλουσιν ἢ τὴν ἀλήθειαν ἐκδικῆσαι, εἰ μὴ τι αὐτοῖς καὶ τὴν Ἐκκλησίαν προσνέμουσιν, οὓς βάπτισμα ἔχειν διαβεβαιοῦνται. Ἀνάγκη δὲ ἐστὶ καὶ χρίσθαι τὸν βεβαπτισμένον, ἵνα, λαβὼν χρίσμα, μέτοχος γένηται Χριστοῦ. Ἁγιάσαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἰρετικός, ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε Ἐκκλησίαν. Ὅθεν οὐ δύναται χρίσμα τὸ παράπαν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς εἶναι. Πρόδηλον γὰρ ἐστὶν ἡμῖν, μηδαμῶς δύνασθαι παρὰ ἐκείνοις ἀγιάζεσθαι ἔλαιον εἰς εὐχαριστίαν. Εἰδέναι γὰρ καὶ μὴ ἀγνοεῖν ὀφείλομεν, ὅτι γέγραπται· Ἐλαιον ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου, ὁ δὲ καὶ πάλαι ἐμήνυσε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν Ψαλμοῖς. Μήπως, ἐξιχνιασθεῖς τις καὶ ἀπὸ τῆς εὐθείας ὁδοῦ πλανηθεῖς, παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς, τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἀντιπάλαις, χρισθῆ. Πῶς δὲ εὐξεται ὑπὲρ τοῦ βαπτισθέντος οὐχὶ ἱερεὺς, ἀλλ' ἱερόσυλος καὶ ἁμαρτωλός, λεγούσης τῆς Γραφῆς, ὅτι ὁ Θεὸς ἁμαρτωλῶν οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἢ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῆ, τούτου ἀκούει; Διὰ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας νοοῦμεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν· τίς δὲ δύναται δοῦναι, ὅπερ αὐτὸς οὐκ ἔχει ἢ πῶς δύναται πνευματικὰ ἐργάζεσθαι ὁ ἀποβαλὼν Πνεῦμα ἅγιον; Διὰ τοῦτο καὶ ἀνανεοῦσθαι ὀφείλει ὁ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἐρχόμενος, ἵνα ἔσω διὰ τῶν ἁγίων ἀγιασθῆ, γέγραπται γὰρ ὅτι· Ἄγιοι ἔσεσθε, καθὼς ἐγὼ ἅγιός εἰμι, λέγει Κύριος, ἵνα καὶ ὁ πλάνη βουκοληθεῖς ἐν τῷ ἀληθεῖ καὶ ἐκκλησιαστικῷ βαπτίσματι καὶ αὐτὸς τοῦτο ἀποδύσῃται, ὅστις πρὸς Θεὸν ἐρχόμενος ἄνθρωπος καὶ ἱερέα ἐπιζητῶν ἐν πλάνῃ εὐρεθεῖς, ἱεροσύλῳ προσέπεσε. Δοκιμάζειν γὰρ ἐστὶ τὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν βάπτισμα, τὸ συνευδοκεῖν τοῖς ὑπὲρ ἐκείνων βεβαπτισμένοις. Οὐ γὰρ δύναται ἐν μέρει ὑπερισχύειν· εἰ ἠδυνήθη βαπτίσει, ἴσχυε καὶ ἅγιον Πνεῦμα δοῦναι· εἰ οὐκ ἠδυνήθη, ὅτι ἔξω ὧν, Πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἔχει, οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσει, ἐνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος,

καὶ ἑνὸς ὄντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐπάνω Πέτρου τοῦ ἀποστόλου, ἀρχήθην λέγοντος, τῆς ἐνότητος τεθεμελιωμένης. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμενα, ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. Οὐ γὰρ δύναται τι δεκτὸν καὶ αἰρετὸν εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ τῶν ὑπὲρ ἐκείνων γινομένων, οὓς ὁ Κύριος πολεμίους καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστί, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. Καὶ ὁ μακάριος ἀπόστολος Ἰωάννης, ἐντολὰς Κυρίου τηρῶν, ἐν τῇ ἐπιστολῇ προέγραψεν· Ἠκούσατε, ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν δὲ ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν, ὅτι ἐσχάτη ὥρα, ἐστίν. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς συνιέναι ὀφείλομεν καὶ νοεῖν, ὡς οἱ ἐχθροὶ Κυρίου καὶ οἱ ἀντίχριστοι ὠνομασμένοι, δυνατοὶ οὐκ εἶεν χάριν δοῦναι τῷ Κυρίῳ. Καὶ διὰ τοῦτο ἡμεῖς οἱ σὺν Κυρίῳ ὄντες καὶ ἐνότητά Κυρίου κρατοῦντες καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ χορηγοῦμενοι, τὴν ἱερατεῖαν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ λειτουργοῦντες, ὅσα οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, τουτέστι πολέμοι καὶ ἀντίχριστοι, ποιοῦσιν ἀποδοκιμάσαι καὶ ἀποποιῆσαι καὶ ἀπορρῖψαι καὶ ὡς βέβηλα ἔχειν ὀφείλομεν. Καὶ τοῖς ἀπὸ πλάνης καὶ στρεβλότητος ἐρχομένοις, ἐπὶ γνώσει τῆς ἀληθινῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, δοῦναι καθόλου Θείας δυνάμεως μυστήριον ἐνότητός τε καὶ πίστεως καὶ ἀληθείας.

Epistola scrisă de către unii episcopi, dintre care unul era Ciprian, episcop vechi și renumit, către alți episcopi, Cartagina 255-256

Canonul Sfântului Ciprian al Cartaginei și al Sinodului din Cartagina (255-256)

Despre faptul că ereticii trebuie să fie botezați

Ciprian, Liberal, Caldonius, Iulian, Primus, Cecilius, Policarp, Nicodim, Felix, Marrucius, Successus, Lucian, Onoratus, Fortunatus, Victor, Donatus, Lucius, Herculianus, Pomponius, Demetrius, Quintus, Saturnin, Ianuarie, Marcu, alt Saturnin, alt Donatus, Rogotianus, Sedatus, salutare fraților noștri Ianuarie, Maximinus și Saturnin, Maximian, Victor, Cassius, Proclu, Molianus, Gargilius, unui alt Saturnin, lui Nemesianus, Nampulus, Antonianus, Rogotianus și Honorius.

Canonul Sinodului din Cartagina

Iubiți frați, aflându-ne în sinod, am citit scrisorile trimise de voi cu privire la cei care se pare că au fost botezați de către eretici sau de către schismatici și care vin la Biserica sobornicească, cea una, în care suntem botezați și suntem renăscuți. În privința acestora, credem că și voi înșivă, făcându-le pe acelea, păstrați fermitatea canonului Bisericii sobornicești. Totuși, fiindcă sunteți în comuniune cu noi și ați dorit să cercetați în privința acestui lucru prin dragoste comună, nu vă aducem înaintea o părere recentă și nici una stabilită acum, ci pe cea examinată din vechime cu multă acrivie și atenție de către predecesorii noștri⁹, și care a fost observată îndeaproape de către noi; pe aceea v-o împărtășim și vouă și adăugăm, hotărând acum acest lucru, pe care îl păstrăm întotdeauna cu putere și cu certitudine, că nimeni nu poate fi botezat în afara Bisericii sobornicești, fiindcă botezul este unul și se află numai în Biserica sobornicească. Căci a fost scris: „pe Mine, izvorul apei celei vii, M-au părăsit și și-au săpat fântâni sparte, care nu pot ține apă” (*Ieremia 2, 13*). Și din nou Sfânta Scriptură spune, descoperind înaintea: „Țineți-vă departe de apa străină și să nu beți din izvor străin” (*Pilde 5, 15*). Dar se cuvine ca apa să fie mai întâi curățată și sfințită de către preot, pentru ca păcatele omului care va fi botezat să poată fi șterse prin botezul însuși. Și Domnul spune, prin profetul Iezechiel: „și vă voi stropi cu apă curată și vă veți curăți și vă voi da inimă nouă și duh nou vă voi da” (*Iezechiel 36, 25-26*). Cum poate cel care este el însuși necurat și cu care nu este Duhul Sfânt să curețe și să sfințească apa, fiindcă Domnul spune în *Numerii*: „Toate cele de care se va atinge cel necurat vor fi necurate” (*Numerii 19, 22*)? Cum poate să dea altuia iertarea de păcate atunci când botează cel care nu poate în afara Bisericii să-și lepede propriile păcate? Dar și însăși întrebarea care este la botez reprezintă un martor al adevărului, deoarece se spune celui care este cercetat: „Crezi că primești viața veșnică și iertarea păcatelor?” Nu spunem altceva decât că poate fi dată în Biserica sobornicească. Dar la eretici, unde nu este Biserică, este cu neputință să se primească iertarea păcatelor. De aceea, apărătorii ereticilor sunt datori fie să schimbe

⁹ În *Scrisoarea LXXI*, Sf. Ciprian al Cartaginei afirmă că cei ce au hotărât rebotezarea ereticilor și schismaticilor sunt părinții adunați în sinodul din anul 220 din Cartagina sub episcopul Agrippinus, care introduce practica rebotezării – J.A. FISCHER, A. LUMPE, *Die Synoden von den Anfängen...*, pp. 153-157.

întrebarea, fie să apere adevărul, dacă nu cumva cei care afirmă că au botezul le atribuie acelor și biserică. Dar este necesar ca cel care a fost botezat să fie uns, încât, după ce a primit ungera, să devină părtaș al lui Hristos. Dar un eretic care nu are nici altar, nici Biserică, nu poate să sfințească untdelemnul, de aceea, nu poate exista nicidecum vreo ungeră la eretici. Căci este evident pentru noi că untdelemnul nu poate fi nicidecum sfințit de către aceia la Euharistie. Deoarece suntem datori să știm și să nu ignorăm că a fost scris: „untdelemnul păcătosului să nu ungă capul meu” (*Psalmul* 140, 6), lucru pe care Duhul Sfânt l-a descoperit de demult în psalmi, ca nu cumva cineva, fiind abătut și rătăcind de la calea cea dreaptă, să fie uns de către eretici, potrivit lui Hristos. Dar cum se va ruga pentru cel care a fost botezat nefiind preot, ci profanator și păcătos, fiindcă spune Scriptura că: „Dumnezeu nu îi ascultă pe păcătoși, dar dacă este cineva cinstitor de Dumnezeu și face voia Lui, pe acesta îl ascultă (*Ioan* 9, 31)”? Prin Sfânta Biserică înțelegem iertarea păcatelor, dar cine poate să dea ceea ce el însuși nu are sau cum poate să săvârșească lucruri duhovnicești cel care l-a lepădat pe Duhul Sfânt? De aceea, cel care vine spre Biserică este dator să fie reînnoit, ca să fie sfințit înăuntru prin cei sfinți, deoarece s-a scris: „Veți fi sfinți, precum Eu sunt sfânt, zice Domnul” (*Leviticul* 11, 44), pentru ca și cel care a fost înșelat prin rătăcire să dezbrace și el aceasta în botezul cel adevărat și bisericesc, fiindcă omul care vine spre Dumnezeu și caută un preot, dacă acel preot s-a aflat în rătăcire, a căzut în fața unui profanator. Căci a aproba botezul ereticilor și al schismaticilor înseamnă a consimți cu cei care au fost botezați de către aceia. Căci nu se poate să aibă putere doar parțial, căci, dacă ar putea să boteze, au putere și să ofere Duhul Sfânt, iar dacă nu ar putea, deoarece sunt în afară, atunci nu au Duhul Sfânt și nu pot să-l boteze pe cel care vine, deoarece este un singur botez și este un singur Duh Sfânt și o singură Biserică a lui Hristos, Domnul nostru, [întemeiată] pe Apostolul Petru, care spune de la început că este fondată pe unitate. Și de aceea, cele săvârșite de către ei, deoarece sunt false și deșarte, sunt toate fără valoare, deoarece Dumnezeu nu poate primi ceva dintre cele săvârșite¹⁰ de către aceia pe care îi numește în Evanghelii ca dușmani și potrivnici ai Lui: „cel ce nu este cu Mine este împotriva Mea și cel ce nu

¹⁰ Traducerea literală a textului grecesc: „Ὅτι γὰρ δύναται τι δεκτὸν καὶ αἰρετὸν εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ τῶν ὑπὲρ ἐκείνων γινομένων” („deoarece nu poate fi ceva primit de către Dumnezeu dintre cele săvârșite de către aceia”).

adună cu Mine risipeşte" (*Matei 12, 30*). Şi fericitul Apostol Ioan, păzind poruncile Domnului, a scris mai înainte în epistolă: „aţi auzit că vine antihrist, iar acum mulţi antihrişti s-au făcut" (*1 Ioan 2, 18*). De aceea, ştim că este ceasul cel de pe urmă. Au ieşit de la noi, dar nu au fost dintre noi. Prin urmare, şi noi suntem datori să ştim şi să înţelegem că vrăjmaşii Domnului şi cei ce au fost numiţi antihrişti nu ar putea să dea harul Domnului. Şi de aceea noi, cei care suntem împreună cu Domnul şi care păstrăm unitatea Domnului şi suntem înzestraţi după vrednicia Lui, slujind preoţia Lui în Biserică, suntem datori să le refuzăm, să le respingem, să le lepădăm şi să le tratăm ca necurate pe cele pe care le săvârşesc potrivit Lui, adică vrăjmaşii şi antihriştii. Şi celor care vin de la rătăcire şi de la strâmbătate la cunoaşterea credinţei adevărate şi bisericeşti, să le dăm în general Taina puterii dumnezeieşti a unităţii, credinţei şi adevărului.

Concordanţă: Can. 46, 68 Ap.; 8 I Ec.; 7 II Ec.; 95 Trulan; 7 Laod.; 48, 68, 93 Cart.; 1, 47 Vasile

CANOANELE SFÂNTULUI DIONISIE, ARHIEPISCOPUL ALEXANDRIEI (+264)

BIBLIOGRAFIE: John A. MCGUCKIN, *Dicționar de teologie patristică*, Ed. Doxologia, Iași, 2014, pp. 123-124; Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, pp. 401-425; Pr. C. VOICU, *Patrologie*, vol. 1, Ed. Basilica, București, 2010, pp. 352-361; J. QUASTEN, *Patrology*, vol. II, Newman Press, 1953, pp. 101-109; Vassa LARIN, „What is «ritual im/purity» and why?“, în: *St Vladimir's Theological Quarterly*, 52 (2008), 3-4, pp. 275-292; E. SYNEK, „Wer aber nicht völlig rein ist an Seele und Leib...“: *Reinheitstabus im Orthodoxen Kirchenrecht*, în coll. *Kanon*, Sonderheft 1, München-Eglinga. d. Paar, 2006; W.A. BIENERT, *Dionysius von Alexandrien: Zur Frage des Origenismus im dritten Jahrhundert*, Berlin, 1978, pp. 121-125; Claudio MORESCHINI, ENRICO NORELLI, *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*, vol. I, Ed. Polirom, 2001, pp. 336-339; H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers“, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 89-90; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 268-270.

Sf. Dionisie al Alexandriei s-a născut în jurul anului 195¹¹ și a fost botezat la maturitate, fiind convertit de către Origen. A fost ulterior conducătorul celebrei Școli catehetice din Alexandria (cca. 233-248), după care a devenit episcop al cetății Alexandria în anul 248, urmând episcopului Heraclas. Tradiția Bisericii l-a receptat ca sfânt, oferindu-i titlatura de „cel Mare”¹². Sf. Vasile cel Mare spune în Canonul 1: „κανονικὸν ὄντα τὸν μέγαν Διονύσιον” – „Dionisie cel Mare, care era canonist”. Această titlatură atribuită Sf. Dionisie al Alexandriei de către Sf. Vasile cel Mare are în vedere atitudinea teologică, pastorală și

¹¹ Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, p. 1; Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, p. 401.

¹² Primul care menționează această titlatură a fost Eusebiu de Cezareea.

canonică pe care Sf. Dionisie cel Mare a avut-o față de cei care reveneau în Biserică. Pe fundalul persecuțiilor lui Decius și Valerian, dar și a apariției anumitor învățături contrare Bisericii, Sfântul Dionisie a avut o practică echilibrată de reprimire a celor care au apostaziat de la credință în timpul persecuțiilor sau care au împărtășit anumite idei contrare Bisericii. Pe de o parte, s-a împotrivit rigorismului lui Novațian, iar pe de altă parte, s-a împotrivit Sfântului Ciprian și impunerii rebotezării tuturor celor care reveneau la Biserică, luând partea papei Ștefan, fără a rupe însă comuniunea cu adepții viziunii Sf. Ciprian de Cartagina¹³.

Cele patru canoane păstrate în tradiția canonică a Bisericii de la Sf. Dionisie al Alexandriei provin din epistola trimisă în anul 262¹⁴ lui Vasilide, episcop al comunităților din Pentapole, din *Libya secunda*, cu care avea o corespondență, după cum afirmau Eusebiu (*HE VII*, 26, 3) și Ieronim (*De virr.* III, 69), dar nepăstrată, din păcate, în întregime până în zilele noastre. Epistola reprezintă răspunsul Sfântului Dionisie la patru întrebări adresate de către episcopul Vasilide cu privire la: încheierea perioadei Postului Mare, problema curăției și a necurăției femeii¹⁵, înfrânarea soților și scurgerile nocturne. Autenticitatea acestor canoane nu a fost pusă niciodată la îndoială¹⁶.

Canoanele Sf. Dionisie cel Mare au fost receptate de către Canonul 2 al Sinodului Trulan. Caracterul celor patru canoane este unul didactic, tonul fiind unul de colegialitate episcopală¹⁷, Sfântul Dionisie afirmând la finalul epistolei către Vasilide:

„Însă eu mi-am exprimat deschis părerea mea, nu precum un învățător, ci cu toată simplitatea, după cum se cuvine să discutăm unul cu altul, părere asupra căreia să hotărâști și tu, preaințeleptul

¹³ Pf. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, pp. 402-404.

¹⁴ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, p. 2; Vassa LARIN, „What is «ritual im/purity» and why?“, în: *St Vladimir's Theological Quarterly*, 52 (2008), 3-4, p. 285.

¹⁵ Pentru această chestiune a se vedea: E. SYNEK, „*Wer aber nicht völlig rein ist an Seele und Leib...*“: *Reinheitstabus im Orthodoxen Kirchenrecht*, în coll. *Kanon*, Sonderheft 1, München-Eglinga. d. Paar, 2006, pp. 7-12; Vassa LARIN, „What is «ritual im/purity» and why?“, pp. 275-292; Aristotle PAPANIKOLAOU, Elizabeth H. PRODROMOU (eds), *Thinking Through Faith: New Perspectives from Orthodox Christian Scholars*, St Vladimir's Seminary Press, 2008, pp. 138-139.

¹⁶ W.A. BIENERT, *Dionysius von Alexandrien: Zur Frage des Origenismus im dritten Jahrhundert*, Berlin, 1978, p. 54.

¹⁷ D. WAGSCHILD, *Law and Legality in the Greek East. The Byzantine Canonical Tradition*, 381-883, pp. 120-121.

meu fiu, și ceea ce ți s-ar părea just și mai bun, dacă vei considera că este așa, să-mi scrii înapoi în legătură cu acestea”.

Unele ediții, precum ce a lui Joannou și Pitra, mai adaugă la cele patru canoane un canon preluat din epistola lui Dionisie către Kolon, episcop de Hierapole, dar care nu apare în *Syntagma ateniană*, ediția după care am realizat traducerea noastră, nici în *Pidalion*, deoarece se regăsește numai în anumite manuscrise ale canoanelor (precum *Codex Parisinus 1324* și *1334*, *Codex Bodleianus Bararoccus 196*)¹⁸, nefiind receptată în tradiția canonică a Bisericii de Răsărit¹⁹. Textul acestei epistole este următorul²⁰:

Τοῦ αὐτοῦ μακαριωτάτου τοῦ Διονυσίου ἀρχιεπισκόπου
 Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς γραφείσης ἐπιστολῆς πρὸς Κολώνα

Καὶ τοὺς πρὸς τῇ ἐξόδῳ γινομένους τοῦ βίου, εἰ δέοιντο καὶ ἰκετεύουεν ἀφέσεως τυχεῖν, πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες εἰς ἦν ἀπίασι κρίσιν, λογιζόμενοι οἷα πείσονται δεσμῶται καὶ κατάδικοι παραδοθέντες, πιστεύοντες δέ, εἰ ἐντεῦθεν λυθεῖεν, ἄνεσιν ἔξειν καὶ κουφισμὸν τῆς ἐκείσε τιμωρίας, ἀληθῆ γάρ εἶναι καὶ βεβαίαν τὴν εὐδοκίαν τοῦ κυρίου, καὶ τούτους ἐλευθέρους παραπέμπειν, τῆς θεοπρεποῦς φιλανθρωπίας. Εἰ μέντοι μετὰ τοῦτο ἐπιμένοιν τῷ βίῳ, δεσμεύειν μὲν αὐθις καὶ ἐπαχθίζειν ταῖς ἁμαρτίαις οὐκ ἀκόλουθόν μοι φαίνεται· τοὺς γὰρ ἅπαξ ἀφειμένους καὶ τῷ θεῷ συστάνας καὶ πάλιν τῆς θείας χάριτος κοινωνοὺς ἀποφανθέντας καὶ ὡς ἐλευθέρους πρὸς τὸν κύριον ἀπεσταλμένους, μηδενὸς ἐν τῷ μεταξύ ὑπ' αὐτῶν ἑτέρως γενομένου, πάλιν ἀνθυπάγειν τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀλογώτατον. εἶτα τῷ μὲν θεῷ τῆς ἡμετέρας κρίσεως ὄρους δώσομεν φυλαχθησομένους ὑπ' αὐτοῦ, ἑαυτοῖς δε τούτους οὐ τηρήσομεν, κατεπαγγελόμενοι μὲν τὴν χρηστότητα τοῦ κυρίου, ἀφαιρούμενοι δὲ τὴν ἑαυτῶν; Εἰ μέντοι φαίνοιτό τις μετὰ τὸ ρᾶϊσαι πλείονος ἐπιστροφῆς δεόμενος, ἐκοντὶ συμβουλεύομεν ταπεινοῦν καὶ κακοῦν

¹⁸ H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, in Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, p. 90.

¹⁹ Despre transmiterea acestei epistole către Kolon sau Konon, a se vedea: W.A. BIENERT, *Dionysius von Alexandrien: Zur Frage des Origenismus im dritten Jahrhundert*, p. 54.

²⁰ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, pp. 14-15.

καὶ συστέλλειν ἑαυτὸν, εἰς τὸ αὐτῷ συμφέρον ἀφορῶντα καὶ τὸ πρὸς τοὺς λοιποὺς εὐπρεπῆς καὶ πρὸς τοὺς ἕξωθεν ἀνεπίληπτον. Καὶ πειθόμενος μὲν ὀνήσεται· εἰ δὲ ἀπειθοίη καὶ ἀντιλέγοι, τότε δὴ τοῦτο τὸ ἔγκλημα ἔσται ἰκανὸν πρὸς ἀφορισμὸν δεύτερον.

A aceluiași preafericit Dionisie, Arhiepiscopul Alexandriei,
din epistola scrisă către Colon

Pe cei care se află la ieșirea din viață, dacă vor cere și vor implora să dobândească iertarea, dacă au înaintea ochilor judecata spre care se îndreaptă și au în vedere ceea ce vor suferi dacă sunt predați ca prizonieri și condamnați și dacă, pe de cealaltă parte, cred că vor dobândi dezlegarea și iertarea de această pedeapsă în cazul în care au fost dezlegați aici – căci este adevărată și sigură bunăvoința Domnului –, atunci este un dar al minunatei iubiri de oameni a lui Dumnezeu să îi trimitem pe unii ca aceștia eliberați [de păcate]. Dacă totuși, după aceasta, ar rămâne în viață, nu mi se pare potrivit să îi legăm din nou și să îi împovărăm cu păcatele lor. Căci odată iertați și reuniți cu Dumnezeu și arătați din nou ca părtași ai harului dumnezeiesc, și ca unii care au plecat spre Domnul eliberați [de păcate], atât timp cât nu a fost făcut nimic între timp de către aceștia, este foarte nechibzuit să fie readuși la judecată pentru păcate. Îi vom impune oare lui Dumnezeu limitele judecății noastre ca să fie păziți de către El, dar nu vom avea apoi grijă de aceștia, proclamând bunătatea Domnului, dar luând-o de la ei? Totuși, dacă cineva, după recuperarea din boală, ar arăta că are nevoie de o întoarcere mai îndelungată, îl sfătuim de bunăvoie să se smerească, să se umilească și să se sfiască, privind asupra a ceea ce este folositor pentru el, potrivit pentru alții și ireproșabil pentru cei din afară. Și dacă se supune, va avea folos, iar dacă va fi nesupus și s-ar împotrivi, atunci acest lucru va fi o acuză suficientă pentru o a doua afurisire.

EDIȚII ȘI TRADUCERI

1. Ediții ale textului grecesc

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 1-16; Hamilkar S. ALIVISATOS,

Οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, Atena, ²1949, pp. 323-327; C.L. FELTOE, *Διονυσίου Λειψάνα. The Letters and Other Remains of Dionysius of Alexandria*, Cambridge, 1904, pp. 94-105, 60-62; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 570-577 [retipărire: Leipzig, 1974]; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 541-545; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 1-13; *Πηδάλιον της νοητῆς νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικῆς και Αποστολικῆς των ορθοδόξων Εκκλησίας: ἦτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες*, Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ὁ Πατριάρχης Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 544-551; PG 10, col. 1272-1290; Martinus J. ROUTH, *Reliquiae sacrae*, vol. 3, E Typographeo Academico, Oxonii, pp. 221-232.

2. Traduceri

LIMBI CLASICE:

Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 541-545; Martinus J. ROUTH, *Reliquiae sacrae*, vol. 3, E Typographeo Academico, Oxonii, pp. 221-232.

Slavă veche: V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 570-577 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: C.L. FELTOE, *St. Dionysius of Alexandria: Letters and Treatises*, London, 1908, pp. 76-82; Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 600; S.D.F. SALMOND, Alexander ROBERTS (eds), *The Ante-Nicene Fathers: Volume VI, Fathers of the Third Century*, Casimo, 2007, pp. 94-97; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 713-723.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 1-16; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 214-225.

Germană: W.A. BIENERT, *Dionysius von Alexandrien: Das erhaltene Werk*, Bibliothek der griechischen Literatur 2, Stuttgart, 1972, pp. 45-46, 54-58.

Neogrecă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Banias, Tesalonic, 2009.

Română: Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 318-321; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 3-8; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 148-162; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 353-360; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatykh Apostol, Svjatykh Soborov Vselenskikh i Pomestnykh i Svjatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 303-308 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

3. Bibliografie pentru interpretarea particulară a canoanelor Sfântului Dionisie:

Canonul 2 Dionisie: Vassa LARIN, „What is «ritual im/purity» and why?”, în: *St Vladimir's Theological Quarterly*, 52 (2008), 3-4, pp. 275-292; E. SYNEK, „Wer aber nicht völlig rein ist an Seele und Leib...”: *Reinheitstabus im Orthodoxen Kirchenrecht*, în coll. *Kanon*, Sonderheft 1, München-Eglinga. d. Paar, 2006; Aristotle PAPANIKOLAOU, Elizabeth H. PRODROMOU (eds), *Thinking Through Faith: New Perspectives from Orthodox Christian Scholars*, St Vladimir's Seminary Press, 2008, pp. 138-139; Hugo Tristram ENGELHARDT, *The Foundations of Christian Bioethics*, Taylor & Francis, 2000, p. 307; Stephen MORRIS, „Blood and Holy Communion: Late Antique Use of Luke 8:42-8”, în: *Studia Patristica*, 44/2010, pp. 195-197.

Canonul 1 Dionisie al Alexandriei

α'. Ἐπέστειλάς μοι, πιστότατε καὶ λογιώτατε υἱέ μου, πυνθανόμενος καθ' ἣν ὥραν ἀπονησιζέσθαι δεῖ τὴν τοῦ Πάσχα ἡμέραν· τινὰς μὲν γὰρ τῶν ἀδελφῶν λέγειν φῆς, ὅτι χρη τοῦτο ποιεῖν πρὸς τὴν ἀλεκτοροφωνίαν· τινὰς δέ, ὅτι ἀφ' ἑσπέρας χρη· οἱ μὲν γὰρ ἐν Ῥώμῃ ἀδελφοί, ὡς φασι, περιμένουσι τὸν ἀλέκτορα· περὶ δὲ τῶν ἐνταῦθα ἔλεγεσ, ὅτι τάχιον. Ἀκριβῆ δὲ ὄρον τιθέναι ἐπιζητεῖς καὶ ὥραν πάνυ μεμετρομένην, ὅπερ καὶ δύσκολον καὶ σφαλερόν ἐστί. Τὸ μὲν γὰρ ὅτι μετὰ τὸν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν καιρὸν χρη τῆς εὐροτῆς καὶ τῆς ευφροσύνης ἐνάρχεσθαι, μέχρις ἐκείνου τὰς ψυχὰς ταῖς νηστεῖαις ταπεινοῦντας, ὑπὸ πάντων ὁμοίως ὁμολογήσεται. Κατασκεύασας δὲ δι' ὧν ἔγραψάς μοι πάνυ ὑγιῶς καὶ τῶν θείων Εὐαγγελιστῶν αισθόμενος, ὅτι μηδὲν ἀπηκριβωμένον ἐν αὐτοῖς περὶ τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἀνέστη, φαίνεται. Διαφόρως μὲν γὰρ οἱ Εὐαγγελισταὶ τοὺς ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἐλθόντας ἀνέγραψαν κατὰ καιροὺς ἐνηλλαγμένους, καὶ πάντες ἀνεστηκότα ἤδη τὸν Κύριον ἔφασαν εὐρηκέναι, καὶ ὁψὲ σαββάτων, ὡς ὁ Ματθαῖος εἶπε, καὶ πρωΐας ἔτι σκοτίας οὐσης, ὡς ὁ Ἰωάννης γράφει, καὶ ὄρθρου βαθέος, ὡς ὁ Λουκᾶς, καὶ λίαν πρωΐ ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ὡς ὁ Μᾶρκος. Καὶ πότε μὲν ἀνέστη, σαφῶς οὐδεὶς ἀπεφήνατο, ὅτι δὲ ὁψὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ μιᾷ σαββάτων, μέχρις ἀνατολῆς ἡλίου τῆς μιᾶς σαββάτων, οἱ ἐπὶ τὸ μνημεῖον παραγενόμενοι οὐκέτι κείμενον αὐτὸν ἐν αὐτῷ κατέλαβον, τοῦτο ἀνωμολόγηται. Καὶ μηδὲ διαφωνεῖν, μηδὲ ἐναντιοῦσθαι τοὺς Εὐαγγελιστὰς πρὸς ἀλλήλους ὑπολάβωμεν, ἀλλ' εἰ καὶ μικρολογία τις εἶναι δόξει περὶ τὸ ζητούμενον, εἰ συμφωνοῦντες πάντες ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸ τοῦ κόσμου φῶς, τὸν Κύριον ἡμῶν, ἀνατεταλκέναι, περὶ τὴν ὥραν διαφέρονται. Ἀλλ' ἡμεῖς εὐγνωμόνως τὰ λεχθέντα καὶ πιστῶς ἀρμόσαι προθυμηθῶμεν. Τὸ μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ Ματθαίου λεχθὲν οὕτως ἔχει· Ὅψὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· Ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸ λίθον, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἄγγελος, εἶπε ταῖς γυναῖξί· Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε· οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη, καθὼς εἶπε. Τοῦτο δὲ τὸ λεχθὲν ὁψὲ, οἱ μὲν τινες οἰήσονται, κατὰ τὴν κοινότητα τοῦ ῥήματος,

τὴν ἑσπέραν δηλοῦν τοῦ σαββάτου, οἱ δὲ σοφώτερον ἑξακούοντες, οὐ τοῦτο, ἀλλὰ νύκτα βαθεῖαν ἐροῦσιν εἶναι, βραδύτητα καὶ μακρὸν χρόνον τοῦ, ὁψέ, δηλοῦντος· καὶ ὅτι νύκτα λέγει, καὶ οὐχ ἑσπέραν, ἐπήγαγε, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων. Καὶ ἦκον, οὐπω, ὡς οἱ λοιποὶ φασί, τὰ ἀρώματα φέρουσαι, ἀλλὰ θεωρῆσαι τὸν τάφον, καὶ εὔρον τὸν σεισμὸν γεγονότα καὶ καθήμενον τὸν Ἄγγελον ἐπὶ τοῦ λίθου, καὶ ἀκηκόασι παρ' αὐτοῦ· Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη. Ὁμοίως ὁ Ἰωάννης, ἐν μιᾷ τῶν σαββάτων, φησί, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἦλθε πρῶί, σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου· πλὴν παρὰ τούτῳ σκοτίας ἔτι οὔσης προεληλύθει. Ὁ δὲ Λουκᾶς φησί· Τὸ μὲν σάββατον ἠσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν, τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων, ὄρθρου βαθέος, ἐπὶ τὸ μνημα ἦλθον, φέρουσαι ἅ ἠτοιμάσαν ἀρώματα, εὔρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου. Ὁ βαθὺς ὄρθρος, ἴσως προῦποφαινομένην αὐγὴν ἑωθινήν ἐμφανίζει τῆς μιᾶς τῶν σαββάτων, διὰ τὸ παρωχηκέναι ἤδη τελείως σὺν τῇ μετ' αὐτὸ νυκτὶ πᾶν τὸ σάββατον καὶ ἑτέραν ἄρχεσθαι ἡμέραν, ὅτε ἦλθον τὰ ἀρώματα καὶ τὰ μύρα φέρουσαι. Ὅθεν δῆλον, ὡς ἀνειστήκει πρὸ πολλοῦ. Τούτῳ κατακολουθεῖ καὶ ὁ Μάρκος, λέγων· Ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν· καὶ λίαν πρῶί τῆς μιᾶς σαββάτων ἐρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου· λίαν μὲν γὰρ πρῶί, καὶ οὗτος εἶπεν, ὅπερ ταυτὸν ἐστὶ τῷ βαθέος ὄρθρου, καὶ ἐπήγαγεν, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου. Ἡ μὲν γὰρ ὁρμὴ καὶ ἡ ὁδὸς αὐτῶν, δῆλον ὡς ὄρθρου βαθέος καὶ λίαν πρῶί κατήρχθη, παρέτειναν δὲ κατὰ τε τὴν πορείαν, καὶ περὶ τὸ μνημεῖον διατριβουσαι μέχρι ἀνατολῆς ἡλίου· καὶ λέγει καὶ τότε ταύταις ὁ νεανίσκος ὁ λευχείμων· Ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τοῦτο τοῖς ἀκριβολογουμένοις ἀποφαινόμεθα, κατὰ ποίαν ὥραν ἢ καὶ ποῖον ἡμῶριον ἢ ὥρας τέταρτον ἄρχεσθαι προσῆκε τῆς ἐπὶ τῇ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐκ νεκρῶν Ἀναστάσει χαρᾶς. Τοὺς μὲν λίαν ἐπιταχύνοντας καὶ πρὸ νυκτὸς ἐγγὺς ἤδη μεσοῦσης ἀνιέντας, ὡς ὀλιγώρους καὶ ἀκρατεῖς μεμφόμεθα, ὡς παρ' ὀλίγον προκαταλύοντας τὸν δρόμον, λέγοντος ἀνδρὸς σοφοῦ· Οὐ μικρὸν ἐν βίῳ τὸ παρὰ μικρὸν. Τοὺς δὲ ἐφυστερίζοντας καὶ διαρκούντας ἐπὶ πλείστον, καὶ μέχρι τετάρτης φυλακῆς ἐγκαρτεροῦντας, καθ' ἣν καὶ τοῖς πλέουσιν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐπεφάνη, ὡς γενναίους καὶ φιλοπόνους ἀποδεχόμεθα. Τοῖς δὲ μεταξύ, ὡς ἐκινήθησαν ἢ ὡς ἠδυνήθησαν, ἀναπαυσαμένοις, μὴ πάνυ διοχλῶμεν, ἐπεὶ μηδὲ τὰς ἐξ τῶν νηστειῶν ἡμέρας ἴσως, μηδὲ ὁμοίως

πάντες διαμένουσιν. Ἀλλ' οἱ μὲν καὶ πάσας ὑπερτιθέασιν, ἄσιτοι διατελοῦντες, οἱ δὲ δύο, οἱ δὲ τρεῖς, οἱ δὲ τέσσαρας, οἱ δὲ οὐδεμίαν. Καὶ τοῖς μὲν πάνυ διαπονηθεῖσιν ἐν ταῖς ὑπερθέσεσιν, εἶτα ἀποκαμοῦσι καὶ μόνον οὐκ ἐκλείπουσι, συγγνώμη τῆς ταχυτέρας γεύσεως. Εἰ δέ τινες, οὐχ ὅπως οὐχ ὑπερτιθέμενοι, ἀλλὰ μηδὲ νηστεύσαντες, ἢ καὶ τρυφήσαντες τὰς προαγούσας τέσσαρας, εἶτα ἐλθόντες ἐπὶ τὰς τελευταίας δύο, καὶ μόνας αὐτὰς ὑπερτιθέντες, τὴν τε παρασκευὴν καὶ τὸ σάββατον, μέγα τι καὶ λαμπρὸν ποιεῖν νομίζουσιν, ἂν μέχρι τῆς ἕω διαμείνωσιν, οὐκ οἶμαι τὴν ἄθλησιν αὐτοὺς πεποιῆσθαι ἴσην τοῖς τὰς πλείονας ἡμέρας προησκηκόσι. Ταῦτα μὲν, ὡς φρονῶ, συμβουλευὼν περὶ τούτων ἔγραψα.

1. Mi-ai trimis scrisoare, preacredinciosul și preaînvățatul meu fiu, întrebând după ce oră trebuie să se oprească postul în ziua Paștilor, fiindcă spui că unii dintre frați afirmă că trebuie să se facă acest lucru la cântatul cocoșului, iar alții, că trebuie de cu seara. Căci frații din Roma, după cum afirmă ei, așteaptă cocoșul, iar cei de aici, spunei că mai devreme. Însă soliciți să fie stabilite limita exactă și ora perfect măsurată, ceea ce este un lucru dificil și primejdios. Totuși, va fi mărturisit de către toți, în mod asemănător, că sărbătoarea și bucuria trebuie să înceapă după momentul Învierii Domnului nostru, smerind până atunci sufletele noastre prin ajunări. Dar ai dovedit foarte corect prin cele ce mi-ai scris și ai înțeles și din dumnezeieștii evangheliști că la aceștia nu se află niciun lucru precis în privința orei la care a înviat. Deoarece evangheliștii i-au consemnat diferit pe cei care au venit la mormânt în momente distincte și toți au spus că L-au găsit pe Domnul deja înviat, „sâmbăta târziu”, după cum spunea *Matei* (28, 1), „dis-de-dimineată, fiind încă întuneric”, după cum scrie *Ioan* (20, 1), și „foarte de dimineată”, precum *Luca* (24, 1), și „dis-de-dimineată, pe când răsărea soarele”, precum *Marcu* (16, 2). Însă niciunul nu afirmă deslușit când a înviat. Fie că a fost sâmbăta târziu, în zorii primei zile după sâmbătă, sau până la răsăritul soarelui primei zile după sâmbătă, toți cei care au venit la mormânt nu L-au găsit așezat în acesta, lucru unanim mărturisit de către toți. Am admis și noi că evangheliștii nu sunt nici în discordanță, nici nu se contrazic unul pe altul. Deși s-ar părea că este doar un amănunt nesemnificativ în legătură cu chestiunea cercetată, și anume dacă toți sunt de acord că în acea noapte a răsărit lumina lumii, Domnul nostru, fiind diferiți în privința orei, totuși noi ne vom strădui cu pricepere și încredere să punem în armonie cele spuse. Deci, cele relatate de către *Matei* conțin următoarele:

„Iar întru târziul Sâmbetei, când se lumina spre ziua cea dintâi după sâmbătă, Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit să vadă mormântul. Și iată, s-a făcut cutremur mare. Căci un înger al Domnului, pogorându-se din cer și venind, a prăvălit piatra și ședea deasupra ei. Și înfățișarea lui era ca a fulgerului, iar îmbrăcămintea lui, albă ca zăpada, iar de frica lui s-au cutremurat cei care păzeau și s-au făcut ca niște morți. Iar îngerul, răspunzând, le-a zis femeilor: „Nu vă temeți, că știu că pe Iisus Cel răstignit Îl căutați: nu este aici, căci S-a sculat precum a zis” (*Matei 28, 1-6*).

Însă acest cuvânt „târziu”, unii, în conformitate cu sensul comun al termenului, îl consideră că semnifică seara sâmbetei, iar cei mai înțelepți îl percep nu în acest fel, ci afirmă că era noaptea adâncă, deoarece „târziu” arată o întârziere și o perioadă lungă, și pentru că se spune noaptea, iar nu seara, s-a adăugat: „când se lumina spre ziua cea dintâi a săptămânii”. Astfel, ele au venit nu ca să aducă miresme, după cum spun ceilalți, ci ca să vadă mormântul, și au descoperit că fusese cutremur și că îngerul ședea deasupra pietrei și au auzit de la el: „nu este aici, ci a înviat”.

De asemenea, Ioan spune că: „în ziua cea dintâi a săptămânii, Maria Magdalena a venit dis-de-dimineață la mormânt, fiind încă întuneric, și a văzut piatra ridicată de pe mormânt” (*Ioan 20, 1*), deci ea a venit pe când era încă întuneric. Luca spune: „iar sâmbătă s-au odihnit, după Lege. Iar în prima zi după sâmbătă, foarte de dimineață, au venit ele la mormânt, aducând miresmele pe care le pregătiseră și au găsit piatra răsturnată de pe mormânt” (*Luca 23, 56-24, 1-2*). „Foarte de dimineață” înseamnă, probabil, zorii dimineții care se ivesc în prima zi după sâmbătă, deoarece sâmbăta întreagă împreună cu noaptea care i-a urmat trecuseră în întregime și a început o altă zi când au venit ele, aducând miresme și miruri, de unde este evident că El înviase mult mai înainte. Lui [Luca] îi urmează și Marcu, zicând: „au cumpărat miresme, ca să vină să-L ungă. Și dis-de-dimineață, în prima zi după sâmbătă, au venit la mormânt, pe când răsărea soarele” (*Marcu 16, 1-2*). Deci și acesta a spus „dis-de-dimineață”, care este identic cu „foarte de dimineață”, și a adăugat „pe când răsărea soarele”. Este evident că plecarea și drumul lor au fost începute „dis-de-dimineață” și „foarte de dimineață”, însă au zăbovit pe parcursul drumului și au petrecut în jurul mormântului până la răsăritul soarelui și apoi tânărul îmbrăcat

în haine albe le spune acestora: „A înviat, nu este aici”. Astfel, fiindcă avem aceste detalii, arătăm celor care cercetează cu precizie această chestiune după ce oră sau jumătate de oră sau sfert de oră se cuvine să înceapă bucuria pentru învierea din morți a Domnului nostru. Astfel, pe cei care se grăbesc foarte mult și renunță deja chiar înainte de miezul nopții, îi certăm ca pe niște lenevitori și neînfrânați și ca pe unii care întrerup cursa cu puțin înainte de final, fiindcă spune un bărbat înțelept: „Nu există puțin în viață, decât dacă rămâne puținul”²¹. Iar pe cei care amână și rezistă mai mult, stăruind până la straja a patra²², la care și Mântuitorul nostru, umblând pe mare, S-a descoperit celor care călătoreau pe mare (*Matei* 14, 25), îi primim ca pe niște curajoși și stăruitori. Însă pe cei care au încetat între timp, în funcție de cum au fost îndemnați sau au putut, nu îi împovărăm peste măsură, fiindcă nu toți suportă cele șase zile de ajunare în același mod și fel. Căci unii, petrecând nemâncați, le țin pe toate, alții două, alții trei, alții patru, iar alții niciuna. Însă celor care s-au ostenit prin prelungirea [postului] și apoi s-au descurajat și, cât pe ce să renunțe, le este permisă gustarea mai devreme. Dar cei care nu numai că nu le-au ținut astfel, ci nici nu au ajunat, ori s-au desfătat în primele patru zile, și, ajungând la ultimele două, le țin numai pe acestea, adică vineri și sâmbătă, și consideră că fac un lucru mare și strălucit dacă stăruie până în zori, eu nu cred că aceștia au depus o osteneală egală cu cei care s-au pregătit mai multe zile. Am scris aceste lucruri ca sfaturi în privința acestor chestiuni, după cum gândesc eu.

Concordanță: *Can. 66 Ap.; 89 Trulan.*

Canonul 2 Dionisie al Alexandriei

β'. Περὶ δὲ τῶν ἐν ἀφέδρω γυναικῶν, εἰ προσῆκεν αὐτὰς οὕτω διακειμένας εἰς τὸν οἶκον εἰσιέναι τοῦ Θεοῦ, περιττὸν καὶ τὸ πυνθάνεσθαι νομίζω. Οὐδὲ γὰρ αὐτὰς οἶμαι πιστὰς οὐσας καὶ εὐλαβεῖς, τολμήσειν οὕτω διακειμένας, ἢ τῇ τραπέζῃ τῇ ἀγία προσελθεῖν ἢ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ προσάψασθαι. Οὐδὲ γὰρ ἢ τὴν δωδεκαετῆ ῥύσιν ἔχουσα, πρὸς τὴν ἴασιν ἔθιγεν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνου τοῦ κρασπέδου. Προσεύχεσθαι μὲν γὰρ ὅπως ἂν ἔχη τις καὶ ὡς ἂν διαίκεται μεμνησθαι τοῦ δεσπότη καὶ

²¹ Autorul acestui proverb este necunoscut. Apare și la Sf. Vasile cel Mare (*Omilia la botez, I.2.1.*), dar cu alt înțeles.

²² Straja a patra este echivalentă cu intervalul dintre orele 3 și 6 după miezul nopții.

δεῖσθαι βοηθείας τυχεῖν, ἀνεπίφθονον, εἰς δὲ τὰ ἅγια καὶ τὰ ἅγια τῶν ἀγίων ὁ μὴ πάντη καθαρὸς καὶ ψυχῇ καὶ σώματι προσιέναι, κωλυθήσεται.

2. În privința femeilor în perioada menstruației, dacă se cuvine să intre în casa lui Dumnezeu cât timp se află în această stare, socotesc că este inutil și să se pună întrebarea. Deoarece, consider că nici ele însele, fiind credincioase și evlavioase, nu ar îndrăzni, cât timp se află în această stare, să se apropie de Sfânta Masă sau să se atingă de Trupul și Sângele lui Hristos. Căci nici femeia care avea scurgere de doisprezece ani nu s-a atins de El pentru vindecare, ci numai de poala hainei Lui. Însă a se ruga, în orice condiție s-ar afla cineva, sau a-și aduce aminte de Stăpânul, în orice stare ar fi, sau a se ruga pentru a dobândi ajutor este un lucru fără reproșuri, dar cel care nu este întru totul curat și cu sufletul, și cu trupul va fi oprit să se apropie de cele sfinte și de Sfintele Sfinților.

Concordanță: Can. 49 Laod.; 6, 7 Tim.

Canonul 3 Dionisie al Alexandriei

γ'. Αὐτάρκεις δὲ καὶ οἱ γεγαμηκότες ἑαυτῶν ὀφείλουσιν εἶναι κριταί, ὅτι γὰρ ἀπέχεσθαι ἀλλήλων προσῆκον ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάσωσι τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὦσιν, ἀκηκόατε Παύλου γράφοντος.

3. Iar cei de sine stătători²³ și căsătoriți sunt dator să fie pentru ei înșiși judecători, fiindcă l-ați auzit pe Pavel care scrie că se cuvine să se lipsească unul de altul de comun acord pentru o vreme ca să se îndeletnicească cu rugăciunea și apoi să fie iarăși împreună (1 Corinteni 7, 5).

Concordanță: Can. 13 Trulan; 5, 13 Tim.

Canonul 4 Dionisie al Alexandriei

δ'. Οἱ δὲ ἐν ἀπροαιρέτῳ νυκτερινῇ ῥύσει γενόμενοι, καὶ οὗτοι τῶ ἰδίῳ συνειδῶτι κατακολουθεῖτωσαν· καὶ ἑαυτοὺς, εἴτε διακρίνονται περὶ τούτου, εἴτε μὴ, σκοπεῖτωσαν. Ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν βρωμάτων ὁ διακρινόμενος, φησὶν, ἐὰν φάγη, κατακέκριται, οὕτω καὶ ἐν τούτοις εὐσυνείδητος ἔστω καὶ εὐπαρρησίαστος, κατὰ τὸ ἴδιον ἐνθύμιον, πᾶς ὁ προσιῶν τῷ Θεῷ. Ταῦτα, οὐ μὲν τιμῶν ἡμᾶς, οὐ γὰρ ἀγνοῶν

²³ Termenul αὐτάρκεις poate fi tradus prin: *independent, de sine stătător, suficient sieși, capabil prin el însuși, capabil să.*

ἀγαπητέ, τὰ πύσματα ἡμῖν προσήγαγες, ὁμόφρονας ἡμᾶς, ὡσπερ οὖν ἐσμέν, καὶ ὁμοψήφους σεαυτῶ παρασκευάζων. Ἐγὼ δέ, οὐχ ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς μετὰ πάσης ἀπλότητος προσήκον ἡμᾶς ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, εἰς κοινὸν τὴν διάνοιαν ἑμαυτοῦ ἐξέθηκα· ἦν ἐπικρίνας καὶ σύ, συνετώτατέ μου υἱέ, ὃ τι ἂν σοι φανῆ δίκαιον καὶ βέλτιον, εἰ καὶ οὕτως ἔχειν δοκιμάζοις, περὶ αὐτῶν ἀντιγράψεις. Ἐρωσθαί σε, ἀγαπητέ μου υἱέ, ἐν εἰρήνῃ λειτουργοῦντα τῷ Κυρίῳ εὐχομαι.

4. Cei care au scurgere nocturnă involuntară să-și urmeze și aceștia propria lor conștiință și să se examineze pe ei înșiși dacă au vreo îndoială în privința aceasta, sau nu. Fiindcă și despre mâncăruri se spune că: „cel care se îndoiește, dacă mănâncă, se osândește” (*Romani 14, 23*). Astfel și în privința acestora, tot cel care se apropie de Dumnezeu să fie cu conștiința curată și sincer, după propria lui convingere. Ne-ai adresat aceste întrebări, preaiubite, ca să ne onorezi pe noi, iar nu fiindcă nu le înțelegi, făcându-ne să fim de comun acord, după cum și suntem, și să fim de aceeași opinie cu tine. Însă eu mi-am exprimat deschis părerea mea, nu precum un învățător, ci cu toată simplitatea, după cum se cuvine să discutăm unul cu altul, părere asupra căreia să hotărăști și tu, preaițeleptul meu fiu, și ceea ce ți s-ar părea just și mai bun, dacă vei considera că este așa, să-mi scrii înapoi în legătură cu acestea. Mă rog, preaiubitul meu fiu, să fii sănătos, liturghisind Domnului în pace.

Concordanță: Can. 1 Alan.; 12 Tim.

CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE TAUMATURGUL, EPISCOPUL NEOCEZAREEI (+270)

BIBLIOGRAFIE: Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, pp. 391-399; Pr. C. VOICU, *Patrologie*, vol. 1, Ed. Basilica, București, 2010, pp. 261-271; J. QUASTEN, *Patrology*, vol. II, Newman Press, 1953, pp. 123-128; Angelo DI BERARDINO, „Gregorio Taumaturgo e l'Epistola canonica” în B. CLAUSI (ed.), *Il giusto che fiorisce come palma: Gregorio il Taumaturgo fra storia e agiografia; atti del convegno di Staletti (CZ), 9-10 Novembre 2002*, Roma, 2007, pp. 57-72; J. MODRZEJEWSKI, „Grégoire le Thaumaturge et le droit romain”, în: *Revue historique de droit français et étranger*, 49/1971, pp. 313-324; K. ΠΙΟΥΣΚΑΣ, Γρηγορίου Θαυματουργού ή κανονική επιστολή. Εισαγωγή κριτική έκδοσις κειμένου μετάφρασις σχόλια, Atena, 1978; J. DRÄSEKE, „Der kanonische Brief des Gregorios von Neocaesarea”, în: *Jahrbuch für Protestantische Theologie*, 7/1881, pp. 724-756; J. DRÄSEKE, „Johannes Zonaras' Kommentar zum kanonischen Brief des Gregorios von Neocaesarea”, în: *Zeitschrift für wiss. Theologie*, 37/1894, pp. 246-260; H. ΟΗΜΕ, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 93-94; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 270-272.

Sf. Grigorie Taumaturgul s-a născut în jurul anului 213, în Neocezareea, cetate a Pontului, din părinți păgâni, purtând numele de Teodor. A studiat în faimosul oraș natal, după care a mers, pentru perfecționarea intelectuală, în Berit, pentru a studia dreptul. Uimit de elocința lui Origen, care activa în Cezareea Palestinei, Teodor se convertește la creștinism și primește numele de Grigorie. Reîntors în orașul său natal, este ales episcop de către Fedim, episcopul Amasiei, uimind întreaga cetate prin minunile sale, pentru care a fost supranumit

Taumaturgul (făcătorul de minuni). Activitatea sa a dus la convertirea la creștinism a cetății Neocezareei. Între anii 264-265, Sfântul Grigorie a luat parte la Sinodul din Antiohia, unde a fost condamnat Pavel de Samosata. Sf. Grigorie Taumaturgul a murit în anul 270. Au fost păstrate foarte multe surse care conțin date biografice despre viața și activitatea Sf. Grigorie Taumaturgul²⁴.

Din scrierile sale s-au păstrat însă o parte foarte redusă, printre care o epistolă canonică scrisă în jurul anului 254²⁵, după invazia barbarilor goți și borazi din timpul împăratului Valerian, între anii 253-254, care au devastat întreaga provincie a Pontului. Mulți dintre creștini s-au alăturat invadatorilor, comițând acte nelegiuite împotriva semenilor lor. Această epistolă canonică reprezintă măsurile disciplinare pe care Sfântul Grigorie, ca episcop al Neocezareei, le-a luat în comunitatea sa, măsuri receptate ulterior de către întreaga tradiție canonică. Scrisoarea este scrisă sub formă de răspunsuri sau, după părerea unora, sub formă de enciclică, deoarece nu are elementele esențiale stilului epistolar, fiind adresată unui episcop²⁶ al cărui nume nu este oferit în epistolă, dar pe care îl denuște „ἱερεὶ πάπα” – „preasfințite papă”. Această epistolă a fost divizată în 11 canoane, fiind foarte importantă pentru detaliile pe care le oferă cu privire la organizarea și disciplina bisericească, treptele penitențiale, pocăința și reprimirea în Biserică a celor care au căzut de la credință. Canonul 11 este considerat de cercetători ca un adaos ulterior, datorită faptului că aduce dovezi cu privire la un sistem penitențial în 4 trepte, față de cel în trei trepte descris în Canoanele 7 și 9 ale Sf. Grigorie Taumaturgul²⁷. Totuși, argumentele nu sunt suficient de puternice pentru a înlătura acest canon din cadrul epistolei canonice a Sf. Grigorie Taumaturgul.

EDIȚII ȘI TRADUCERI

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 19-30, Hamilkar S. ALIVISATOS,

²⁴ Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, p. 391.

²⁵ Pr. C. VOICU, *Patrologie*, vol. 1, Ed. Basilica, București, 2010, pp. 362, 366.

²⁶ H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council...”, p. 93.

²⁷ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, pp. 17-18.

Οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, Atena, 1949, pp. 329-333; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 605-611 [retipărire: Leipzig, 1974]; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 562-566; Georgios A. RHALLIS, Michael POTLES, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 44-66; Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός, τῆς Μίας Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Αποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας: ἦτοι ἅπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες, Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ὁ Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 553-561; PG 10, col. 1019-1048; Martinus J. ROUTH, *Reliquiae sacrae*, vol. 3, E Typographeo Academico, Oxonii, pp. 251-283.

2. Traduceri

LIMBI CLASICE:

Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 562-566; Martinus J. ROUTH, *Reliquiae sacrae*, vol. 3, E Typographeo Academico, Oxonii, pp. 251-283.

Slavă veche: V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 605-611 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, pp. 602-603; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox*, Chicago, 1957, pp. 727-737; S.D. SALMOND, *The Works of Gregory Thaumaturgus, Dionysius of Alexandria and Archelaus*, Clark, 1871, pp. 30-35; Michael SLUSSER, *St. Gregory Thaumaturgus: Life and Works*, în coll. *The Fathers of the Church*, vol. 98, The Catholic University Press, Washington, 2010, pp. 147-151; P. HEATHER, J. MATTHEWS, *The Goths in the Fourth Century*, Liverpool University Press, Liverpool, 1991, pp. 5-11.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 19-30; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 227-238.

Germană: P.H. BOURIER, *Des heiligen Gregorius Thaumaturgus Ausgewählte Schriften*, în coll. *Bibliothek der Kirchenväter*, Jos. Kösel'schen Buchhandlung, Kempten, 1911, pp. 264-270.

Neogrecă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 321-325; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 9-14; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 360-367; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Sojatykh Apostol, Sojatykh Soborov Vselenskich i Pomestnykh i Sojatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 309-314 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE TAUMATURGUL, ARHIEPISCOPUL NEOCEZAREEI

Canonul 1 Grigorie Taumaturgul

α'. Οὐ τὰ βρώματα ἡμᾶς βαρεῖ, ἱερεῖ πάπα, εἰ ἔφαγον οἱ αἰχμάλωτοι ταῦτα, ἅπερ παρετίθεσαν αὐτοῖς οἱ κρατοῦντες αὐτῶν· μάλιστα ἐπειδὴ εἷς λόγος παρὰ πάντων, τοὺς καταδραμόντας τὰ ἡμέτερα μέρη βαρβάρους, εἰδώλοις μὴ τεθυκέναι. Ὁ δὲ ἀπόστολός φησι· Τὰ βρώματα τῆ κοιλία, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωτὴρ, ὁ πάντα καθαρίζων τὰ βρώματα· Οὐ τὸ εἰσπορευόμενον κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον, λέγει, καὶ τὸ τὰς αἰχμαλώτους γυναικας διαφθαρήναι, ἐξυβριζόντων τῶν βαρβάρων εἰς τὰ σώματα αὐτῶν. Ἀλλ' εἰ μὲν καὶ πρότερον κατέγνωστό τινος ὁ βίος, πορευομένης ὀπίσω ὀφθαλμῶν τῶν ἐκπορευόντων κατὰ τὸ γεγραμμένον, δῆλον ὅτι ἡ πορνικὴ ἕξις ὑποπτος καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ οὐ προχείρως δεῖ τὰς τοιαύτας κοινωνεῖν τῶν εὐχῶν. Εἰ μὲν τοι τις ἐν ἄκρᾳ σωφροσύνη ζήσασα καὶ καθαρὸν, καὶ ἔξω πάσης ὑπονοίας ἐπιδεδειγμένη βίον τὸν πρότερον, νῦν περιπέπτωκεν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης ὑβρεῖ, ἔχομεν παράδειγμα τὸ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ τὸ ἐπὶ τῆ νεάνιδι, ἣν ἐν τῷ πεδίῳ εὔρεν ἄνθρωπος καὶ, βιασάμενος αὐτήν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς· Τῆ νεάνιδι, φησίν, οὐ ποιήσετε οὐδέν· οὐκ ἔστι τῆ νεάνιδι ἀμάρτημα θανάτου· ὅτι, ὡς εἶ τις ἀναστῆ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ θανατώσει αὐτοῦ τὴν ψυχὴν, οὕτω τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἐβόησεν ἡ νεάνις, καὶ ὁ βοηθῶν οὐκ ἦν αὐτῇ. Ταῦτα μὲν τοι τοιαῦτα.

1. Nu cărnurile ne îngrijorează, preasfințite papă, dacă prizonierii au mâncat ceea ce le-au pus înainte cuceritorii lor, mai ales fiindcă este acceptat de către toți că barbarii care au invadat ținuturile noastre nu au jertfit idolilor. Iar Apostolul spune: „cărnurile sunt pentru pânțele, iar pânțele pentru cărnuri, dar Dumnezeu le va nimici – și pe acesta ca și pe acelea” (1 Corinteni 6, 13). Dar și Mântuitorul, Cel Care curățește toate cărnurile, spune: „nu ceea ce intră spurcă pe om, ci ceea ce iese” (Matei 15, 11). Și în privința femeilor captive care au fost necinstite,

fiindcă barbarii s-au purtat cu violență față de trupurile lor, dacă modul de viață al vreunora a fost și înainte condamnat, fiindcă mergea după ochii celor desfrânați, precum s-a scris, este evident că dispoziția de desfrânare este suspectabilă și în timpul captivității și unele ca acestea nu trebuie să fie imediat în comuniunea rugăciunii. Iar dacă una care a trăit în deplină abstenență și prin modul anterior de viață s-a arătat curată și în afara oricărei suspiciuni a căzut acum în defăimare, prin violență și constrângere, avem pilda din *Deuteronom* despre fecioara pe care a găsit-o un bărbat în câmp și, silind-o, s-a culcat cu ea. Fiindcă se spune: „fetei să nu-i faci nimic, asupra fetei nu este vreun păcat de moarte. Căci aceasta este tot una ca și cum cineva s-ar ridica asupra aproapelui său și i-ar lua viața. Deși fata a strigat, nu a fost cineva care să o ajute” (*Deuteronomul* 22, 26-27). Așa sunt și acestea.

Concordanță: Can. 3 Anc.; 14 Petru; 49 Vasile

Canonul 2 Grigorie Taumaturgul

β'. Δεινὴ ἢ πλεονεξία καὶ οὐκ ἔστι δι' ἐπιστολῆς μιᾶς παραθέσθαι τὰ θεῖα γράμματα, ἐν οἷς οὐ τὸ ληστεύειν μόνον φευκτὸν καὶ φρικῶδες καταγγέλλεται, ἀλλὰ καθόλου τὸ πλεονεκτεῖν καὶ ἀλλοτρίων ἐφάπτεσθαι ἐπὶ αἰσχροκερδεῖα, καὶ πᾶς τοιοῦτος ἐκκήρυκτος Ἐκκλησίας Θεοῦ. Τὸ δὲ ἐν καιρῷ τῆς καταδρομῆς, ἐν τοσαύτῃ οἰμωγῇ καὶ τοσοῦτοις θρήνοις, τολμῆσαί τινας τὸν καιρὸν τὸν πᾶσιν ὄλεθρον φέροντα νομίσει ἑαυτοῖς καιρὸν εἶναι κέρδους, ἀνθρώπων ἐστὶν ἀσεβῶν καὶ θεοστυγῶν, οὐδὲ ὑπερβολὴν ἀτοπίας ἐχόντων. Ὅθεν ἔδοξε τοὺς τοιοῦτους πάντα ἐκκηρῦσαι, μήποτε ἐφ' ὅλον ἔλθῃ τὸν λαὸν ἡ ὀργὴ καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρῶτον τοὺς προεστῶτας, τοὺς μὴ ἐπιζητοῦντας. Φοβοῦμαι γάρ, ὡς ἡ Γραφή λέγει, μὴ συναπολέσῃ ἀσεβῆς τὸν δίκαιον· πορνεία γάρ, φησί, καὶ πλεονεξία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν· ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν Κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε, ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ φωτὸς ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ, δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάροποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. Τὰ γὰρ κρυφῆ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν, τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦνται. Τοιαῦτα μὲν ὁ ἀπόστολος. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν προτέραν πλεονεξίαν, τὴν ἐν τῇ εἰρήνῃ γενομένην, δίκην τινύντες, ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς πάλιν

πρὸς τὴν πλεονεξίαν ἐκτραπῶσί τινες, κερδαίνοντες ἐξ αἵματος καὶ ὀλέθρου ἀνθρώπων ἀναστάτων γενομένων ἢ αἰχμαλώτων ἢ πεφονευμένων, τί ἕτερον χρὴ προσδοκᾶν ἢ ὡς ἐπαγωνιζομένους τῇ πλεονεξίᾳ, ἐπισωρεῦσαι ὄργην καὶ ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ λαῷ;

2. Lăcomia este groaznică și nu este cu putință să fie citate într-o singură scrisoare dumnezeieștile scripturi în care nu numai tâlhăria este denunțată ca un lucru îngrozitor și de evitat, ci în general pofta arzătoare și atingerea de cele ce aparțin altuia pentru dorința rușinoasă de câștig. Și oricine este așa este lepădat din Biserica lui Dumnezeu. Însă ca unii, pe timp de invazie, în mijlocul unei asemenea tânguiri și unor asemenea suspinuri, să îndrăznească să considere că perioada care aduce tuturor păgubire, pentru ei înșiși este o perioadă de profituri, aceasta este o faptă a oamenilor necredincioși și urâți în fața lui Dumnezeu și a celor care nu au nicio măsură în necuviință. De aceea, s-a decis ca toți aceștia să fie lepădați, ca nu cumva să vină urgia asupra poporului și mai întâi chiar asupra întâistătătorilor, care nu cercetează cu grijă. Căci mă tem, precum spune Scriptura, ca nu cumva cel drept să piară împreună cu cel necredincios (cf. *Facerea* 18, 23), fiindcă se spune că desfrânarea și lăcomia sunt cele prin care „vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării. Deci să nu vă faceți părtași cu ei. Altădată erați întuneric, iar acum sunteți lumină întru Domnul; umblați ca fii ai luminii! Pentru că roada luminii este în orice bunătate, dreptate și adevăr, încercând ce este bineplăcut Domnului. Și nu fiți părtași la faptele cele fără roadă ale întunericului, ci mai degrabă osândiți-le pe față. Căci cele ce se fac întru ascuns de ei, rușine este a le și grăi. Iar tot ce este pe față se descoperă prin lumină” (*Efeseni* 5, 6-13). Pe acestea le spune Apostolul. Iar dacă unii, care au primit vreo pedeapsă din cauza lăcomiei lor anterioare, pe care au avut-o pe timp de pace, acum, chiar și pe perioada de urgie, se reîntorc spre lăcomie, profitând de pe urma sângelui și pieirii oamenilor care fuseseră strămutați sau înrobiți, sau omorâți, atunci la ce altceva ar trebui să se aștepte decât că cei conduși de lăcomie îngrămădesc urgia asupra lor înșiși și asupra întregului popor?

Concordanță: *Can. 6 Grig. Nyssa; 61 Vasile*

Canonul 3 Grigorie Taumaturgul

γ'. Οὐκ ἰδοὺ Ἄχαρ ὁ τοῦ Ζαρά πλημμελεία ἐπλημμέλησεν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, καὶ ἐπὶ πᾶσαν συναγωγὴν Ἰσραήλ ἐγενήθη ἡ ὄργη; καὶ εἷς μόνος οὗτος ἡμαρτε, μὴ μόνος ἀπέθανεν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ

αὐτοῦ; Ἡμῖν δὲ πᾶν τὸ μὴ ἡμέτερον, ἀλλὰ ἀλλότριον τῷ καιρῷ τούτῳ κέρδος, ἀνάθεμα νενομίσθαι προσήκει. Κάκεϊνος μὲν γὰρ ὁ Ἄχαρ, ἐκ τῆς προνομῆς ἔλαβε· καὶ αὐτοὶ νῦν ἐκ προνομῆς. Κάκεϊνος μὲν τὰ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ νῦν τὰ τῶν ἀδελφῶν, κερδάναντες ὀλέθριον κέρδος.

3. Iată, oare nu Achar, fiul lui Zara, a greșit printr-o nelegiuire față de lucrul aferosit (cf. *Iosua* 7, 1) și s-a făcut urgie asupra întregii comunități a lui Israel? Acesta a păcătuit singur, însă a murit oare singur în păcatul său? Iar orice lucru care nu este al nostru, ci este străin, se cuvine să fie considerat de către noi ca fiind aferosit. Căci și acel Achar a luat din prada de război și aceștia iau acum tot din prada de război. Acela a luat cele ale vrăjmașilor, dar aceștia iau acum cele ale fraților, profitând de pe urma unui câștig distructiv.

Concordanță: *Can. 6 Grig. Nyssa; 61 Vasile*

Canonul 4 Grigorie Taumaturgul

δ'. Μηδεὶς ἐξαπατάτω ἑαυτόν; μήτε ὡς εὐρών, οὔτε γὰρ εὐρόντι κερδαίνειν ἔξεστι. Φησὶ γὰρ τὸ Δευτερονόμιον· Μὴ ἰδὼν τὸν μόσχον τοῦ ἀδελφοῦ σου καὶ τὸ πρόβατον πλανώμενα ἐν τῇ ὁδῷ ὑπερίδης αὐτά· ἀποστροφῆ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ σου. Ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίξῃ ὁ ἀδελφός σου πρὸς σέ, μηδὲ ἐπίστασαι αὐτόν, συνάξεις αὐτὰ καὶ ἔσται μετὰ σοῦ, ἕως ἂν ἐκζητήσῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου καὶ ἀποδώσεις αὐτῷ. Καὶ οὕτω ποιήσεις τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις κατὰ πᾶσαν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅσα ἂν ἀπόληται παρ' αὐτοῦ, καὶ εὐρήσης αὐτά. Ταῦτα τὸ Δευτερονόμιον. Ἐν δὴ τῇ Ἐξόδῳ, οὐ μόνον ἐὰν τὰ τοῦ ἀδελφοῦ τις εὕρῃ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐχθροῦ· Ἀποστροφῆ, φησὶν, ἀποστρέψεις αὐτὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρίου αὐτῶν. Εἰ δὲ ἐν εἰρήνῃ ῥαθυμοῦντος καὶ τρυφῶντος καὶ τῶν ἰδίων ἀμελοῦντος ἀδελφοῦ ἢ ἐχθροῦ κερδάναι οὐκ ἔξεσται, πόσω μᾶλλον δυστυχοῦντος καὶ πολεμίου φεύγοντος καὶ κατὰ ἀνάγκην τὰ ἴδια ἐγκαταλείποντος;

4. Nimeni să nu se amăgească nici dacă găsește vreun lucru, deoarece nu este permis nici celui care a găsit ceva să aibă vreun câștig. Căci spune *Deuteronomul*: „Când vei vedea boul fratelui tău sau oaia lui rătăcite pe câmp, să nu treci pe lângă ele, ci să le întorci fratelui tău. Dar dacă fratele tău nu va fi aproape de tine sau nu-l cunoști, să le duci la casa ta și să stea la tine până le va căuta fratele tău și atunci

să i le dai. Așa să faci și cu asinul lui, așa să faci și cu haina lui, așa să faci și cu orice lucru pierdut al fratelui tău pe care el îl va pierde și tu îl vei găsi” (*Deuteronomul* 22, 1-3). Pe acestea le spune *Deuteronomul*. Iar în *Ieșirea* se spune că nu numai dacă cineva ar găsi cele ale fratelui, ci și cele ale dușmanului. Căci se afirmă: „Întoarce-te și du acele lucruri înapoi la casa stăpânului lor” (*Ieșirea* 23, 4). Iar dacă nici în timp de pace nu este permis să profiți de pe urma fratelui sau a dușmanului tău care lenevește și care se desfată și este neglijent față de bunurile personale, cu atât mai mult atunci când cineva este în nenorocire sau fuge de dușmani și, din constrângere, își lasă în urmă bunurile proprii.

Canonul 5 Grigorie Taumaturgul

ε'. Άλλοι δὲ ἑαυτοὺς ἐξαπατῶσιν, ἀντὶ τῶν ἰδίῳν τῶν ἀπωλομένων, ἃ εὖρον ἀλλότρια κατέχοντες, ἵνα, ἐπειδὴ αὐτοὺς Βοράδοι καὶ Γότθοι τὰ τῶν πολεμίων εἰργάσαντο, αὐτοὶ ἄλλοις Βοράδοι καὶ Γότθοι γίνωνται. Ἀπεστείλαμεν οὖν τὸν ἀδελφὸν καὶ συγγέροντα Εὐφρόσυνον διὰ ταῦτα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα κατὰ τὸν ἐνθάδε τύπον καὶ αὐτὸς δῶη ὁμοίως, καὶ ὧν δεῖ τὰς κατηγορίας προσίεσθαι, καὶ οὐς δεῖ ἐκκηρῦξαι τῶν εὐχῶν.

5. Alții însă se amăgesc pe ei înșiși și, în locul lucrurilor personale pe care le-au pierdut, le rețin pe cele străine pe care le-au găsit, pentru ca, de vreme ce borazii și goții le-au adus asupra lor pe cele ale războiului, tot așa și ei să devină altor borazi și goți. Astfel, din această cauză l-am trimis pe fratele și bătrânul nostru²⁸ Eufrosin la voi ca, în conformitate cu procedura de aici, să vă transmită una asemănătoare în privință cu acuzațiile căror persoane trebuie să le acceptați și pe cine trebuie să scoateți de la rugăciuni.

Canonul 6 Grigorie Taumaturgul

ς'. Απηγγέλη δέ τι ἡμῖν καὶ ἄπιστον ἐν τῇ χώρᾳ ὑμῶν γενόμενον, πάντως που ὑπὸ ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν καὶ μὴ εἰδῶτων μὴδὲ ὄνομα Κυρίου· ὅτι ἄρα εἰς τοσοῦτόν τινες ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας προεχώρησαν, ὥστε τινὰς τοὺς διαφυγόντας αἰχμαλώτους βία κατέχειν. Αποστείλατέ τινὰς εἰς τὴν χώραν, μὴ καὶ σκηπτοὶ πέσωσιν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

²⁸ Traducerea literală a termenului συγγέροντα ar fi „bătrân împreună cu noi”, fiind folosit în locul termenului „presbiteros”.

6. Ni s-a adus la cunoștință că în ținutul vostru este practicat un lucru absolut de necrezut de către cei necredincioși și necuviincioși și de către cei care nu cunosc numele Domnului, căci unii au ajuns la un asemenea fel de cruzime și sălbăticie încât îi rețin cu forța pe unii prizonieri care au scăpat. Trimiteți pe câțiva în țară, ca să nu cadă trăsnete peste cei care fac asemenea lucruri.

Concordanță: Can. 5 Grig. Nyssa; 61 Vasile

Canonul 7 Grigorie Taumaturgul

ζ'. Τοὺς μὲν οὖν ἐγκαταλεχθέντας τοῖς βαρβάροις καὶ μετ' αὐτῶν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐπελθόντας, ἐπιλαθομένους ὅτι ἦσαν Ποντικοὶ καὶ χριστιανοὶ, ἐκβαρβαρωθέντας δὲ ὡς καὶ φονεύειν τοὺς ὁμοφύλους ἢ ξύλῳ ἢ ἀγχόνῃ, ὑποδεικνῦναι δὲ ἢ ὁδοὺς ἢ οἰκίας ἀγνοοῦσι τοῖς βαρβάροις, καὶ τῆς ἀκροάσεως ἀπειρῆσαι δεῖ, μέχρις ἂν κοινῇ περὶ αὐτῶν τι δόξη συνελθοῦσι, τοῖς ἀγίοις, καὶ πρὸ αὐτῶν τῷ ἀγίῳ Πνεύματι.

7. Cei care au fost înrolați [în armată] de către barbari și au ajuns împreună cu ei în robie, uitând că erau din Pont și creștini, dar care au devenit atât de barbari, încât i-au și ucis fie cu parul, fie prin sugrumare pe cei de un neam cu ei și le-au arătat barbarilor drumurile și casele pe care nu le cunoșteau, aceștia trebuie excluși de la ascultarea cuvântului, până când se va decide ceva în comun de către sfinții întruniți și, înaintea lor, de către Duhul Sfânt.

Concordanță: Can. 5 Grig. Nyssa; 56 Vasile

Canonul 8 Grigorie Taumaturgul

η'. Τοὺς δὲ οἴκοις ἀλλοτριοῖς ἐπελθεῖν τολμήσαντας, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες ἐλεγχθῶσι, μηδὲ τῆς ἀκροάσεως ἀξιώσης, ἐὰν δὲ ἑαυτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδῶσιν, ἐν τῇ τῶν ὑποστρεφόντων τάξει ὑποπίπτειν.

8. Iar cei care au îndrăznit să se năpustească asupra caselor altora, dacă, după ce au fost acuzați, au fost dovediți, să nu îi învrednicești nici de ascultarea cuvântului, iar dacă ei înșiși au mărturisit și au restituit [totul], să îngenuncheze în rândul celor care se întorc.

Canonul 9 Grigorie Taumaturgul

θ'. Τοὺς δὲ ἐν τῷ πεδίῳ εὐρόντας τι ἢ ἐν ταῖς ἑαυτῶν οἰκίαις, καταλειφθὲν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἐὰν μὲν κατηγορηθέντες

ἐλεγχθῶσιν, ὁμοίως ἐν τοῖς ὑποπίπτουσιν, ἐὰν δὲ ἑαυτοὺς ἐξείπωσι καὶ ἀποδῶσι, καὶ τῆς εὐχῆς ἀξιῶσαι.

9. Pe cei care au găsit vreun lucru lăsat în urmă de către barbari, în câmp sau în casele lor, dacă, după ce fuseseră acuzați, au fost dovediți, să fie de asemenea printre cei care îngenunchează, iar dacă ei înșiși au mărturisit și restituit, să fie învredniciți de rugăciune.

Canonul 10 Grigorie Taumaturgul

ι'. Τοὺς δὲ τὴν ἐντολὴν πληροῦντας, ἐκτὸς πάσης αἰσχροκερδεΐας πληροῦν δεῖ, μήτε μήνυτρα ἢ σῶστρα ἢ εὐρετρα ἢ ᾧ ὄνόματι ταῦτα καλοῦσιν ἀπαιτοῦντας.

10. Cei care îndeplinesc porunca trebuie să o îndeplinească fără vreo dorință de câștig rușinos, pretinzând vreo răsplată pentru denunț sau pentru salvare sau restituire, sau sub orice alt nume cu care le denumesc pe acestea.

Canonul 11 Grigorie Taumaturgul

ια'. Ἡ προσκλαυσις ἔξω τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου ἐστίν, ἐνθα ἐστῶτα τὸν ἁμαρτόντα, χρῆ τῶν εισιόντων δεῖσθαι πιστῶν, ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχεσθαι. Ἡ ἀκρόασις ἐνδοθι τῆς πύλης ἐν τῷ νάρθηκι, ἐνθα ἐστάναι χρῆ τὸν ἡμαρτηκότα ἕως τῶν κατηχουμένων, καὶ ἐντεῦθεν ἐξέρχεσθαι, ἀκούων γὰρ, φησί, τῶν Γραφῶν καὶ τῆς διδασκαλίας, ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ ἀξιούσθω προσευχῆς. Ἡ δὲ ὑπόπτωσις, ἵνα ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ ἰστάμενος, μετὰ τῶν κατηχουμένων ἐξέρχηται ἢ σύστασις ἵνα συνίσταται τοῖς πιστοῖς καὶ μὴ ἐξέρχηται μετὰ τῶν κατηχουμένων. Τελευταῖον, ἡ μέθεξις τῶν ἁγιασμάτων.

11. Tânguirea se face în afara ușii casei de rugăciune, iar păcătosul care stă acolo trebuie să ceară credincioșilor care intră să se roage pentru el. Ascultarea are loc înăuntrul ușii din nartex, unde cel care a păcătit trebuie să stea până la plecarea catehumenilor, dar apoi să plece, fiindcă, se spune, după ce ascultă Scripturile și cuvântul de învățătură să fie scos afară și să nu fie învrednicit de rugăciune. Iar prosternarea înseamnă să iasă împreună cu catehumenii după ce stă înăuntrul ușii naosului, iar șederea-împreună, să stea cu credincioșii și să nu iasă împreună cu catehumenii. Ultima treaptă este împărțirea de Cele Sfinte.

Concordanță: Can. 75 Vasile

CANOANELE SFÂNTULUI PETRU AL ALEXANDRIEI (+311)

BIBLIOGRAFIE: Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, pp. 433-438; Stylianos PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, 2009, pp. 60-63; J. QUASTEN, *Patrology*, vol. II, Newman Press, 1953, pp. 113-118; T. VIVIAN, *St. Peter of Alexandria. Bishop and Martyr*, Philadelphia, 1988; Sebastian MOLL, „Die Anfänge des Melitianischen Schismas”, în: *Zeitschrift für Antikes Christentum*, XVII (2013), 3, pp. 479-503; Claudio MORESCHINI, Enrico NORELLI, *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*, vol. I: *De la Apostolul Pavel la Constantin cel Mare*, trad. H. Stanculescu, G. Sauciu, Ed. Polirom, 2001, pp. 336-339; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 90-93; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, p. 273.

Sf. Petru al Alexandriei a fost, precum înaintașii lui, conducător al Școlii catehetice din Alexandria, fiind unul dintre primii teologi antiorigeniști. Eusebiu de Cezareea relatează, în *Istoria bisericească*, viața, activitatea și moartea martirică pe care Sf. Petru al Alexandriei le-a avut și le-a suferit. Hirotonit ca al 16-lea episcop al mării cetăți a Alexandriei, în anul 300²⁹, după episcopul Theonas, episcopatul său s-a desfășurat într-o perioadă de persecuție împotriva Bisericii, murind ca martir, fiind decapitat pe 25 noiembrie 311³⁰.

Din anul 303, după cel de-al doilea edict al lui Dioclețian, s-a poruncit arestarea tuturor clericilor, fapt pentru care Sf. Petru al

²⁹ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, p. 31.

³⁰ Stylianos PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2012, p. 61; Haile GETACHEW, „The martyrdom of St Peter, Archbishop of Alexandria (EMML 1763, ff 79r-80v)”, în: *Coptic Church Review*, II (1981), 1, pp. 9-14; Alberto CAMPLANI, „Pietro di Alessandria tra documentazione d'archivio e agiografia popolare”, în *Volks Glaube im antiken Christentum*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 2009, pp. 138-156.

Alexandriei s-a ascuns din fața persecuției. Meletie de Lycopolis din Tebaida, profitând de această împrejurare, a uzurpat tronul episcopal al cetății Alexandriei, instalându-se ca episcop al acesteia, dar a fost ulterior caterisit la sinodul din 305. Cu toate acestea, Meletie nu se supune hotărârii sinodale, încercând să militeze pentru legitimitatea episcopatului său. Deși Meletie a jertfit idolilor în timpul persecuției, i-a respins pe toți cei care se reîntorceau la Biserică. Începând cu această perioadă, schisma meletiană începe să se răspândească³¹, mulți dintre creștini respingând reîntoarcerea celor căzuți de la credință (*lapsi*). Sf. Petru al Alexandriei a avut o atitudine total opusă, primindu-i pe aceștia în Biserică printr-un sistem penitențial foarte bine organizat, receptat ulterior de către Sinodul I Ecumenic³².

Epistola sa canonică, redactată din închisoare, are în vedere primirea celor care au căzut în timpul persecuției, fiind numită în literatura de specialitate și „περὶ μετανοίας”³³. Divizarea epistolei în 14 canoane este foarte timpurie, aceasta fiind atestată de traducerea siriacă³⁴, în care se păstrează și introducerea și încheierea scrisorii, pierdute în limba greacă. Canonul 1 arată data exactă a compunerii epistolei, precizând: „Ἐπεὶ τέταρτον ἤδη Πάσχα ἐπικατείληφε τὸν διωγμὸν” – „Fiindcă au trecut deja Paștile a patra oară de la persecuție”. Dacă al doilea edict de persecuție a fost dat în anul 303, este probabil ca redactarea epistolei să fie după Paștile anului 306.

Canonul 15 al Sf. Petru al Alexandriei este un pasaj din lucrarea sa *Despre Paști*, reprezentând un fragment dintr-o epistolă pascală adresată de către acesta episcopului egiptean Tricentius³⁵.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 33-57; Hamilkar S. ALIVISATOS,

³¹ Sebastian MOLL, „Die Anfänge des Melitianischen Schismas”, în: *Zeitschrift für Antikes Christentum*, XVII (2013), 3, pp. 479-503.

³² S. PAPAPOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, p. 61.

³³ J. QUASTEN, *Patrology*, vol. II, Newman Press, 1953, p. 115.

³⁴ E. SCHWARTZ, „Die Quellen über den melitianischen Streit (1905)”, în: *Gesammelte Schriften*, 3/1959, pp. 93-94.

³⁵ Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, p. 435.

Οἱ ἱεροὶ κανόνες καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, Atena, 2¹949, pp. 334-344; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titularum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 578-596 [retipărire: Leipzig, 1974]; Πηδάλιον τῆς νοητῆς νηός, τῆς Μίας Αγίας, Καθολικῆς καὶ Αποστολικῆς τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησίας: ἦτοι ἀπαντες οἱ ἱεροὶ καὶ θεῖοι κανόνες, Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ὁ Πατριάρχης Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 562-575; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 14-44; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 551-561; Martinus J. ROUTH, *Reliquiae sacrae*, vol. 4, E Typographeo Academico, Oxonii, 1846, pp. 23-45; P. DE LAGARDE, *Reliquiae iuris ecclesiastici antiquissimae*, Leipzig, 1856, pp. 63-73, 99-117; PG 18, col. 468-508.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 551-561; Martinus J. ROUTH, *Reliquiae sacrae*, vol. 4, E Typographeo Academico, Oxonii, 1846, pp. 23-45; *Slavă veche:* V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titularum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 578-596 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 601; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 740-755; J.B. HAWKINS, Alexander ROBERTS (eds), *The Ante-Nicene Fathers: Volume VI, Fathers of the Third Century*, Casimo, 2007, pp. 269-279.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 33-57; Archim. Grigorios D. PΑΡΑΘΟΜΑΣ, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 245-270.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ἱερῶν κανόνων καὶ ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Κείμενο – Ἐρμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Banias, Tesalonic, 2009.

CANOANELE SFINȚILOR PĂRINȚI...

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 325-332; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 15-26; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 367-382; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatykh Apostol, Svjatykh Soborov Vselenskich i Pomestnykh i Svjatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 315-327 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

CANOANELE SFÂNTULUI PETRU, ARHIEPISCOPUL ALEXANDRIEI

Canonul 1 Petru al Alexandriei

α'. Επει τέταρτον ἤδη Πάσχα ἐπικατείληφε τὸν διωγμὸν, αὐτάρκως ἔχει τοῖς μὲν προσενεχθεῖσι καὶ φυλακισθεῖσι, βασάνους τε ανηκέστους ὑπομεμενηκόσι καὶ ἀφορήτους μάστιγας καὶ πολλὰς ἐτέρας δεινὰς ἀνάγκας, ὕστερον δὲ προοδεδομένοις ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκός, εἰ καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς παρεδέχθησαν διὰ τὴν παρακολουθήσασαν μεγίστην πτώσιν, ὅμως διὰ τὸ πολλὰ αὐτοὺς ἠθληκέναι καὶ ἐπὶ πολὺ ἀντιμαχέσασθαι, οὐ γὰρ κατὰ προαίρεσιν εἰς τοῦτο ἐληλύθασιν, ἀλλὰ καταπροδοθέντες ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκός, ἐπειδὴ καὶ στίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐνδείκνυται ἐν τοῖς σώμασιν αὐτῶν καὶ ἤδη τρίτον τινὲς ἔτος ἔχουσι καταπενθοῦντες, προσεπιτιμηθῆναι αὐτοῖς ἀπὸ τῆς προσελεύσεως καθ' ὑπόμνησιν ἄλλας τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἃς καίπερ νηστεύσας ὁ Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μετὰ τὸ βαπτισθῆναι, ἐπειράσθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Εἰς ἃς καὶ αὐτοὶ κατὰ περισσὸν διαγυμνασθέντες, εὐτονώτερόν τε νήψαντες, γρηγορήσουσιν εἰς προσευχὰς τοῦ λοιποῦ, καταμελετῶντες τὸ λελεγμένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν πειράζοντα αὐτόν, ἵνα προσκυνήσῃ αὐτῷ· Ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, γέγραπται γάρ· Κύριον τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

1. Fiindcă au trecut Paștile deja a patra oară de la persecuție, este suficient pentru cei care fuseseră prinși și întemnițați și înduraseră torturi covârșitoare și biciuiri insuportabile și multe alte suferințe cumplite, dar care, după aceea, au fost trădați de slăbiciunea trupului, deși nu au fost primiți de la început din cauza căderii foarte mari care a urmat, totuși, fiindcă s-au luptat mult și au rezistat – deoarece nu veniseră la aceasta din alegere proprie, ci fiindcă au fost trădați de slăbiciunea trupului – și se văd pe trupurile lor rănile lui Iisus și au deja al treilea an de când se tânguiesc, să li se mai adauge încă alte patruzeci de zile din ziua venirii lor, ca epitimie pentru aducerea aminte, zile în care chiar și Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după ce a postit după botez, a fost ispitit de către diavol, și în care

și ei, deprinzându-se mai mult și înfrânându-se mai puternic, să privegheze și pe viitor în rugăciuni, meditând la ceea ce a fost spus de către Domnul către cel care-L ispitea să Se închine lui: „Mergi înapoia Mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeuului tău să I te închini și numai Lui să-I slujești!” (*Matei 4, 10*).

Concordanță: Can. 8 Anc.; 81 Vasile; 2 Grig. Nyssa

Canonul 2 Petru al Alexandriei

β'. Τοῖς δὲ μετὰ τὸ φυλακισθῆναι μόνον καὶ ὑπομεμενηκέναι τὰς ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ, ὡς ἂν ἐν πολιορκίᾳ, θλίψεις τε καὶ δυσωδίας, ὕστερον δὲ χωρὶς πολέμου βασάνων γενομένοις αἰχμαλώτοις, κατὰ πολλὴν πτωχείαν δυνάμεως καὶ κατὰ τινα τυφλότητα τεθραυσμένοις, ἐπαρκέσει ἐνιαυτὸς πρὸς τῷ ἐτέρῳ χρόνῳ. Ἐπεὶ ὅλως καὶ αὐτοὶ ἐπιδεδώκασιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ θλιβῆναι, εἰ καὶ ἀπήλαυσαν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τῆς παρὰ τῶν ἀδελφῶν πολλῆς αναπαύσεως, ἅπερ πολλαπλασίονα ἀποδώσουσι, ποθοῦντες λυτρωθῆναι ἀπὸ τῆς πικροτάτης αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου, μεμνημένοι μάλιστα τοῦ λέγοντος: Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελισασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρῦξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτὸν καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως.

2. Iar celor care, după ce fuseseră doar întemnițați și suportaseră oprimările și mirosurile grele din închisoare, ca și cum ar fi într-un asediu, au devenit mai apoi prizonieri fără a lupta cu torturile și au fost înfrânți din cauza sărăciei puterii lor și din cauza unui fel de orbire, le este suficient un an adăugat la cealaltă perioadă. Deoarece și aceștia s-au dat într-adevăr pe ei înșiși să fie asupriți pentru numele lui Hristos, deși s-au bucurat în închisoare de multă mângâiere din partea fraților, pe care [mângâiere] o vor întoarce înmulțit, dacă doresc să fie eliberați de robia foarte amară a diavolului, mai ales dacă își aduc aminte de ceea ce se spune: „Duhul Domnului este peste Mine, pentru că El M-a uns, M-a trimis săracilor, să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi vederea; să-i eliberez pe cei zdrobiți la inimă și să vestesc anul plăcut Domnului și ziua răsplătirii” (*Isaia 61, 1-2; Luca 4, 18-19*).

Concordanță: Can. 73, 81 Vasile

Canonul 3 Petru al Alexandriei

γ'. Τοῖς δὲ μηδ' ὅλως μηδὲν τι τοιοῦτον πεπονθόσι, μηδὲ ἐνδειξαμένοις καρπὸν πίστεως, ἀλλ' αὐτομολήσασι πρὸς τὴν κακίαν, προδεδομένοις ὑπὸ δειλίας καὶ φόβου, νῦν δὲ εἰς μετάνοιαν ἐρχομένοις, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἀρμόζον, τὴν τῆς ἀκάρπου συκῆς παραβολὴν παραθέσθαι, ὡς ὁ Κύριος λέγει· Συκὴν εἶχε τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ καὶ οὐκ εὔρεν. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν· Ἰδοὺ, τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐκ εὕρισκω ἔκκοψον αὐτήν, ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτήν, καὶ βάλω κοπρία· κἂν μὲν ποιῆση καρπὸν, εἰ δὲ μὴ γε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. Ἦν πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, ἐνδειξάμενοί τε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας ἐν τῷ διαστήματι τοῦ τοσοῦτου χρόνου, μᾶλλον ὠφελήθησονται.

3. Iar celor care nu au suferit absolut niciun lucru de acest fel, dar nu au arătat nici vreun rod de credință, ci au dezertat ei înșiși la rău și s-au predat din cauza lașității și fricii, iar acum vin spre pocăință, este necesar și potrivit să li se pună înainte parabola smochinului neroditor, precum spune Domnul: „Cineva avea un smochin sădit în via sa și a venit să caute rod în el, dar n-a găsit. Și a zis către vier: «Iată, trei ani sunt de când vin să caut rod în smochinul acesta și nu găsesc. Taie-l; de ce să ocupe pământul în zadar?» Iar el, răspunzând, a zis: «Doamne, lasă-l și anul acesta, până ce îl voi săpa împrejuri și voi pune gunoi. Poate va face rod în viitor; iar de nu, îl vei tăia»” (Luca 13, 6-9). Având această parabolă înaintea ochilor și arătând și rod vrednic de pocăință în decursul unei asemenea perioade, le va fi mult mai folositor.

Concordanță: Can. 11 I Ec.; 6 Anc.; 2 Grig. Nyssa

Canonul 4 Petru al Alexandriei

δ'. Τοῖς γὰρ παντάπασιν ἀπεγνωσμένοις καὶ ἀμετανοήτοις, δέρμα τε Αἰθίοπος ἀμετάβλητον κεκτημένοις καὶ ποικίλματα παρδάλεως, λεχθήσεται τὸ τῆς ἐτέρας συκῆς· Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, διὸ καὶ παραχρῆμα ξηραίνεται. Αποπληροῦται γοῦν ἐπ' αὐτοῖς καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ εἰρημένον· Διεστραμμένον οὐ δυνήσεται ἐπικοσμηθῆναι καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται ἀριθμηθῆναι, εἰ μὴ γὰρ πρότερον τὸ

διεστραμμένον διορθωθῆ, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἐπικοσμηθῆναι, καὶ εἰ μὴ πρότερον τὸ ὑστέρημα ἀναπληρωθῆ, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτὸ ἀριθμηθῆναι. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τέλους συμβήσεται αὐτοῖς τὸ λελεγμένον ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου· Καὶ ὄψονται γὰρ, φησί, τὰ κῶλα τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί, ὁ γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσῃ καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάση σαρκί. Ἐπεὶ καί, ὡς προλέλεκται ὑπ' αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄδικοι ὡς θάλασσα ἀναβεβρασμένη, οὕτω κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δυνήσονται, καὶ οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν, εἶπεν ὁ Θεός.

4. Iar celor care au pierdut absolut orice nădejde și celor care nu se pocăiesc, având pielea neschimbată de etiopian și pete de leopard, să le fie spusă cealaltă [parabolă] a smochinului: „De acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac! Și de aceea s-a uscat îndată” (*Matei* 21, 19). Însă se împlinesțe în ei și ceea ce s-a spus de către *Ecclesiastul*: „Ce este strâmb nu va putea fi îndreptat și ceea ce lipsește nu va putea fi numărat” (*Ecclesiastul* 1, 15), fiindcă, dacă ceea ce este strâmb nu este mai întâi îndreptat, este cu neputință ca acest lucru să fie înfrumusețat, iar dacă ceea ce lipsește nu este mai întâi împlinit, este cu neputință să fie numărat. De aceea, într-un final li se va întâmpla ceea ce a fost spus de către profetul *Isaia*, căci zice: „Vor vedea trupurile moarte ale oamenilor care s-au răzvrătit împotriva Mea, că viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge. Și ei vor fi la vedere pentru tot trupul” (*Isaia* 66, 24). Deoarece, precum a fost spus mai înainte de către el, „dar cei nedrepti vor fi zgâlțâiți precum marea și nu se vor putea odihni. Nu este bucurie pentru cei necredincioși, a zis Dumnezeu” (*Isaia* 57, 20-21)

Concordanță: Can. 11 I Ec.; 94 Trulan; 73 Vasile; 2 Grig. Nyssa

Canonul 5 Petru al Alexandriei

ε'. Τοῖς δὲ καθυποκριναμένοις, κατὰ τὸν ἐπιληπτευσάμενον Δαβὶδ, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ οὐκ ὄντα ἐπίληπτον, καὶ μὴ γυμνῶς ἀπογραφαμένοις τὰ πρὸς ἄρνησιν, ἀλλὰ διαπαίξασι κατὰ πολλὴν στενοχωρίαν, ὡς ἂν παιδία βουλευτικὰ ἐμφρονα ἐν παιδίοις ἄφροσι, τὰ τῶς ἐχθρῶν ἐπιβουλὰς, ἥτοι ὡς διελθόντες βωμούς, ἥτοι ὡς χειρογραφῆσαντες, ἥτοι ὡς ἀνθ' ἑαυτῶν βαλόντες ἐθνικούς, εἰ καὶ τισιν αὐτῶν συνεχώρησάν τινες τῶν ὁμολογησάντων, ὡς ἤκουσα, ἐπεὶ μάλιστα κατὰ πολλὴν εὐλάβειαν ἐξέφυγον αὐτόχειρες

γενέσθαι τοῦ πυρός καὶ τῆς ἀναθυμιάσεως τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, ἐπεὶ τοίνυν ἔλαθεν αὐτοὺς ἀνοία, τοῦτο πράξαντας ὁμως, ἐξάμηνος αὐτοῖς ἐπιτεθήσεται τῆς ἐν μετανοίᾳ ἐπιστροφῆς. Οὕτω γὰρ μᾶλλον καὶ αὐτοὶ ὠφελήθησονται, καταμελετῶντες τὸ προφητικὸν ῥητὸν καὶ λέγοντες· Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, ὅσπερ, ὡς ἴστε, ἐν τῷ ἕκτῳ μηνὶ τῆς συλληψεως τοῦ ἐτέρου παιδίου, τοῦ προκηρύξαντος πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, συνελήφθη καὶ αὐτὸς κηρύξαι μετάνοιαν. Καὶ γὰρ καὶ τῶν ἀμφοτέρων ἀκούομεν ἐν πρώτοις κηρυσσόντων οὐ μόνον περὶ μετανοίας, ἀλλὰ καὶ περὶ βασιλείας οὐρανῶν, ἥτις καθὼς μεμαθήκαμεν, ἐντὸς ἡμῶν ἐστὶ, τῷ ἐγγύς ἡμῶν εἶναι τὸ ῥῆμα, ὃ πιστεύομεν ἐν τῷ στόματι ἑαυτῶν καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν. Περὶ ἧς καὶ αὐτοὶ ὑπομνησθέντες, μαθήσονται ὁμολογεῖν ἐν τῷ στόματι ἑαυτῶν, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, πιστεύοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῶν, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἅτε δὴ ἀκούοντες, ὅτι καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

5. Iar celor care au simulat, precum David, care, fără a fi însă epileptic, s-a prefăcut epileptic ca să nu moară (cf. 1 Regi 21, 13), și nu au semnat pur și simplu cele spre tăgăduire, ci, după multă strămtorare, au dejucat planurile dușmanilor ca și cum ar fi fost niște copii prudenți și inteligenți între niște copii nechibzuiți, fie că au trecut doar prin fața altarelor zeilor, fie că au scris cu mâna, fie că i-au pus în locul lor pe niște păgâni – chiar dacă, după cum am auzit, unii din rândul celor care au mărturisit [credința] i-au iertat pe unii dintre aceștia, mai ales fiindcă au evitat cu multă evlavie să facă cu propria lor mână focul și tămâierea demonilor necurați – totuși, fiindcă s-a trecut cu vederea, prin nesocotință, că au făcut astfel acest lucru, li se vor impune șase luni de întoarcere prin pocăință. Deoarece astfel vor avea mai mult folos, dacă vor medita la cuvântul profetic, care spune: „căci Prunc S-a născut nouă, un Fiu ne-a fost dat nouă, a Cărui stăpânire este pe umărul Lui și se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat” (Isaia 9, 5), care, după cum știți, în a șasea lună de la conceperea celuilalt prunc (cf. Luca 1, 36), cel care a propovăduit pocăința spre iertarea păcatelor, înainte de ieșirea în lume a persoanei lui, a fost zămislit ca să propovăduiască și el pocăința. Căci și noi îi ascultăm pe amândoi propovăduind în primul

rând nu numai despre pocăință, ci și despre Împărăția cerurilor, care este înăuntrul nostru, după cum am fost învățați (cf. *Luca* 17, 21), „fiindcă aproape este de noi cuvântul” (*Romani* 10, 8) care, precum credem, este în gura noastră și în inima noastră și pe care, dacă și-l reamintesc, vor fi învățați să mărturisească și ei prin gura lor că Iisus Hristos este Domnul, crezând în inima lor că Dumnezeu L-a înviat din morți, căci, după cum au auzit, „cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire” (*Romani* 10, 10).

Concordanță: *Can. 5, 7 Anc.*

Canonul 6 Petru al Alexandriei

ζ'. Τοῖς δὲ δούλους χριστιανούς ἀνθ' ἑαυτῶν ὑποβεβληκόσιν, οἱ μὲν δοῦλοι, ὡς ἂν ὑποχείριοι ὄντες, καὶ τρόπον τινὰ καὶ αὐτοὶ φυλακισθέντες ὑπὸ τῶν δεσποτῶν, καταπειληθέντες τε ὑπ' αὐτῶν καὶ διὰ τὸν φόβον αὐτῶν εἰς τοῦτο ἐληλυθότες καὶ κατολισθίσαντες, ἐν ἐνιαυτῷ τὰ τῆς μετανοίας ἔργα δείξουσι, μανθάνοντες τοῦ λοιποῦ, ὡς δοῦλοι Χριστοῦ, ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ φοβεῖσθαι αὐτόν, ἀκούοντες μάλιστα ὅτι ἕκαστος, ἂν τι ποιῆσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ Κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος.

6. Iar în privința celor care au pus sclavi creștini în locul lor, iar sclavii, ca unii care sunt supuși și sunt, într-un fel, întemnițați de către stăpâni, dacă au fost amenințați de către aceștia și au venit și au alunecat spre aceasta de frica lor, vor arăta faptele pocăinței timp de un an, învățând pe viitor, ca robi ai lui Hristos, să facă voia lui Dumnezeu și să se teamă de El, ascultând mai mult că fiecare, dacă va face ceva bine, binele acela îl va primi de la Domnul, fie că este rob, fie că este liber (cf. *Efeseni* 6, 8).

Canonul 7 Petru al Alexandriei

ζ'. Οἱ δὲ ἐλεύθεροι, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐξετασθήσονται ἐν μετανοίᾳ, καὶ ὡς ὑποκρινάμενοι καὶ ὡς καταναγκάσαντες τοὺς ὁμοδούλους θῦσαι, ἅτε δὴ παρακούσαντες, τοῦ ἀποστόλου, τὰ αὐτὰ θέλοντος ποιεῖν τοὺς δεσπότας τοῖς δούλοις, ἀνιέντας τὴν ἀπειλὴν, εἰδότας, φησὶν, ὅτι καὶ ἡμῶν καὶ αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς καὶ προσωποληψία παρ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν. Εἰ δέ ἕνα Κύριον ἔχομεν πάντες ἀπροσωπόληπτον, ἐπεὶ καὶ πάντα καὶ ἐν

πάσιν ἐστὶν ὁ Χριστός, ἐν τε βαρβάροις καὶ Σκύθαις, δούλοις καὶ ἐλευθέροις, σκοπεῖν ὀφείλουσιν ὁ κατειργάσαντο, θελήσαντες τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν σῶσαι, τοὺς δὲ συνδούλους ἑαυτῶν ἐλκύσαντες ἐπὶ εἰδωλολατρίαν, δυναμένους καὶ αὐτοὺς ἐκφυγεῖν, εἰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα ἦσαν αὐτοῖς παρασχόντες, ὡς πάλιν ὁ ἀπόστολος λέγει.

7. Iar cei liberi vor fi examinați timp de trei ani în pocăință și ca unii care au fost ipocriți și i-au obligat pe cei care sunt împreună-robi să jertfească, deoarece nu au ascultat de Apostolul care vrea ca stăpânii să facă tot așa față de sclavi, lăsând la o parte amenințarea, după cum se spune, știind că Domnul nostru este și al lor în ceruri și că la El nu încapе părtinire (cf. *Efeseni* 6, 9). Iar dacă toți avem un Domn nepărtinitor, fiindcă toate și întru toți este Hristos, între barbari și între sciti, între robi și între liberi (cf. *Coloseni* 3, 11), sunt dator să reflecteze asupra ceea ce au făcut, dacă doresc să-și mântuiască sufletele, fiindcă i-au târât spre idolatrie pe cei care sunt împreună cu ei robi, deși și aceștia puteau să scape, dacă „li se dădea ceea ce este drept și potrivit” (*Coloseni* 4, 1), precum spune din nou Apostolul.

Concordanță: *Can. 9 Anc.*

Canonul 8 Petru al Alexandriei

η'. Τοῖς δὲ παραδεδομένοις καὶ ἐκπεπτωκόσι, τοῖς τε αὐτοῖς προσεληλυθόσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ ὁμολογοῦσιν εἶναι χριστιανοῖς, ἐμβεβλημένοις τε ἐν τῇ φυλακῇ μετὰ βασάνων, εὐλογόν ἐστιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν ἐν πάσιν, ἐν τε ταῖς προσευχαῖς καὶ τῇ μεταλήψει τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ λόγου, ἵνα εὐτονώτερον ἀγωνισάμενοι καταξιωθῶσι καὶ αὐτοὶ τοῦ βραβείου τῆς ἄνω κλήσεως. Καὶ γὰρ ἐπτάκις, φησί, πεσεῖται ὁ δίκαιος καὶ ἀναστήσεται ὅπερ, εἰ καὶ πάντες οἱ ἐκπεπτωκότες πεποιήκασιν, τελειοτάτην καὶ ὀλοκάρδιον μετάνοιαν ἐνεδείξαντο.

8. Iar în privința celor care au fost trădați și au căzut și apoi au intrat ei înșiși în luptă și au mărturisit că sunt creștini și au fost aruncați prin torturi în închisoare, este normal să fie întăriți în bucuria inimii și să fie în comuniune în toate, și în rugăciuni, și în împărțășirea de Trupul și Sângele lui Hristos, și în mângâierea cuvântului, ca, nevoindu-se mai cu putere, să fie învredniciți și ei de „răsplata chemării de sus”

(*Filipeni 3, 14*). Fiindcă se spune: „cel drept, de şapte ori va cădea şi se va ridica” (*Pilde 24, 16*), lucru pe care, dacă l-ar fi făcut toţi cei care căzuseră, ar fi arătat pocăinţa desăvârşită şi din toată inima.

Concordanță: Can. 8 Anc.; 62 Ap.

Canonul 9 Petru al Alexandriei

Θ'. Καὶ τοῖς δὲ ὡς ἂν ἐξ ὕπνου ἑαυτοὺς παραπηδῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὠδίνοντα καὶ μέλλοντα ἐλκύσαι, ἑαυτοῖς δὲ πειρασμὸν ἐπισπασαμένοις θαλαττομαχίας καὶ πολλῆς κυματώσεως, μᾶλλον δὲ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς προσεκαίουσιν ἄνθρακας ἁμαρτωλῶν, καὶ αὐτοῖς κοινωνητέον, ἅτε δὴ ἐν ὀνόματι Χριστοῦ παρερχομένοις εἰς τοῦτο· εἰ καὶ μὴ προσέχουσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις, διδάσκοντος προσεύχεσθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν, καὶ πάλιν ἐν εὐχῇ λέγειν τῷ Πατρὶ· Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ἴσως δὲ καὶ ἀγνοοῦσι τὰς πολλάκις γινομένας ἀναχωρήσεις τοῦ οἰκείου δεσπότη καὶ διδασκάλου ἡμῶν ἀπὸ τῶν θελώντων ἐπιβουλεύειν καὶ ὅτι ἔσθ' ὅτε, οὐδὲ παρηγορία περιεπάτει δι' αὐτούς, καὶ ὅτι καὶ ὅτε ὁ καιρὸς τοῦ πάθους αὐτοῦ προσήγγισεν οὐχ ἑαυτὸν παρέδωκεν, ἀλλ' ἐδέξατο, ἕως ἤλθον ἐπ' αὐτὸν μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων· λέγει οὖν πρὸς αὐτούς· Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; οἱ καὶ παρέδωκαν αὐτόν, φησι, Πιλάτῳ. Καθ' ὁμοιότητα γοῦν αὐτοῦ καὶ οἱ κατὰ σκοπὸν αὐτοῦ βαίνοντες πεπόνθασι, μεμνημένοι τῶν θείων αὐτοῦ λόγων, δι' ὧν, ἐπιστηρίζων ἡμᾶς περὶ τῶν διωγμῶν, λέγει· Προσέχετε ἑαυτοῖς, παραδῶσουσι γὰρ ἡμᾶς εἰς συνέδρια καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ἡμᾶς. Παραδῶσουσι δὲ εἶπεν, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτοὺς παραδῶσετε· καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δέ, φησί, καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε διὰ τὸ ὄνομά μου, ἀλλ' οὐχὶ ἑαυτοὺς ἄξετε. Ἐπεὶ καὶ μεταπηδᾶν ἡμᾶς βούλεται ἀπὸ τόπων εἰς τόπους διωκομένους διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὡς πάλιν ἀκούομεν αὐτοῦ λέγοντος· Καὶ ὅτε διώκουσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν. Οὐ γὰρ θέλει αὐτομολεῖν ἡμᾶς πρὸς τοὺς τοῦ διαβόλου ὑπασπιστάς καὶ δορυφόρους, ὅπως μὴ καὶ πλειόνων θανάτων αἴτιοι αὐτοῖς γινώμεθα, ὡς ἂν καταναγκάζοντες αὐτοὺς μᾶλλον κατατραχύνεσθαι καὶ τελεσιουργεῖν τὰ θανατηφόρα ἔργα, ἀλλ' ἐκδέχεσθαι καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς, γρηγορεῖν τε καὶ προσεύχεσθαι, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς πειρασμὸν. Οὕτω Στέφανος πρῶτος κατ' ἴχνος αὐτοῦ μαρτύριον ἀναδεξάμενος, ἐν Ἱεροσολύμοις συναρπασθεῖς

ὑπὸ τῶν παρανόμων καὶ ἄχθεις ἐν τῷ συνεδρίῳ, λιθοβολούμενος ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, ἔδοξάσθη παρακαλῶν καὶ λέγων· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Οὕτως Ἰάκωβος δευτερός, συλληφθεὶς ὑπὸ Ἡρώδου, μαχαίρα τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. Οὕτως ὁ πρόκριτος τῶν ἀποστόλων Πέτρος, πολλάκις συλληφθεὶς καὶ φυλακισθεὶς καὶ ἀτιμασθεὶς, ὕστερον ἐν Ῥώμῃ ἐσταυρώθη. Ὁμοίως καὶ ὁ περιβόητος Παῦλος, πλεονάκις παραδοθεὶς καὶ ἕως θανάτου κινδυνεύσας, πολλά τε ἀθλήσας καὶ καυχησάμενος ἐν πολλοῖς διωγμοῖς καὶ θλίψεσιν, ἐν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ αὐτὸς μαχαίρα τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, ὃς ἐν οἷς ἐκαυχῆσαντο κατέληξεν· ὅτι καὶ ἐν Δαμασκῷ σπυρίδι ἐχαλάσθη διὰ τοῦ τείχους νυκτός, καὶ ἐξέφυγε τὰς χεῖρας τοῦ ζητούντος αὐτὸν πιάσαι. Τὸ γὰρ προκείμενον ἦν αὐτοῖς, ἐν πρώτοις εὐαγγελίζεσθαι καὶ διδάσκειν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐν οἷς ἐπιστηρίζοντες τοὺς ἀδελφοὺς ἐμμένειν ἐν τῇ πίστει, καὶ τοῦτο ἔλεγον, ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἐζήτουν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτῶν συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. Καὶ ἦν πολλὰ λέγειν αὐτοῖς εἰς ταῦτα πρὸς τὸ κατὰ λόγον πράσσειν, εἰ μὴ, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος, ἐπιλείψη δ' ἂν ἡμᾶς διηγουμένους ὁ χρόνος.

9. Iar în privința celor care s-au aruncat ca din somn în lupta cea pricinuitoare de dureri care avea să îi sfâșie, dar care și-au adus asupra lor ispita de a se lupta cu marea și cu multa înviforare, dar mai ales că au aprins cărbunii păcătoșilor împotriva fraților, și aceștia trebuie să fie în comuniune, fiindcă au mers spre aceasta în numele lui Hristos, deși nu ascultă de cuvintele Lui, care învață să se roage ca să nu intre în ispită (cf. *Matei* 26, 41) și să spună în rugăciune către Tatăl: „și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean (*Luca* 11, 4)”. Probabil că aceștia nu cunosc nici măcar ezitățile Stăpânului și Învățătorului nostru Însuși față de cei care doreau să completeze împotriva Lui și că uneori nu umbla pe față printre ei (cf. *Ioan* 11, 54) și că atunci când s-a apropiat momentul Pătimirii Lui, nu S-a predat, ci a așteptat până când au venit la El cu săbii și ciomege, de aceea spune către cei care, după cum se zice, L-au predat lui Pilat: „ca la un tâlhar ați ieșit, cu săbii și ciomege, ca să Mă prindeți” (*Marcu* 14, 48). Astfel, mergând după scopul Lui, au pățimit după asemănarea cu El, aducându-și aminte de cuvintele Lui dumnezeiești, prin care ne sprijină în persecuții, căci spunea: „Păziți-vă, fiindcă vă vor preda în mâna sinedriștilor și vă vor

biciui în sinagogile lor" (*Matei 10, 17*). Însă a spus: „vă vor preda”, iar nu că „vă veți preda voi înșivă”. Și spune: „veți fi duși la dregători și la împărați din pricina numelui meu” (*Luca 21, 12*), iar nu că „vă veți duce voi înșivă”. Fiindcă El dorește ca noi să fugim dintr-un loc în altul când suntem prigoniți pentru numele Lui, după cum Îl auzim din nou că spune: „când vă prigonesc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă” (*Matei 10, 23*). Fiindcă El nu dorește ca noi să ne ducem de bunăvoie la scutierii și lăncierii diavolului, ca să nu devenim pentru aceștia pricini pentru mai multe omoruri, ca și cum i-am forța noi mai degrabă pe aceștia să sporească în cruzime și să îndeplinească fapte aducătoare de moarte, ci să așteptăm și să ne ferim și să priveghem și să ne rugăm să nu intrăm în ispită (cf. *Matei 26, 41*). Astfel, Ștefan, primul care a primit martiriul mergând pe urmele Lui, după ce a fost prins în Ierusalim de către nelegiuiți și dus în sinedriu, când a fost omorât cu pietre în numele lui Hristos a fost preaslăvit, fiindcă striga și spunea: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!” (*Faptele Apostolilor 7, 60*). De asemenea, după ce Iacov, cel de-al doilea, a fost arestat de către Irod, i-a fost tăiat capul cu sabia. De asemenea, Petru, cel distins între apostoli, a fost adeseori arestat, întemnițat și batjocorit, iar mai apoi a fost răstignit în Roma. De asemenea, mult vestitul Pavel a fost predat de multe ori, fiind primejduit până la moarte, și, după ce a răbdat multe lucruri și a fost preaslăvit în multe prigoniri și asupriri, i-a fost tăiat capul cu sabia în aceeași cetate, deși în Damasc fusese coborât noaptea cu coșul peste zid și a scăpat din mâinile celui care căuta să-l piardă. Fiindcă scopul lor principal era să binevestească și să învețe cuvântul lui Dumnezeu, prin care îi întărea pe frați ca să rămână în credință, spuneau: „că prin multe suferințe trebuie să intrăm în Împărăția lui Dumnezeu” (*Faptele Apostolilor 14, 22*). Căci ei nu căutau folosul propriu, ci cel al multora, ca să fie mântuiți (cf. *1 Corinteni 10, 33*). Și în privința acestora sunt multe lucruri pe care trebuie să le spunem ca să lucreze conform cuvântului, totuși, după cum spune apostolul, timpul nu ne-ar ajunge ca să le descriem în amănunt (cf. *Evrei 11, 32*).

Canonul 10 Petru al Alexandriei

1. Ὅθεν οὐκ ἔστιν εὐλογον, οὐδὲ τοὺς ἀπὸ κλήρου αὐτομολήσαντας, ἐκπεπτωκότας τε καὶ ἀναπαλαίσαντας, ἔτι ἐν τῇ λειτουργίᾳ εἶναι, ἅτε δὴ καταλείψαντας τὸ ποιμνιον τοῦ Κυρίου καὶ μωμησαμένους ἑαυτούς, ὅπερ οὐδεὶς τῶν ἀποστόλων

πεποίηκε. Καὶ γὰρ ο πολλοὺς διωγμοὺς ἐξανύσας, πολλά τε ἄθλα ἀγωνισμάτων ἐνδειξάμενος, ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος, ἐγνωκῶς ὅτι κάλλιον ἐστὶν ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, ἐπιφέρει καὶ λέγει· Τὸ δὲ ἐπιμεῖναι τῇ σαρκί, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. Σκοπῶν γὰρ οὐ τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν, ἀναγκαιότερον τῆς ἑαυτοῦ ἀναπαύσεως ἠγήσατο τὸ παραμένειν τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν. Ὅς καὶ τὸν διδάσκοντα θέλει εἶναι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τύπον γινόμενον τῶν πιστῶν. Ὅθεν οἱ ἐν τῇ εἰρκτῇ ἐπιδικαζόμενοι, τῆς λειτουργίας ἐκπεπτωκότες καὶ ἀναπαλαίσαντες, πάνυ ἀναισθητοῦσι· πῶς γὰρ αἰτοῦσιν ὃ κατέλειψαν, δυνάμενοι τοῖς ἀδελφοῖς εὐχρηστοὶ εἶναι ἐν καιρῷ τοιούτῳ; Ἔως μὲν οὖν ἄπταιστοὶ ἦσαν, συγγνώμην εἶχον ἐπὶ τῇ παραλόγῳ αὐτῶν πράξει, ὅτε δὲ ἔπταισαν, ὡς ἂν περπερευσάμενοι καὶ ἑαυτοὺς μωμησάμενοι, οὐκέτι δύνανται λειτουργεῖν. Διὸ φροντιζέτωσαν μᾶλλον ἐν ταπεινοφροσύνῃ, πῶς ἐκτελέσουσι παυσάμενοι τῆς κενοδοξίας. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ κοινωνία μετ' ἐπιστάσεως καὶ ἀκριβείας πρὸς ἀμφοτέρα γινομένη· καὶ ἵνα μὴ δόξωσι λυπεῖσθαι, μετὰ βίας περιδρασσόμενοι τῆς ἐντεῦθεν ἀναλύσεως, καὶ ἵνα μὴ τινες ἐκπεσόντες προφασίσωνται, ὡς ἂν διὰ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐπιτιμίας ὑπεκλελυμένοι, οἵτινες πλέον ἀπάντων αἰσχύνην καὶ ὄνειδος ἔξουσι, κατ' ἐκείνον τὸν τεθεικότα θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύσαντα ἐκτελέσαι. Ἄρξονται γὰρ, φησί, πάντες οἱ παραπορευόμενοι ἐμπαΐζειν αὐτόν, λέγοντες· Οὗτος ὁ ἄνθρωπος θεμέλιον ἔθηκε καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.

10. De aceea, nu este chibzuit ca cei din rândul clerului, care au dezertat de bunăvoie și care, după ce căzuseră, au luptat din nou, să mai fie în slujire, fiindcă au părăsit turma Domnului și s-au necinstit pe ei înșiși, lucru pe care nu l-a făcut niciunul dintre apostoli. Căci și fericitul Apostol Pavel, care a înfruntat multe prigoniri și care a arătat multe biruințe în lupte, deși a considerat că este mai bine să plece și să fie împreună cu Hristos, a adăugat și a spus: „dar să rămân în trup este mai de trebuință pentru voi” (*Filipeni 1, 24*). Căci, de vreme ce nu a avut în vedere propriul său câștig, ci pe cel al multora, ca să fie mântuiți (cf. *1 Corinteni 10, 33*), a considerat că este mai necesară rămânerea cu frații și purtarea de grijă față de ei decât adormirea sa, deoarece dorea ca învățătorul să fie model pentru credincioși în învățătură. De aceea, cei condamnați la închisoare, care au căzut din slujire și după aceea

au luptat din nou, sunt într-un totu lipsiți de simțire. Căci cum pretind ei ceea ce au părăsit, când puteau să fi fost de folos fraților într-un asemenea moment? Astfel, câtă vreme au fost fără greșală, aveau o scuză pentru fapta lor nechibzuită, dar de când au greșit, ca unii care s-au lăudat și s-au necinstit pe ei înșiși, nu mai pot să slujească. De aceea, să se gândească mai mult în smerenie cum vor opri pe deplin slava cea deșartă. Prin urmare, comuniunea realizată în amândouă chipurile, cu atenție și cu acrivie, este suficientă pentru aceștia ca să nu creadă că sunt împovărați, apucând cu de-a sila spre plecarea de aici, și ca unii care au căzut să nu pretexteze că au alunecat din cauza pedepsei, deoarece aceștia vor avea o rușine și o ocară mai mare decât toți, precum acela care a pus temelie, dar nu a avut puterea să o termine. Fiindcă, se spune, toți cei care trec pe alături vor începe să-l batjocorească, spunând: „Acest om a pus temelie și nu a avut putere să o termine” (Luca 14, 29-30).

Concordanță: Can. 10 I Ec.; 1, 2, 3, 12 Anc.; 14 Petru; 3 Atan.

Canonul 11 Petru al Alexandriei

ια'. Οἱ γὰρ πρῶτον παραπηδήσαντες ἐν τῷ βράσματι τοῦ διωγμοῦ, περιεστῶτες εἰς τὸ δικαστήριον καὶ θεωροῦντες τοὺς ἁγίους μάρτυρας σπεύδοντας ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, ἐν καλῷ τῷ ζήλῳ προθυμούμενοι, ἐπεδίδουν ἑαυτοὺς εἰς τοῦτο, πολλῇ τῇ παρρησίᾳ χρώμενοι, βλέποντες μάλιστα τοὺς ὑποσυρομένους καὶ ἐκπίπτοντας, δι' οὓς ὑποθεομαινόμενοι ἔσωθεν καὶ ἐνηχούμενοι καταπολεμῆσαι τὸν ὑπεραιρόμενον καὶ ἀντικείμενον, ἔσπευδον ἐν τοῦτο, ἵνα μὴ καὶ δοκῇ παρ' ἑαυτῷ φρόνιμος εἶναι, ἐφ' οἷς κατὰ πανουργίαν ἔδοξε νικᾶν, εἰ καὶ ἐλάνθανεν ἑαυτὸν νικώμενον ὑπὸ τῶν ἐγκαρτερούντων τὰς τῶν ξυστήρων καὶ μαστίγων βασάνους, τὴν τε ὀξύτητα τῆς μαχαίρας καὶ τὰς καταφλέξεις τοῦ πυρὸς καὶ τὰς τῶν ὑδάτων καταποντώσεις. Καὶ τοῖς κατὰ πίστιν ὑπεξιούσιν εὐχὰς καὶ δεήσεις γίνεσθαι, ἥτοι ὑπὲρ τῶν ἐν φυλακῇ κατατιμωρηθέντων καὶ προδεδομένων ὑπὸ λιμοῦ καὶ δίψης, ἥτοι ὑπὲρ τῶν ἔξωθεν τῆς φυλακῆς ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου καταβασανισθέντων διὰ ξυστήρων καὶ μαστίγων, ὕστερον δὲ ἠττηθέντων ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τῆς σαρκός, ἃξίον ἐστὶν ἐπινεῦσαι. Συμπάσχειν γὰρ καὶ συναλγεῖν τοῖς ὀδυρομένοις καὶ στενάζουσιν ὑπὲρ τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι ἠττηθέντων ὑπὸ τῆς πολλῆς βίας τοῦ κακομηχάνου διαβόλου, ἥτοι ὑπὲρ γονέων ἢ ἀδελφῶν ἢ τέκνων, οὐδένα οὐδὲν καταβλάπτει. Ἴσμεν γὰρ καὶ

δι' ἐτέρων πίστιν ἀπολαύσαντάς τινας τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, ἐπί τε ἀφέσει ἀμαρτιῶν καὶ ὑγείᾳ σώματος καὶ ἀναστάσει νεκρῶν. Μεμνημένοι τοίνυν τῶν πολλῶν αὐτῶν καμάτων, ὧν προϋπήνεγκαν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ταλανισμῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μεταγνόντων αὐτῶν καὶ ἀποδυρομένων τὸ πεπραγμένον αὐτοῖς κατὰ προδοσίαν, ἐν ἀτονίᾳ καὶ νεκρότητι τοῦ σώματος, ἔτι τε καὶ μεμαρτυρημένων ἀπολιτευτῶν γενομένων ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, συνευχόμεθα καὶ συμπαρακαλοῦμεν ὑπὲρ ἰλασμοῦ αὐτῶν μετὰ τῶν ἄλλων καθηκόντων, διὰ τοῦ γενομένου ὑπὲρ ἡμῶν παρακλήτου πρὸς τὸν Πατέρα, ἰλασκομένου ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν· Καὶ ἐάν τις γάρ, φησὶν, ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον, καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστιν ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν.

11. Cei care au sărit mai înainte în tumultul persecuției și, fiind duși în fața instanței și văzându-i pe sfinții martiri, s-au grăbit spre răsplata chemării de sus (cf. *Filipeni 3, 14*) și, fiind porniți cu râvnă în sânguința cea bună, s-au ridicat spre aceasta, folosindu-se de mult curaj, mai ales fiindcă au văzut pe cei care erau târâți și pe cei care cădeau, din cauza cărora, arzând de dorință interioară și fiind îndemnați să se războiască cu cel care se înalță pe sine și cu cel potrivnic, s-au grăbit spre aceasta, ca el să nu considere „că este înțelept în sinea lui” (*Pilde 3, 7*), prin care credea că va învinge prin ticăloșie, deși el însuși nu știa că este biruit de către cei care suportă torturile sfâșierii trupului și biciuirilor și ascuțișul sabiei și arderile în foc și aruncările în apă, și celor ce solicită cu credință să se facă rugăciuni și cereri, adică pentru cei care au fost pedepsiți în închisoare și pentru cei care au fost trădați din cauza înfometării și a însetării, sau pentru cei din afara închisorii, care au fost anchetați în instanță prin sfâșierea trupului și biciuiri și care, mai apoi, au fost biruiți de slăbiciunea trupului, este vrednic să li se acorde atenție. Deoarece nu se vatămă nimeni dacă pătimește și suferă împreună cu cei care plâng și suspină pentru cei care au fost biruiți în luptă prin silnicia diavolului uneltitor, adică pentru părinții, frații sau copiii lor. Căci știm că unii, datorită credinței altora, s-au bucurat de bunătatea lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor și pentru sănătatea trupului și pentru învierea morților. Prin urmare, aducându-ne aminte de toate ostenele lor pe care le-au suportat în numele lui Hristos și de clătinările lor, dar nu numai de acestea, ci și de căințele și

de tânguiriile lor pentru ceea ce a fost făcut de către ei prin trădare, din cauza slăbiciunii și suprimării trupului, dar și de faptul că au devenit în viața lor mărturisitori cu o viață retrasă, de aceea ne rugăm și facem cereri împreună cu ei pentru ispășirea lor împreună cu cele de cuviință pentru ei, prin Cel ce S-a făcut mijlocitor la Tatăl pentru noi, fiind milostiv față de păcatele noastre, căci se spune: „și dacă va păcătui cineva, avem mijlocitor către Tatăl, pe Iisus Hristos cel drept. El este jertfa de ispășire pentru păcatele noastre” (1 Ioan 2, 1-2).

Concordanță: Can. 1, 2 Anc.

Canonul 12 Petru al Alexandriei

ιβ'. Τοῖς γὰρ ἀργύρια δεδωκόσι πρὸς τὸ ἀνενοχλήτους αὐτοὺς παντάπασι γενέσθαι ἀπὸ πάσης κακίας, οὐκ ἔστιν ἐγκλημα προσάγειν, ζημίαν γὰρ καὶ ἀπώλειαν χρημάτων ὑπήνεγκαν, ἵνα μὴ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ζημιωθῶσιν ἢ ἀπολέσωσιν. Ὅπερ ἄλλοι κατὰ αἰσχροκέρδειαν οὐ πεποιήκασιν, καίτοι γε τοῦ Κυρίου λέγοντος: Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ ἢ ἀπολέσῃ, καὶ ὅτι: Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ. Ἐφάνησαν γὰρ παρ' ἐκείνοις Θεῷ δουλεύοντες, τὰ ἀργύρια μισήσαντες καὶ καταπατήσαντες καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν, ἀπεπλήρωσάν τε καὶ ἐν τούτῳ τὸ γεγραμμένον: Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς, ὁ ἴδιος πλοῦτος. Ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἀνέγνωμεν, τοὺς συρέντας ἀντὶ Παύλου καὶ Σίλα ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, μετὰ καὶ πλησμονῆς ἀπολυθέντας. Μετὰ γὰρ τὸ καταβαρῆσαι αὐτοὺς πολλὰ διὰ τὸ ὄνομα καὶ ταράξει τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας, λαβόντες, φησί, τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσωνος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν τε Παῦλον καὶ Σίλαν εἰς Βέροϊαν.

12. Iar celor care au dat bani spre a fi întru totul nederanjați de către vreun rău, nu le este adusă nicio acuzație, deoarece au suferit o pagubă și o pierdere de bani ca să nu le fie păgubit și pierdut sufletul, lucru pe care alții, din cauza dorinței lor avide de câștig, nu îl făcuseră, deși spune Domnul: „dar ce-i folosește omului dacă va câștiga lumea întreagă, însă sufletul îi este păgubit și pierdut?” (Marcu 8, 36), și că: „nu puteți să slujiți și lui Dumnezeu, și lui Mamona” (Matei 6, 24). Astfel, deoarece, în comparație cu alții, ei s-au arătat că slujesc Domnului, fiindcă au urât banii, calcându-i în picioare și disprețuindu-i, au

împlinit și prin aceasta ceea ce a fost scris: „răscumpărarea sufletului omului este bogăția sa” (*Pilde* 13, 8). Fiindcă am citit și în *Faptele Apostolilor* că cei din Tesalonic, care au fost târâți în locul lui Pavel și Sila la conducătorii cetății, au fost eliberați după îndestularea cu bani. Căci se spune: „după ce i-a asuprit mult din cauza numelui și după ce au tulburat mulțimea și pe conducătorii cetății, luând chezășie de la Iason și de la ceilalți, i-a eliberat. Iar frații au trimis îndată, noaptea, pe Pavel și pe Sila la Bereea” (*Faptele Apostolilor* 17, 9-10).

Canonul 13 Petru al Alexandriei

ιγ'. Ὅθεν οὐδὲ τοῖς καταλείψασι πάντα διὰ τὴν τῆς ψυχῆς σωτηρίαν καὶ ἀναχωρήσασιν ἔστιν ἐγκαλεῖν, ὡς ἂν ἐτέρων δι' αὐτοὺς κατασχεθέντων. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἀντὶ Παύλου συνήρπασαν Γάϊον εἰς τὸ θέατρον καὶ Ἀρίσταρχον, συνεκδήμους Παύλου, καὶ βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, ἐπεὶ καὶ δι' αὐτόν, πείσαντα καὶ μεταστήσαντα πολὺν ὄχλον ἐπὶ τὴν θεοσέβειαν, ἢ στάσις ἦν γενομένη, οὐκ εἶων αὐτόν οἱ μαθηταί, φησὶν· Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τινες τῶν Ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτόν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον. Εἰ δὲ ἐπιμένοινεν τινες ἐρεσχελοῦντες τοῖς εἰλικρινῶς προσέχουσι τῷ λέγοντι· Σῶζων, σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, μὴ περιβλέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω, ὑπομνησθῆτωσαν καὶ περὶ τοῦ προκρίτου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, βεβλημένου τε ἤδη εἰς φυλακὴν καὶ παραδοθέντος τέσσαρσι τετραδίους στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, οὐ ἐν νυκτὶ φυγόντος καὶ ῥυσθέντος ἐκ χειρὸς τοῦ φονώδους Ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἀγγέλου Κυρίου, γενομένης, φησὶν, ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο. Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτόν καὶ μὴ εὐρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι, δι' οὓς οὐδεμία αἰτία τῷ Πέτρῳ προσάπτεται. Ἐξῆν γὰρ καὶ αὐτούς, ἐωρακότας τὸ γενόμενον, ἐκφυγεῖν, ὡς πάντα τὰ παιδιά τὰ ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὀρίοις αὐτῆς, εἰ ἐγνώκεισαν οἱ γονεῖς αὐτῶν τὸ μέλλον ἔσεσθαι, ἅπερ ἀνηρέθησαν ὑπὸ τοῦ μαιφόνου Ἡρώδου διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ζητούμενον ἀπολέσθαι ἐν παιδίον, ὅπερ καὶ αὐτὸ κατ' ἐντολὴν Ἀγγέλου Κυρίου ἐξέφυγεν, ἤδη ἀρξάμενον ταχέως σκυλεύειν καὶ ὀξέως προνομεύειν κατὰ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος, καθὼς γέγραπται· Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνομεύειν, διότι, πρὶν ἢ γινῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ

μητέρα, λήψεται δύναμιν Δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα Σαμαρείας ἔναντι βασιλέως Ἀσσυρίων. Οἱ γοῦν Μάγοι, ὡς ἤδη σκυλευθέντες καὶ προνομευθέντες, ὑποτεταγμένως καὶ τιμητικῶς προσκυνουσι τὸ παιδίον, ἀνοίγοντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν καὶ προσφέροντες αὐτῷ καιριώτατα καὶ πρεπωδέστατα δῶρα, χρυσοῦν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, ὡς βασιλεῖ καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώπῳ. Ὅθεν οὐκέτι πρὸς τὸν Ἀσσύριον βασιλέα ἤξιώσαν ὑποστρέφαι, συνεργούμενοι ὑπὸ τῆς προνοίας· Χρηματισθέντες γάρ, φησί, κατ' ὄναρ, μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Ὅθεν, ἰδὼν ὁ αἰμοβόρος Ἡρώδης ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν Μάγων, ἐθυμώθη λίαν καὶ ἀποστείλας, φησίν, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διαιτοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων. Μεθ' ὧν καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ γεννηθὲν ἕτερον παιδίον ζητήσας ἀποκτεῖναι καὶ μὴ εὐρῶν, τὸν πατέρα αὐτοῦ Ζαχαρίαν ἐφόνησε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἐκφυγόντος τοῦ παιδίου μετὰ τῆς μητρὸς Ἐλισάβετ, ἐφ' ὧν οὐδεμίαν μέμψιν ἔχουσιν.

13. De aceea, nici celor care au părăsit toate pentru mântuirea sufletului și au fugit nu le este adusă acuzația că alții ar fi fost prinși din pricina lor. Deoarece și în Efes, în locul lui Pavel, i-au dus cu forță în teatru pe Gaius și pe Aristarh, însoțitorii de drum ai lui Pavel, și când acesta a dorit să intre în mijlocul poporului, fiindcă din cauza lui s-a produs răzvrătirea, deoarece a convins și convertit la cinstirea lui Dumnezeu mulțime multă, se spune că „ucenicii nu l-au lăsat. Încă și unii dintre dregătorii Asiei, care îi erau prieteni, trimițând la el, îl rugau să nu se ducă în teatru (cf. *Faptele Apostolilor* 19, 30-31)”. Iar dacă unii ar continua să râdă de cei care ascultă într-un tot de ceea ce se spune: „scapă și mântuiește-ți sufletul și nu privi înapoi” (*Facerea* 19, 17), atunci să își aducă aminte și de Petru, cel distins dintre apostoli, care a fost, de asemenea, aruncat în închisoare și „a fost dat la patru străji de câte patru ostași ca să-l păzească” (*Faptele Apostolilor* 12, 3-4), dar care a fugit noaptea și a fost scăpat din mâna sângerului Irod și de așteptarea întreagă a poporului lui Israel, conform poruncii Îngerului Domnului, căci se spune: „și făcându-se ziuă, nu mică a fost tulburarea între ostași: Ce s-a întâmplat, oare, cu Petru? Iar Irod, cerându-l și negăsindu-l, după ce au fost cercetați paznicii, a poruncit să fie sugrumați” (*Faptele Apostolilor* 12, 18-19), însă nu se poate atribui nicio vină lui Petru din cauza acestora. Deoarece era posibil ca și ei să scape după ce au văzut

ceea ce se întâmplase, precum toți copiii din Bethlehem și din toate ținuturile lui, dacă părinții lor ar fi cunoscut ceea ce avea să se petreacă, copii care au fost omorâți de către Irod cel sângheros din cauză că el căuta să piardă un prunc care însă a scăpat datorită poruncii Îngerului Domnului. Acesta însă începuse deja să prade degrabă și să jefuiască rapid după reputația numelui său, după cum a fost scris: „Cheamă numele lui, pradă degrabă, jefuiește rapid, fiindcă înainte ca pruncul să știe să cheme pe tată sau pe mamă, puterea Damascului și prăzile Samariei vor fi duse înaintea regelui Asiriei” (Isaia 8, 3-4). De aceea, magii, ca unii care au fost deja prădați și jefuiți, se închină pruncului cu supunere și cinstire, deschizându-și vistериile lor și aducându-i daruri foarte potrivite și adecvate, aur, tămâie și smirnă, ca pentru un împărat și Dumnezeu, și om. De aceea, nu au considerat vrednic să se întoarcă la împăratul asirian, fiind călăuziți de pronie, deoarece se spune că „luând înștiințare prin vis să nu se mai întoarcă la Irod, s-au dus pe altă cale în țara lor” (Matei 2, 12). Din această cauză, când a văzut Irod cel însetat de sânge că „a fost amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai jos, după timpul pe care îl aflase de la magi” (Matei 2, 16), împreună cu care a căutat să-l omoare și pe celălalt prunc, care a fost născut înaintea Lui, dar, fiindcă nu l-a găsit, l-a ucis pe Zaharia, tatăl lui, între templu și altar (cf. Matei 23, 35), după ce pruncul a scăpat împreună cu mama lui, Elisabeta. Dar pentru toți ceilalți nu are nicio vină.

Canonul 14 Petru al Alexandriei

ιδ'. Εἰ δέ τινες βίαν πολλήν καὶ ἀνάγκην πεπόνθασι, χάνον λαβόντες ἐν τῷ στόματι καὶ δεσμούς, καὶ ἐπιμείναντες καρτερῶς τῇ διαθέσει τῆς πίστεως καὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὴναι καρτερήσαντες, προσαγομένας ἀκοντὶ τῷ ἀνιέρῳ θύματι. Ὡσπερ οὖν ἔγραψάν μοι οἱ ἀπὸ τῆς φυλακῆς τρισμακάριοι μάρτυρες περὶ τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ καὶ ἕτεροι δὲ συλλειτουργοί, οἱ τοιοῦτοι, συμμαρτυρούντων αὐτοῖς μάλιστα καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, δύνανται εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ, ταχθέντες ἐν τοῖς ὁμολογηταῖς, ὡς καὶ οἱ κατανεκρωθέντες ἐν ταῖς πολλαῖς βασάνοις καὶ μηκέτι ἐξιχύσαντες λαλῆσαι ἢ φθέγγασθαι ἢ κινηθῆναι εἰς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς εἰς μάτην βιαζομένοις, οὐδὲ γὰρ συγκατέθεντο τῇ βδελυρίᾳ αὐτῶν, ὥσπερ οὖν παρὰ συλλειτουργῶν πάλιν ἤκουσα. Ταχθήσεται δὲ ἐν τοῖς ὁμολογηταῖς καὶ πᾶς ὅστισοῦν κατὰ Τιμόθεον πολιτεύεσθαι, πειθόμενος καὶ αὐτὸς τῷ

λέγοντι· Δίωκε δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα, ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης, καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

14. Iar dacă unii au suferit multă violență și constrângere, primind un deschizător în gură și lanțuri, și au rămas puternici prin expunerea credinței și au suportat să le fie arse mâinile când au fost aduși fără voia lor la jertfa nesfințită, după cum mi-au scris din închisoare trei fericiți martiri în legătură cu cele din Libia, dar și alți împreună-slujitori, unii ca aceștia, mai ales dacă și alți frați aduc mărturie împreună despre ei, pot să fie în slujire, fiind rânduți între mărturisitori, precum cei omorâți în multe torturi, care nu mai pot să vorbească sau să ridice cuvântul sau să meargă să se împotrivescă celor care îi chinuiesc în zadar, deoarece nu au fost de acord cu netrebnicia lor, după cum am auzit iarăși de la împreună-slujitorii noștri. Însă va fi rânduit între mărturisitori oricine trăiește în mod public conform lui Timotei, care a ascultat și el însuși de ceea ce se spune: „urmează dreptatea, evlavia, credința, dragostea, răbdarea, blândețea. Luptă-te lupta cea bună a credinței, cucerește viața veșnică la care ai fost chemat și pentru care ai dat bună mărturie înaintea multor martori” (1 Timotei 6, 11-12).

Concordanță: Can. 3 Anc.; 1 Grig. Neocez.

Canonul 15 Petru al Alexandriei

ιε'. Οὐκ ἐγκαλέσει τις ἡμῖν παρατηρουμένοις τετράδα καὶ παρασκευήν, ἐν αἷς καὶ νηστεύειν ἡμῖν κατὰ παράδοσιν εὐλόγως προστέτακται· τὴν μὲν τετράδα, διὰ τὸ γενόμενον συμβούλιον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Κυρίου, τὴν δὲ παρασκευήν, διὰ τὸ πεπονθέναι αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. Τὴν δὲ Κυριακὴν, χαρμοσύνης ἡμέραν ἄγομεν, διὰ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ἣ οὐδὲ γόνυ κλίνειν παρελήφαμεν.

15. Nu va aduce nimeni vreo acuză împotriva noastră dacă ținem miercurea și vinerea, în care ni s-a poruncit, pe bună dreptate, conform tradiției, să postim, pe de o parte miercurea, din pricina sfatului făcut de către iudei pentru trădarea Domnului, iar pe de altă parte, vinerea, pentru ceea ce El a pățimit pentru noi. Iar duminica o păstrăm ca zi de bucurie, datorită Celui care a înviat în ea și în aceasta am primit să nu plecăm nici genunchii.

Concordanță: Can. 64, 69 Ap.; 20 I Ec.; 29, 89 Trulan; 49, 51, 52 Laod.; 1 Dionisie, 8, 10 Tim.

**CANOANELE SFÂNTULUI
ATANASIE CEL MARE,
ARHIEPISCOPUL ALEXANDRIEI
(296-373)**

BIBLIOGRAFIE: Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, pp. 95-221; Pr. C. Voicu, *Patrologie*, vol. 1, Ed. Basilica, București, 2010, pp. 12-53; Stylianos PΑΡΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2012, pp. 276-347; John A. MCGUCKIN, *Dicționar de teologie patristică*, Ed. Doxologia, Iași, 2014, pp. 46-48; David BRAKKE, „A New Fragment of Athanasius’s Thirty-Ninth Festal Letter: Heresy, Apocrypha, and the Canon”, în: *Harvard Theological Review*, 103 (2010), 1, pp. 47-66; S. SAKKOS, „Ἡ ἀθ’ ἑορταστικῆ ἐπιστολῆ τοῦ Μ. Ἀθανασίου”, în Georgios I. MANTZARIDES, *Τόμος ἑόρτιος χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετίου Μ. Ἀθανασίου* 373, Tesalonic, 1974, pp. 129-196; David BRAKKE, „Canon formulation and social conflict in fourth-century Egypt: Athanasius of Alexandria’s thirty-ninth Festal Letter”, în: *Harvard Theological Review*, 87/1994, pp. 395-419; Alberto CAMPLAN, *Atanasio di Alessandria. Lettere festali. Indice delle lettere festali*, Letture cristiane del primo millennio 34, Paoline, Milan, 2003, pp. 82-83, 498-518; Carl SCHMIDT, „Der Osterfestbrief des Athanasius vom J. 367”, în *Nachrichten von der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-historische Klasse aus dem Jahre 1898*, Horstmann, Göttingen, 1898, pp. 167-203; Carl SCHMIDT, „Ein neues Fragment des Osterfestbriefes des Athanasius vom Jahre 367”, în *Nachrichten von der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-historische Klasse aus dem Jahre 1901*, Horstmann, Göttingen, 1902, pp. 326-348; Theodor ZAHN, *Athanasius und der Bibelkanon*, Deichert, Leipzig, 1901, pp. 1-36; Louis-Theophile LEFORT (ed.), *S. Athanase. Lettres festales et pastorales en copte*, în coll. CSCO, vol. 150, Durbecq, Leuven, 1955, pp. 6-22, 58-62; René-Georges COQUIN, „Les lettres festales d’Athanase (CPG 2102). Un nouveau complément: Le manuscrit IFAO, copte 25”, în: *Orientalia Lovaniensia Periodica*, 15/1984, pp. 133-158; Pauline ALLEN, „Festal Letters of the Patriarchs of Alexandria: Evidence for Social History in the fourth and fifth centuries”, în Doru COSTACHE, Philio KARIATLIS, Mario BAGHOS (eds), *Alexandrian Legacy: A Critical Appraisal*, Cambridge Scholars Publishing, 2015, pp. 174-189; L.Th. LEFORT, „Théodore de Tabennési et la lettre pascale de S. Athanase sur le canon

de la Bible", în: *Le Muséon*, 29/1910, pp. 205-216; Éric JUNOD „Quand l'évêque Athanase se prend pour l'évangéliste Luc (Lettre festale XXXIX sur le canon des écritures)", în David H. WARREN, *Early Christian voices: in texts, traditions, and symbols; essays in honor of François Bovon*, Boston, 2003, pp. 197-208; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers", în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 94-97; Georgică GRIGORIŢĂ, *Sfintele și Dumnezeuieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologice canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 274-275.

Fiind unul dintre cei mai importanți Părinți și teologi ai primelor secole, Sf. Atanasie cel Mare a dus la îmbogățirea patrimoniului teologic prin nenumăratele sale scrieri³⁶. Dintre acestea³⁷, trei scrisori ale sale au fost receptate în colecțiile canonice.

Prima epistolă (*Epistula ad Amunem*), receptată drept primul canon al Sf. Atanasie cel Mare, a fost scrisă înainte de anul 356, ca răspuns oferit întrebării adresate de către un monah pe numele Amoun, egumen al unei mănăstiri din Egipt, în legătură cu scurgerile seminale involuntare nocturne. În această epistolă, Sf. Atanasie cel Mare arată că scurgerile involuntare nu pot fi pedepsite ca păcate, ci doar cele care vin din necurăția sufletească îl întinează pe om. De asemenea, Sfântul Atanasie vorbește despre cele două căi de viață a creștinului: căsătorie și feciorie. Scrisoarea către Amoun este păstrată și în traducerea siriacă.

Canonul 2 reprezintă un fragment din *Epistola festivă* 39 a Sf. Atanasie cel Mare, redactată în anul 367, în care oferă lista cărților canonice ale Vechiului și Noului Testament³⁸. Această scrisoare este de o importanță excepțională pentru studiul canonului Noului Testament, deoarece ea reprezintă prima impunere a canonului scripturistic în întregime, din cauza tendințelor ereticilor de a

³⁶ Pentru viața sa, a se vedea: S. PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, pp. 320-328; Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, pp. 95-107.

³⁷ Pentru operele sale, a se vedea: Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, pp. 107-181; Pr. C. VOICU, *Patrologie*, vol. I, pp. 26-44; S. PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, pp. 328-343.

³⁸ David BRAKKE, „Canon formulation and social conflict in fourth-century Egypt: Athanasius of Alexandria's thirty-ninth Festal Letter", în: *Harvard Theological Review*, 87/1994, pp. 395-419.

introduce în uzul bisericesc și cărți apocrife. Pe lângă lista cărților canonice (τὰ κανονιζόμενα [...] βιβλία), Sfântul Atanasie enumeră și cărțile care nu s-au bucurat de canonicitate (οὐ κανονιζόμενα), dar care sunt bune pentru lecturare, precum Înțelepciunea lui Solomon, Înțelepciunea lui Iisus Sirah, *Cartea Esterei*, *Cartea Iuditei*, *Cartea lui Tobit*, *Didahia*, numită a Apostolilor, și *Păstorul* (Herma), dar și cărțile apocrife, pe care le respinge cu desăvârșire³⁹. Această parte a epistolei, care aduce mărturie despre canonul biblic, s-a păstrat în greacă, siriacă și coptă⁴⁰.

Canonul 3 reprezintă epistola Sfântului Atanasie către Rufinianus, redactată după anul 362⁴¹, și tratează despre modalitatea de reprimire a arienilor la ortodoxie. Episcopul Rufinianus îi solicită Sf. Atanasie cel Mare o procedură sinodală de reprimire a celor care au căzut de la credință. Sf. Atanasie cel Mare arată că a existat o decizie la sinodul alexandrin din aprilie 362, unde s-au stabilit condițiile de reprimire a acestora în conformitate cu tradiția Bisericii și cu obiceiul local. Epistola a fost ulterior integrată în colecțiile canonice, multe dintre manuscrisele păstrate omițând acest canon sau poziționându-l la sfârșitul canoanelor patristice⁴².

Deși afirmă un posibil caracter al neautenticității lor, ediția lui Joannou adaugă la cele trei canoane ale Sfântului Atanasie, alte două canoane preluate din scrieri atribuite Sf. Atanasie cel Mare, primul reprezentând „Întrebarea 112” din corpusul *Quaestiones ad Antiochum ducem*, iar al doilea, despre abținerea relațiilor conjugale înaintea împărtășirii (*De non participando divinis mysteriis sine discrimine*)⁴³. Redăm mai jos cele două canoane introduse de Joannou⁴⁴ și traducerea lor în limba română.

³⁹ V. PERI, „La cronologia delle lettere festivali di Sant'Atanasio e la quaresima”, în: *Aevum*, 35/1961, pp. 28-86; S. SAKKOS, „Ἡ ἁθ' ἐορταστικῆ ἐπιστολῆ τοῦ Μ. Ἀθανασίου”, în Georgios I. MANTZARIDES, *Τόμος ἐόρτιος χιλιοστῆς ἑξακοσιοστῆς ἐπετίου Μ. Ἀθανασίου* 373, Tesalonic, 1974, pp. 129-196; D. BRAKKE, „Canon formulation and social conflict in fourth-century Egypt...”, pp. 395-419; Alberto CAMPLAN, *Atanasio di Alessandria. Lettere festivali. Indice delle lettere festivali*, Paoline, Milan, 2003, pp. 82-83, 498-518; Carl SCHMIDT, „Der Osterfestbrief des Athanasius vom J. 367”, în *Nachrichten von der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-historische Klasse aus dem Jahre 1898*, Horstmann, Göttingen, 1898, pp. 167-203.

⁴⁰ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, p. 60.

⁴¹ Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, p. 179.

⁴² H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council...”, p. 95.

⁴³ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, pp. 61-62.

⁴⁴ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, pp. 82-84.

* *Ἐρώτησις.* Ἐὰν καταληφθῆ ἄνθρωπος ἐν καιρῷ ἑορτῆς ἐν χώρᾳ, ἐν ἣ κοινωνία τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οὐχ εὐρίσκεται, τί ὀφείλει διὰ τὴν ἑορτὴν σκέψασθαι, κοινωνῆσαι τοῖς αἰρετικοῖς ἢ οὐ; *Ἀπόκρισις.* Εἰ πολὺς καὶ χαλεπὸς ὁ κίνδυνος τῷ ἀνδρὶ, τὸ τὴν ἰδίαν γυναῖκα εἶσαι καὶ ἄλλη συγγενέσθαι, κἂν ἐν ἀποδημίᾳ τυγχάνῃ, πόσω μᾶλλον τὴν ὀρθὴν πίστιν προδοῦναι διὰ τὸ τοῖς αἰρετικοῖς κοινωνῆσαι; Καὶ ὥσπερ οἱ τὴν ἑαυτῶν πραγματείαν πωλῆσαι βουλόμενοι, ὅσον ἂν χρόνον ἐπὶ ξένης βραδύνωσιν, οὐ καταδέχονται λαβεῖν ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ χαράγματος ἐξωχάραγον, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ κοινωνίας χρὴ λογίζεσθαι. Πάση τοίνυν δυνάμει φυλαξώμεθα μὴ μεταλαμβάνειν μετάληψιν αἰρετικῶν, μήτε μεταδιδόναι. Μὴ δότε γὰρ τὰ ἅγια τοῖς κυσί, φησὶν ὁ κύριος, μηδὲ ῥίπτητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοῖρων, ἵνα μὴ μέτοχοι τῆς κακοδοξίας καὶ τῆς αὐτῶν γενώμεθα κατακρίσεως· Εἰ γὰρ πάντως ἔνωσις ἐστὶ πρὸς Χριστόν, καὶ πρὸς ἀλλήλους πάντως· καὶ πᾶσι τοῖς συμεταλαμβάνουσιν ὑμῖν κατὰ προαίρεσιν ἐνούμεθα· ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ ἔνωσις αὕτη γίνεται, οὐ χωρὶς τῆς ἡμῶν γνώμης· Πάντες γὰρ ἐν σῶμα ἐσμέν, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνὸς ἄρτου μεταλαμβάνομεν, καθὼς φησὶν ὁ θεῖος ἀπόστολος.

Întrebare: Dacă o persoană a fost surprinsă, pe timpul sărbătorii, într-un ținut în care nu se găsește împărțășirea Bisericii Sobornicești, ce se cuvine să gândească datorită sărbătorii, să se împărțășească cu ereticii, sau nu?

Răspuns: Dacă un bărbat, care își lasă propria soție și își ia alta, chiar dacă s-ar întâmpla să fie plecat într-o călătorie în afara țării, este într-o primejdie mare și covârșitoare, nu cu atât mai mult cel care abandonează dreapta credință prin împărțășirea cu ereticii? Și precum cei care doresc să își vândă afacerea lor, care i-ar încetini o perioadă în străinătate, nu acceptă să primească în loc de inscripția imperială una străină, tot așa trebuie să se socotească și în privința împărțășirii lui Hristos. De aceea, să păzim cu toată puterea să nu luăm împărțășania ereticilor, nici să le-o oferim. Căci spune Domnul, „să nu dați cele sfinte câinilor, nici să nu aruncați mărgăritarele înaintea porcilor” (Matei 7, 6), ca să nu ne facem părtași la credința lor cea rea și la condamnarea lor. Căci, dacă unitatea este întru totul la Hristos, atunci este întru totul și la noi toți și ne unim cu voi toți cu care avem părtășie comună

conform alegerii, deoarece această unire este din alegere, nu fără voința noastră, căci, precum spune dumnezeiescul apostol: „toți sunteți un trup, deoarece vă împărtășiți dintr-o singură pâine” (1 Corinteni 10, 17).

*** Περὶ τοῦ μὴ κοινωνεῖν ἀνεξετάστως τῶν θείων μυστηρίων τοὺς ταῖς ἰδίας γυναιξὶ μιγνυμένους.*

Ἐπειδὴ τινες μετὰ τὸ συγγενέσθαι ταῖς ἰδίαις γυναιξὶν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἀπαρατηρήτως τῶν φρικτῶν μυστηρίων τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ τοῦ ζωοποιῦ αἵματος Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν μετέχουσιν, ἀκουσάτωσαν τί περὶ τούτου ἐν τῇ θείᾳ ἔγκειται γραφῇ, καὶ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς εἶτα ποιησάτωσαν. Καὶ εἶπε Μωϋσῆς τῷ λαῷ· Γίνεσθε ἔτοιμοι· τρεῖς ἡμέρας μὴ προσέλθητε γυναικί· ταῦτα δὲ προσέταπεν ὁ προφήτης Μωϋσῆς κελεύσει θεοῦ. Εἰ δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀκοῦσαι μόνον φωνῆς κυρίου τοσοῦτων ἡμερῶν ἀγνισμὸν προσέταπτε, πόσω μᾶλλον νῦν πρέπον ἐστὶ φυλάττειν τινά, ὅτε αὐτοῦ τοῦ θεοῦ μέλλει τὸ ἀχράντον ὑποδέχεσθαι σῶμα; Καὶ πάλιν ὁμοίως ἐκ τοῦ α΄ βιβλίου. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς τῷ Δαυῖδ καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰσὶν ἄρτοι βέβηλοι ὑπὸ τὴν χεῖρα μου, ἀλλὰ ἅγιοι εἰσὶν· εἰ πεφυλαγμένα τὰ παιδάριά εἰσὶν ἀπὸ γυναικός, καὶ φάγονται. Καὶ ἀπεκρίθη Δαυῖδ τῷ ἱερεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀπὸ γυναικός ἀπεσχόμεθα χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν· ἐν τῷ ἐξελεῖν με εἰς ὁδὸν γέγονέ πάντα τὰ παιδάρια ἡγνισμένα. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Ἀβιμελὲχ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως· Καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σκιᾶς, ἤγουν τῆς παλαιᾶς, τοιαύτη παραίτησις ὑπῆρχεν, ὥστε συγγινόμενόν τινα τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ μὴ ἐσθίειν ἐκ τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως, τῶν πολὺ καὶ ἀσυγκρίτως ἀπεχόντων τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, πόσω μᾶλλον νῦν ἐν τῇ χάριτι, ἔνθα πολὺ μείζονα πολιτείας ἀκρίβειαν ἀπαιτούμεθα, ὀφείλομεν ἀγνεύειν ἑαυτοὺς, μέλλοντες τῶν τοιούτων φρικτῶν μετέχειν μυστηρίων;

*Cei care se unesc cu femeile lor să nu se împărtășească
cu indiferență de Dumnezeieștile Taine*

Fiindcă unii, după unirea cu femeile lor, chiar în aceeași zi se împărtășesc fără luare aminte cu înfricoșătoarele Taine ale Preacuratului Trup și al Sângelui cel de viață făcător al lui Hristos, Dumnezeuul nostru,

să asculte ceea ce se află în Dumnezeiasca Scriptură în privința aceasta și apoi să facă ceea ce consideră. „Și a spus Moise poporului: Să fiți pregătiți și trei zile să nu intrați la femeie” (*Ieșirea* 19, 15). Iar prorocul Moise rânduia acestea după porunca lui Dumnezeu. Iar dacă pentru a auzi numai vocea Domnului este rânduită o curățire de atâtea zile, cu atât mai mult se cuvine să se păzească acum, când cineva va primi Preacuratul Trup al lui Dumnezeu. De asemenea, din nou, din prima carte (a *Regilor*): „Preotul a răspuns lui David și i-a zis: «Pâine obișnuită n-am la îndemână, însă, dacă oamenii tăi s-au înfrânat de la femei, pot să le mănânce pe cele sfinte». Iar David a răspuns preotului și i-a zis: «Ne-am reținut de la femei ieri și alaltăieri, iar de când am plecat, toți oamenii mei sunt curați. Și i-a dat Abimelec pâinile punerii-înainte»” (*1 Regi* 21, 4-5). Și dacă în „umbră”, adică în Vechiul Testament, era o asemenea cerință, încât cel care a fost împreună cu femeia sa să nu mănânce din pâinile punerii înainte, care sunt incomparabil mult inferioare Tainelor celor de viață făcătoare ale Preacuratului Trup și Sânge al lui Hristos, Dumnezeu adevărat, nu cu atât mai mult acum, în har, ni se cere o acrivie mult mai mare a conduitei noastre și se cuvine să ne sfințim pe noi înșine, dacă avem de gând să ne împărtășim de asemenea Taine înfricoșătoare?

S-a păstrat în spațiul egiptean și o compilație de 107 canoane atribuite Sf. Atanasie cel Mare, redactate din surse din a doua jumătate a secolului al IV-lea și compilate în secolul al XI-lea. Această compilație nu a fost receptată de către tradiția și colecțiile canonice⁴⁵.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 63-82; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi kanónes kai oi ékκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, ²1949, pp. 345-352; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titularum sine scholiis secundum versionem*

⁴⁵ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, p. 62; H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council...”, p. 97.

paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato, St. Petersburg, 1906, pp. 547-559 [retipărire: Leipzig, 1974]; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 576-585; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 67-81; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 567-574; PG 26, col. 1169-1176, 1436-1440, 1180-1181; Theodor ZAHN, *Geschichte des neutestamentlichen Kanons*, vol. 2.1, A. Deichertsche Verlagsbuchhandlung Erlangen, Leipzig, 1892, pp. 210-212.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE:

Arabă: Wilhelm RIEDEL, Walter Ewing CRUM, *The Canons of Athanasius of Alexandria: the Arabic and Coptic versions*, Williams and Norgate, 1904.

Armeană: Manea-ERNA SHIRINIAN, Gohar MURADYAN, Aram TOPCHYAN, *The Armenian Version of the Greek Ecclesiastical Canons*, Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte, Löwenklau-Ges., Frankfurt am Main, 2010, pp. 155-174 (88 de canoane).

Coptă: Carl SCHMIDT, „Der Osterfestbrief des Athanasius vom J. 367“, în *Nachrichten von der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-historische Klasse aus dem Jahre 1898*, Horstmann, Göttingen, 1898, pp. 167-203; Carl SCHMIDT, „Ein neues Fragment des Osterfestbriefes des Athanasius vom Jahre 367“, în *Nachrichten von der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philologisch-historische Klasse aus dem Jahre 1901*, Horstmann, Göttingen, 1902, pp. 326-348; Theodor ZAHN, *Athanasius und der Bibelkanon*, Deichert, Leipzig, 1901, pp. 1-36; Louis-Theophile LEFORT (ed.), *S. Athanase. Lettres festales et pastorales en copte*, în coll. CSCO, vol. 150, Durbecq, Leuven, 1955, pp. 6-22, 58-62; René-Georges COQUIN, „Les lettres festales d’Athanase (CPG 2102). Un nouveau complément: Le manuscrit IFAO, copte 25“, în: *Orientalia Lovaniensia Periodica*, 15/1984, pp. 133-158; Enzo LUCCHESI, „Un nouveau complément aux Lettres festales d’Athanase“, în: *Analecta Bollandiana*, 119/2001, pp. 255-60; Alberto CAMPLAN, *Atanasio di Alessandria. Lettere festali. Indice delle letere festali*, Letture cristiane del primo millennio, 34, Paoline, Milan, 2003, pp. 498-518; Wilhelm RIEDEL, Walter Ewing CRUM, *The Canons of Athanasius of Alexandria: the Arabic and Coptic versions*, Williams and Norgate, 1904.

Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 567-574.

Slavă veche: V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 547-559 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: David BRAKKE, „A New Fragment of Athanasius’s Thirty-Ninth Festal Letter: Heresy, Apocrypha, and the Canon”, în: *Harvard Theological Review*, 103 (2010), 1, pp. 47-66; David BRAKKE, *Athanasius and the Politics of Asceticism*, Oxford Early Christian Studies, Clarendon, Oxford, 1995, pp. 326-332; Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, pp. 602-603; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 758-770; Archibald ROBERTSON, *The Festal Letters of Athanasius*, vol. 4, *Nicene and Post-Nicene Fathers*, Second Series, Christian Literature Publishing Co., Buffalo, 1892, pp. 566-560.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 63-82; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l’Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiiaux*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 385-402; Gabriella ARAGIONE, „La Lettre festale 39 d’Athanasie. Présentation et traduction de la version copte et de l’extrait grec”, în Gabriella ARAGIONE, Eric JUNOD, Enrico NORELLI, *Le canon du Nouveau Testament. Regards nouveaux sur l’histoire de sa formation*, Labor et Fides, Geneva, 2005, pp. 198-219.

Germană: P. MERENDINO, *Osterfestbriefe des Apa Athanasios*, Düsseldorf, 1965, pp. 94-107; J.G. WAITZMANN, *Sämmtliche Werke des heiligen Athanasius 4*, Jos. Kösel’schen Buchhandlung, Kempten, 1837, pp. 233-247.

Italiană: Alberto CAMPLAN, *Atanasio di Alessandria. Lettere festali. Indice delle lettere festali*, Paoline, Milan, 2003, pp. 498-518.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Banias, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 332-339 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim

MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 28-38; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 179-190; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 382-393; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatych Apostol, Svjatych Soborov Vselenskich i Pomestnych i Svjatych Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 328-340 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Canonul 1 Atanasie al Alexandriei

*Επιστολή του Αγίου Αθανασίου, Αρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας,
προς Αμμοῦν μονάζοντα, περί τῆς ἀβουλήτου φυσικῆς ἐκκρίσεως*

Πάντα μὲν καλὰ καὶ καθαρὰ τὰ τοῦ Θεοῦ ποιήματα, οὐδὲν γὰρ ἄχρηστον ἢ ἀκάθαρτον ὁ τοῦ Θεοῦ πεποίηκε λόγος· Χριστοῦ γὰρ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις, κατὰ τὸν ἀπόστολον. Ἐπειδὴ δὲ ποικίλα καὶ πολύτροπα τὰ τοῦ διαβόλου βέλη καὶ τοὺς ἀκεραιότερους τὴν γνώμην παρασκευάζει ταράττεσθαι, κωλύει τε τῆς συνήθους γυμνασίας τοὺς ἀδελφούς, ὑποσπείρων αὐτοῖς λογισμοὺς ἀκαθαρσίας καὶ μολυσμοῦ, φέρε διὰ βραχέων καὶ τὴν τοῦ πονηροῦ πλάνην ἀπελάσωμεν, τῇ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν χάριτι, καὶ τὴν τῶν ἀπλουστέρων γνώμην στηριξώμεν. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, τῶν δὲ ἀκαθάρτων καὶ ἡ συνείδησις καὶ τὰ πάντα μεμόλυνται. Ἄγαμαι δὲ τοῦ διαβόλου τὸ σόφισμα, ὅτι περὶ φθορὰ καὶ λύμη ὑπάρχων, λογισμοὺς ὑποβάλλει τὸ δοκεῖν μὲν καθαρότητος, ἔστι δὲ τὸ γινόμενον ἐνέδρα μᾶλλον ἢ δοκιμασία. Ἴνα γάρ, ὡς προεῖπον, ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀσκητὰς τῆς ἐθίμου καὶ σωτηριώδους μελέτης καὶ δόξῃ κρατεῖν κατὰ τοῦτο, τοιαῦτα κινεῖ βομβύκια, ἅτινα φέρει μὲν οὐδὲν τῷ βίῳ χρήσιμον, κενὰς δὲ ζητήσεις καὶ φλυαρίας, ἃς δεῖ παραιτεῖσθαι. Τί γάρ, εἶπέ μοι, ὦ ἀγαπητὲ καὶ εὐλαβέστατε, ἔχει ἀμάρτημα ἢ ἀκάθαρτον φυσικὴ τις ἐκκρίσις; Ὡς εἴ τις ἐθέλοι ποιεῖσθαι ἔγκλημα καὶ τὰς διὰ ρινῶν ἐκπεμπομένας μύξας καὶ τὰ διὰ τοῦ στόματος πτύσματα. Ἐτι δὲ καὶ τούτων ἔχομεν λέγειν πλείονα, τὰς διὰ γαστέρων ἐκκρίσεις, ἅπερ τῷ ζῷῳ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα κατέστηκεν. Ἐτι τε, εἰ τῶν τοῦ Θεοῦ χειρῶν ἔργον πιστεύομεν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, κατὰ τὰς θείας Γραφὰς, πῶς ἠδύνατο ἐκ καθαρᾶς δυνάμεως ἔργον τι γενέσθαι μεμολυσμένον; Καὶ εἰ γένος τοῦ Θεοῦ ὑπάρχομεν, κατὰ τὰς θείας τῶν Ἀποστόλων Πράξεις, οὐδὲν ἔχομεν ἐν ἑαυτοῖς ἀκάθαρτον. Τότε γὰρ μόνον μεμολύσμεθα, ὅτε δὴ τὴν δυσωδεστάτην ἀμαρτίαν ἐργαζόμεθα. Ὅτε δὲ φυσικὴ τις ἀβουλήτως ἐκκρίσις γίνεται, τότε τῇ τῆς φύσεως ἀνάγκῃ μετὰ τῶν ἄλλων, ὡς προείπομεν, καὶ τοῦτο ὑπομένομεν. Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ οἱ θέλοντες ἀντιλέγειν μόνον τοῖς ὀρθῶς λεγομένοις, μᾶλλον δὲ παρὰ Θεοῦ πεπονημένοις, παραφέρουσι καὶ ῥητὸν εὐαγγελικόν, ὡς ὅτι οὐ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα, ἀναγκαίως αὐτῶν καὶ ταύτην

τὴν ἀλογία, οὐ γὰρ ἂν εἶποιμεν ζήτησιν, ἐλέγξωμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ τὰς Γραφάς, κατὰ τὰς ἰδίας ἀμαθίας, ἀστήρικτοι ὄντες, βιάζονται. Ἐχει δὲ τὸ θεῖον οὕτω λόγιον· Τινῶν γὰρ πάλιν τούτοις ὁμοίως ἐνδοιαστῶς ἐχόντων περὶ βρωμάτων, αὐτὸς ὁ Κύριος λύων αὐτῶν τὴν ἄγνοιαν, ἤγουν τὴν ἀπάτην δημοσιεύων, φησί, μὴ τὰ εἰσερχόμενα κοινοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα. Εἶτα ἐπάγει καὶ πόθεν ἐξερχόμενα; Καὶ φησί τὰ ἀπὸ τῆς καρδίας, ἐκεῖ γὰρ εἶναι τοὺς πονηροὺς θησαυροὺς τῶν βεβήλων λογισμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων γινώσκει. Συντομώτερον δὲ ὁ ἀπόστολος αὐτὸ δεδιδραγμένος, φησί· Βρωμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ. Φαίη δ' ἂν τις καὶ νῦν εὐλόγως, φυσικὴ τις ἐκκρισίς ἡμᾶς οὐ παρίστησι πρὸς τιμωρίαν. Τάχα δὲ καὶ παῖδες ἰατρῶν, ἵνα κἂν ἐκ τῶν ἔωθεν δυσωπηθῶσιν, ὑπὲρ τούτου ἀπολογήσονται, ὅτι τῷ ζῷω δέδονται τινες ἀναγκαῖαι διέξοδοι πρὸς τὸ τὸ περιττὸν ἀποπέμπειν τῶν ἐν ἐκάστῳ τῶν ἐν ἡμῖν μελῶν τρεφομένων χυμῶν, οἷον κεφαλῆς περιττώματα, τρίχες, καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ὑδατώδη πεμπόμενα, καὶ γαστρὸς διαχωρήματα. Καὶ τοίνυν τῶν σπερματικῶν πόρων ἐκεῖνο περιττώμα. Ποία τοίνυν ἐστὶ πρὸς Θεοῦ, ὧ πρεσβύτερα θεοφιλέστατε, ἀμαρτία, αὐτοῦ τοῦ πλάσαντος τὸ ζῶον Δεσπότης θελήσαντος καὶ ποιήσαντος ταῦτα τὰ μέλη, τοιαύτας ἔχει διεξόδους; Ἐπειδὴ δὲ δεῖ προλαμβάνειν τὰ τῶν πονηρῶν ἐναντιώματα, εἶποιεν γὰρ ἂν, οὐκοῦν οὐκ ἔστιν ἀμαρτία οὐδὲ ἡ ἀληθὴς χρῆσις, εἰ τὰ ὄργανα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ διαπέπλασται, πρὸς τοῦτο ἐρωτηματικῶς αὐτοὺς παύσωμεν, φάσκοντες· Ποίαν λέγεις χρῆσιν; τὴν ἔννομον, ἣν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε, λέγων· Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν; ἣν ὁ ἀπόστολος ἀπεδέξατο, εἰπὼν· Τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος; ἢ τὴν δημῶδη μὲν, λαθραίως δὲ καὶ μοιχικῶς ἐπιτελουμένην; Ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ βίῳ γινομένων εὐρήσομεν τὰς διαφορὰς κατὰ τι γινομένας· οἷον φονεῦειν οὐκ ἔξεστιν, ἀλλ' ἐν πολέμῳ ἀναιρεῖν τοὺς ἀντιπάλους, καὶ ἔννομον καὶ ἐπαίνου ἄξιον. Οὕτω γοῦν καὶ τιμῶν μεγάλων οἱ κατὰ πόλεμον ἀριστεύσαντες ἀξιοῦνται καὶ στήλαι τούτων ἐγείρονται, κηρύττουσαι τὰ κατορθώματα. Ὡστε τὸ αὐτό, κατὰ τι μὲν καὶ κατὰ καιρὸν, οὐκ ἔξεστι, κατὰ τι δὲ καὶ εὐκαιρῶς, ἀφίεται τε καὶ συγκεχώρηται. Ὁ αὐτὸς οὖν λόγος καὶ περὶ τῆς μίξεως. Μακάριος ὃς ἐν νεότητι ζυγὸν ἔχων ἐλεύθερον, τῇ φύσει πρὸς παιδοποιῖαν κέχρηται· εἰ δὲ πρὸς ἀσέλγειαν, πόρνους καὶ μοιχοὺς, ἢ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ τιμωρία ἐκδέξεται. Δύο γὰρ οὐσῶν ὁδῶν ἐν

τῷ βίῳ περὶ τούτων, μιᾶς μὲν μετριωτέρας καὶ βιωτικῆς, τοῦ γάμου λέγω, τῆς δὲ ἑτέρας, ἀγγελικῆς καὶ ἀνυπερβλήτου, τῆς παρθενίας. Εἰ μὲν τις τὴν κοσμικὴν, ἤτοι τὸν γάμον ἐλοιτο, μέμψιν μὲν οὐκ ἔχει, τοσαῦτα δὲ χαρίσματα οὐ λήψεται· λήψεται γὰρ, ἐπεὶ περ φέρει καὶ αὐτὸς καρπὸν, τὸν τριάκοντα. Εἰ δὲ τὴν ἀγνήν τις καὶ ὑπερκόσμιον ἀσπάσοιτο, εἰ καὶ τραχεῖα παρὰ τὴν πρώτην καὶ δυσκατόρθωτος ἡ ὁδός, ὅμως ἔχει χαρίσματα θαυμασιώτερα, τὸν γὰρ τέλειον καρπὸν, τὴν ἑκατοντάδα ἐβλάστησεν. Ὡστε τὰ ἀκάθαρτα αὐτῶν καὶ πονηρὰ ζητήματα, λύσεις ἰδίας ἔσχηκε καὶ παρὰ τῶν θείων Γραφῶν πάσαι προλυθείσας. Ὑποστήριξε τοίνυν, ὦ πάτερ, τὰς ὑπὸ σαυτὸν ἀγέλας ἐκ τῶν ἀποστολικῶν παρακαλῶν, ἐκ τῶν εὐαγγελικῶν ψυχαγωγῶν, ἐκ τῶν ψαλμῶν συμβουλευῶν· Ζῆσόν με, λέγων, κατὰ τὸ λόγιόν σου· λόγιον δὲ αὐτοῦ τὸ ἐκ καθαρᾶς καρδίας λατρεῦειν αὐτῷ. Τοῦτο γὰρ εἰδὼς ὁ αὐτὸς προφήτης, ὥσπερ ἑαυτὸ μεταφράζων, λέγει· Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεός· ἵνα μὴ ῥυπώδεις λογισμοὶ με ταράξωσι. Πάλιν Δαβίδ· Καὶ πνεύματι ἡγεμονικῷ στηρίξόν με, ἵνα, κἂν ποτε λογισμοὶ με θορυβήτωσαν, ἰσχυρά τις δύναμις παρὰ σοῦ στηρίξῃ με, ὥσπερ κρητὶς τυγχάνουσα. Αὐτὸς τοίνυν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα συμβουλευῶν, λέγε πρὸς τοὺς βράδιον τῇ ἀληθείᾳ πειθομένους· Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδοὺς σου, καὶ θαρρῶν Κυρίῳ ὅτι πείσεις ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης κακίας, ψάλλε· Καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι. Γένοιτο δὲ τοὺς μὲν κακοήθως ζητοῦντας, παύσασθαι τῆς τοιαύτης ματαιοπονίας, τοὺς δὲ δι' εὐσέβειαν ἐνδοιαστῶς ἔχοντας, Πνεύματι ἡγεμονικῷ κρατυνθῆναι. Ὅσοι δὲ βεβαίως τὴν ἀλήθειαν ἐπίστασθε, ἀρῶραγῆ ταύτην κατέχετε καὶ ἀσάλευτον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα καὶ κράτος, σὺν ἀγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

Epistola Sfântului Atanasie, episcopul Alexandriei, către monahul Amun, despre scurgerea naturală involuntară

1. Toate fapţurile lui Dumnezeu sunt bune şi curate, deoarece Cuvântul lui Dumnezeu nu a făcut niciun lucru nefolositor şi necurat. Căci, după cum spune apostolul, „suntem bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc” (2 Corinteni 2, 15). Dar fiindcă săgeţile diavolului sunt diverse şi variate şi este pregătit să tulbure mintea celor mai curaţi şi îi opreşte pe fraţi de la deprinderea obişnuită, semănând printre ei gânduri de necurăţie şi de pângărire, haide să alungăm, prin

câteva cuvinte, amăgirea celui rău cu harul Mântuitorul nostru și să întărim mintea celor mai simpli. Toate sunt curate pentru cei curați, iar celor necurați și mintea, și toate le-au fost întinate (cf. *Tit* 1, 15). Mă mir de viclenia diavolului, că, deși el este stricăciune și pângărire, sugerează gânduri sub aparența curăției, dar ceea ce se realizează este mai degrabă o capcană, decât un test. Deoarece, precum am spus mai înainte, ca să-i distragă pe asceți de la practica lor obișnuită și mântuitoare și să pară că îi stăpânește cu aceasta, pune în mișcare asemenea bâzâituri care nu aduc niciun folos pentru viață, ci sunt căutări și osteneli deșarte care trebuie înlăturate. Căci, spune-mi, preaiubite și preacucernice, ce păcat sau necurăție are o scurgere naturală? Ar fi ca și cum cineva ar dori să aducă o acuzație și pentru secreția care este eliminată din nări și pentru scuipatul din gură, dar putem să amintim mai multe decât acestea și despre scurgerile din stomac, care sunt rânduite ca necesare oricărei ființe vii pentru a trăi. Iar apoi, dacă credem că omul este făptura mâinilor lui Dumnezeu, după cum spun Sfintele Scripturi, cum se putea face dintr-o putere curată un lucru pângărit? Și dacă suntem neamul lui Dumnezeu, conform dumnezeieștilor Fapte ale Apostolilor, nu avem nimic necurat în noi înșine (cf. *Faptele Apostolilor* 17, 28), deoarece numai atunci ne pângărim, când înfăptuim păcatul cel urât mirositor. Iar când se întâmplă o scurgere naturală involuntară, atunci, pentru necesitatea firii, precum am spus mai înainte, o suportăm și pe aceasta împreună cu celelalte. Dar fiindcă cei care doresc pur și simplu să contrazică cele spuse în chip corect, sau mai bine spus pe cele făcute de către Dumnezeu, citează cuvântul evanghelic, că „nu cele ce intră îl întinează pe om, ci cele ce ies” (*Matei* 15, 11), este necesar să combatem și această iraționalitate, de vreme ce nu i-am putea spune dezbatere, în primul rând, deoarece forțează Scripturile după propria lor ignoranță, fiindcă sunt nesiguri. Însă cuvântul dumnezeiesc este după cum urmează. Fiindcă unii erau iarăși îndoielnici în privința mâncărilor, Domnul Însuși, dezlegând necunoașterea lor, adică făcând publică viclenia lor, a spus că nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ce ies. Iar apoi adaugă: și de unde ies? Și spune: din inimă, căci se știe că acolo sunt vistieriile rele ale gândurilor necurate și ale altor păcate. Iar Apostolul, învățând mai pe scurt același lucru, precizează: „nu mâncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu” (*1 Corinteni* 8, 8). Însă cineva ar spune acum în chip rațional că nicio scurgere naturală nu ne vedește spre păcat. Chiar și copiii doctorilor, pentru ca aceia

să fie ruşinaţi chiar şi de către cei din afară, vor pleda pentru acest lucru că unei fiinţe vii i-au fost date anumite căi de eliminare necesare pentru a scoate surplusul de secreţii care se dezvoltă în părţile corpului nostru, de exemplu, părul şi sudoarea care se elimină din cap, pentru surplusul capului, materia eliminată din stomac şi, de aceea, şi surplusul canalelor seminale. Aşadar, ce fel de păcat este înaintea lui Dumnezeu, preaiubitorule de Dumnezeu părinte, de vreme ce Însuşi Stăpânul, Care a plăsmuit făptura vie, a dorit şi a făcut ca aceste mădulare să aibă asemenea căi de eliminare? Dar fiindcă trebuie să anticipăm contradicţiile celor răi, deoarece ar spune: dacă toate organele au fost alcătuite de către Creatorul, atunci nu ar fi păcat nici întrebuiţarea lor adevărată, să îi oprim întrebându-i despre aceasta, spunând: „Despre ce fel de întrebuiţare vorbiţi?” Despre cea legitimă, pe care a îngăduit-o Dumnezeu, spunând: „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul” (*Facerea* 1, 28) şi pe care Apostolul o admite, spunând: „cinstită este nunta şi patul neîntinat” (*Evrei* 13, 4), sau cea care este populară, dar care se săvârşeşte în chip ascuns şi desfrânat? Fiindcă în viaţă găsim diferenţe şi în rândul altor lucruri care se fac în funcţie de circumstanţă; de exemplu, nu este permis să ucizi, însă în război este legiuit şi vrednic de laudă să-i nimiceşti pe duşmani. Astfel, într-adevăr, cei mai curajoşi în război sunt onoraţi şi li se ridică monumente comemorative şi sunt vestite faptele lor de vitejie. Prin urmare, acelaşi lucru, într-o anumită circumstanţă şi la un anumit moment, nu este permis, dar în altă circumstanţă potrivită este iertat şi aprobat. Acelaşi raţionament este şi în privinţa împreunării. Fericit este cel care, având în tinereţe jug liber, întrebuiţează firea pentru naşterea de copii, iar dacă o întrebuiţează spre necumpătare, desfrânări şi adultere va primi pedeapsă, conform Apostolului. Fiindcă, în privinţa acestor chestiuni, sunt două căi în viaţă, una moderată şi potrivită vieţii, mă refer la căsătorie, iar alta, îngerească şi de neîntrecut, fecioria. Dacă cineva o va alege pe cea lumească, adică nunta, nu este condamnat, însă nu va dobândi atâtea harisme, însă va primi, fiindcă şi el aduce rod, treizeci (cf. *Marcu* 4, 20). Iar dacă cineva o va îmbrăţişa pe cea curată şi supralumească, deşi calea aceasta este mai aspră şi mai greu de îndeplinit decât prima, totuşi va avea harisme foarte minunate, fiindcă a odrăslit rodul cel desăvârşit, însutit. Prin urmare, întrebările lor necurate şi rele au avut soluţionări proprii, fiind rezolvată din vechime de către Dumnezeieştile Scripturi. Deci, părinte, întăreşte

turmele încredințate ție, încurajându-le prin pasajele apostolice, oferindu-le mângâierea din scrierile evanghelice și povățuindu-i din psalmi și spune: „Viază-mă după cuvântul Tău” (*Psalmul* 118, 25), iar cuvântul Lui înseamnă să-I slujim din inimă curată. Fiindcă și prorocul însuși, știind aceasta, ca și cum s-ar interpreta același lucru, spune: „inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule” (*Psalmul* 50, 11) ca să nu mă tulbure gândurile murdare. Și David spune iarăși: „și cu Duh stăpânitor mă întărește” (*Psalmul* 50, 14), ca în cazul în care totuși mă vor tulbura gândurile, să mă întărească o putere neclintită de la Tine care să-mi fie precum o temelie. Astfel, oferind ca sfat aceste lucruri și unele asemănătoare, spune celor ce se supun mai greu adevărului: „Învăța-voi pe cei fărădelege căile Tale” (*Psalmul* 50, 14) și încrede-te în Domnul că îi vei convinge să se țină departe de o asemenea răutate și psalmodiază: „și cei necredincioși la Tine se vor întoarce” (*Psalmul* 50, 15). Fie ca cei care întreabă cu răutate să înceteze cu o asemenea muncă în zadar, iar cei care au vreo îndoială din pricina dreptei credințe, să fie întăriți prin Duh stăpânitor. Iar cei ce cunoașteți cu siguranță adevărul să-l păstrați nevătămat și nestrămutat în Hristos Iisus, Domnul nostru, a Căruia este slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh în vecii vecilor. Amin.

Concordanță: Can. 4 Dionisie, 12 Tim.

Canonul 2 Atanasie al Alexandriei

*Τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας,
ἐκ τῆς λθ' ἑορταστικῆς ἐπιστολῆς, περὶ κεκανονισμένων ἱερῶν βιβλίων*

Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ μὲν τῶν αἰρετικῶν ἐμνήσθημεν ὡς νεκρῶν, περὶ δὲ ἡμῶν ὡς ἐχόντων πρὸς σωτηρίαν τὰς θείας Γραφάς, καὶ φοβοῦμαι μήπως, ὡς ἔγραψε Κορινθίους Παῦλος, τινὲς τῶν ἀκεραίων ἀπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος πλανηθῶσιν ἀπὸ τῆς πανουργίας τῶν ἀνθρώπων καὶ λοιπὸν ἐντυγχάνειν ἑτέροις ἄρξωνται, τοῖς λεγομένοις Ἀποκρύφοις, ἀπατῶμενοι τῇ ὁμωνυμίᾳ τῶν ἀληθῶν βιβλίων, παρακαλῶ ἀνέχεσθαι, εἰ περὶ ὧν ἐπίστασθε, περὶ τούτων καγὼ μνημονεύων γράφω, διὰ τε τὴν ἀνάγκην καὶ τὸ χρήσιμον τῆς Ἐκκλησίας. Μέλλον δὲ τούτων μνημονεύειν, χρήσομαι πρὸς σύστασιν τῆς ἐμαυτοῦ τόλμης τῷ τύπῳ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, λέγων καὶ αὐτός· ἐπειδὴ περὶ τινὲς

ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι ἑαυτοῖς τὰ λεγόμενα ἀπόκρυφα καὶ ἐπιμίξαι ταῦτα τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ, περὶ ἧς ἐπληροφορήθη μεν καθὼς παρέδωσαν τοῖς Πατράσιν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε καμοί, προτραπέντι παρὰ γνησίων ἀδελφῶν καὶ μαθόντι ἄνωθεν, ἐξῆς ἐκθέσθαι τὰ κανονιζόμενα καὶ παραδοθέντα, πιστευθέντα τε θεῖα εἶναι βιβλία, ἵνα ἕκαστος, εἰ μὲν ἠπατήθη, καταγνῶ τῶν πλανησάντων, ὁ δὲ καθαρὸς διαμείνας χαίρη πάλιν ὑπομινησκόμενος. Ἔστι τοίνυν τῆς μὲν Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία τῷ ἀριθμῷ τὰ πάντα εἰκοσιδύο, τοσαῦτα γάρ, ὡς ἤκουσα, καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ παρ' Ἑβραίοις εἶναι παραδέδοται, τῇ δὲ τάξει καὶ τὸ ὄνόματι ἔστιν ἕκαστον οὕτω Πρώτη Γένεσις· εἶτα Ἔξοδος· εἶτα Λευϊτικόν· καὶ μετὰ τοῦτο Ἀριθμοί· καὶ λοιπὸν, τὸ Δευτερονόμιον· ἐξῆς δὲ τούτοις ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· καὶ Κριταί· καὶ μετὰ τοῦτο ἡ Ρούθ· καὶ αὐθις ἐξῆς, Βασιλειῶν βιβλία τέσσερα· καὶ τούτων τὸ μὲν πρῶτον καὶ δεύτερον εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμεῖται· τὸ δὲ τρίτον καὶ τέταρτον ὁμοίως εἰς ἓν· μετὰ δὲ ταῦτα, Παραλειπομένων πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως εἰς ἓν βιβλίον πάλιν ἀριθμούμενα· εἶτα Ἔσδρα πρῶτον καὶ δεύτερον, ὁμοίως εἰς ἓν· μετὰ δὲ ταῦτα βίβλος Ψαλμῶν, καὶ ἐξῆς Παροιμίαι· εἶτα Ἐκκλησιαστής, καὶ Ἄισμα ἁσμάτων· πρὸς τούτοις ἔστι καὶ Ἰώβ· καὶ λοιπὸν Προφῆται, οἱ μὲν δώδεκα εἰς ἓν βιβλίον ἀριθμούμενοι· εἶτα Ἡσαΐας, Ἰερεμίας, καὶ σὺν αὐτῷ Βαρούχ· Θρηνοί, καὶ Ἐπιστολή, καὶ μετ' αὐτοὺς Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλ. Ἀχρι τούτων τὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἴστανται. Τὰ δὲ τῆς Καινῆς πάλιν οὐκ ὀκνητέον εἰπεῖν· ἔστι δὲ ταῦτα· Εὐαγγέλια τέσσερα, κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν καὶ κατὰ Ἰωάννην. Εἶτα μετὰ ταῦτα Πράξεις Ἀποστόλων, καὶ Ἐπιστολαὶ καθολικαὶ καλούμεναι τῶν Ἀποστόλων ἑπτὰ, οὕτως· Ἰακώβου μὲν μία, Πέτρου δὲ δύο, εἶτα Ἰωάννου τρεῖς, καὶ μετὰ ταύτας Ἰούδα μία. Πρὸς τούτοις Παύλου Ἀποστόλου εἰσὶν Ἐπιστολαὶ δεκατέσσαρες, τῇ τάξει γραφόμεναι οὕτω Πρώτη πρὸς Ῥωμαίους, εἶτα πρὸς Κορινθίους δύο, καὶ μετὰ ταύτας πρὸς Γαλάτας, καὶ ἐξῆς πρὸς Ἐφεσίους, εἶτα πρὸς Φιλιππησίους, καὶ πρὸς Κολοσσαεῖς, καὶ πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύο, καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους· καὶ ἐξῆς πρὸς μὲν Τιμόθεον δύο, πρὸς δὲ Τίτον μία, καὶ τελευταία ἡ πρὸς Φιλήμονα μία· καὶ πάλιν Ἰωάννου Ἀποκάλυψις. Ταῦτα πηγαὶ τοῦ σωτηρίου, ὥστε τὸν διψῶντα ἐμφορεῖσθαι τῶν ἐν τούτοις λογίων. Ἐν τούτοις μόνοις τὸ τῆς εὐσεβείας διδασκαλεῖον εὐαγγελίζεται. Μηδεὶς τούτοις ἐπιβαλλέτω, μηδὲ τούτων ἀφαιρεῖσθω τι. Περὶ δὲ τούτων ὁ Κύριος

Σαδδουκαίους ἐδυσώπει, λέγων· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς Γραφάς, μηδὲ τὰς δυνάμεις αὐτῶν, τοῖς δὲ Ἰουδαίους παρήνει· ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι αὐταὶ εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ. Ἄλλ' ἕνεκά γε πλείονος ἀκριβείας προστίθημι καὶ τοῦτο γράφων ἀναγκαίως, ὡς ἔστι καὶ ἕτερα βιβλία τούτων ἐξωθεν, οὐ κανονιζόμενα μὲν, τετυπωμένα δὲ παρὰ τῶν Πατέρων ἀναγινώσκεισθαι τοῖς ἄρτι προσερχομένοις καὶ βουλομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειράχ, καὶ Ἑσθήθ, καὶ Ἰουδήθ, καὶ Ἰωβίας, καὶ διδαχὴ καλουμένη τῶν Ἀποστόλων, καὶ ὁ Ποιμὴν. Καὶ ὁμως, ἀγαπητοί, κἀκείνων κανονιζομένων, καὶ τούτων ἀναγινωσκομένων, οὐδαμοῦ τῶν ἀποκρύφων μνήμη, ἀλλ' αἰρετικῶν ἔστιν ἐπίνοια, γραφόντων μὲν ὅτε θέλουσιν αὐτά, χαριζομένων δὲ καὶ προστιθέντων αὐτοῖς χρόνους, ἵνα, ὡς παλαιὰ προσφέροντες, πρόφασιν ἔχωσιν ἀπατᾶν ἐκ τούτων τοὺς ἀκεραίους.

*Din Scrisoarea 39 a Sfântului Atanasie, episcopul Alexandriei,
despre Sfintele Cărți canonice*

2. Dar, fiindcă am pomenit despre eretici ca despre niște morți, iar despre noi ca despre cei care avem Dumnezeu-știle Scripturi spre mântuire, mă tem ca nu cumva, precum a scris Pavel corintenilor (cf. 2 Corinteni 11, 3), unii dintre cei nevinovați să fie amăgiți de viclenia oamenilor din cauza simplității și a necunoașterii lor și să înceapă să citească pe viitor cărți străine, numite apocrife, fiind înșelați de similitudinea de nume cu cărțile adevărate, vă rog să aveți răbdare, dacă deja cunoașteți lucrurile despre care vă scriu și eu, reamintindu-le spre nevoie și folosul Bisericii. Însă, de vreme ce voi aminti acestea, mă voi folosi, pentru învoirea îndrăzelii mele, de o remarcă a Evanghelistului Luca, pentru că spune și el: „deoarece unii s-au apucat să alcătuiască” (Luca 1, 1) pentru ei înșiși așa-numite apocrife, amestecându-le cu Scriptura cea insufletă de Dumnezeu, despre care am fost pe deplin încredințați și așa după cum au transmis-o Părinților, cei care au fost de la început martori și slujitori ai Cuvântului, de aceea am considerat și eu, după ce am fost îndemnat de către adevărații frați și am fost învățat de sus, să expun în ordine cărțile canonice și transmise prin tradiție, care sunt considerate ca fiind dumnezeiești, pentru ca fiecare, dacă a fost înșelat, să-i condamne pe cei care l-au amăgit, iar cel care s-a păstrat curat să se bucure, aducându-și din nou aminte de acestea.

Astfel, toate cărțile Vechiului Testament sunt douăzeci și două la număr, fiindcă, după cum am auzit, s-a transmis prin tradiție că atâtea sunt și literele alfabetului la evrei, iar după ordine și nume sunt astfel: prima, *Facerea*, apoi *Ieșirea*, apoi *Leviticul* și după aceasta *Numerii*, apoi *Deuteronomul*, și după acestea este *Iisus al lui Navi și Judecătorii*, și după aceasta, *Rut*. Și din nou, patru cărți ale *Regilor*, și prima și a doua dintre acestea sunt socotite într-o singură carte, și a treia și a patra sunt socotite, de asemenea, tot într-una singură. După acestea, prima și a doua a *Paralipomenelor*, fiind de asemenea socotite o singură carte, apoi prima și a doua a lui *Ezdra*, de asemenea tot una singură, după acestea, cartea *Psalmlor* și apoi *Pildele*, *Ecclesiastul* și *Cântarea Cântărilor*, după acestea este *Iov* și apoi cei doisprezece Proroci, fiind numărați într-o singură carte, apoi *Isaia*, *Ieremia* și cu el *Baruh*, *Plângerile* și *Epistola* și cu acestea și *Iezechiel* și *Daniel*. Până la acestea este constituit Vechiul Testament. Iar pe cele ale Noului Testament nu ezităm să le spunem din nou, acestea sunt: patru Evanghelii, cea după *Matei*, după *Marcu*, după *Luca* și după *Ioan*. Apoi, împreună cu ele, *Faptele Apostolilor* și șapte epistole ale apostolilor, care se numesc sobornicești, astfel: una a lui Iacov, două ale lui Petru, apoi trei ale lui Ioan și după acestea una a lui Iuda. La acestea sunt și paisprezece epistole ale Apostolului Pavel, scrise în ordine astfel: prima către *Romani*, apoi două către *Corinteni*, și după acestea către *Galateni*, apoi către *Efeseni*, apoi către *Filipeni* și către *Coloseni* și două către *Tesaloniceni* și cea către *Evrei*. După care două către *Timotei*, una către *Tit* și, în cele din urmă, una către *Filimon* și iarăși *Apocalipsa* lui Ioan. Acestea sunt izvoarele mântuirii, încât cel care însetează să se îndestuleze de cuvintele cuprinse în acestea. Învățătura dreptei credințe este binevestită numai în acestea. Nimeni să nu adauge ceva la acestea, nici să scoată ceva din ele. Însă în privința acestora îi rușina Domnul pe saduchei, spunând: „Rătăciți, neștiind Scripturile, nici puterea lor” (*Matei* 22, 29), iar pe iudei îi sfătuia: „cercetați Scripturile, că acelea sunt cele care mărturisesc despre Mine” (*Ioan* 5, 39). Dar pentru mai multă exactitate, adaug și acestea, fiind necesar să scriu că există și alte cărți în afară de ele, care nu sunt canonice, dar care au fost stabilite de către Părinți să fie citite de cei ce ni se alătură de curând și doresc să fie catehizați în cuvântul dreptei-credințe: *Înțelepciunea lui Solomon*, *Înțelepciunea lui Sirah*, *Ester*, *Iudit*, *Tobit*, *Didahia*, numită a Apostolilor, și *Păstorul* (Herma). De asemenea, dragilor, nici în cele canonice și nici în cele bune de citit nu

se menționează apocrifele, ci sunt o invenție a ereticilor care le-au scris când au dorit, acordându-le și adăugându-le ani, prezentându-le ca pe scrieri vechi, ca să aibă motiv să-i amăgească prin acestea pe cei curați.

Concordanță: Can. 85 Ap.; 59 Laod.; 24 Cart.; 1 Grig. Nazianz; 1 Amfil.

Canonul 3 Atanasie al Alexandriei

*Επιστολή τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας,
πρὸς Ρουφινιανὸν περὶ τῶν αἰρετικῶν κοινωνησάντων*

Σὺ μὲν τὰ υἰῶ ἀγαπημένῳ πρόποντα πρὸς Πατέρα γράφεις, ἐγγίσαντα γοῦν σε διὰ τοῦ γράμματος περιεπτυσάμην, πάντων ἐμοὶ ποθεινότετε Ρουφινιανέ. Κἀγὼ δὲ ὡς υἰῶ δυνάμενος γράφειν ἔν τε προοιμίοις καὶ μέσοις καὶ τελευταίοις ἐπέσχον, ἵνα μὴ ἐκ γραμμάτων ἢ σύστασις καὶ ἡ μαρτυρία γνωρίζηται. Σὺ γὰρ ἐμοὶ ἐπιστολή, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπιγινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ἐν καρδίᾳ. Οὕτω τοίνυν πίστευε διακείμενος, ναὶ πίστευε, προσαγορεύω σε, καὶ προτρέπω γράφειν· οὐ γὰρ ὀλίγως, ἀλλὰ μεγάλως εὐφραίνεις τοῦτο ποιῶν. ἐπειδὴ δὲ φιλοκάλως καὶ ἐκκλησιαστικῶς, τοῦτο γὰρ πάλιν πρέπει τῇ σῇ εὐλαβείᾳ, ἠρώτησας περὶ τῶν δι' ἀνάγκην ὑποσυρέντων μὲν, μὴ φθαρέντων δὲ ἐν τῇ κακοπιστίᾳ, καὶ ἠθέλησας γράψαι με τὰ δόξαντα περὶ αὐτῶν ἐν ταῖς συνόδοις καὶ πανταχοῦ, γίνωσκε, κύριέ μου ποθεινότετε, ὅτι ἐν ἀρχῇ μὲν παυσασμένης τῆς γενομένης βίας, γέγονε σύνοδος παρόντων ἀπὸ τῶν ἔξω μερῶν ἐπισκόπων, γέγονε δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὴν Ἑλλάδα κατοικοῦσι συλλειτουργοῖς, οὐδὲν δὲ ἤττον καὶ τοῖς ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Καὶ ἤρρεσεν, ὅπερ ὦδε καὶ πανταχοῦ, ὥστε τοῖς μὲν καταπεπτωκόσι καὶ προῖσταμένοις τῆς ἀσεβείας, συγγινώσκειν μὲν μετανουοῦσι, μὴ δίδοναι δὲ αὐτοῖς τόπον κλήρου, τοῖς δὲ μὴ αὐθεντοῦσι μὲν τῆς ἀσεβείας, παρασυρεῖσι δὲ δι' ἀνάγκην καὶ βίαν, ἔδοξε δίδοσθαι μὲν συγγνώμην, ἔχειν δὲ καὶ τὸν τόπον τοῦ κλήρου, μάλιστα ὅτι ἀπολογία πιθανὴν ἐπορίσαντο. Καὶ ἔδοξε τοῦτό πως οἰκονομικῶς γεγενῆσθαι, διεβεβαιώσαντο γὰρ μὴ μεταβεβλήσθαι εἰς ἀσέβειαν. Ἴνα δὲ μὴ, κατασταθέντες τινὲς ἀσεβέστατοι, διαφθείρωσι τὰς ἐκκλησίας, εἴλοντο μᾶλλον συνδραμεῖν τῇ βίᾳ καὶ βαστάσαι τὸ βάρος ἢ λαοὺς ἀπολέσθαι. Τοῦτο δὲ λέγοντες ἔδοξαν καὶ ἡμῖν πιθανῶς λέγειν, διὰ τὸ καὶ προφασίζεσθαι αὐτοὺς τὸν Ἀαρῶν, τὸν Μωσέως ἀδελφόν, ἐν τῇ ἐρήμῳ συνδραμεῖν μὲν τῇ τοῦ λαοῦ

παραβάσει, ἀπολογία δὲ ἐσχηκέναι, ἵνα μὴ ὁ λαός, ὑποστρέψας εἰς Αἴγυπτον, ἐπιμείνη τῇ εἰδωλολατρία. Καὶ γὰρ ἦν φαινόμενον εὐλογον ὅτι, μένοντες μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ, δύνανται παύσασθαι τῆς ἀσεβείας, εἰσελθόντες δὲ εἰς Αἴγυπτον, ἐπετρέβοντο καὶ ἠῤῥξανον ἐν αὐτοῖς τὴν ἀσέβειαν. Τούτου τοίνυν ἕνεκα συγγνωστὸν τὸ πρὸς τὸν κλῆρον γέγονε, τοῖς δὲ ἀπατηθεῖσι καὶ βίαν παθοῦσι συγγώμη δίδοται. Ταῦτα καὶ τῇ σῆ εὐλαβείᾳ δηλῶ, θαρρῶν ὅτι καὶ τὰ δόξαντα ὑποδέξεται σου ἡ θεοσέβεια καὶ οὐ καταγνώσεται ἐκεχειρίαν τῶν συνελθόντων οὕτω. Καταξίωσον δὲ ταῦτα ἀναγνῶναι τῷ ἱερατεῖῳ καὶ τῷ λαῷ τῷ ὑπὸ σέ, ἵνα καὶ αὐτοὶ γινώσκοντες μὴ μέμφωνται οὕτω σε διακείμενον περὶ τοὺς τοιούτους. Ἀπρεπὲς γὰρ ἦν ἐμὲ γράφειν, δυναμένης τῆς σῆς εὐλαβείας καὶ τὴν ἡμῶν περὶ αὐτοὺς διάθεσιν ἀπαγγεῖλαι καὶ πάντα τὰ λείποντα ἀποπληρῶσαι. Χάρις τῷ Κυρίῳ τῷ πληρῶσαντί σε ἐν παντί λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει. Οἱ μὲν οὖν μετανοοῦντες φανερῶς ἀναθεματιζέτωσαν, ὀνομάζοντες Εὐδοξίου καὶ Εὐζωῖου τὴν κακοπιστίαν. Αὐτοὶ γὰρ λοιπόν, βλασφημοῦντες αὐτὸν κτίσημα, ἀπεγράψαντο τῆς Ἀρειανῆς αἰρέσεως προστάται, ὁμολογεῖτωσαν δὲ τὴν ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν Πατέρων ὁμολογηθεῖσαν πίστιν, καὶ μηδεμίαν ἄλλην σύνοδον προκρίνειν ταύτης τῆς συνόδου. Πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα, ἡ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει σε.

*Epistola Sfântului Atanasie, episcopul Alexandriei, către Rufinianus,
despre cei care au fost în comuniunea ereticilor*

3. Tu scrii ceea ce este potrivit pentru un fiu preaiubit către tatăl său, de aceea te-am îmbrățișat când te-ai apropiat prin scrisoare, Rufinian, cel ce-mi ești cel mai drag dintre toți. Însă și eu, putând să-ți scriu ca unui fiu, cu început, cuprins și final, m-am abținut, pentru ca să nu se cunoască recomandare și mărturia din scrisori, deoarece tu îmi ești epistola, după cum a fost scris, cunoscută și citită în inimă (cf. 2 Corinteni 3, 2). De aceea, crede-mă, da, crede-mă într-adevăr, că într-o astfel de dispoziție mă adresez ție și te îndemn să-mi scrii deoarece, dacă faci acest lucru, nu mă bucuri puțin, ci foarte mult. Dar fiindcă ai întrebat în chip iubitor și bisericesc, deoarece aceasta se cuvine din nou cucernicieii tale, despre cei care au fost târâți prin constrângere, dar nu au fost pervertiți în credința cea rea, și ai dorit să-ți scriu cele hotărâte în privința acestora în sinoade și pretutindeni, să știi, mult

doritul meu domn, că după ce a încetat violența săvârșită, s-a ținut la început un sinod, fiind prezenți episcopi din părțile străine, dar s-a ținut și de către cei împreună liturghisitori cu noi care locuiesc în Grecia, dar nu mai puțin și de cei din Spania și Galia. Și același lucru s-a stabilit și aici, și pretutindeni ca cei care au căzut și au fost conducători ai nelegiurii să fie iertați după ce se pocăiesc, dar să nu le fie oferit un loc în cler, iar celor care nu au săvârșit nelegiuirea, dar au fost târâți prin constrângere și violență, s-a hotărât să li se ofere iertarea, dar și să aibă loc în cler, mai ales că au adus un cuvânt convingător de apărare. Și s-a hotărât ca acest lucru să fie realizat cu economie, deoarece ne-au asigurat că nu s-au convertit la nelegiuire, ci pentru ca anumiți nelegiuiți, care au fost rânduți, să nu distrugă bisericile, au ales mai bine să accepte violența și să poarte greutatea decât să piară popoarele. Spunând aceasta, ni s-a părut și nouă că se exprimă în chip plauzibil, deoarece l-au adus ca argument pe Aaron, fratele lui Moise, care a întâmpinat în deșert abaterea poporului, dar care a avut drept cuvânt de apărare ca nu cumva poporul, reîntorcându-se în Egipt, să rămână în idolatrie. Deoarece era în chip just vădit că dacă rămâneau în pustie puteau să renunțe la nelegiuire, dar dacă intrau în Egipt erau distruși și și-ar fi sporit nelegiuirea în ei. Din această cauză s-a permis să fie în cler și să se dea iertare celor care au fost amăgiți și au suportat violența. Pe acestea ți le fac cunoscute și cucerniciei tale, nădăjduind că și preacinstia ta vei primi cele hotărâte și nu vei acuza înțelegerea celor care s-au întrunit în acest mod. Consideră vrednic ca acestea să fie citite preoțimii și poporului supus ție ca și ei, cunoscându-le, să nu te acuze când dispui în privința unora ca aceștia. Căci nu este potrivit să le scriu eu, de vreme ce cucernicia ta poate să le expună învățătura noastră în privința acestora și să ducă la îndeplinire toate cele rămase. Slavă Domnului, Care te-a împlinit întru tot cuvântul și toată cunoașterea. Astfel, cei care se pocăiesc în mod evident să anatematizeze, pomenind cu numele, credința cea rea a lui Eudoxie și a lui Euzoios. Deoarece aceștia și restul, fiindcă l-au blasfemiât pe El ca pe o creatură, s-au înscris drept conducători ai ereziei ariene. Însă să mărturisească credința care a fost mărturisită de către Părinții de la Niceea și să nu pună niciun alt sinod mai presus de acesta. Adresează-te și fraților de pe lângă tine, și cei împreună cu mine te salută în Domnul.

Concordanță: Can. 62 Ap.; 10 I Ec.; 1, 2 Anc.

CANOANELE SFÂNTULUI VASILE CEL MARE, ARHIEPISCOPUL CEZAREEI CAPADOCIEI (330-379)

BIBLIOGRAFIE: Constantin Rus, „Opera canonică a Sfinților Trei Ierarhi și importanța ei pentru unitatea Bisericii”, în: *Altarul Banatului*, 4-6/2006, pp. 16-34; Pr. Liviu STAN, „Concepția canonică a Sfinților Trei Ierarhi”, în: *Mitropolia Olteniei*, 1-2/1966, pp. 9-15; Vasile AXINIA, „Dispoziții canonice ale Sfântului Vasile cel Mare privind femeia creștină”, în: *Glasul Bisericii*, 7-8/1979, pp. 725-737 (articol reluat în *Studia Basiliana*, vol. II: *Sfântul Vasile cel Mare. Închinare la 1630 de ani*, Ed. Basilica, București, 2009); Anargyros ANAPLIOTIS, „Delictele sexuale în canoanele Sfântului Vasile cel Mare și aplicarea canoanelor lui în practică” (trad. Ilie Ursa), în *Revelații ale Unității la Sfinții Părinți Capadocieni*, Presa Universitară Clujeană, 2013, pp. 305-315; Iorgu IVAN, „Opera canonică a Sfântului Vasile cel Mare și importanța ei”, în *Studia Basiliana*, vol. 1: *Sfântul Vasile cel Mare, închinare la 1630 de ani*, Ed. Basilica, București, 2009; Constantin Rus, „Izvoarele canonice ale Sfântului Vasile cel Mare”, în: *Teologia*, 1/2010, pp. 75-88; Stylianos PAPAPOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2012, pp. 45-110; D. SALACHAS, „Le Lettere canoniche di S. Basilio”, în: *Nicolaus: rivista di teologia ecumenico-patristica*, 8.1/1980, pp. 145-157; K. BONIS, „Αἱ τρεῖς «Κανονικαὶ Ἐπιστολαὶ» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον, μητροπολίτην Ἰκονίου (ca. 341/45-395/400) καὶ τὰ γεννώμενα ἐκ τούτων προβλήματα”, în: *Byzantinische Zeitschrift*, 44/1951, pp. 62-78; Pr. Gabriel-Viorel GÂRDAN, „Epistolar Vasilian. Corespondența Sfântului Vasile cel Mare cu Sfântul Amfilohie de Iconiu”, în *Revelații ale Unității la Sfinții Părinți Capadocieni*, Presa Universitară Clujeană, 2013; F. VAN DE PAVERD, „Die Quellen der kanonischen Briefe Basileios des Grossen”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 38/1972, pp. 5-63; P. L'HUILLIER, „Les sources canoniques de Saint Basile”, în: *Messenger de l'Exarchat du Patriarche russe en Europe Occidentale*, 44/1963, pp. 210-217; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 97-103; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfințele și Dumnezeuieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 277-280.

Despre viața, activitatea și opera Sf. Vasile cel Mare s-au scris nenumărate lucrări, studii și articole⁴⁶. Prin urmare, în această introducere ne vom ocupa strict de opera Sf. Vasile cel Mare care a fost receptată de către tradiția canonică a Bisericii și inclusă în colecțiile canonice. În jurul anului 550, începând cu colecția *Synagoga* a lui Ioan Scolasticul, 68 de canoane ale Sf. Vasile cel Mare au fost incluse, alături de cele ale Sinoadelor Ecumenice și regionale sau locale⁴⁷, în colecțiile canonice. Această receptare marchează momentul în care în tradiția canonică sinodală au fost introduse pentru prima dată texte de proveniență nesinodală. Tradiția canonică a receptat părți din epistolele Sf. Vasile cel Mare sau chiar epistole întregi și câteva pasaje din lucrarea *Despre Duhul Sfânt*, dar nu au fost receptate pasaje din scrierile sale ascetice sau exegetice, care nu au o valoare normativă pentru tradiția canonică. Toate epistolele sale canonice au fost compuse în perioada episcopatului său, între anii 370-379. Numărul canoanelor receptate din opt epistole și din lucrarea *Despre Duhul Sfânt* a Sf. Vasile cel Mare este de 92⁴⁸.

Can. 1 - 16 =	<i>Epistola 188, către episcopul Amfilohie de Iconiu, redactată în 374/375</i>
Can. 17 - 50 =	<i>Epistola 199, către episcopul Amfilohie de Iconiu, redactată în 375/376</i>
Can. 51 - 85 =	<i>Epistola 217, către episcopul Amfilohie de Iconiu, redactată în 376-377</i>
Can. 86 =	<i>Epistola 236, către episcopul Amfilohie de Iconiu, redactată în 376</i>
Can. 87 =	<i>Epistola 160, către Diodor, redactată în 375-376</i>
Can. 88 =	<i>Epistola 55, către preotul Grigorie, redactată în 370-378</i>
Can. 89 =	<i>Epistola 54, Horepiscopilor, redactată în 370-378</i>
Can. 90 =	<i>Epistola 53, Horepiscopilor, redactată în 370-378</i>
Can. 91-92 =	<i>Despre Sfântul Duh 27, 66-67; 29, 71, redactată în 375</i>

Primele 85 de canoane sunt extrase din cele trei epistole canonice ale Sf. Vasile cel Mare (Ep. 188, 199 și 217) și reprezintă răspunsuri la

⁴⁶ S. PAPAĐOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, pp. 45-110; Pr. C. VOICU, *Patrologie*, vol. I, pp. 176-201.

⁴⁷ D. WAGSCHAL, *Law and Legality in the Greek East. The Byzantine Canonical Tradition*, 381-883, p. 39.

⁴⁸ Datarea epistolelor este în conformitate cu cea făcută de: H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council...”, pp. 98-99.

întrebările adresate de către episcopul Amfilohie de Iconiu, la începutul episcopatului său⁴⁹. Sf. Vasile cel Mare nu trimite prima epistolă ca răspuns la întrebările canonice ale lui Amfilohie de Iconiu, cel din urmă fiind nevoit să retrimită o a doua scrisoare cu întrebări. Prologul *Epistolei 199* ne arată că Sf. Vasile cel Mare trimite ambele scrisori de răspuns concomitent: „Mai demult ți-am răspuns la întrebările care ne-au fost adresate de către cuvioșia ta, însă nu ți-am trimis scrisoarea, fiindcă, pe de o parte, am fost reținut de către o boală îndelungată și periculoasă, iar pe de altă parte, din cauza lipsei mesagerilor”. Acest lucru face ca unele răspunsuri canonice să se repete, aceleași întrebări regăsindu-se probabil în ambele scrisori pe care Amfilohie le-a trimis Sf. Vasile cel Mare. De aceea, canoanele 47 și 50 repetă canoanele 1 și 4, canoanele 52 și 53 repetă canoanele 33 și 30, iar Canonul 54 este în strânsă legătură cu Canonul 8⁵⁰. Teodor Balsamon și Matei Vlastares consideră doar cele trei epistole, din care sunt extrase 85 de canoane, ca fiind normative.

Din *Epistola 236*, adresată episcopului Amfilohie de Iconiu în 376, a fost extras pasajul cu privire la encratiți, constituind cel de-al 86-lea canon al Sf. Vasile cel Mare.

Epistola 160 a fost adresată lui Diodor de Tars, prin care Sf. Vasile cel Mare interzice căsătoria unei persoane cu două surori, practică atestată într-o scrisoare care circula sub numele lui Diodor: „Ne-a sosit o scrisoare care poartă numele lui Diodor, dar în cuprins este potrivită unei alte persoane mai degrabă decât lui Diodor. Căci mi se pare că unul dintre cei îndemânatici, dându-se drept persoana ta, a dorit să se facă astfel vrednic de crezare în fața ascultătorilor”. Din această scrisoare sunt extrase părți care constituie cel de-al 87-lea canon al Sf. Vasile. Scrisoarea lui Diodor este menționată și în a doua scrisoare canonică a Sf. Vasile către Amfilohie, în Canonul 23. În traducerea noastră, am redat și introducerea la epistolă, pentru o mai bună înțelegere a canonului, dar și pentru contextualizarea acestuia.

⁴⁹ Studii excelente despre cele trei epistole canonice au fost realizate de: K. BONIS, „Αἱ τρεῖς «Κανονικαὶ Ἐπιστολαὶ» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πρὸς τὸν Ἀμφιλόχιον, μητροπολίτην Ἰκονίου (ca. 341/45-395/400) καὶ τὰ γεννώμενα ἐκ τούτων προβλήματα”, în: *Byzantinische Zeitschrift*, 44/1951, pp. 62-78; Pr. Gabriel-Viorel GÂRDAN, „Epistolar Vasilian. Corespondența Sfântului Vasile cel Mare cu Sfântul Amfilohie de Iconiu”, în *Revelații ale Unității la Sfinții Părinți Capadocieni*, Presa Universitară Clujeană, 2013.

⁵⁰ E. SCHWARTZ, „Bußstufen”, în *Gesammelte Schriften*, vol. 5, De Gruyter, Berlin, 1963, pp. 317, 327.

Epistola 55 a Sfântului Vasile (Canonul 88) a fost adresată preotului de 70 de ani Grigorie sau Paregorios⁵¹, interzicându-i, pe baza Canonului 3 al Sinodului de la Niceea, conviețuirea în aceeași casă cu o femeie care să se ocupe de menaj, pentru a nu da pricină de smintire în cadrul comunității.

Epistolele 54 și 53, din care au fost preluate canoanele 89 și 90, sunt adresate horepiscopilor din eparhia Sf. Vasile cel Mare, pe care îi mustră pentru modul de alegere a clericilor inferiori și pentru practica simoniei.

Canoanele 91 și 92 sunt extrase din lucrarea *Despre Sfântul Duh* și au în vedere relația dintre Revelația cuprinsă în Sfânta Scriptură și cea din Sfânta Tradiție pe care Biserica a păstrat-o nevătămată.

Pe lângă cele 92 de canoane, anumite ediții mai receptează încă trei: Canonul 93 preluat din *Sermo ob sacerdotum instructionem*, o scriere pseudoepigrafică de origine alexandrină; Canonul 94 din *Epistola 93, Ad Caesariam patriciam, de communionem* din anul 372, și Canonul 95, din *Epistola 240, Nicopolitanis presbyteris*, din anul 376. Aceste trei canoane sunt încadrate în *Syntagma ateniană* și în alte colecții la finalul canoanelor patristice, ca îndrumări canonice. De aceea, le vom trata la sfârșitul colecției canonice.

După cum se arată în introducerea la prima epistolă canonică, Sf. Vasile cel Mare sintetizează în răspunsurile sale tradiția canonică sinodală existentă, la care adaugă elementele conștiinței sale canonice:

„Desigur că și acum, fiindcă nu am avut niciodată în atenție întrebările tale, am fost obligați să cercetăm cu acrivie și să ne reamintim dacă am auzit ceva de la cei mai vechi și să reflectăm asupra celor cunoscute dintre cele care au fost învățate de către ei”.

Multe dintre canoanele Sf. Vasile cel Mare nu numai că sunt în conformitate cu legislația canonică precedentă, dar și reiau textual multe dintre canoane sinoadelor secolului al IV-lea. Această dependență, de multe ori prea mare, i-a dus pe unii cercetători să considere că, de fapt, canoanele 56-85 reprezintă colecții de canoane

⁵¹ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, p. 88; E. SCHWARTZ, „Bußstufen”, p. 323.

independente integrate ulterior în opera Sf. Vasile cel Mare⁵². Dependența canoanelor Sf. Vasile cel Mare de legislația canonică anterioară nu arată altceva decât fidelitatea canoanelor sale față de tradiția Bisericii, fapt care a dus la receptarea sa în colecțiile canonice sinodale⁵³. Dintre canoanele folosite de către Sf. Vasile cel Mare, putem aminti: a) Canoanele Sinodului din Ancira: Can. 11 Ancira (22 Vasile); Can. 19 Ancira (Can. 18 Vasile cel Mare); Can. 21 Ancira (Can. 2 Vasile cel Mare); Can. 24 Ancira, reprodus în Can. 83; b) Canoanele Sinodului I Ecumenic: Can. 3 I Ec. (Can. 88 Vasile cel Mare); Can. 8 I Ec. (Can. 1 și 47 Vasile cel Mare); c) Sinodul din Neocezarea: Can. 3 Neocezarea (Can. 4 Vasile cel Mare)⁵⁴; și unele perspective canonice care se regăsesc ulterior în canoanele apostolice.

Temele tratate sunt foarte vaste, de la penitență, delikte sexuale⁵⁵, familie și condiția femeii⁵⁶, până la disciplină clericală, conduită socială și altele. Canoanele Sf. Vasile cel Mare sunt fundamentale pentru înțelegerea sistemului penitențial și dezvoltarea acestuia în secolul al IV-lea⁵⁷. În canoanele sale, Sf. Vasile cel Mare vorbește despre patru trepte penitențiale: (1) προσκλαίοντες – cei care se prosternează, (2) ἀκροώμενοι – cei care ascultă, (3) ὑποπίπτοντες – cei care îngenunchează, (4) συνεστῶτες – cei care stau împreună (la rugăciune)⁵⁸.

⁵² Această teză aparține lui E. SCHWARTZ, „Zur Geschichte des Athanasius VI”, în *Gesammelte Schriften*, vol. 3, De Gruyter, Berlin, 1963, pp. 134-155; E. SCHWARTZ, „Zur Geschichte des Athanasius VII”, pp. 170-187; E. SCHWARTZ, „Bußstufen”, pp. 316-33.

⁵³ F. VAN DE PAVERD, „Die Quellen der kanonischen Briefe Basileios des Grossen”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 38/1972, pp. 5-63.

⁵⁴ P. L'HUILLIER, „Les sources canoniques de Saint Basile”, în: *Messenger de l'Exarchat du Patriarche russe en Europe Occidentale*, 44/1963, pp. 210-217; Pr. Constantin Rus, „Izvoarele canonice ale Sfântului Vasile cel Mare”, în: *Teologia*, 1/2010, pp. 75-88; E. SCHWARTZ, „Bußstufen”, pp. 316-334.

⁵⁵ Anargyros ANAPLIOTIS, „Sexualvergehen in den Kanones von Basileios dem Großen und die Anwendung seiner Kanones in der Praxis”, în: *Orthodoxes Forum*, 23/2009, pp. 197-208; Anargyros ANAPLIOTIS, „Delikte sexuelle în canoanele Sfântului Vasile cel Mare și aplicarea canoanelor lui în practică”, în *Revelații ale Unității la Sfinții Părinți Capadocieni*, Presa Universitară Clujeană, 2013.

⁵⁶ Vasile AXINIA, „Dispoziții canonice ale Sfântului Vasile cel Mare privind femeia creștină”, în: *Glasul Bisericii*, 7-8/1979, pp. 725-737.

⁵⁷ J.H. ERICKSON, „Penitential Discipline in the Orthodox Canonical Tradition”, în: *St. Vladimir's Theological Quarterly*, 21/1977, pp. 191-206.

⁵⁸ E. SCHWARTZ, „Bußstufen”, pp. 316-334.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 85-199; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oí íeroi κανόνες και οί ἐκκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, 1949, pp. 354-399; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 460-531 [retipărire: Leipzig, 1974]; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θειοι κανόνες, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 586-651; Georgios A. RHALLIS, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 88-294; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 576-618; PG 32, col. 219-1110; Y. COURTONNE, *Saint Basile, Lettres I-III*, Les belles lettres, Paris, 1957-1966 (Can. 1-16: vol. 2, pp. 120-131; Can. 17-50: vol. 2, pp. 154-164; Can. 51-85: vol. 2, pp. 208-217; Can. 86: vol. 3, pp. 47-55; Can. 87: vol. 2, pp. 88-92; Can. 88: vol. 1, pp. 141-142; Can. 89: vol. 1, pp. 139-140; Can. 90: vol. 1, pp. 137-139); R.J. DEFERRARI, *St. Basil: The Letters, with an English Translation*, vol. I-IV, William Heinemann, London, 1926-1934; B. PRUCHE, *Basile de Césarée, Traité du S. Esprit*, în coll. *Sources Chrétiennes*, vol. 17, Paris, 1968.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE:

Armeană: Manea-Erna SHIRINIAN, Gohar MURADYAN, Aram TOPCHYAN, *The Armenian Version of the Greek Ecclesiastical Canons*, Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte, Löwenklau-Ges., Frankfurt am Main, 2010, pp. 175-188 (51 de canoane); **Latină:** Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 576-618; **Slavă veche:** V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 460-531 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene*

Fathers, vol. 14, Oxford, New York, 1900, pp. 604-611; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 771-864; R.J. DEFERRARI, *St. Basil: The Letters, with an English Translation*, vol. I-IV, William Heinemann, London, 1926-1934.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 85-199; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 403-510; Y. COURTONNE, *Saint Basile, Lettres I-III*, Les belles lettres, Paris, 1957-1966, (Can. 1-16: vol. 2, pp. 120-131; Can. 17-50: vol. 2, pp. 154-164; Can. 51-85: vol. 2, pp. 208-217; Can. 86: vol. 3, pp. 47-55; Can. 87: vol. 2, pp. 88-92; Can. 88: vol. 1, pp. 141-142; Can. 89: vol. 1, pp. 139-140; Can. 90: vol. 1, pp. 137-139); BASILE DE CÉSARÉE, *Traité du S. Esprit*, B. PRUCHE (ed.), în coll. *Sources Chrétiennes*, vol. 17, Paris, ²1968.

Germană: W.-D. HAUSCHILD, *Basiliius von Caesarea, Briefe*, 1-3, în coll. *Bibliothek der Griechischen Literatur*, vol. 32, Anton Hiersemann, Stuttgart, vol. 32, 1990; vol. 3, 1973; vol. 37, 1993 (Can. 1-16: vol. 3, pp. 100-108; Can. 17-50: vol. 3, pp. 122-129; Can. 51-85: vol. 37, pp. 35-40; Can. 86: vol. 37, pp. 70-75; Can. 87: vol. 3, pp. 80-83; Can. 88: vol. 32, pp. 119-120; Can. 89: vol. 32, pp. 118-119; Can. 90: vol. 32, pp. 117-118).

Neogrecă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 339-398 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 39-149; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 191-256; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecesană, Sabiiu, 1871, pp. 394-456; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844; Sf. VASILE CEL MARE, *Epistole*, în coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 3, Ed. Basilica, București, 2010.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Sojatykh Apostol, Sojatykh Soborov Vselenskikh i Pomestnykh i Sojatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, ²1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 341-443 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

3. Bibliografie pentru interpretarea particulară a canoanelor

Sf. Vasile cel Mare

Canonul 1 Vasile cel Mare: André de HALLEUX, „«Oikonomia» in the first canon of Saint Basil”, în: *The Patristic and Byzantine review*, 6/1987, pp. 53-64; André de HALLEUX, „L'économie dans le premier canon de Basile”, în: *Ephemerides Theologicae Lovanienses*, 62 (1986), 4, pp. 381-392; Constantin Rus, „Canoanele 1 și 47 ale Sfântului Vasile cel Mare și problema iconomieii”, în: *Review of Ecumenical Studies*, 2/2011, pp. 255-270; Mario GIRARDI, „Nozione di eresia, scisma e parasinagoga in Basilio di Cesarea”, în: *Vetera Christianorum*, 17/1980, pp. 49-77.

Canonul 2 Vasile cel Mare: Emilian-Iustinian ROMAN, „Canonical and Theological Perspectives on Abortion and Incest”, în: *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Teologie Ortodoxă*, 2/2009, pp. 125-138; Lavinia STAN, „Eastern orthodox views on sexuality and the body”, în: *Women's Studies International Forum*, 33 (2010), 1, pp. 38-46; David Albert JONES, „The appeal to the christian tradition in the debate about embryonic stem cell research”, în: *Islam and Christian-Muslim Relations*, 16 (2005), 3, pp. 265-283; Marie-Hélène CONGOURDEAU, *Embrionul și sufletul lui la Sfinții Părinți și în izvoarele filozofice și medicale grecești: (secolele VI î.Hr. - V d.Hr.)*, trad. Maria-Cornelia Ică, Ed. Deisis, Sibiu, 2014, pp. 408-413; Dennis di MAURO, *A Love for Life: Christianity's Consistent Protection of the Unborn*, Wipf and Stock Publishers, 2008, pp. 17-18; Michael J. GORMAN, *Abortion and the Early Church: Christian, Jewish and Pagan Attitudes in the Greco-Roman World*, Wipf and Stock Publishers, 1998, pp. 63-67; Zubin MISTRY, *Abortion in the Early Middle Ages, C. 500-900*, Centre for Medieval Studies, University of York, York Medieval Press, 2015, pp. 51-52, 155-156; John T.Jr. NOONAN, „Abortion and the Catholic Church: A Summary History”, în: *Natural Law Forum*, 126/1967, pp. 94-97.

Canonul 8 Vasile cel Mare: David Albert JONES, „The appeal to the christian tradition in the debate about embryonic stem cell research”, în: *Islam and Christian-Muslim Relations*, 16 (2005), 3, pp. 265-283.

Canonul 9 Vasile cel Mare: Patrick Viscuso, „Late Byzantine canonical views on the dissolution of marriage”, în: *Greek Orthodox Theological Review*, 44 (1999), 1-4, pp. 273-290; J. ZHISHMAN, *Das Eherecht der orientalischen Kirche*, Wien, 1864.

Canonul 15 Vasile cel Mare: Nicu DUMITRAȘCU, *Christian Family and Contemporary Society*, Bloomsbury Publishing, 2014, p. 76.

Canonul 21 Vasile cel Mare: Vezi Canonul 9 Vasile cel Mare.

Canonul 27 Vasile cel Mare: Stefan HEID, *Zölibat in der frühen Kirche: die Anfänge einer Enthaltenspflicht für Kleriker in Ost und West*, Schöningh, Paderborn, 2003, p. 155.

Canioanele 67, 68 Vasile cel Mare: Emilian-Iustinian ROMAN, „Canonical and Theological Perspectives on Abortion and Incest”, în: *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Teologie Ortodoxă*, 2/2009, pp. 125-138; Lavinia STAN, „Eastern orthodox views on sexuality and the body”, în: *Women's Studies International Forum*, 33 (2010), 1, pp. 38-46.

Canonul 69 Vasile cel Mare: Cristian-Vasile PETCU, „Current Issues Facing the Orthodox Family: Divorce and Mixed Marriages”, în: *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Teologie Ortodoxă*, 2/2012, pp. 99-100; Elena GIANNAKOPOULOS, „A Canonical Approach to Holy Canon 89 of St. Basil the Great”, în Nicu DUMITRAȘCU, *The Ecumenical Legacy of the Cappadocians*, Palgrave Macmillan, 2015, pp. 117-138.

Canonul 71 Vasile cel Mare: Richard HELLIE, „The Origins of Denunciation in Muscovy”, în: *Russian History*, 24/1997, pp. 11-26.

Canonul 75 Vasile cel Mare: Emilian-Iustinian ROMAN, „Canonical and Theological Perspectives on Abortion and Incest”, în: *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Teologie Ortodoxă*, 2/2009, pp. 125-138.

Canonul 79 Vasile cel Mare: Emilian-Iustinian ROMAN, „Canonical and Theological Perspectives on Abortion and Incest”, în: *Analele Științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza» din Iași. Teologie Ortodoxă*, 2/2009, pp. 125-138.

Canonul 87 Vasile cel Mare: Lewis J. PATSAVOS, „Impediments of relationship in the sacrament of marriage”, în: *Greek Orthodox Theological Review*, 56 (2011), 1-4, pp. 197-219.

Canonul 89 Vasile cel Mare: Elena GIANNAKOPOULOS, „A Canonical Approach to Holy Canon 89 of St. Basil the Great”, în Nicu DUMITRAȘCU, *The Ecumenical Legacy of the Cappadocians*, Palgrave Macmillan, 2015, pp. 117-138.

**CANOANELE SFÂNTULUI
VASILE CEL MARE,
ARHIEPISCOPUL CEZAREEI
CAPADOCIEI**

Ἐπιστολὴ κανονικὴ Α΄ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, πρὸς Ἀμφιλόχιον
Ἰκονίου.

Ἀνοήτῳ, φησὶν, ἐπερωτήσαντι σοφίαν, σοφία λογισθήσεται, σοφοῦ δέ, ὡς ἔοικεν, ἐπερώτημα καὶ τὸν ἀνόητον σοφίζει. Ὅπερ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι συμβαίνει ἡμῖν, ὅσάκις ἂν σου δεξώμεθα τῆς φιλοπόνου ψυχῆς τὰ γράμματα, ἐπιστατικώτεροι γὰρ ἑαυτῶν καὶ ἔμφρονέστεροι γινόμεθα ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐρωτήσεως, πολλά, ὧν οὐκ ἐπιστάμεθα, διδασκόμενοι, καὶ γίνεται ἡμῶν διδάσκαλος ἢ περὶ τὸ ἀποκρίνεσθαι μέριμνα. Ἀμέλει καὶ νῦν, οὐδέποτε λαβόντες ἐν φροντίδι τὰ ἐπερωτήματά σου, ἠναγκάσθημεν καὶ ἐπισκέψασθαι ἀκριβῶς, καὶ εἰ τι ἠκούσαμεν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἀναμνησθῆναι, καὶ τὰ συγγενῆ, ὧν ἐδιδάχθημεν, παρ' ἑαυτῶν ἐπιλογίσασθαι.

Prima epistolă canonică a Sfântului Vasile cel Mare către Amfilohie de Iconiu.

Prolog

Se spune că „neștiutorului, dacă întreabă despre înțelepciune, i se va socoti drept înțelepciune” (*Pilde* 17, 28), însă întrebarea înțeleptului, după cum se pare, înțelepțește chiar și pe cel neștiutor. Acest lucru, prin harul lui Dumnezeu, ni se întâmplă și nouă ori de câte ori am primi scrisori de la sufletul tău ostenitor, deoarece devenim mai atenți cu noi înșine și mai înțelepți datorită acestei întrebări, învățând multe lucruri dintre cele pe care nu le știam și astfel grija pentru a răspunde ne devine învățător. Desigur că și acum, fiindcă nu am avut niciodată în atenție întrebările tale, am fost obligați să cercetăm cu acrivie și să ne reamintim dacă am auzit ceva de la cei mai vechi și să reflectăm asupra celor cunoscute dintre cele care au fost învățate de către ei.

Canonul 1 Vasile cel Mare

α'. Τὸ μὲν οὖν περὶ τοὺς Καθαροὺς ζήτημα καὶ εἴρηται πρότερον καὶ καλῶς ἀπεμνημόνευσας, ὅτι δεῖ τῷ ἔθει τῷ καθ'

ἐκάστην χώραν ἔπεσθαι, διὰ τὸ διαφόρως ἐνδιενεχθῆναι περὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν τοὺς τότε περὶ τούτων διαλαβόντας. Τὸ δὲ τῶν Πεπουζηνῶν οὐδένα μοι λόγον ἔχειν δοκεῖ καὶ ἐθαύμασα, πῶς κανονικὸν ὄντα τὸν μέγαν Διονύσιον παρῆλθεν. Ἐκεῖνο γὰρ ἔκριναν οἱ παλαιοὶ δέχεσθαι βάπτισμα, τὸ μηδὲν τῆς πίστεως παρεκβαῖνον. Ὅθεν, τὰς μὲν αἰρέσεις ὠνόμασαν, τὰ δὲ σχίσματα, τὰς δὲ παρασυναγωγάς. Αἰρέσεις μὲν, τοὺς παντελῶς ἀπερῶρημένους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους, σχίσματα δέ, τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας, παρασυναγωγὰς δέ, τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδευτῶν λαῶν γινομένας. Οἷον, εἴ τις ἐν πταίσματι ἐξετασθεὶς ἐπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς κανόσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐξεδίκησε τὴν προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινές, καταλιπόντες τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν, παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτον· σχίσμα δέ, τὸ περὶ τῆς μετανοίας διαφόρως ἔχειν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας· αἰρέσεις δέ, οἷον ἢ τῶν Μανιχαίων καὶ Οὐαλεντίνων καὶ Μαρκιωνιστῶν καὶ αὐτῶν τούτων τῶν Πεπουζηνῶν, εὐθὺς γὰρ περὶ τῆς αὐτῆς τῆς εἰς Θεὸν πίστεως ἐστὶν ἡ διαφορὰ. Ἐδοξε τοίνυν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, τὸ μὲν τῶν αἰρετικῶν παντελῶς ἀθετησαί, τὸ δὲ τῶν ἀποσχισάντων, ὡς ἔτι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὄντων, παραδέξασθαι, τοὺς δὲ ἐν ταῖς παρασυναγωγαῖς, μετανοία ἀξιολόγῳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιωθέντας, συνάπτεσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε πολλάκις καὶ τοὺς ἐν βαθμῷ συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἐπειδὴν μεταμεληθῶσιν, εἰς τὴν αὐτὴν παραδέχεσθαι τάξιν. Οἱ τοίνυν Πεπουζηνοὶ προδήλως εἰσὶν αἰρετικοί, εἰς γὰρ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐβλασφήμησαν, Μοντανῶ καὶ Πρισκίλλῃ τὴν τοῦ Παρακλήτου προσηγορίαν ἀθεμίτως καὶ ἀναισχύντως ἐπιφημίσαντες. Εἴτε οὖν ὡς ἀνθρώπους θεοποιοῦντες, κατάκριτοι, εἴτε ὡς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τῇ πρὸς ἀνθρώπους συγκρίσει καθυβρίζοντες, καὶ οὕτω τῇ αἰωνίῳ καταδίκῃ ὑπεύθυνοι, διὰ τὸ ἀσυγχώρητον εἶναι τὴν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημίαν. Τίνα οὖν λόγον ἔχει τὸ τούτων βάπτισμα ἐγκριθῆναι, τῶν βαπτιζόντων εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Μοντανὸν καὶ Πρίσκίλλαν; Οὐ γὰρ ἐβαπτίσθησαν οἱ μὴ εἰς τὰ παραδεδομένα ἡμῖν βαπτισθέντες. Ὅστε, εἰ καὶ τὸν μέγαν Διονύσιον τούτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἡμῖν οὐ φυλακτέον τὴν μίμησιν τοῦ σφάλματος, τὸ γὰρ ἄτοπον, αὐτόθεν πρόδηλον καὶ πᾶσιν

ἐναργές, οἷς καὶ μικρὸν τοῦ λογίζεσθαι μέτεστιν. Οἱ δὲ Καθαροὶ καὶ αὐτοὶ τῶν ἀπεσχισμένων εἰσὶ, πλὴν ἄλλ' ἔδοξε τοῖς ἀρχαίοις, τοῖς περὶ Κυπριανὸν λέγω καὶ Φιρμιλιανὸν τὸν ἡμέτερον, τούτους πάντας μιᾷ ψήφῳ ὑποβαλεῖν· Καθαροὺς καὶ Ἐγκρατίτας καὶ Ὑδροπαραστάτας καὶ Ἀποτακτίτας. Διότι ἡ μὲν ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ διὰ σχίσματος γέγονεν, οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες οὐκ ἔτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτοὺς, ἐπέλιπε γὰρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν. Οἱ μὲν γὰρ πρῶτοι ἀναχωρήσαντες, παρὰ τῶν Πατέρων ἔσχον τὰς χειροτονίας καὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτῶν εἶχον τὸ χάρισμα τὸ πνευματικόν. Οἱ δέ, ἀπορῥαγέντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον ἐξουσίαν, οὔτε ἠδύνατο χάριν Πνεύματος ἁγίου ἐτέροις παρέχειν, ἥς αὐτοὶ ἐκπεπτώκασι διὸ ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτιζομένους τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκέλευσαν, ἐρχομένους ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τῷ ἀληθινῷ βαπτίσματι τῷ τῆς Ἐκκλησίας ἀνακαθαίρεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ ὅλως ἔδοξέ τισι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, οἰκονομίας ἔνεκα τῶν πολλῶν, δεχθῆναι αὐτῶν τὸ βάπτισμα, ἔστω δεκτόν. Τὸ δὲ τῶν Ἐγκρατιτῶν κακούργημα νοῆσαι ἡμᾶς δεῖ ὅτι, ἵνα αὐτοὺς ἀπροσδέκτους ποιήσωσι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπεχείρησαν λοιπὸν ἰδίῳ προκαταλαμβάνειν βαπτίσματι, ὅθεν καὶ τὴν συνήθειαν τὴν ἑαυτῶν παρεχάραξαν. Νομίζω τοίνυν ὅτι, ἐπειδὴ οὐδέν ἐστι περὶ αὐτῶν φανερῶς διηγορευμένον, ἡμᾶς προσήκε ἀθετεῖν αὐτῶν τὸ βάπτισμα, κἂν τις ἢ παρ' αὐτῶν εἰληφῶς, προσιώντα τῇ Ἐκκλησίᾳ βαπτίζειν. Ἐὰν μέντοι μέλλῃ τῇ καθόλου οἰκονομίᾳ ἐμπόδιον ἔσεσθαι τοῦτο, πάλιν τῷ ἔθει χρηστέον καὶ τοῖς οἰκονομήσασιν τὰ καθ' ἡμᾶς Πατράσιν ἀκολουθητέον. Ὑφόρομαι γὰρ μήποτε, ὡς βουλόμεθα ὀκνηροὺς αὐτοὺς περὶ τὸ βαπτίζειν ποιῆσαι, ἐμποδίσωμεν τοῖς σωζομένοις διὰ τὸ τῆς προτάσεως αὐστηρόν. Εἰ δὲ ἐκεῖνοι φυλάσσουσι τὸ ἡμέτερον βάπτισμα, τοῦτο ἡμᾶς μὴ δυσωπεῖτω· οὐ γὰρ ἀντιδοδῶναι αὐτοῖς ὑπεύθυνοι χάριν ἔσμεν, ἀλλὰ δουλεύειν ἀκριβεῖα κανόνων. Παντὶ δὲ λόγῳ τυπωθήτω, τοὺς ἀπὸ τοῦ βαπτισμοῦ ἐκείνων προσερχομένους, χρεῖσθαι ὑπὸ τῶν πιστῶν δηλονότι καὶ οὕτω προσιέναι τοῖς μυστηρίοις. Οἶδα δέ, ὅτι τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς περὶ Ζώνιον καὶ Σατορνῖνον, ἀπ' ἐκείνης ὄντας τῆς τάξεως, προσεδεξάμεθα εἰς τὴν καθέδραν τῶν ἐπισκόπων, ὥστε τοὺς τῷ τάγματι ἐκείνων συνημμένους, οὐκέτι δυνάμεθα διακρίνειν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, οἷον κανόνα τινὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς κοινωνίας ἐκθέμενοι, διὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων παραδοχῆς.

1. Astfel, la întrebarea în privința catarilor, s-a spus mai demult, și îți aduci și tu bine aminte, că trebuie să urmărim obiceiului conform cu fiecare regiune, deoarece cei care au dezbătut în legătură cu aceștia au adus atunci diferite păreri în privința botezului lor. Dar botezul pepuzienilor mi se pare că nu are nicio valabilitate și m-am mirat cum Dionisie cel Mare, canonist fiind, l-a trecut cu vederea. Deoarece cei vechi au hotărât să primească acel botez care nu se abate deloc de la credință. De aceea, pe unele le-au numit *erezii*, iar pe altele *schisme*, iar pe altele *adunări ilicite*. Au numit *erezii* pe cei care s-au lepădat și s-au înstrăinat cu totul chiar de la credință. Ca *schisme* au numit pe cei care s-au deosebit din cauza unor chestiuni și probleme bisericesti îndreptabile între ei, iar ca *adunări ilegitime* au numit acele adunări ale preoților sau episcopilor nesubordonați, precum și cele ținute de către laici neinstruiți. De pildă, dacă cineva, după ce a fost găsit în greșeli, a fost înlăturat din slujire și nu s-a supus canoanelor, ci de la el însuși și-a atribuit sieși întâietatea și slujirea și împreună cu el au plecat și alții, părăsind Biserica sobornicească, acesta este un exemplu de adunare ilicită. Schisma este atunci când cineva are o părere deosebită față de cei din Biserică în ceea ce privește pocăința, iar ereziiile sunt, precum de pildă, erezia maniheilor, a valentinienilor și marcionișilor și a acestor pepuzieni, fiindcă la aceștia deosebirea este chiar cu privire la însăși credința în Dumnezeu. Astfel, cei de la început au stabilit că trebuie să respingă întru totul botezul ereticilor, iar cel al schismaticilor să fie admis, ca al unora care sunt încă din Biserică, iar cei care sunt în adunări ilicite, după ce au fost îndreptați printr-o pocăință și o întoarcere vrednică de laudă, să se reunească cu Biserica, așa cum sunt adeseori primiți în aceeași demnitate, dacă au făcut pocăință, și cei dintr-o treaptă [clericală] care au plecat cu cei nesubordonați. Deci, este evident că pepuzienii sunteretici, căci au hulit pe Duhul Sfânt, oferind în chip nelegiuit și nerușinat lui Montanus și Priscilei denumirea de *Paraclet*. Astfel, aceștia sunt de condamnat, pe de o parte, fiindcă ei, ca oameni, s-au făcut dumnezei, iar pe de alta, fiindcă Îl hulesc pe Duhul Sfânt prin asemănarea Lui cu oamenii și sunt astfel supuși judecății veșnice, deoarece hula împotriva Duhului Sfânt este de neiertat (cf. *Matei 12, 31*). De aceea, ce rațiune are acceptarea botezului acestora, care botează [în numele] Tatălui și al Fiului, și al lui Montanus, și al Priscilei? Căci cei care nu au fost botezați în ceea ce ne-a fost transmis prin tradiție nu au fost botezați deloc. Astfel, deși Dionisie cel Mare a scăpat din vedere acest lucru, nu trebuie să fie urmată de către

noi repetarea acestei erori, deoarece nonsensul este vădit de la sine și este evident pentru toți cei care pot să gândească cât de puțin. Iar catarii sunt și ei dintre schismatici, cu toate acestea au hotărât cei mai vechi, mă refer la cei de pe lângă Cipirian și Firmilian al nostru, ca toți aceștia să fie supuși unei singure decizii, catarii, encratiții, idroparastații și apotactiții, deoarece începutul dezbinării a fost făcut printr-o schismă. Iar cei care s-au lepădat de Biserică nu mai aveau harul Duhului Sfânt asupra lor, fiindcă a încetat împărtășirea prin faptul că a fost întreruptă succesiunea. Căci cei dintâi care s-au îndepărtat aveau într-adevăr hirotoniile de la Părinți și ei aveau harul duhovnicesc prin punerea mâinilor acestora. Dar cei care s-au dezbinat, fiindcă au devenit laici, nu aveau putere nici să boteze, nici să hirotonească, nici nu puteau să confere altora harul Duhului Sfânt, din care ei căzuseră. De aceea, s-a poruncit ca cei botezați de către ei, ca de către niște laici, după ce vin în Biserică, să fie curățați din nou prin botezul cel adevărat al Bisericii. Dar, fiindcă li s-a părut unora dintre cei din Asia ca, datorită iconomieii multora, să fie acceptat botezul acestora, atunci să fie acceptat. Dar, în privința nelegiuirii encratiților trebuie să avem în vedere că ei înșiși, ca să se facă inacceptabili pentru Biserică, au început mai apoi să prevadă un botez propriu, ceea ce este contrar chiar și cu obiceiul lor propriu. De aceea, consider că, de vreme ce nu există nicio decizie clară în privința acestora, se cuvine să respingem botezul lor și, chiar dacă cineva l-a primit de la ei, când se alătură Bisericii, acela să fie botezat. Totuși, dacă acest lucru va fi un obstacol pentru iconomia Bisericii sobornicești, atunci trebuie să se folosească obiceiul și să se urmeze Părinților care au stabilit în chipul iconomic cele pentru noi. Deoarece mă tem ca nu cumva, dacă vrem să-i facem să ezite în privința botezului, să-i împiedicăm prin asprimea rânduiei pe cei care se mântuiesc. Iar dacă aceia păstrează botezul nostru, un asemenea lucru să nu ne supună spre rușine, căci nu vom fi răspunzători pentru că le-am conferit harul, ci slujim acriviei canoanelor. În orice caz, să fie stabilit ca cei care vin de la botezul acelora să fie uniși evident de către credincioși și astfel să se apropie de Taine. Dar știu că pe frații din jurul lui Zonius și Satorinus, fiindcă erau din rânduiala aceea, i-am primit în scaunul de episcop și astfel nu mai putem să îi înlăturăm din Biserică pe cei care erau împreună cu tagma acestora, fiindcă am stabilit un canon al comuniunii cu ei, datorită primirii episcopilor.

Concordanță: Can. 46, 68 Ap.; 8 I Ec.; 7 II Ec.; 95 Trulan; 7 Laod.; 48, 68, 93 Cart.;

2 Atan.; 47 Vasile; 1 Ciprian

Canonul 2 Vasile cel Mare

β'. Ἡ φθείρασα κατ' ἐπιτηδεύσιν, φόνου δίκην ὑπέχει, ἀκριβολογία δὲ ἐκμεμορφωμένου καὶ ἀνέξεικονίστου παρ' ἡμῖν οὐκ ἔστιν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐκδικεῖται οὐ μόνον τὸ γεννηθησόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἢ ἑαυτῇ ἐπιβουλεύσασα, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐναποθνήσκουσι ταῖς τοιαύταις ἐπιχειρήσεσιν αἱ γυναῖκες. Πρόσσεσι δὲ τούτῳ καὶ ἡ φθορὰ τοῦ ἐμβρύου, ἕτερος φόνος κατὰ γε τὴν ἐπίνοιαν τῶν ταῦτα τολμώντων. Δεῖ μέντοι μὴ μέχρι τῆς ἐξόδου παρατείνειν αὐτῶν τὴν ἐξομολόγησιν, ἀλλὰ δέχεσθαι μὲν μετὰ τὸ μέτρον τῶν δέκα ἐτῶν, ὀρίζειν δὲ μὴ χρόνῳ, ἀλλὰ τρόπῳ τῆς μετανοίας τὴν θεραπείαν.

2. Femeia care avortează prin vreo meșteșugire este supusă pedepsei pentru ucidere. Dar la noi nu există subtilitatea expresiei de fetus format și neformat. Fiindcă în acest caz nu este apărat numai cel care va fi născut, ci și cea care se vatămă pe ea însăși, deoarece, de multe ori, femeile mor în asemenea încercări. Dar la aceasta se adaugă și uciderea embrionului, o altă ucidere după scopul celor care îndrăznesc asemenea lucruri. Totuși, mărturisirea lor nu trebuie să se prelungească până la moarte, ci să fie primite după o perioadă de zece ani. Dar vindecarea să se stabilească nu după timp, ci după felul pocăinței.

Concordanță: Can. 91 Trulan; 21 Anc.

Canonul 3 Vasile cel Mare

γ'. Διάκονος, μετὰ τὴν διακονίαν πορνεύσας, ἀπόβλητος μὲν τῆς διακονίας ἔσται, εἰς δὲ τὸν τῶν λαϊκῶν ἀπωσθεὶς τόπον, τῆς κοινωνίας οὐκ εἰρχθήσεται. Διότι ἀρχαῖός ἐστι κανὼν, τοὺς ἀπὸ βαθμοῦ πεπτωκότας τούτῳ μόνῳ τῷ τρόπῳ τῆς κολάσεως ὑποβάλλεσθαι, ἀκολουθησάντων, ὡς οἶμαι, τῶν ἐξ ἀρχῆς τῷ νόμῳ ἐκείνῳ τῷ. Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ δι' ἑτέραν δὲ αἰτίαν, ὅτι οἱ μὲν ἐν τῷ λαϊκῷ ὄντες τάγματι, ἐκβεβλημένοι τοῦ τόπου τῶν πιστῶν, πάλιν εἰς τὸν ἀφ' οὗ ἐξέπεσον τόπον ἀναλαμβάνονται, ὁ δὲ διάκονος ἅπαξ ἔχει διαρκῆ τὴν δίκην τῆς καθαιρέσεως, ὡς οὖν οὐκ ἀποδιδομένης αὐτῷ τῆς διακονίας, ἐπὶ ταύτης ἔστησαν μόνης τῆς ἐκδικήσεως. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐκ τῶν τύπων, καθόλου δὲ ἀληθέστερόν ἐστιν ἴαμα ἢ τῆς ἀμαρτίας ἀναχώρησις, ὥστε ὁ διὰ σαρκὸς ἡδονὴν ἀθετήσας τὴν χάριν, διὰ τοῦ συντριμμοῦ τῆς σαρκὸς καὶ πάσης δουλαγωγίας τῆς κατ' ἐγκράτειαν, ἀποστὰς τῶν ἡδονῶν, ὑφ' ὧν κατεστράφη, τελείαν ἡμῖν παρέξει τῆς ἰατρεύσεως αὐτοῦ τὴν

ἀπόδειξιν. Ἀμφότερα τοίνυν εἰδένα ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τὰ τῆς συνηθείας, ἔπεσθαι δὲ ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα τῷ παραδοθέντι τύπῳ.

3. Un diacon care a desfrânat după intrarea în diaconat, să fie scos afară din diaconat. Dar, după ce a fost trecut în rândul laicilor, să nu fie oprit de la comuniune. Deoarece există un canon vechi care îi supune pe cei căzuți din treaptă numai acestui tip de pedeapsă, fiindcă s-a urmat, după cum consider, acelei legi din vechime ca: „să nu pedepsești de două ori pentru același lucru” (*Naum 1, 9*). Dar și din altă cauză, deoarece cei care sunt în rândul laicului, după ce sunt scoși din locul credincioșilor, sunt repuși în locul din care au căzut, însă diaconului îi este suficientă o dată pedeapsa caterisirii. Astfel, fiindcă nu i se mai oferă diaconia, pedeapsa să constea numai dintr-aceasta. Prin urmare, acestea sunt din regulile generale. Dar o vindecare mai adevărată este îndepărtarea deplină de păcat, încât cel care a refuzat harul din cauza plăcerii trupului, după ce s-a îndepărtat de plăcerile sub care a fost supus, prin zdrobirea inimii și prin toată înfrânarea cu supunere, ne va da dovada desăvârșită a vindecării lui. De aceea trebuie să le cunoaștem pe ambele, și pe cele ale acriviei, și pe cele ale obiceiului. Dar pentru cei care nu primesc asprimea să se urmeze modelul transmis.

Concordanță: Can. 25 Ap.; 4, 21 Trulan; 27 Cart.; 32, 44, 51 Vasile

Canonul 4 Vasile cel Mare

δ'. Περὶ τριγάμων καὶ πολυγάμων τὸν αὐτὸν ὥρισαν κανόνα, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν διγάμων ἀναλόγως· ἐνιαυτὸν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν διγάμων, ἄλλοι δέ, δύο ἔτη· τοὺς δὲ τριγάμους ἐν τρισὶ καὶ τέσσαρσι πολλάκις ἔτεσιν ἀφορίζουσιν. Ὀνομάζουσι δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔτι γάμον, ἀλλὰ πολυγαμίαν, μᾶλλον δὲ πορνείαν κεκολασμένην. Διό καὶ ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι, πέντε ἄνδρας διαμειψάσῃ· Ὁν νῦν, φησί, ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ, ὡς οὐκ ἔτι ἀξίων ὄντων τῶν ὑπερεκπεσόντων τοῦ μέτρου τῆς διγαμίας τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς καλεῖσθαι προσρήματι. Συνήθειαν δὲ κατελάβομεν ἐπὶ τῶν τριγάμων, πενταετίας ἀφορισμόν, οὐκ ἀπὸ κανόνος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν προειληφόντων ἀκολουθίας. Δεῖ δὲ μὴ πάντη αὐτοὺς ἀπειργεῖν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀκροάσεως αὐτοὺς ἀξιοῦν ἐν δύο που ἔτεσιν ἢ τρισὶ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιτρέπειν συστήκειν μὲν, τῆς δὲ κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ ἀπέχεσθαι, καὶ οὕτως, ἐπιδειξαμένους καρπὸν τινα μετανοίας, ἀποκαθιστᾶν τῷ τόπῳ τῆς κοινωνίας.

4. În privința celor căsătoriți a treia oară și a celor care sunt căsătoriți de mai multe ori s-a hotărât același canon în comparație cu cel pentru cei căsătoriți a doua oară, adică pentru cei căsătoriți a doua oară, un an, dar alții au hotărât doi ani, iar cei căsătoriți a treia oară sunt afuriși trei și de multe ori chiar patru ani. Dar o asemenea căsătorie nu se mai consideră căsătorie, ci poligamie, sau mai bine zis desfrânare, care trebuie corectată. De aceea și Domnul i-a spus samarinencei, care a schimbat cinci bărbați: „cel pe care-l ai acum nu este soțul tău” (Ioan 4, 18), fiindcă cei care au trecut peste măsura celei de-a doua căsătorii nu mai sunt vrednici să se numească cu denumirea de soț și soție. Iar pentru cei care se căsătoresc a treia oară am dobândit obiceiul de afurisire pe cinci ani, dar nu dintr-un canon, ci ca urmare a celor ce au fost primite mai înainte. Dar nu trebuie ca aceștia să fie ținuți departe de Biserică, ci să se învrednicească de ascultare doi sau trei ani, și după aceasta să li se permită să stea împreună la rugăciune, dar să fie ținuți departe de comuniunea Celui Bun, și astfel, după ce au arătat vreo roadă a pocăinței, să fie repuși în locul comuniunii.

Concordanță: Can. 3, 7 Neocez.; 24, 50, 80 Vasile

Canonul 5 Vasile cel Mare

ε'. Τοὺς δὲ ἐπὶ ἐξόδῳ μετανοοῦντας τῶν αἰρετικῶν, δέχεσθαι χρῆ· δέχεσθαι δέ, δηλονότι οὐκ ἀκρίτως, ἀλλὰ δοκιμάζοντας, εἰ ἀληθινὴν ἐπιδείκνυνται μετάνοιαν καὶ εἰ τοὺς καρποὺς ἔχουσι μαρτυροῦντας τῇ πρὸς τὸ σωθῆναι σπουδῇ.

5. Ereticii care se pocăiesc în pragul morții trebuie să fie primiți. Dar să fie desigur primiți nu fără discernământ, ci după ce sunt cercetați dacă arată pocăință adevărată și dacă au roade care să mărturisească despre râvna lor spre mântuire.

Concordanță: Can. 13 I Ec.; 7 Cart.; 2, 5 Grig. Nyssa; 5 Chiril

Canonul 6 Vasile cel Mare

ς'. Τῶν κανονικῶν τὰς πορνείας εἰς γάμον μὴ καταλογίζεσθαι, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ διασπᾶν αὐτῶν τὴν συνάφειαν. Τοῦτο γὰρ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς ἀσφάλειαν λυσιτελές, καὶ τοῖς αἰρετικοῖς οὐ δώσει καθ' ἡμῶν λαβὴν, ὡς διὰ τὴν τοῦ ἀμαρτάνειν ἄδειαν ἐπισπωμένων πρὸς ἑαυτοῦς.

6. Desfrâurile persoanelor canonice să nu fie catalogate drept căsătorie, ci unirea lor să fie sub orice chip desfăcută, fiindcă acest lucru

este folositor pentru păzirea Bisericii și nu oferă ereticilor vreun prilej împotriva noastră, cum că i-am atrage spre noi înșine prin permisiunea de a păcătui.

Concordanță: Can. 15, 16 IV Ec.; 4 Trulan; 18, 20, 60 Vasile

Canonul 7 Vasile cel Mare

ζ'. Ἀρρενοφθόροι καὶ ζωοφθόροι καὶ φονεῖς καὶ φαρμακοὶ καὶ μοιχοὶ καὶ εἰδωλολάτραι τῆς αὐτῆς καταδίκης εἰσὶν ἠξιωμένοι, ὥστε ὄν ἔχεις ἐπὶ τῶν ἄλλων τύπον καὶ ἐπὶ τούτων φύλαξον. Τοὺς δὲ ἐν τριάκοντα ἔτεσι μετανοήσαντας ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ἣν ἐν ἀγνοίᾳ ἔπραξαν, οὐκ ἀμφιβάλλειν ἡμᾶς προσήκεν εἰς τὸ παραδέξασθαι ἥτε γὰρ ἀγνοία συγγνώμης ἀξίους αὐτοὺς ποιεῖ, καὶ τὸ ἐκούσιον τῆς ἐξαγορεύσεως καὶ ἡ παράστασις ἐν τοσοῦτῳ χρόνῳ γενομένη, σχεδὸν γὰρ ὅλην τὴν γενεάν ἀνθρώπου παρεδόθησαν τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ ἀσχημονεῖν. Ὡστε, κέλευσον αὐτοὺς ἤδη ἀνυπερθέτως δεχθῆναι, μάλιστα εἰ καὶ δάκρυα ἔχουσι δυσωποῦντά σου τὴν εὐσπλαχνίαν καὶ βίον ἐπιδείκνυνται ἄξιον συμπαθείας.

7. Homosexualii și cei vinovați de bestialitate față de animale⁵⁹, ucigașii și vrăjitorii, adulterii și idolatrii sunt vrednici de aceeași condamnare, încât să păzești și în privința acestora norma pe care o ai pentru ceilalți. Iar după ce s-au pocăit timp de treizeci de ani pentru necurăția pe care au săvârșit-o în necunoaștere, nu se cuvine să ne îndoim de primirea lor, fiindcă și necunoașterea îi face vrednici de iertare și dorința liberă de mărturisire, cât și așteptarea care a durat atât timp, fiindcă au fost dedați Satanei (cf. 1 Corinteni 5, 5) aproape o viață de om, încât să învețe să nu se mai necinstească. Astfel, poruncește să fie primiți fără amânare, mai ales dacă au lacrimi care înduplecă milostivirea ta și dacă arată o viață vrednică de compătimire.

Concordanță: Can. 61 Trulan; 16, 17, 20 Anc.; 62 Vasile; 4 Grig. Nyssa

Canonul 8 Vasile cel Mare

η'. Ὁ ἀξίνη παρὰ τὸν θυμὸν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς χρησάμενος, φονεὺς ἐστί. Καλῶς δέ με ὑπέμνησας καὶ ἀξίως τῆς σεαυτοῦ συνέσεως, εἰπεῖν περὶ τούτων πλατύτερον, διότι πολλὰ

⁵⁹ Termenul ζωοφθόροι poate fi tradus prin: „vinovat de bestialitate, de stricarea sau coruperea animalelor” – G. LAMPE, *A Greek Patristic Lexicon*, Oxford, 1961, p. 599; G. IOANIDU, *Dicționar elino-românesc tradus depe al lui Skarlat D. Vizantie*, vol. 1, Tipografia Statului, București, 1864, p. 1014, și se referă la actul zoofiliei.

ἐν τοῖς ἑκουσίοις καὶ τοῖς ἀκουσίοις διαφοραί. Ἀκούσιον μὲν γὰρ ἔστι παντελῶς καὶ πόρρω τοῦ κατάρξαντος, τὸ ἀκοντίζοντα λίθον ἐπὶ κύνα ἢ δένδρον ἀνθρώπου τυχεῖν ἢ μὲν γὰρ ὀρμηὴ ἦν τὸ θηρίον ἀμύνασθαι ἢ τὸν καρπὸν κατασεῖσαι, ὑπέβη δὲ αὐτομάτως τῇ πληγῇ κατὰ πάροδον ὁ παραπεσών, ὥστε τὸ τοιοῦτον ἀκούσιον. Ἀκούσιον μέντοι, καὶ εἴ τις, βουλόμενος ἐπιστρέφαι τινά, ἰμάντι ἢ ράβδῳ μὴ σκληρᾷ τύπτει, ἀποθάνοι δὲ ὁ τυπτόμενος· ἢ γὰρ πρόθεσις ἐνταῦθα σκοπεῖται, ὅτι βελτιῶσαι ἠβούλετο τὸν ἀμαρτάνοντα, οὐκ ἀνελεῖν. Ἐν τοῖς ἀκουσίοις ἔστι κάκεινο ὁμοίως, τὸ ἀμυνόμενόν τινα ἐν μάχῃ, ξύλῳ ἢ χειρὶ ἀφειδῶς ἐπὶ τὰ καίρια τὴν πληγὴν ἐνεγκεῖν, ὥστε κακῶσαι αὐτόν, οὐχ ὥστε παντελῶς ἀνελεῖν, ἀλλὰ τοῦτο ἤδη προσεγγίζει τῷ ἑκουσίῳ· ὁ γὰρ τοιοῦτῳ χρησάμενος ὀργάνῳ πρὸς ἄμυναν ἢ ὁ πεφεισμένως τὴν πληγὴν ἐπαγωγών, δηλός ἐστι διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ πάθους ἀφειδῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμοίως καὶ ὁ ξύλῳ βαρεῖ ἢ λίθῳ μείζονι τῆς δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης χρησάμενος, τοῖς ἀκουσίοις ἐναριθμεῖται, ἄλλο μὲν τι προελόμενος, ἄλλο δὲ τι ποιήσας· ὑπὸ γὰρ τοῦ θυμοῦ τοιαύτην ἤνεγκε τὴν πληγὴν, ὥστε ἀνελεῖν τὸν πληγέντα, καίτοι ἢ σπουδῇ ἦν αὐτῷ συντρίψαι τυχόν, οὐχὶ δὲ καὶ παντελῶς θανατῶσαι. Ὁ μέντοι ξίφει χρησάμενος ἢ ὦτινι οὖν τοιοῦτῳ οὐδεμίαν ἔχει παραίτησιν, καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἀξίνην ἀκοντίσας· καὶ γὰρ οὐδὲ ἀπὸ χειρὸς φαίνεται πλήξας, ὥστε τὸ μέτρον τῆς πληγῆς ἐπ' αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἠκόντισεν, ὥστε καὶ τῷ βάρει τοῦ σιδήρου καὶ τῇ ἀκμῇ καὶ τῇ διὰ πλείστου φορᾷ ὀλεθρίαν ἀναγκαίως τὴν πληγὴν γενέσθαι. Ἐκούσιον δὲ πάλιν παντελῶς καὶ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔχον, οἷόν ἐστι τὸ τῶν ληστῶν καὶ τὸ τῶν πολεμικῶν ἐφόδων. Οὗτοι μὲν γὰρ διὰ χρήματα ἀναιροῦσι, τὸν ἔλεγχον ἀποφεύγοντες, οἳ τε ἐν τοῖς πολέμοις ἐπὶ φόνους ἔρχονται, οὔτε φοβῆσαι, οὔτε σωφρονίσαι, ἀλλ' ἀνελεῖν τοὺς ἐναντιουμένους ἐκ τοῦ φανεροῦ προαιρούμενοι. Καὶ μέντοι, κὰν δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν περίεργόν τις φάρμακον ἐγκεράσῃ, ἀνέλη δέ, ἑκούσιον τιθέμεθα τὸ τοιοῦτον, οἷα ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες πολλάκις, ἐπαιδαῖς τισὶ καὶ καταδέσμοις πρὸς τὸ ἑαυτῶν φίλτρον ἐπάγεσθαι τινὰς πειρώμεναι καὶ προσδιδούσαι αὐτοῖς φάρμακα, σκότωσιν ἐμποιοῦντα ταῖς διανοίαις. Αἱ τοιαῦται τοίνυν ἀνελοῦσαι, εἰ καὶ ἄλλο προελόμεναι, ἄλλο ἐποίησαν, ὅμως διὰ τὸ περίεργον καὶ ἀπηγορευμένον τῆς ἐπιτηδεύσεως, ἐν τοῖς ἑκουσίως φονεύουσι καταλογίζονται. Καὶ αἱ τοίνυν τὰ ἀμβλωθρίδια διδοῦσαι φάρμακα, φονεύτριαί εἰσι καὶ αὐταί, καὶ αἱ δεχόμεναι τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια. Ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

8. Cine a folosit la mânie un topor împotriva propriei lui soții este un ucigaș. Însă, pe bună dreptate, mi-ai amintit în chip vrednic de înțelepciunea ta să vorbesc despre acestea mai pe larg, fiindcă există multe diferențe între actele voluntare și involuntare. Fiindcă este întru totul un act involuntar și departe de intenția făptuitorului dacă cineva, aruncând o piatră către un câine sau către un copac, nimerește un om, deoarece impulsul era să se ferească de animal sau să doboare un fruct, dar cel care a căzut din cauza loviturii trecea accidental pe alături. Un asemenea act este involuntar. De asemenea, este un act involuntar și dacă cineva, dorind să corecteze pe altcineva, l-ar lovi cu o curea sau cu un băț, însă nu cu putere, iar cel lovit ar muri. Fiindcă în acest caz este examinat scopul, căci dorea să-l îndrepte pe cel care a greșit, nu să-l omoare. De asemenea, printre actele involuntare este și acela când cineva, apărându-se într-o luptă, cu un lemn sau cu mâna, își îndreaptă lovitura spre zonele mortale, în chip necruțător, ca să îl vatăme, însă nu ca să-l omoare. Totuși, această faptă se apropie de cea voluntară. Căci cel care a întrebuițat o astfel de unealtă pentru apărare sau cel care a dat o lovitură în chip neîndurător, este evident că a fost necruțător față de acel om fiindcă a fost stăpânit de patimă. De asemenea, și cel care s-a folosit de un lemn greu sau de o piatră dincolo de puterea omenească este numărat între actele involuntare, căci a intenționat un lucru, dar a înfăptuit altul, fiindcă a dat o astfel de lovitură din mânie, încât l-a omorât pe cel pe care l-a lovit, totuși intenția era să-l bată, dar nu să-l omoare cu totul. Însă cel care a întrebuițat o sabie sau ceva de acest fel nu are nicio scuză și mai ales cel care a aruncat securea. Căci este evident că nu a lovit cu mâna, încât intensitatea loviturii să depindă de el, ci a aruncat încât, prin greutatea și prin ascuțimea fierului și prin puterea cât mai mare, lovitura să fie neapărat mortală. Și iarăși absolut voluntară și fără să fie nicio îndoială este fapta tâlharilor și cea a atacurilor războinice. Căci aceștiaucid pentru bani, fugind de cercetare, și cei care merg în războaie merg pentru omoruri, iar nu să sperie sau să înțeleptească, ci aleg evident cu premeditare să îi omoare pe potrivnicii lor. De asemenea, și dacă cineva, dintr-o altă cauză, ar face vreun preparat magic ca să ucidă, un asemenea act îl considerăm voluntar. Adeseori femeile fac asemenea lucruri, încercând să-i atragă pe unii cu anumite incantații și cu legături spre îndrăgostirea de ele și le oferă aceste preparate care produc întunecarea minții. Astfel, dacă acesteaucid pe cineva, deși și-au propus un lucru, dar au făcut altul,

sunt totuși considerate printre cei care omoară în chip voluntar din cauza magiei și interzicerii îndeletnicirii lor. De aceea, cele care dau preparate avortive sunt ucigașe, dar și cele ce primesc otrăvuri care omoară fătul. Acestea sunt în privința acestei chestiuni.

Concordanță: Can. 66 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 11, 13, 33, 43, 52, 56, 57 Vasile;

5 Grig. Nyssa

Canonul 9 Vasile cel Mare

Θ'. Ἡ δὲ τοῦ Κυρίου ἀπόφασις, κατὰ μὲν τὴν τῆς ἐννοίας ἀκολουθίαν, ἐξ ἴσου καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ἀρμόζει, περὶ τοῦ μὴ ἐξεῖναι γάμου ἐξίστασθαι παρεκτὸς λόγου πορνείας. Ἡ δὲ συνήθεια οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γυναικῶν, πολλὴν εὐρίσκομεν τὴν ἀκριβολογίαν, τοῦ μὲν ἀποστόλου λέγοντος ὅτι· ὁ κολλώμενος τῇ πόρνη ἐν σῶμά ἐστι· τοῦ δὲ Ἱερεμίου ὅτι· Ἐὰν γένηται γυνὴ ἀνδρὶ ἐτέρῳ, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἀλλὰ μαινομένη μιανθήσεται· καὶ πάλιν· Ὁ ἔχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής. Ἡ δὲ συνήθεια, καὶ μοιχεύοντας ἄνδρας καὶ ἐν πορνείαις ὄντας, κατέχεσθαι ὑπὸ τῶν γυναικῶν προστάσει, ὥστε ἢ τῷ ἀφειμένῳ ἀνδρὶ συνοικοῦσα, οὐκ οἶδα εἰ δύναται μοιχαλὶς χρηματίζειν. Τὸ γὰρ ἐγκλημα ἐνταῦθα τῆς ἀπολυσάσης τὸν ἄνδρα ἄπτεται, κατὰ ποίαν αἰτίαν ἀπέστη τοῦ γάμου, εἴτε γὰρ τυπτομένη μὴ φέρουσα τὰς πληγὰς, ὑπομένειν ἐχρῆν μᾶλλον ἢ διαζευχθῆναι τοῦ συνοικοῦντος, εἴτε τὴν εἰς τὰ χρήματα ζημίαν μὴ φέρουσα, οὐδὲ αὕτη ἢ πρόφασις ἀξιόλογος. Εἰ δὲ διὰ τὸ ἐν πορνείᾳ αὐτὸν ζῆν, οὐκ ἔχομεν τοῦτο ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τὸ παρατήρημα. Ἀλλὰ καὶ ἀπίστου ἀνδρὸς χωρίζεσθαι οὐ προσετάχθη γυνή, ἀλλὰ παραμένειν δεῖ διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; Ὡστε ἢ καταλιποῦσα μοιχαλὶς, εἰ ἐπ' ἄλλον ἦλθεν ἄνδρα, ὁ δὲ καταλειφθεὶς, συγγνωστὸς καὶ ἢ συνοικοῦσα τῷ τοιοῦτῳ οὐ κατακρίνεται. Εἰ μὲντοι ὁ ἀνὴρ, ὁ ἀποστὰς τῆς γυναικός, ἐπ' ἄλλην ἦλθε, καὶ αὐτὸς μοιχός, διότι ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι· καὶ ἢ συνοικοῦσα αὐτῷ, μοιχαλὶς, διότι ἀλλότριον ἄνδρα πρὸς ἑαυτὴν μετέστησεν.

9. Afirmația Domnului se potrivește, în conformitate cu dezvoltarea argumentării, în mod egal și bărbaților și femeilor, căci nu este permis să se desfășoare o căsătorie decât pe motiv de desfrânare (cf. *Matei 5, 32*). Însă obiceiul nu este așa, ci în privința femeilor găsim mai multă rigurozitate, fiindcă apostolul spune că: „cel care se alipește de o

desfrânată este un trup cu ea" (1 Corinteni 6, 16), iar Ieremia spune că: dacă femeia devine soția altui bărbat, nu se va mai întoarce la soțul ei, ci, fiindcă s-a pângărit, va fi pângărită (Ieremia 3, 1), și iarăși: „cel care are o desfrânată este nebun și necredincios" (Pilde 18, 22a Septuaginta). Pe de altă parte, obiceiul rânduiește ca bărbații adulteri și cei care sunt în desfrânări să fie păstrați de către femei, căci nu știi dacă femeia care trăiește împreună cu un bărbat divorțat poate fi numită adulteră. Fiindcă, în acest caz, vina o atinge pe femeia care și-a părăsit soțul, din cauza oricărui motiv pentru care s-a îndepărtat de căsătorie. Căci, chiar dacă a fost bătută și nu a suportat lovituri, trebuia să rabde mai mult decât să fie despărțită de cel cu care conviețuia. Și chiar dacă nu a suportat o pierdere financiară, nici aceasta nu este un motiv întemeiat. Iar dacă este din cauză că acela trăiește în desfrânare, nu avem o asemenea observație în obiceiul bisericesc. Însă a fost rânduit ca soția să nu se despartă de un bărbat necredincios, ci trebuie să rămână datorită necunoașterii soluționării situației. „Căci, ce știi tu, femeie, dacă îți vei mântui bărbatul?" (1 Corinteni 7, 16). De aceea, femeia care-și părăsește soțul, dacă merge la alt bărbat, este adulteră, iar cel care a fost părăsit este iertat și femeia care conviețuiește cu un astfel de bărbat nu este condamnată. Iar bărbatul, dacă s-a despărțit de soție, a mers la alta, și el este adulter, deoarece o face pe soție să comită adulter, cât și cea care conviețuiește cu el este adulteră, deoarece a atras la ea un bărbat străin.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 18, 21, 35, 77 Vasile;

4 Grig. Nyssa; 15 Tim.

Canonul 10 Vasile cel Mare

ι'. Οἱ ὁμνύοντες μὴ καταδέχασθαι τὴν χειροτονίαν, ἐξομνύμενοι, μὴ ἀναγκαζέσθωσαν ἐπιορκεῖν. Εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τις εἶναι κανὼν ὁ συγχωρῶν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ πείρα ἐγνώκαμεν, ὅτι οὐκ εὐδοῦνται οἱ παρορκήσαντες. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὸ εἶδος τοῦ ὄρκου καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὴν διάθεσιν, ἀφ' ἧς ὁωμόκασι, καὶ τὰς κατὰ λεπτόν ἐν τοῖς ῥήμασι προσθήκας, ὡς ἐὰν μηδεμίᾳ ἢ μηδαμόθεν παραμυθία, χρῆ παντελῶς εἶναι τοὺς τοιούτους. Τὸ μέντοι κατὰ Σευῆρον πρᾶγμα, ἦτοι τὸν ὑπὸ τούτου χειροτονηθέντα πρεσβύτερον, τοιαύτην τινὰ μοι δοκεῖ παραμυθίαν ἔχειν, εἰ καὶ σοι συνδοκεῖ τὸν ἄγρον ἐκεῖνον τὸν ὑποκείμενον τῇ Μισθία, ᾧ ἐπεκηρύχθη ὁ ἄνθρωπος, κέλευσον Μασάδοις ὑποτελεῖν. Οὕτω γὰρ κάκεινος οὐ παρορκήσει, μὴ ἀναχωρῶν τοῦ τόπου, καὶ ὁ Λογγῖνος,

ἔχων τὸν Κυριακὸν μεθ' ἑαυτοῦ, οὐκ ἐρημώσει τὴν Ἐκκλησίαν, οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διὰ τῆς ἀργίας καταδικάσει. Καὶ ἡμεῖς δόξομεν μὴ παρὰ κανόνας ποιεῖν τι, συμπεριφερόμενοι τῷ Κυριακῷ, ὁμόσαντι μὲν συμπαραμένειν Μινδάνοις, καταδεξαμένῳ δὲ τὴν μετάθεσιν· ἡ γὰρ ἐπάνοδος, φυλακὴ ἔσται τοῦ ὄρκου, τὸ δὲ εἶξαι αὐτὸν τῇ οἰκονομίᾳ, εἰς ἐπιορκίαν αὐτῷ οὐ λογισθήσεται, διὰ τὸ μὴ προσκεῖσθαι τῷ ὄρκῳ, μηδὲ πρὸς βραχὺ ἀναχωρῆσαι Μινδάνων, ἀλλὰ παραμένειν εἰς τὸ ἐφεξῆς. Σευήρῳ δὲ προφασίζομένῳ τὴν λήθην, ἡμεῖς συγχωρήσομεν, εἰπόντες ὅτι ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης οὐ περιόψεται τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν ὑπὸ τοιούτου λυμαιομένην, ποιῶντος μὲν ἀκανονίστως τὸ ἐξ ἀρχῆς, ὄρκῳ δὲ καταδεσμοῦντος παρὰ τὰ Εὐαγγέλια, παρορκεῖν δὲ διδάσκοντος, δι' ὧν μετετέθη, ψευδομένου δὲ νῦν δι' ὧν τὴν λήθην σχηματίζεται. Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐσμέν καρδιῶν κριταί, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀκούομεν κρίνομεν, δῶμεν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐκδίκησιν, αὐτοὶ δὲ ἀδιακρίτως αὐτὸν δεξώμεθα, συγγνώμην δόντες ἀνθρωπίνῳ πάθει τῇ λήθῃ.

10. Cei care depun jurământul să nu primească hirotonia, dacă sunt constrânși, de vreme ce au jurat, să nu-și încalce jurământul. Căci chiar dacă cineva consideră că există un canon care permite unele ca acestea, totuși am concluzionat din experiență că cei care și-au încalcat jurământul nu au avut un parcurs sănătos. Însă trebuie să se cerceteze și felul jurământului, și cuvintele, și dispoziția cu care au jurat, cât și micile detalii adăugate cuvintelor, astfel încât, dacă nu există niciunde nicio circumstanță, atunci unii ca aceștia trebuie lăsați în pace. Însă cazul referitor la Severin, adică la preotul care a fost hirotonit de către el, consider că are o asemenea circumstanță, dacă consideri și tu la fel. Poruncește ca ținutul acela supus Mistiei, pentru care a fost proclamat acest om, să fie subordonat Masadei. Fiindcă astfel niciunul nu-și va încalca jurământul, deoarece el nu-și va părăsi locul, și Longinus, avându-l pe Chiriac cu el, nu va părăsi Biserica și nu-și va condamna propriul suflet din cauza îndepărtării sale. Și noi nu vom părea că facem vreun lucru împotriva canoanelor, fiindcă ne arătăm îngăduința față de Chiriac, care a jurat să rămână în Mindana, dar a acceptat transferarea, fiindcă reînțoarcerea lui reprezintă păzirea jurământului, iar supunerea lui iconomieii nu-i va fi socotită drept încălcare a jurământului, datorită faptului că nu a fost adăugat la jurământul să nu se îndepărteze pentru puțin timp de Mindana, ci să rămână încontinuu acolo. Dar pe Severin, care se scuză datorită uitării, îl vom ierta, spunând că Cel care cunoaște

cele ascunse nu va scăpa din vedere Biserica sa vătămată de unul ca acesta, care a acționat de la început în mod necanonic, fiindcă a legat pe cineva cu jurământ, contrar Evangheliilor, și deoarece l-a învățat să încalce jurământul, prin faptul că a fost transferat, și care, acum, minte prin faptul că este adusă uitarea ca pretext. Dar fiindcă nu suntem judecători ai inimilor, ci judecăm din cele pe care le ascultăm, Îi lășăm Domnului pedeapsa, iar noi îl primim fără deosebire, oferindu-i iertare pentru slăbiciunea uitării omenești.

Concordanță: Can. 94 Trulan; 28, 29, 64, 82 Vasile

Canonul 11 Vasile cel Mare

ια'. Ὁ δὲ τὸν ἀκούσιον ποιήσας φόνον, ἀρκοῦντως ἐξεπλήρωσε τὴν δίκην ἐν τοῖς ἔνδεκα ἔτεσι. Δῆλον γὰρ ὅτι ἐπὶ τῶν πληγέντων τὰ Μωϋσέως παρατηρήσομεν, καὶ τὸν κατακλιθέντα μὲν ὑπὸ τῶν πληγῶν, ἃς ἔλαβε, βαδίσαντα δὲ πάλιν ἐπὶ τῇ ράβδῳ αὐτοῦ, οὐ λογιζόμεθα πεφονεῦσθαι. Εἰ δὲ καὶ οὐκ ἐξανέστη μετὰ τὰς πληγὰς, ἀλλ' οὖν τῷ μὴ προελέσθαι αὐτὸν ἀνελεῖν, ὁ τυπτήσας, φονευτῆς μὲν, ἀλλ' ἀκούσιος διὰ τὴν πρόθεσιν.

11. Cel care a comis o crimă în mod involuntar și-a împlinit în chip suficient pedeapsa în unsprezece ani. Căci este evident că, în legătură cu cei loviți, le vom urma pe cele ale lui Moise, iar pe cel care a fost doborât de către loviturile pe care le-a primit, dar care a umblat din nou cu bastonul său, nu-l vom socoti că a fost omorât. Dar dacă nu s-a mai ridicat după lovituri, cel care a lovit, deși nu a intenționat astfel să-l omoare, este un ucigaș, dar unul involuntar, datorită intenției.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 13, 33, 43, 52, 56, 57 Vasile; 5 Grig. Nyssa

Canonul 12 Vasile cel Mare

ιβ'. Τοὺς διγάμους παντελῶς ὁ κανὼν τῆς ὑπηρεσίας ἀπέκλεισε.

12. Canonul a oprit cu desăvârșire de la slujire pe cei căsătoriți a doua oară.

Concordanță: Can. 17 Ap.; 3 Trulan; 3, 7 Neocez.; 4, 50, 80 Vasile

Canonul 13 Vasile cel Mare

ιγ'. Τοὺς ἐν πολέμοις φόνους οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐν τοῖς φόνοις οὐκ ἐλογίσαντο, ἐμοὶ δοκεῖ συγγνώμην διδόντες τοῖς ὑπὲρ σωφροσύνης καὶ εὐσεβείας ἀμυνομένοις. Τάχα δὲ καλῶς ἔχει συμβουλεύειν, ὡς τὰς χεῖρας μὴ καθαρούς, τριῶν ἐτῶν τῆς κοινωνίας μόνης ἀπέχεσθαι.

13. Părinții noștri nu au socotit uciderile din război printre crime. Mi se pare că le oferă iertare celor care luptă pentru buna cuviință și dreapta credință. Însă ar fi mai bine să îi sfătuim ca persoanele cu mâinile necurate să stea departe doar de la comuniune pentru trei ani.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 11, 33, 43, 52, 56, 57 Vasile;

5 Grig. Nyssa

Canonul 14 Vasile cel Mare

ιδ'. Ὁ τόκους λαμβάνων, ἐὰν καταδέξητο τὸ ἄδικον κέρδος εἰς πτωχοὺς ἀναλώσαι καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ νοσήματος τῆς φιλοχρηματίας ἀπαλλαγῆναι, δεκτός ἐστιν εἰς ἱερωσύνην.

14. Cel care ia camătă, dacă va accepta să folosească câștigul său nedrept pentru săraci și dacă se va elibera de acum înainte de boala iubirii de bani, este acceptat în preoție.

Concordanță: Can. 44 Ap.; 17 I Ec.; 10 Trulan; 4 Laod.; 5, 16 Cart.

Canonul 15 Vasile cel Mare

ιε'. Θαυμάζω δέ σου τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν ἐπὶ τῆς Γραφῆς ἀπαιτοῦντος καὶ λογιζομένου, ὅτι ἠναγκασμένη ἐστὶν ἡ λέξις τῆς ἐρμηνείας τὸ ἐαυτῆς εὐσημον ἐκδιδούσης, οὐ τὸ κυρίως ὑπὸ τῆς ἐβραϊκῆς φωνῆς σημαινόμενον μετατιθείσης. Ἐπεὶ δὲ δεῖ μὴ ἀργῶς παρελθεῖν τὸ ὑπὸ ἀνδρὸς ζητητικοῦ κινηθὲν πρόβλημα, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης καὶ ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ τὴν αὐτὴν ἔλαχον γένεσιν. Ἐκ τῶν ὑδάτων γὰρ ἐξήχθη καὶ ἀμφοτέρω τὰ γένη· τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ταυτὸν ἐστὶν ἑκατέρωθεν ἰδίωμα, τὰ μὲν γὰρ διανήχεται τὸ ὕδωρ, τὰ δὲ ἐπινήχεται τῷ ἀέρι, διὰ τοῦτο κοινῇ μὲν αὐτῶν ἐπεμνήσθη. Τὸ δὲ σχῆμα τοῦ λόγου, ὡς μὲν πρὸς τοὺς ἰχθύας ἀκαταλλήλως ἀπεδόθη, ὡς δὲ πρὸς πάντα τὰ ἐν ὕδασι διαιτώμενα, καὶ πάνυ οἰκείως. Τὰ γὰρ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ὑποτέτακται τῷ ἀνθρώπῳ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης· καὶ οὐκ αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ διαπορευόμενα τρίβους θαλασσῶν. Οὐ γὰρ εἶ τι ἔνυδρον, τοῦτο καὶ ἰχθύς ἐστίν, ὡς τὰ κητώδη, φάλαιναι καὶ ζύγαιναι καὶ δελφῖνες καὶ φῶναι, καὶ προσέτι ἵπποι καὶ κύνες καὶ πρίονες καὶ ξιφίαι καὶ οἱ θαλάσσιοι βόες, εἰ δὲ βούλει, καὶ ἀκαλῆφαι καὶ κτένες καὶ τὰ ὀστρακόρινα πάντα, ὧν οὐδὲν ἐστὶ ἰχθύς, καὶ πάντα διαπορεύεται τρίβους θαλασσῶν, ὡς

εἶναι τρία τὰ γένη, πετεινὰ οὐρανοῦ, ἰχθύας θαλάσσης, καὶ ὅσα τῶν ἐνύδρων, τοῖς ἰχθύσιν ἀντιδιαστελλόμενα, διαπορεύονται καὶ αὐτὰ τὰς τρίβους θαλασσῶν.

15. Mă mir că pretinzi în privința Scripturii acrivie gramaticală și că socotești că este forțat termenul traducerii, fiindcă aceasta oferă sensul ei propriu, deoarece nu transpune în mod exact semnificația din limba ebraică. Însă fiindcă nu trebuie trecută cu vederea problema pusă în mod scilicet de către un bărbat dispus spre cercetare: „păsările cerului și peștii mării” (*Facerea 1, 28*) au primit la facerea lumii aceeași origine, deoarece ambele specii au ieșit din ape, fapt pentru care fiecare deține aceeași caracteristică specifică: unele înoată în apă, iar altele zboară prin aer, de aceea au fost și menționate în comun. Însă forma expresiei a fost oferită în mod necorespunzător doar pentru pești, dar este foarte potrivită pentru toate viețuitoarele din ape. Deoarece au fost subordonate omului și păsările cerului, și peștii mării, dar nu numai aceștia, ci și „cele ce străbat cărările mărilor” (*Psalmul 8, 8*). Căci dacă ceva trăiește în apă, nu este neapărat un pește, precum cetaceele, balenele, rechinul-ciocan, delfinii, focile și pe lângă acestea și caii de mare și câinii de mare, peștele-fierăstrău, peștele-sabie și vacile de mare, și – dacă vrei – anemonele de mare, scoicile și toate crustaceele, dintre care niciuna nu este pește, și toate „cele ce străbat cărările mărilor” (*Psalmul 8, 8*). Sunt astfel trei specii: păsările cerului, peștii mării și cele ce trăiesc în ape, care sunt separate de pești și care străbat și ele cărările mărilor.

Concordanță: Can. 91, 92 Vasile

Canonul 16 Vasile cel Mare

ις'. Ὁ δὲ Νεεμάν, οὐχὶ μέγας παρὰ Κυρίῳ, ἀλλὰ παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, τοὔτέστι, τῶν παραδυναστευόντων ἢν τῷ βασιλεῖ τῶν Σύρων. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῇ Γραφῇ, καὶ αὐτόθεν εὐρήσεις τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος.

16. Neeman nu a fost mare în fața Domnului, ci în fața domnului său, adică a fost unul dintre cei care conduceau împreună cu regele Siriei. De aceea, fii atent cu acrivie la Scriptură și vei găsi acolo răspunsul întrebării.

Concordanță: Can. 91, 92 Vasile

*A doua epistolă canonică a Sfântului Vasile cel Mare.**Prolog*

Πάλαι πρὸς τὰς παρὰ τῆς εὐλαβείας σου προτεθείσας ἡμῖν ἐρωτήσεις ἀποκρινάμενος, οὐκ ἀπέστειλα τὸ γράμμα, τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τῆς μακρᾶς καὶ ἐπικινδύνου ἀσχοληθεῖς, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῆς ἀπορίας τῶν διακονουμένων. Ὀλίγοι γὰρ παρ' ἡμῖν καὶ ὁδοῦ ἔμπειροι καὶ παρεσκευασμένοι πρὸς τὰς τοιαύτας ὑπηρεσίας, ὥστε μαθῶν τὰς αἰτίας τῆς βραδύτητος, δὸς ἡμῖν τὴν συγγνώμην. Ἐθαυμάσαμεν δέ σου τὴν φιλομάθειαν ὁμοῦ καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην, ὅτι καὶ μαθεῖν καταδέχη, τὴν τοῦ διδάσκειν τάξιν πεπιστευμένος, καὶ μανθάνειν παρ' ἡμῶν, οἷς οὐδὲν μέγα πρόσεστι πρὸς γνῶσιν. Ἄλλ' ὁμως, ἐπειδὴ καταδέχη διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ποιεῖν πρᾶγμα οὐ ῥαδίως παρ' ἑτέρου γινόμενον, χρῆ καὶ ἡμᾶς τῇ προθυμίᾳ σου καὶ τῇ ἀγαθῇ σπουδῇ συναίρεσθαι, καὶ ὑπὲρ δύναμιν.

Mai demult, ți-am răspuns la întrebările care ne-au fost adresate de către cuvioșia ta, însă nu ți-am trimis scrisoarea, fiindcă, pe de o parte, am fost reținut de o boală îndelungată și periculoasă, iar pe de altă parte, din cauza lipsei mesagerilor. Căci pe la noi sunt puțini cunosători ai drumului care să fie pregătiți pentru astfel de servicii, de aceea, după ce ai aflat motivele întârzierii, să ne ierți. Însă ne-a uimit dragostea ta de cunoaștere și, de asemenea, smerenia ta, deoarece tu, cel căruia i-a fost incredințată demnitatea de a învăța, ai acceptat să înveți și mai ales să înveți de la noi, care nu dispunem de nimic extraordinar în cunoaștere. Dar, de asemenea, fiindcă ai acceptat prin frica lui Dumnezeu să faci un lucru care nu este făcut cu ușurință de către altcineva, trebuie și noi să luăm parte la osârdia și sânguința ta cea bună, chiar și peste puterile noastre.

Canonul 17 Vasile cel Mare

ιζ'. Ἡρώτησας ἡμᾶς περὶ Βιάνορος τοῦ πρεσβυτέρου, εἰ δεκτός ἐστιν εἰς τὸν κληρὸν διὰ τὸν ὄρκον. Ἐγὼ δὲ ἦδη τινὰ κοινὸν ὄρον περὶ πάντων ὁμοῦ τῶν μετ' αὐτοῦ ὁμωμοκότων τοῖς κατ' Ἀντιόχειαν κληρικοῖς οἶδα ἐκτεθεικῶς, ὥστε τῶν μὲν δημοσίων αὐτοὺς ἀπέχεσθαι συλλόγων, ἰδίᾳ δὲ ἐνεργεῖν τὰ τῶν πρεσβυτέρων. Τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν ἄδειαν αὐτῷ παρέχει, διότι

οὐκ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐστὶν ἡ ἱερωσύνη, ἀλλ' ἐν Ἰκονίῳ, ἣν, ὡς αὐτὸς ἐπέστειλας ἡμῖν, τῆς Ἀντιοχείας εἰς οἴκησιν ἀντηλλάξατο. Ἔστιν οὖν δεκτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, ἀπαιτούμενος παρὰ τῆς εὐλαβείας σου μεταμελέσθαι ἐπὶ τῇ εὐκολίᾳ τοῦ ὄρκου, ὃν ἐπὶ τοῦ ἀπίστου ἀνδρὸς ἐξωμόσατο, βαστάσαι τὴν ἐνόχλησιν τοῦ μικροῦ ἐκεῖνου κινδύνου μὴ δυνηθεῖς.

17. Ne-ai întrebat, în privința preotului Vianor, dacă poate fi primit în cler din cauza jurământului. Iar eu știu că este deja stabilită pentru clericii din Antiohia o hotărâre generală în legătură cu cei care au jurat, de asemenea, împreună cu el, încât aceștia să stea departe de adunările publice, dar în particular să săvârșească cele ale preoților. Același principiu îi oferă și lui permisiunea pentru slujirea lui, deoarece preoția lui nu este în Antiohia, ci în Iconium, pe care a schimbat-o în Antiohia spre a locui acolo, după cum tu însuși ne-ai scris. Astfel, acel bărbat poate fi primit, după ce i se va cere de către cucernicia ta să se pocăiască pentru ușurătatea jurământului pe care l-a depus în fața unui bărbat necredincios, fiindcă nu a putut să îndure neplăcerea acelui pericol neînsemnat.

Concordanță: Can. 94 Trulan; 28, 29, 64, 82 Vasile

Canonul 18 Vasile cel Mare

η'. Περὶ τῶν ἐκπεσουσῶν παρθένων, τῶν καθομολογησαμένων τὸν ἐν σεμνότητι βίον τῷ Κυρίῳ, εἶτα διὰ τὸ ὑποπεσεῖν τοῖς πάθεσι τῆς σαρκὸς ἀθετουσῶν τὰς ἑαυτῶν συνθήκας, οἱ μὲν Πατέρες ἡμῶν, ἀπλῶς καὶ πράως συμπεριφερόμενοι ταῖς ἀσθενείαις τῶν κατολισθαιόντων, ἐνομοθέτησαν δεκτὰς εἶναι μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν, καθ' ὁμοιότητα τῶν διγάμων, διαταξάμενοι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, ἐπειδὴ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι προϊοῦσα ἡ Ἐκκλησία κραταιότερα γίνεται καὶ πληθύνεται νῦν τὸ τάγμα τῶν παρθένων, προσέχειν ἀκριβῶς τῷ κατ' ἔννοιαν φαινομένῳ πράγματι καὶ τῇ τῆς Γραφῆς διανοίᾳ, ἣν δυνατὸν ἐξευρεῖν ἀπὸ τοῦ ἀκολούθου· χηρεία γὰρ παρθενίας ἐλάττων, οὐκοῦν καὶ τὸ τῶν χηρῶν ἀμάρτημα πολλῶ δευτέρον ἐστὶ τοῦ τῶν παρθένων. Ἴδωμεν τοίνυν τί γέγραπται Τιμοθέῳ παρὰ τοῦ Παύλου· Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. Εἰ τοίνυν χήρα, κρίματι ὑπόκειται βαρυτάτῳ, ὡς τὴν εἰς Χριστὸν ἀθετήσασα πίστιν, τί χρὴ λογίζεσθαι ἡμᾶς

περὶ τῆς παρθένου, ἥτις νύμφη ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ σκεῦος ἱερὸν ἀνατεθὲν τῷ Δεσπότη; Μέγα μὲν ἁμάρτημα καὶ δούλην, λαθραίοις γάμοις ἑαυτὴν ἐπιδιδούσαν, φθορᾶς ἀναπλῆσαι τὸν οἶκον καὶ καθυβρίζειν διὰ τοῦ πονηροῦ βίου τὸν κεκτημένον. Πολλῶ δὲ δήπου χαλεπώτερον, τὴν νύμφην μοιχαλίδα γενέσθαι καὶ τὴν πρὸς τὸν νυμφίον ἔνωσιν ἀτιμάσασαν, ἡδοναῖς ἀκολάστοις ἑαυτὴν δοῦναι. Οὐκοῦν, ἢ μὲν χήρα, ὡς δούλη διεφθαρμένη, καταδικάζεται, ἢ δὲ παρθένος, τῷ κρίματι τῆς μοιχαλίδος ὑπόκειται. Ὡσπερ οὖν τὸν ἀλλοτρία γυναικὶ συνιόντα, μοιχὸν ὀνομάζομεν, οὐ πρότερον παραδεχόμενοι εἰς κοινωνίαν πρὶν ἢ παύσασθαι τῆς ἁμαρτίας, οὕτω δηλονότι καὶ ἐπὶ τοῦ τὴν παρθένον ἔχοντος διατεθησόμεθα. Ἐκεῖνο δὲ νῦν προδιωμολογεῖσθαι ἡμῖν ἀναγκαῖον, ὅτι παρθένος ὀνομάζεται ἢ ἑκουσίως ἑαυτὴν προσαγαγοῦσα τῷ Κυρίῳ καὶ ἀποταξαμένη τῷ γάμῳ καὶ τὸν ἐν ἁγιασμῷ βίον προτιμήσασα, τὰς δὲ ὁμολογίας τότε ἐγκρίνομεν, ἀφ' οὐπερ ἂν ἡ ἡλικία τὴν τοῦ λόγου συμπλήρωσιν ἔσχεν. Οὐδὲ γὰρ τὰς παιδικὰς φωνὰς πάντως κυρίας ἐπὶ τῶν τοιούτων ἠγεῖσθαι προσῆκεν, ἀλλὰ τὴν ὑπὲρ τὰ δεκαῆξ ἢ τὰ δέκα ἑπτὰ γενομένην ἔτη, κυρίαν οὔσαν τῶν λογισμῶν, ἀνακριθεῖσαν ἐπὶ πλεῖον, εἶτα παραμείνας καὶ λιπαροῦσαν διὰ ἱκεσιῶν πρὸς τὸ παραδεχθῆναι, τότε ἐγκαταλέγεσθαι χρὴ ταῖς παρθένοις, καὶ τὴν ὁμολογίαν τῆς τοιαύτης κυροῦν, καὶ τὴν ἀθέτησιν αὐτῆς ἀπαραιτήτως κολάζειν. Πολλὰς γὰρ γονεῖς προσάγουσι καὶ ἀδελφοὶ καὶ τῶν προσηκόντων τινὲς πρὸ τῆς ἡλικίας, οὐκ οἰκοθεν ὀρμηθεῖσας πρὸς ἀγαμίαν, ἀλλὰ τι βιωτικὸν ἑαυτοῖς διοικούμενοι ἄς οὐ ραδίως προσδέχεσθαι δεῖ, ἕως ἂν φανερωῶς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐρευνήσωμεν γνώμην.

18. În privința fecioarelor căzute, care au făgăduit Domnului o viață în sfințenie, dar apoi, fiindcă au căzut în păcatele trupului, și-au încalcat jurămintele lor, Părinții noștri, deoarece au tratat în chip mai ușor și cu blândețe slăbiciunile celor care au alunecat, au legiuit să fie primite după un an, stabilind aceasta în analogie cu cei căsătoriți a doua oară. Dar, fiindcă Biserica, înaintând prin harul lui Hristos, a devenit mai puternică și tagma fecioarelor se înmulțește acum, consider că trebuie să fim atenți cu acrivie la chestiunea care se arată evidentă în conformitate cu cugetarea și la înțelesul Scripturii, care se poate găsi prin comparație. Căci văduvia este mai prejos decât fecioria, de aceea și păcatul văduvelor este cu mult în urma celui al fecioarelor. Astfel, să vedem ce a fost scris de către Pavel lui Timotei:

„Iar de văduvele tinere ferește-te. Căci, atunci când vor arde de dorință împotriva lui Hristos, vor să se mărite. Și își agonisesc osândă, fiindcă și-au încălcat credința cea dintâi” (1 Timotei 5, 11-12). De aceea, dacă o văduvă este supusă unei pedepse foarte grele, ca una ce a lepădat credința în Hristos, ce trebuie să considerăm în privința unei fecioare, care este mireasa lui Hristos și vas sfânt atribuit Stăpânului? Căci este un păcat mare și când o sclavă, care s-a dat pe ea însăși unor căsătorii secrete, umple casa de rușine și îl batjocorește pe stăpânul ei prin conduita sa cea rea. Dar, probabil, cu mult mai grav este când mireasa a devenit adulteră și a necinstit unirea cu mirele ei, fiindcă s-a dedat pe ea însăși plăcerilor imorale. Așadar, o văduvă este judecată precum o sclavă care s-a necinstit, iar o fecioară este supusă pedepsei pentru adulteră. Astfel, precum îl socotim adulter pe cel care conviețuiește cu o femeie străină, neacceptându-l mai întâi la comuniune până când nu s-a oprit de la păcat, este evident că tot așa vom stabili și pentru cel care are o fecioară. Însă este necesar să fie consimțit mai înainte de către noi și faptul că numim fecioară pe aceea care s-a adus pe sine de bunăvoie înaintea Domnului și a renunțat la căsătorie, preferând viața întru sfințenie. Însă considerăm făgăduințele de la vârsta la care ar avea deplinătatea judecății. Căci nu se cuvine nicidecum, în privința unora ca acestea, să se considere vorbele copilărești drept valabile, ci după ce ea este de peste șaisprezece sau șaptesprezece ani, fiind stăpână peste gândurile ei, și după ce a fost examinată de mai multe ori cu de-amănuntul și după ce a stărut și a insistat prin rugăminți să fie acceptată, atunci trebuie să fie numărată în rândul fecioarelor și mărturia ei să fie valabilă și încălcarea ei să fie aprig pedepsită. Căci pe multe le aduc părinții și frații, și anumiți cunoscuți înainte de vârstă, nu fiindcă au fost îndemnate din interior spre necăsătorie, ci pentru a-și agonisi un trai lumesc. Acestea nu trebuie să fie primite cu ușurință până când vom cerceta deslușit voința lor proprie.

Concordanță: Can. 15, 16 IV Ec.; 4 Trulan; 6, 19, 20, 60 Vasile

Canonul 19 Vasile cel Mare

ιθ'. Ανδρῶν δὲ ὁμολογίας οὐκ ἔγνωμεν, πλὴν εἰ μὴ τινες ἑαυτοὺς τῷ τάγματι τῶν μοναζόντων ἐγκατηρίθμησαν, οἱ κατὰ τὸν σιωπῶμενον δοκοῦσι παραδέχεσθαι τὴν ἀγαμίαν. Πλὴν καὶ ἐπ' ἐκείνων, ἐκεῖνο ἡγοῦμαι προηγέισθαι προσήκειν, ἐρωτᾶσθαι αὐτοὺς καὶ λαμβάνεσθαι τὴν παρ' αὐτῶν ὁμολογίαν ἐναργῆ, ὥστε,

ἐπειδὴν μετατίθενται πρὸς τὸν φιλόσαρκον καὶ ἡδονικὸν βίον, ὑπάγειν αὐτοὺς τῶ τῶν πορνευόντων ἐπιτιμίῳ.

19. Nu am cunoscut făgăduințe ale bărbaților, decât ale celor care s-au numărat pe ei înșiși în rândul monahilor, care se pare că în chip tacit acceptă celibatul. Totuși, consider că se cuvine și în privința aceluia să se procedeze în același fel, ca să fie întrebați și să se obțină de la ei făgăduință clară, încât, dacă se duc spre viața cea iubitoare de trup și de plăcere, să fie supuși pedepsei pentru desfrânați.

Concordanță: Can. 7, 16 IV Ec.; 44 Trulan; 19 Anc.; 16 Cart.; 6, 18, 20, 60 Vasile

Canonul 20 Vasile cel Mare

κ'. Ὅσαι γυναῖκες, ἐν αἰρέσει οὔσαι, παρθενίαν ὡμολόγησαν, εἶτα μετὰ ταῦτα γάμον ἀνθείλοντο, οὐχ ἡγοῦμαι χρῆναι καταδικάζεσθαι ταύτας. Ὅσα γὰρ ὁ νόμος λαλεῖ, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ. Αἰ δὲ μήπως ὑπελθοῦσαι τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ τὴν νομοθεσίαν ἐπιγινώσκουσι τοῦ Δεσπότη, ὥστε δεκταί εἰσι τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ πάντων καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἄφεσιν ἔχουσαι ἐκ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν. Καὶ καθόλου τὰ ἐν τῷ κατηχουμένῳ βίῳ γενόμενα εἰς εὐθύνας οὐκ ἄγεται. Τούτους δὲ δηλονότι ἄνευ βαπτίσματος ἡ Ἐκκλησία οὐ παραδέχεται, ὥστε ἀναγκαιότατον ἐπὶ τούτοις τὰ πρεσβεῖα τῆς γενέσεως.

20. Acele femei care au făgăduit fecioria pe timpul când erau în erezie, iar după acestea au ales căsătoria, nu consider că trebuie condamnate. Căci pe cele pe care le spune legea, le spune celor de sub lege (cf. *Romani* 3, 19). Iar cele care nu s-au supus jugului lui Hristos, nu recunosc legiuirea⁶⁰ Domnului, încât sunt primite în Biserică împreună cu toți ceilalți și au iertarea pentru acestea din credința în Hristos. Și, în general, cele făcute în perioada catehumenatului nu sunt aduse spre acuzare. Este evident că Biserica nu îi primește pe aceștia fără botez, încât pentru ei sunt foarte necesare privilegiile nașterii [baptismale].

Concordanță: Can. 14 I Ec.; 5 Neocez.; 19 Laod.; 4 Vasile; 6 Tim.; 5 Chiril

Canonul 21 Vasile cel Mare

κα'. Ἀνὴρ γυναικὶ συνοικῶν, ἐπειδὴν μὴ ἀρκεσθεῖς τῷ γάμῳ, εἰς πορνείαν ἐκπέσῃ, πόρνον κρίνομεν τὸν τοιοῦτον καὶ πλεῖον

⁶⁰ Termenul folosit de către Sf. Vasile cel Mare este „νομοθεσίαν” care se poate traduce prin: „legislație, legiuire, sistem de legi”.

αὐτὸν παρατείνομεν ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις. Οὐ μέντοι ἔχομεν κανόνα τῷ τῆς μοιχείας αὐτὸν ὑπαγαγεῖν ἐγκλήματι, ἐὰν εἰς ἐλευθέραν γάμου ἢ ἀμαρτία γένηται, διότι ἡ μοιχαλὶς μὲν μαινομένη, φησί, μινθῆσεται, καὶ οὐκ ἀναστρέψει πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ ὁ κατέχων μοιχαλίδα, ἄφρων καὶ ἀσεβής. Ὁ μέντοι πορνεύσας, οὐκ ἀποκλεισθήσεται τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ συνοικίσεως. Ὡστε ἡ μὲν γυνή, ἀπὸ πορνείας ἐπανιόντα τὸν ἄνδρα αὐτῆς, παραδέξεται, ὁ δὲ ἀνὴρ τὴν μινθῆσαν τῶν οἰκῶν ἑαυτοῦ ἀποπέμψει. Τούτων δὲ ὁ λόγος οὐ ῥάδιος, ἡ δὲ συνήθεια οὕτω κεκράτηκεν.

21. Dacă un bărbat care este căsătorit cu o femeie a căzut în desfrânare fiindcă nu a fost mulțumit de căsătorie, pe unul ca acesta îl condamnă ca desfrânat și îl ținem mai mult în epitimii. Însă nu avem totuși un canon care să îl supună pe acesta acuzației de adulter, dacă păcatul este comis cu o femeie liberă de căsătorie, fiindcă se spune că dacă femeia desfrânată s-a pângărit, va fi pângărită și nu se va întoarce la bărbatul ei (cf. *Ieremia* 3, 1) și cel care are o desfrânată este nebun și necredincios (*Pilde* 18, 22a *Septuaginta*). Totuși, cel care a desfrânat nu va fi alungat de la conviețuirea cu soția lui. De aceea, femeia îl va primi pe bărbatul ei, dacă el se întoarce de la desfrâu, dar bărbatul o va îndepărta din casa lui pe femeia întinată. Rațiunea pentru acestea nu este ușoară, dar obiceiul a fost în vigoare în acest fel.

Concordanță: Can. 8 Neocez.; 19 Vasile; 4 Grig. Nyssa

Canonul 22 Vasile cel Mare

κβ'. Τοὺς ἐξ ἀρπαγῆς ἔχοντας γυναῖκας, εἰ μὲν ἄλλοις προμενηστευμένας εἶεν ἀφηρημένοι, οὐ πρότερον χρή παραδέχεσθαι, πρὶν ἢ ἀφελέσθαι αὐτῶν καὶ ἐπ' ἐξουσία τῶν ἐξ ἀρχῆς μενηστευμένων ποιῆσαι, εἴτε βούλοιντο λαβεῖν αὐτάς, εἴτε ἀποστήναι. Εἰ δὲ σχολάζουσάν τις λάβοι, ἀφαιρεῖσθαι μὲν δεῖ καὶ τοῖς οἰκείοις ἀποκαθιστᾶν, ἐπιτρέπειν δὲ τῇ γνώμῃ τῶν οἰκείων, εἴτε γονεῖς εἶεν, εἴτε ἀδελφοί, εἴτε οἰτινεσοῦν προεστῶτες τῆς κόρης. Κὰν μὲν ἔλονται αὐτῷ παραδοῦναι, ἴστασθαι τὸ συνοικέσιον, ἐὰν δὲ ἀνανεύσωσι, μὴ βιάζεσθαι. Τὸν μέντοι ἐκ διαφθορᾶς εἴτε λαθραίας, εἴτε βιαιοτέρας, γυναῖκα ἔχοντα, ἀνάγκη τὸ τῆς πορνείας ἐπιγνῶναι ἐπιτίμιον. Ἔστι δὲ ἐν τέσσαρσιν ἔτεσιν ὠρισμένη τοῖς πορνεύουσιν ἢ ἐπιτίμησις· χρή τῷ πρώτῳ ἐκβάλλεσθαι τῶν προσευχῶν καὶ προσκλαίειν αὐτοὺς τῇ θύρᾳ τῆς ἐκκλησίας· τῷ δευτέρῳ δεχθῆναι

εἰς ἀκρόασιν· τῷ τρίτῳ εἰς μετάνοιαν· τῷ τετάρτῳ εἰς σύστασιν μετὰ τοῦ λαοῦ, ἀπεχομένους τῆς προσφορᾶς· εἶτα αὐτοῖς ἐπιτρέπεσθαι τὴν κοινωνίαν τοῦ ἀγαθοῦ.

22. Pe cei care au femei prin răpire, dacă le-ar fi luat pe cele care erau mai înainte logodite cu alții, nu trebuie să fie mai întâi primiți până când nu le-au lăsat și le-au dat în stăpânirea celor cu care erau logodite de la început, fie dacă aceștia ar dori să le ia, fie dacă ar refuza. Iar dacă cineva ar lua în stăpânire o femeie liberă, trebuie să fie luată de la el și dată rudelor și să se încredințeze voinței rudelor, fie că ar fi părinți, fie frați, fie orice fel de ocrotitori ai fetei. Iar dacă aceștia ar dori să i-o dea, să se stabilească astfel căsătoria, dar dacă ar refuza, să nu fie constrânși. Însă cel care are femeie prin corupere, fie în ascuns, fie prin constrângere, este necesar să primească epitimia pentru desfrânare. Iar epitimia stabilită pentru cei desfrânați este de patru ani. În primul an, trebuie să fie scoși de la rugăciuni și să se tânguiască înaintea ușii bisericii, în al doilea an, să fie acceptați la ascultare, în al treilea, la pocăință, în al patrulea, la șederea împreună cu poporul, însă să fie ținuți departe de aducerea Sfințelor Daruri. Apoi să li se ofere împărțășirea Celui Bun.

Concordanță: Can. 27 IV Ec.; 92 Trulan; 11, 25 Anc.; 30, 38, 42, 53 Vasile

Canonul 23 Vasile cel Mare

κγ'. Περί δὲ τῶν δύο ἀδελφᾶς γαμούντων ἢ ἀδελφοῖς δυοῖ γαμουμένων, ἐπιστολίδιον ἡμῖν ἐκπεφώνηται, οὗ τὸ ἀντίγραφον ἀπεστείλαμέν σου τῇ εὐλαβείᾳ. Ὁ δὲ ἀδελφοῦ ἰδίου γυναικα λαβῶν, οὐ πρότερον δεχθήσεται πρὶν ἀποστῆναι αὐτῆς.

23. În privința celor căsătoriți cu două surori sau a celor căsătorite cu doi frați, a fost făcută cunoscută de către noi o mică epistolă, pe a cărei copie am trimis-o cucerniciei tale. Iar cel care a luat pe soția propriului său frate, nu va fi primit până nu o va părăsi.

Concordanță: Can. 19 Ap.; 44 Trulan; 2 Neoccez.; 78, 87 Vasile; 5 Teofil

Canonul 24 Vasile cel Mare

κδ'. Χήραν, τὴν καταλεγείσαν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν χηρῶν, τουτέστι τὴν διακονουμένην ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἔκρινεν ὁ ἀπόστολος, γαμουμένην παρορᾶσθαι. Ἄνδρῖ δὲ χηρεύσαντι οὐδεὶς ἐπίκειται νόμος, ἀλλ' ἰκανὸν τῷ τοιούτῳ τὸ τῶν διγάμων

ἐπιτίμιον. Ἡ μέντοι χήρα, ἑξήκονταετῆς γεγонуῖα ἔληται πάλιν ἀνδρὶ συνοικεῖν, οὐ καταξιοθήσεται τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίας, ἕως ἂν τοῦ πάθους τῆς ἀκαθαρσίας παύσῃται. Ἐὰν μὲν τοι πρὸ ἑξήκοντα ἐτῶν ἀριθμησωμεν αὐτήν, ἡμέτερον τὸ ἔγκλημα, οὐ τοῦ γυναιίου.

24. Apostolul a decis ca o văduvă care este înregistrată în numărul văduvelor, adică cea care este susținută de către Biserică, dacă se căsătorește, să fie trecută cu vederea. Dar nu este impusă nicio lege bărbatului văduv, ci pentru unul ca acesta este suficientă epitimia celor căsătoriți a doua oară. Însă dacă văduva care a ajuns la șaizeci de ani va alege să conviețuiască din nou cu un bărbat, nu va fi învrednicită de împărțășirea Celui Bun, până când nu se va lăsa de patima necurăției. Totuși, dacă am numărat-o pe aceasta între văduve înainte de vârsta de șaizeci de ani, vina este a noastră, nu a femeii.

Concordanță: Can. 3, 7 Neoccez.; 4, 50, 80 Vasile

Canonul 25 Vasile cel Mare

κε'. Ὁ τὴν διεφθαρμένην ὑφ' ἑαυτοῦ εἰς γυναῖκα κατέχων, τὸ μὲν ἐπὶ τῇ φθορᾷ ἐπιτίμιον ὑποστήσεται, τὴν δὲ γυναῖκα ἔχειν συγχωρηθήσεται.

25. Cel care o ține ca soție pe cea dezonorată de către el însuși va fi supus epitimiei pentru dezonorare, dar îi va fi îngăduit să o aibă de soție.

Concordanță: Can. 67 Ap.; 22, 26, 30 Vasile

Canonul 26 Vasile cel Mare

κς'. Ἡ πορνεία γάμος οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδὲ γάμου ἀρχή. Ὡστε, ἐὰν ἢ δυνατὸν τοὺς κατὰ πορνείαν συναπτομένους χωρίζεσθαι, τοῦτο κράτιστον. Ἐὰν δὲ στέργωσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὸ συνοικέσιον, τὸ μὲν τῆς πορνείας ἐπιτίμιον γνωρίζετωσαν, ἀφιέσθωσαν δέ, ἵνα μὴ χειρόν τι γένηται.

26. Desfrânarea nu este căsătorie, dar nici începutul unei căsătorii. Astfel, dacă s-ar putea ca cei care trăiesc împreună în desfrânare să fie despărțiți, acest lucru ar fi cel mai bun. Dar dacă doresc în orice caz căsătoria, trebuie să cunoască epitimia pentru desfrânare, dar să li se permită [căsătoria], ca să nu se întâmple ceva mai rău.

Concordanță: Can. 67 Ap.; 22, 25, 30 Vasile

Canonul 27 Vasile cel Mare

κζ'. Περὶ τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ κατ' ἄγνοιαν ἀθέσμω γάμω περιπαρέντος, ὥρισα ἃ ἐχρῆν· καθέδρας μὲν μετέχειν, τῶν δὲ λοιπῶν ἐνεργειῶν ἀπέχεσθαι, ἀρκετὸν γὰρ τῷ τοιούτῳ ἢ συγγνώμη. Εὐλογεῖν δὲ ἕτερον, τὸν τὰ οἰκεῖα τημελεῖν ὀφείλοντα τραύματα, ἀνακόλουθον. Εὐλογία γάρ, ἀγιασμοῦ μετάδοσις ἐστίν, ὃ δὲ τοῦτο μὴ ἔχων, διὰ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας παράπτωμα, πῶς ἑτέρῳ μεταδώσει; Μῆτε τοίνυν δημοσίᾳ, μῆτε ἰδίᾳ εὐλογεῖτω, μῆτε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατανεμέτω ἑτέροις, μῆτε τι ἄλλο λειτουργεῖτω, ἀλλὰ, ἀρκοῦμενος τῇ προεδρίᾳ, προσκλαιέτω ἑτέροις καὶ τῷ Κυρίῳ, συγχωρηθῆναι αὐτὸ τὸ ἐκ τῆς ἀγνοίας ἀμάρτημα.

27. În privința preotului care din neștiință s-a încurcat printr-o căsătorie ilegitimă, am stabilit cele necesare: să își păstreze locul de ședere, dar să fie reținut de la restul lucrărilor, căci iertarea este un lucru suficient pentru unul ca acesta. Căci este lipsit de consecvență ca cel care este dator să se îngrijească de propriile răni să binecuvânteze pe altul. Căci binecuvântarea este împărțirea sfințeniei. Cel care, din cauza greșelii din neștiință, nu o are pe aceasta, cum o va împărți? Așadar, să nu binecuvânteze nici în public și nici în particular, nici să ofere altora trupul Domnului și nici să săvârșească vreo altă slujbă. Ci, mulțumindu-se cu șederea înainte, să plângă în fața celorlalți și a Domnului ca să-i fie iertată fărădelegea cea din neștiință.

Concordanță: Can. 19 Ap.; 3, 26, 54 Trulan

Canonul 28 Vasile cel Mare

κη'. Ἐκεῖνό γε μὴν γελοῖόν μοι κατεφάνη, τὸ εὐξασθαί τινα υἱέων ἀπέχεσθαι κρεῶν. Ὅστε καταξίωσον διδάσκειν αὐτούς, τῶν ἀπαιδευτῶν προσευχῶν καὶ ἐπαγγελιῶν ἀπέχεσθαι, τὴν μὲν τοι χρῆσιν ἀδιάφορον εἶναι συγχώρησον. Οὐδὲν γὰρ κτίσμα Θεοῦ ἀπόβλητον, μετ' εὐχαριστίας λαμβανόμενον, ὥστε ἢ εὐχῆ καταγέλαστος, οὐχ ἢ ἀποχῆ ἀναγκαία.

28. Lucrul acela mi se pare ridicol, ca cineva să făgăduiască că se abține de la carnea de porc. De aceea, consideră vrednic să-i înveți pe aceștia să se abțină de la făgăduințele și promisiunile puerile. Permite însă ca întrebuirea acesteia să fie indiferentă, fiindcă nicio făptură a lui Dumnezeu nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire (cf. 1 Timotei 4, 4). De aceea, făgăduința este ridicolă și abținerea nu este necesară.

Concordanță: Can. 29, 86 Vasile

Canonul 29 Vasile cel Mare

κθ'. Ἀρχοντας μέντοι ὁμνύειν ἐπὶ τὸ κακοποιεῖν τοὺς ἀρχομένους καὶ πάνυ θεραπεύεσθαι προσῆκε. Θεραπεία δὲ τούτων διττή· μία μὲν, μὴ ὁμνύειν αὐτοὺς διδάσκεσθαι προχείρως, ἕτερα δέ, μὴ ἐπιμένειν ἐν ταῖς πονηραῖς κρίσεσιν. Ὅστε ὄρκω προληφθεὶς τις εἰς κακοποιῖαν ἕτερου, τὴν μὲν ἐπὶ τῇ προπετεία τοῦ ὄρκου μετάνοιαν ἐπίδεικνύσθω, μὴ μέντοι προσχήματι εὐλαβείας τὴν πονηρίαν ἑαυτοῦ βεβαιούτω. Οὐδὲ γὰρ Ἡρώδη συνήνεγκεν εὐορκήσαντι, ὅς, ἵνα μὴ ἐπιορκήσῃ δῆθεν, φονεύς ἐγένετο τοῦ Προφήτου. Ἀπαξ μὲν ὁ ὄρκος ἀπηγόρευται, πολλῶ δὲ δήπου εἰκὸς τὸν ἐπὶ κακῶ γινόμενον κατακεκρίσθαι. Ὅστε μεταφρονεῖν χρὴ τὸν ὁμνύοντα, οὐχὶ σπουδάζειν βεβαιοῦν ἑαυτοῦ τὸ ἀνόσιον. Ἐξέτασον γὰρ πλατύτερον τὴν ἀτοπίαν· εἴ τις ὁμόσειεν ἐξορῶξεν τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀδελφοῦ, εἰ καλὸν τὸ τοιοῦτον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτῶ; εἴ τις φονεύσειν; εἴ τις ὅλως δι' ὄρκου ἐντολὴν τινα παραβήσεσθαι. Ὡμοσα γὰρ καὶ ἔσθησα, οὐχὶ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ὅσπερ δὲ τὴν ἐντολὴν ἀμεταθέτοις κρίμασι προσῆκε βεβαιοῦσθαι, οὕτω τὴν ἁμαρτίαν παντοίως καθήκει ἀκυροῦσθαι καὶ ἀφανίζεσθαι.

29. Conducătorii care depun jurământ pentru a face rău celor pe care îi conduc se cuvine să fie tratați cu mare grijă. Iar tratamentul lor este de două feluri: primul, să fie învățați să nu depună jurământ în mod nechibzuit, iar celălalt, să nu stăruie în judecățile cele rele, încât dacă cineva s-a gândit mai înainte să facă rău cuiva din cauza jurământului, acela să arate pocăință pentru nechibzuința jurământului, ca să nu-și susțină propria răutate sub pretextul loialității. Fiindcă nici lui Irod nu i-a adus niciun folos pentru că a depus jurământ, deoarece el, ca să nu-și încalce într-adevăr jurământul, a devenit ucigașul Prorocului (cf. *Matei* 14, 7). Căci jurământul a fost interzis odată (cf. *Matei* 5, 34), dar cu mult mai mult trebuie să fie condamnat jurământul care se face în vederea unui lucru rău. De aceea, cel care a jurat trebuie să se pocăiască, iar nu să se străduiască să-și statornicească impietatea. Cercetează și tu mai amănunțit această absurditate, căci dacă cineva s-ar jura să-i scoată ochii fratelui, ar fi bine să fie adus la înfăptuire un asemenea lucru? Dacă cineva ar jura să comită o crimă sau, mai pe scurt, să încalce prin jurământ o anumită poruncă? Căci „m-am jurat să păzesc judecățile

dreptății Tale” (*Psalmul 118, 106*), iar nu păcatul. Dar precum se cuvine să statornicim porunca prin judecăți neștrămutate, tot astfel este absolut necesar să fie îndepărtat și nimicitor păcatul.

Concordanță: Can. 94 Trulan; 10, 64, 82 Vasile

Canonul 30 Vasile cel Mare

λ'. Περί τῶν ἀρπαζόντων, κανόνα μὲν παλαιὸν οὐκ ἔχομεν, ἰδίαν δὲ γνώμην ἐποίησάμεθα, τρία ἔτη καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς συναρπάζοντας αὐτοῖς ἔξω τῶν εὐχῶν γίνεσθαι. Τὸ δὲ μὴ βιαίως γινόμενον, ἀνεύθυνόν ἐστιν, ὅταν μὴ φθορὰ ἦ, μηδὲ κλοπὴ ἡγουμένη τοῦ πράγματος· αὐτεξουσία δὲ ἡ χήρα καὶ ἐπ' αὐτῇ τὸ ἀκολουθῆσαι ὥστε τῶν σχημάτων ἡμῖν οὐ φροντιστέον.

30. În privința răpitorilor, nu avem niciun canon vechi, dar ne-am făcut propria părere ca ei și cei care răpesc împreună cu ei să fie scoși de la rugăciuni timp de trei ani. Dar ceea ce nu se face prin constrângere nu este pedepsit, dacă nu există vreo necinstire, nici vreun furt precedent al vreunui lucru. Iar văduva are libertatea de alegere și este după voia ei dacă îi urmează. De aceea nu trebuie să luăm în considerare aparențele.

Concordanță: Can. 27 IV Ec.; 92 Trulan; 22, 38, 42, 53 Vasile

Canonul 31 Vasile cel Mare

λα'. Ἡ ἀναχωρήσαντος τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἀφανοῦς ὄντος, πρὸ τοῦ πεισθῆναι περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐτέρῳ συνοικήσασα, μοιχᾶται.

31. Femeia care conviețuiește cu altul, în cazul în care bărbatul ei a plecat și este dat dispărut, înainte de a fi încredințată în privința morții aceluia, este adulteră.

Concordanță: Can. 93 Trulan; 31, 36, 46 Vasile

Canonul 32 Vasile cel Mare

λβ'. Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἀμαρτίαν ἀμαρτάνοντες κληρικοί, τοῦ βαθμοῦ μὲν κατάγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται. Οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό.

32. Clericii care au comis un păcat de moarte sunt scoși din treaptă, dar nu sunt excluși din comuniunea laicilor, fiindcă „nu vei pedepsi de două ori pentru același lucru” (*Naum 1, 9*).

Concordanță: Can. 25 Ap.; 4, 21 Trulan; 3, 44, 51 Vasile

Canonul 33 Vasile cel Mare

Λγ'. Ἡ γυνή, ἡ διὰ τῆς ὁδοῦ κησασα καὶ ἀμελήσασα τοῦ κημάτος, τῷ τοῦ φόνου ἐγκλήματι ὑποκεῖσθω.

33. Femeia care a născut în călătorie și nu a purtat de grijă nou-născutului să fie supusă acuzației de ucidere.

Concordanță: Can. 52 Vasile

Canonul 34 Vasile cel Mare

Λδ'. Τὰς μοιχευθείσας γυναίκας καὶ ἐξαγορευούσας δι' εὐλάβειαν ἢ ὀπωσοῦν ἐλεγχόμενας, δημοσιεύειν μὲν ἐκώλυσαν οἱ Πατέρες ἡμῶν, ἵνα μὴ θανάτου αἰτίαν παράσχωμεν ἐλεγχθείσας, ἴστασθαι δὲ αὐτὰς ἄνευ κοινωνίας προσέταξαν μέχρι τοῦ συμπληροῦσθαι τὸν χρόνον τῆς μετανοίας.

34. Părinții noștri au oprit ca femeile care au comis adulter și care au mărturisit din evlavie sau au fost dovedite în vreun fel să fie denunțate public, ca să nu oferim o pricină de moarte pentru cele care au fost dovedite, dar au stabilit ca ele să stea fără comuniune până la împlinirea timpului de pocăință.

Concordanță: Can. 20 Anc.; 4 Grig. Nyssa

Canonul 35 Vasile cel Mare

Λε'. Ἐπὶ δὲ τοῦ καταλειφθέντος ἀνδρὸς ὑπὸ τῆς γυναικός, τὴν αἰτίαν χρὴ σκοπεῖν τῆς ἐγκαταλείψεως. Κὰν φανῆ ἀλόγως ἀναχωρήσασα, ὁ μὲν συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος, ἡ δὲ ἐπιτιμίου ἢ δὲ συγγνώμη τούτῳ πρὸς τὸ κοινωνεῖν τῇ Ἐκκλησίᾳ δοθήσεται.

35. În privința bărbatului părăsit de către soție, trebuie să se cerceteze cauza părăsirii. Dacă va fi descoperită că a plecat fără motiv, atunci el este vrednic de iertare, iar ea de pedepsire. Însă iertarea îi va fi acordată acestuia pentru a fi în comuniune cu Biserica.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 9, 37, 77 Vasile; 15 Tim.

Canonul 36 Vasile cel Mare

Λς'. Στρατιώτιδες, αἱ τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἀφανῶν ὄντων γαμηθεῖσαι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ὥπερ καὶ αἱ διὰ τὴν ἀποδημίαν τῶν ἀνδρῶν, μὴ ἀναμείνασαι τὴν ἐπάνοδον. Πλήν, ἔχει τινὰ συγγνώμην τὸ πρᾶγμα ἐνταῦθα, διὰ τὸ μᾶλλον πρὸς θάνατον εἶναι τὴν ὑπόνοιαν.

36. Sunt supuse aceleiași judecăți și soțiile soldaților care s-au căsătorit fiindcă bărbații lor sunt dați dispăruți, ca și cele care, din cauza absenței îndelungate a soților, nu au așteptat întoarcerea lor. Totuși, circumstanța de față are o anumită iertare, datorită faptului că presupunerea morții este mare.

Concordanță: Can. 93 Trulan; 31, 46 Vasile

Canonul 37 Vasile cel Mare

Λζ'. Μετὰ τὸ ἀφαιρεθῆναι τὴν ἀλλοτρίαν ὁ γαμήσας, ἐπὶ μὲν τῇ πρώτῃ μοιχείας ἐγκληθήσεται, ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ ἀνεύθυνος ἔσται.

37. Cel care s-a căsătorit, după ce a fost îndepărtată de la el femeia care aparținea altuia, pentru prima va fi acuzat de adulter, iar pentru a doua va fi fără vreo vină.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 18, 21, 35, 77 Vasile;

4 Grig. Nyssa; 15 Tim.

Canonul 38 Vasile cel Mare

λη'. Αἱ κόραι, αἱ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς ἀκολουθήσασαι, πορνέουσι, διαλλαγόντων δὲ τῶν γονέων, δοκεῖ θεραπείαν λαμβάνειν τὸ πρᾶγμα. Οὐκ εὐθύς δὲ εἰς τὴν κοινωνίαν ἀποκαθίστανται, ἀλλ' ἐπιτιμηθήσονται τρία ἔτη.

38. Fecioarele care au urmat unui bărbat fără voința tatălui desfrânează, dar dacă părinții se împacă cu ele, se pare că acest caz primește o remediere. Dar nu vor fi lăsate imediat la comuniune, ci vor primi epitimie pentru trei ani.

Concordanță: Can. 27 IV Ec.; 92 Trulan; 11, 25 Anc.; 22, 30, 42, 53 Vasile

Canonul 39 Vasile cel Mare

λθ'. Ἡ τῶ μοιχῶ συζῶσα, μοιχαλὶς ἔστι πάντα τὸν χρόνον.

39. Femeia care conviețuiește cu un adulter este tot timpul adulteră.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 9, 35, 37, 77 Vasile; 15 Tim.

Canonul 40 Vasile cel Mare

μ'. Ἡ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ δεσπότητος ἀνδρὶ ἑαυτὴν ἐκδοῦσα, ἐπόρνευσεν, ἢ δὲ μετὰ ταῦτα πεπαρησιασμένῳ γάμῳ χρησαμένη, ἐγήματο. Ὅστε, ἐκεῖνο μὲν πορνεία, τοῦτο δὲ γάμος, αἱ γὰρ συνθῆκαι τῶν ὑπεξουσίων οὐδὲν ἔχουσι βέβαιον.

40. Femeia care s-a dat pe ea însăși unui bărbat fără voința stăpânului ei a comis desfrânare, dar cea care încheie căsătorie după ce i s-a aprobat aceea s-a căsătorit. Astfel, prima este desfrânare, iar aceasta este căsătorie, deoarece înțelegerile celor sub stăpânire nu au nicio putere.

Concordanță: Can. 82 Ap.; 4 IV Ec.; 85 Trulan; 3 Gangra; 82 Cart.; 41, 42, 43 Vasile

Canonul 41 Vasile cel Mare

μα'. Ἡ ἐν τῇ χηρείᾳ ἐξουσίαν ἔχουσα ἑαυτῆς, συνοικεῖν ἀνέγκλητος, εἰ μηδεὶς ἐστὶν ὁ διασπῶν τὸ συνοικέσιον, τοῦ ἀποστόλου εἰπόντος: Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρᾳ ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν Κυρίῳ.

41. Femeia care în timpul văduviei are stăpânire asupra ei, nu poate fi învinuită că se căsătorește, dacă nu există nimeni care să anuleze căsătoria, fiindcă apostolul spune: „dacă bărbatul ei va muri, este liberă să se mărite cu cine vrea, numai întru Domnul” (1 Corinteni 7, 39).

Concordanță: Can. 82 Ap.; 4 IV Ec.; 85 Trulan; 3 Gangra; 82 Cart.; 40, 42, 43 Vasile

Canonul 42 Vasile cel Mare

μβ'. Οἱ ἄνευ τῶν κρατούντων γάμοι, πορνεία εἰσὶν. Οὔτε οὖν πατὴρὸς ζῶντος, οὔτε δεσπότη, οἱ συνιόντες ἀνεύθυνοι εἰσὶν, ὡς, ἐὰν ἐπινεύσωσιν οἱ κύριοι τὴν συνοίκησιν, τότε λαμβάνει τὸ τοῦ γάμου βέβαιον.

42. Căsătoriile fără voia tutorilor sunt desfrânare. Astfel, dacă nu mai trăiește nici tatăl, nici stăpânul, cei care se unesc sunt de neînvinuit, precum atunci când, dacă tutorii au consimțit spre conviețuire, se primește certificarea căsătoriei.

Concordanță: Can. 82 Ap.; 4 IV Ec.; 85 Trulan; 3 Gangra; 82 Cart.; 40, 41, 42 Vasile

Canonul 43 Vasile cel Mare

μγ'. Ὅς θανάτου πληγὴν τῷ πλησίον δέδωκε, φονεὺς ἐστὶν εἴτε ἤρξε τῆς πληγῆς, εἴτε ἡμίνατο.

43. Cel care a dat aproapei său o lovitură mortală este un ucigaș, fie dacă el a început bătaia, fie dacă s-a apărât.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 11, 13, 33, 52, 56, 57 Vasile; 5 Grig. Nyssa

Canonul 44 Vasile cel Mare

μδ'. Ἡ διάκονος, ἢ τῷ ἑλληνι συμπορνεύσασα, οὐ δεκτὴ ἐστὶν εἰς κοινωνίαν, εἰς δὲ τὴν προσφορὰν δεχθήσεται τῷ ἐβδόμῳ ἔτει, δηλονότι ἐν ἀγνείᾳ ζῶσα. Ὁ δὲ μετὰ τὴν πίστιν ἑλλην, πάλιν τῇ ἱεροσυλίᾳ προσιών, ἐπὶ τὸν ἕμετον ὑποστρέφει. Ἡμεῖς οὖν τῆς διακόνου τὸ σῶμα, ὡς καθιερωμένον, οὐκ ἔτι ἐπιτρέπομεν ἐν χρήσει εἶναι σαρκικῇ.

44. Diaconița care a desfrânat cu un păgân nu este primită spre comuniune, dar va fi primită la aducerea Sfințelor Daruri în al șaptelea an, evident, dacă viețuiește în curăție. Iar păgânul care, după ce a trecut la credință, se apropie din nou de sacrilegiu se întoarce la propria vomitătură. De aceea noi nu mai permitem ca trupul diaconiței, după ce a fost afierosit, să fie dat în spre folosire trupească.

Concordanță: Can. 25 Ap.; 4, 21 Trulan; 27 Cart.; 6, 32, 70 Vasile

Canonul 45 Vasile cel Mare

με'. Ἐάν τις, τὸ ὄνομα λαβὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐνουβρίζη τὸν Χριστόν, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ ἀπὸ τῆς προσηγορίας.

45. Dacă cineva care a luat numele de creștin Îl defaimă pe Hristos nu are niciun folos din numire.

Concordanță: Can. 62 Ap.; 11 I Ec.; 94 Trulan; 1 Anc.; 1 Petru; 3 Atan.; 73 Vasile; 2 Grig. Nyssa

Canonul 46 Vasile cel Mare

μς'. Ἡ τῷ καταλειφθέντι πρὸς καιρὸν παρὰ τῆς γυναικὸς κατὰ ἀγνοίαν γημαμένη, εἶτα ἀφεθεῖσα διὰ τὸ ἐπανελθεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν προτέραν, ἐπόρνευσε μὲν, ἐν ἀγνοίᾳ δέ. Γάμου οὖν οὐκ εἰρχθήσεται, κάλλιον δέ, ἐάν μείνη οὕτως.

46. Femeia care s-a căsătorit din neștiință cu unul care a fost părăsit pentru o vreme de către soție, apoi a fost lăsată din pricina întoarcerii la el a celei dintâi, a desfrânat, însă din neștiință. De aceea, nu va fi oprită de la căsătorie, dar este mai bine dacă ar rămâne așa.

Concordanță: Can. 93 Trulan; 31, 36 Vasile

Canonul 47 Vasile cel Mare

μζ'. Ἐγκρατῖται καὶ Σακκοφόροι καὶ Ἀποτακτῖται τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται λόγῳ, ᾧ καὶ Ναβατιανοί, ὅτι περὶ μὲν ἐκείνων κανὼν ἐξεφωνήθη, εἰ καὶ διάφορος, τὰ δὲ κατὰ τούτους ἀποσεσιώπηται.

Ἡμεῖς μέντοι ἐνὶ λόγῳ ἀναβαπτίζομεν τοὺς τοιούτους. Εἰδὲ παρ' ὑμῖν ἀπηγόρευται τὸ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ, ὥσπερ οὖν καὶ παρὰ ῥωμαίοις, οἰκονομίας τινὸς ἕνεκα, ἀλλ' ὁ ἡμέτερος λόγος ἰσχύον ἐχέτω ὅτι, ἐπειδὴ ὥσπερ Μαρκιωνιστῶν ἐστὶν αὐτοβλάστημα ἢ κατ' αὐτοὺς αἵρεσις, βδελυσομένων τὸν γάμον καὶ ἀποστρεφομένων τὸν οἶνον καὶ τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ μεμιασμένην εἶναι λεγόντων, οὐ δεχόμεθα αὐτοὺς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐὰν μὴ βαπτισθῶσιν εἰς τὸ ἡμέτερον βάπτισμα. Μὴ γὰρ λεγέτωσαν, ὅτι εἰς Πατέρα καὶ Υἱόν καὶ ἅγιον Πνεῦμα ἐβαπτίσθη μεν, οἳ γε κακῶν ποιητὴν ὑποτιθέμενοι τὸν Θεόν, ἐφαμίλλως τῷ Μαρκίῳνι καὶ ταῖς λοιπαῖς αἱρέσεσιν. Ὡστε, ἐὰν ἀρέσκη τοῦτο, δεῖ πλείονας ἐπισκόπους ἐν ταυτῷ γενέσθαι καὶ οὕτως ἐκθέσθαι τὸν κανόνα, ἵνα καὶ τῷ ποιήσαντι τὸ ἀκίνδυνον ἦ, καὶ ὁ ἀποκρινόμενος τὸ ἀξιόπιστον ἔχη ἐν τῇ περὶ τῶν τοιούτων ἀποκρίσει.

47. Encratiții, sacoforii și apotacticii sunt supuși aceluiași principiu precum novațienii, fiindcă în privința aceluia a fost proclamat un canon, deși diferit, iar în legătură cu ceilalți nu s-a spus nimic. Totuși, noi, dintr-un anumit motiv îi rebotezăm pe unii ca aceștia. Iar dacă este interzisă la voi această practică a rebotezării, precum este, de asemenea, și la romani, din pricina unei iconomii, totuși norma noastră să fie în vigoare, fiindcă erezia lor este vlăstarul propriu al marcioniților, care se scârbesc de căsătorie și se abțin de la vin și afirmă că creația lui Dumnezeu este întinată, de aceea noi nu îi primim în Biserică, dacă nu sunt botezați cu botezul nostru. Ca să nu afirme că au fost botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, ei care sugerează că Dumnezeu este creatorul relelor, fiind în concurență cu Marcion și cu celelalte erezii. De aceea, dacă se acceptă acest lucru, trebuie să se întrunească mai mulți episcopi și astfel să fie promulgat Canonul, ca să nu fie nicio primejdie pentru cel care procedează așa și cel care răspunde la asemenea întrebări să fie vrednic de crezare în răspunsul cu privire la unii ca aceștia.

Concordanță: Can. 46, 68 Ap.; 8 I Ec.; 7 II Ec.; 95 Trulan; 7 Laod.; 48, 68, 93 Cart.; 2

Atan.; 1 Vasile; 1 Ciprian

Canonul 48 Vasile cel Mare

μη'. Ἡ δὲ ἐγκαταλειφθεῖσα παρὰ τοῦ ἀνδρός, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, μένειν ὀφείλει. Εἴ γὰρ ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι ἐὰν τις καταλίπη

τὴν γυναῖκα ἐκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, ἐκ τοῦ μοιχαλίδα αὐτὴν ὀνομάσαι, ἀπέκλεισεν αὐτὴν τῆς πρὸς ἕτερον κοινωνίας. Πῶς γὰρ δύναται ὁ μὲν ἀνὴρ ὑπεύθυνος εἶναι, ὡς μοιχείας αἴτιος, ἢ δὲ γυνὴ ἀνέγκλητος εἶναι, ἢ μοιχαλὶς παρὰ Κυρίου, διὰ τὴν πρὸς ἕτερον ἄνδρα κοινωνίαν, προσαγορευθεῖσα;

48. O femeieie părăsită de către soțul ei, după părerea mea, se cuvine să rămână așa. Căci de vreme ce Domnul a spus că „dacă cineva își va părăsi soția, în afara motivului de desfrânare, o face să fie adulteră”, prin faptul că a numit-o adulteră a exclus-o de la comuniunea cu un alt bărbat. Căci, cum poate să fie vinovat bărbatul, ca pricină a adulterului, dar femeia, care a fost numită adulteră din cauza comuniunii cu un alt bărbat, să fie nevinovată?

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 9, 18, 21, 35, 77 Vasile; 4 Grig. Nyssa; 15 Tim.

Canonul 49 Vasile cel Mare

μθ'. Αἰ πρὸς ἀνάγκην γινόμεναι φθοραί, ἀνεύθυνοι ἔστωσαν. Ὅστε καὶ ἡ δούλη, εἰ ἐβιάσθη παρὰ τοῦ ἰδίου δεσπότη, ἀνεύθυνός ἐστιν.

49. Necinstirile întâmplare prin constrângere să nu fie culpabilizate, încât sclava care a fost silită de către propriul stăpân să fie neculpabilizată.

Concordanță: Can. 1 Grig. Neocez.

Canonul 50 Vasile cel Mare

ν'. Τριγαμίας νόμος οὐκ ἔστιν, ὥστε νόμῳ γάμος τρίτος οὐκ ἄγεται. Τὰ μέντοι τοιαῦτα, ὡς ῥυπάσματα τῆς Ἐκκλησίας ὀρῶμεν, δημοσίοις δὲ καταδίκαις οὐχ ὑποβάλλομεν, ὡς τῆς ἀνειμένης πορνείας αἰρετώτερα.

50. Pentru a treia căsătorie nu există o lege, de aceea a treia căsătorie nu se ia în conformitate cu vreo lege. Astfel, pe unele ca acestea le privim ca pe niște necurății pentru Biserică, dar nu le supunem condamnărilor publice, fiindcă sunt mai acceptabile decât desfrânarea dezlănțuită.

Concordanță: Can. 3 Neocez.; 4, 80 Vasile

Canonul 51 Vasile cel Mare

να'. Τὸ κατὰ τοὺς κληρικούς, ἀδιορίστως οἱ κανόνες ἐξέθεντο, κελύσαντες μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσιν ὀρίζεσθαι τιμωρίαν,

τὴν ἔκπτωσιν τῆς ὑπηρεσίας, εἴτε ἐν βαθμῶ τυγχάνοιεν, εἴτε καὶ ἀχειροθετήτω ὑπηρεσία προσκαρτεροῖεν.

51. În privința clericilor, canoanele au fost promulgate fără deosebire, poruncind să fie stabilită o singură pedeapsă pentru cei care au căzut pe alături, și anume căderea din slujire, fie că s-ar afla într-o treaptă, fie că ar fi fost încredințați unei slujiri fără hirotonie.

Concordanță: Can. 25 Ap.; 4, 21 Trulan; 27 Cart.; 3, 32, 44 Vasile

Canonul 52 Vasile cel Mare

νβ'. Ἡ τοῦ κυήματος κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμελήσασα, εἰ μὲν δυναμένη περισώσασθαι κατεφρόνησεν, ἢ συγκαλύψειν ἐντεῦθεν τὴν ἀμαρτίαν νομίζουσα ἢ καὶ ὄλως θηριώδει καὶ ἀπανθρώπων λογισμῶ χρησαμένη, ὡς ἐπὶ φόνῳ κρινέσθω· εἰ δὲ οὐκ ἠδυνήθη περιστεῖλαι καὶ δι' ἐρημίαν καὶ ἀπορίαν τῶν ἀναγκαίων διεφθάρη τὸ γεννηθέν, συγγνωστὴ ἢ μήτηρ.

52. Femeia care nu a purtat de grijă nou-născutului în călătorie, deși putea să-l salveze de la moarte, dar l-a nesocotit sau a considerat că prin aceasta își poate ascunde păcatul sau a dat dovadă de o intenție cu totul animalică și inumană, să fie judecată ca pentru omor. Iar dacă nu a putut să-l îngrijească și nou-născutul a murit din cauza pustietății și lipsei celor necesare, atunci mama să fie iertată.

Concordanță: Can. 33 Vasile

Canonul 53 Vasile cel Mare

νγ'. Ἡ χήρα δούλη, τάχα οὐ μέγα ἔπταισεν ἐλομένη δεύτερον γάμον ἐν σχήματι ἀρπαγῆς. Ὡστε οὐδὲν τούτου ἔνεκεν ἐγκαλεῖσθαι χρή, οὐ γὰρ τὰ σχήματα κρίνεται, ἀλλ' ἡ προαίρεσις. Δῆλον δὲ ὅτι τὸ τῆς διαγαμίας μένει αὐτῇ ἐπιτίμιον.

53. Văduva sclavă poate că nu a greșit mult dacă a ales a doua căsătorie sub aparența răpirii. De aceea, pentru aceasta nu trebuie să fie cu nimic acuzată, căci nu sunt judecate aparențele, ci alegerea. Dar este evident că îi rămâne epitimia pentru cei căsătoriți a doua oară.

Concordanță: Can. 38 Vasile

Canonul 54 Vasile cel Mare

νδ'. Τὰς τῶν ἀκουσίων φόνων διαφορὰς πρὸ χρόνων οἶδα, ἐπιστείας τῇ θεοσεβείᾳ σου, κατὰ τὸ ἐμοὶ δυνατόν, καὶ πλέον

ἐκείνων οὐδὲν εἰπεῖν δύναμαι, τῆς δὲ σῆς συνέσεώς ἐστι κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς περιστάσεως ἐπιτείνειν τὰ ἐπιτίμια ἢ καὶ ὑφεῖναι.

54. Despre diferențele între crimele involuntare știu că am scris mai demult preacucernicieii tale, după cât mi-a fost cu putință, și nu pot să spun nimic mai mult decât acelea, dar este după priceperea ta să prelungești sau să scurtezi epitiimiile după particularitățile circumstanțelor.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 55, 56, 57 Vasile;

5 Grig. Nyssa

Canonul 55 Vasile cel Mare

νε'. Οἱ τοῖς λησταῖς ἀντεπεξιόντες, ἔξω μὲν ὄντες τῆς Ἐκκλησίας, εἰργονται τῆς κοινωνίας τοῦ ἀγαθοῦ, κληρικοὶ δὲ ὄντες, τοῦ βαθμοῦ καθαιροῦνται: Πᾶς γάρ, φησίν, ὁ λαβῶν μάχαιραν ἐν μάχαιρα ἀποθανεῖται.

55. Cei care merg să se confrunte cu tâlharii, dacă sunt laici⁶¹, sunt scoși de la comuniunea Celui Bun, iar dacă sunt clerici, sunt caterisiți din treaptă. Fiindcă se spune: „tot cel ce scoate sabia, în sabie va pieri” (Matei 26, 52).

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 56, 57 Vasile;

5 Grig. Nyssa

Canonul 56 Vasile cel Mare

νς'. Ὁ ἐκουσίως φονεύσας καὶ μετὰ τοῦτο μεταμεληθείς. Ἐν εἴκοσιν ἔτη ἀκοινωνητος ἔσται τοῦ ἁγιασματος, τὰ δὲ εἴκοσιν ἔτη ἀκοινωνητος οἰκονομηθήσεται ἐπ' αὐτῶν ἐν τέσσαρσιν ἔτεσι προσκλαίειν ὀφείλει, ἔξω τῆς θύρας ἐστῶς τοῦ εὐκτηρίου οἴκου καὶ τῶν εἰσιόντων πιστῶν δεόμενος εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ ποιεῖσθαι, ἐξαγορεύων τὴν ἰδίαν παρανομίαν· μετὰ δὲ τὰ τέσσαρα ἔτη εἰς τους ἀκρωμένους δεχθήσεται, ἐν πέντε ἔτεσι μετ' αὐτῶν ἐξελεύσεται· ἐν δὲ ἑπτὰ ἔτεσι μετὰ τῶν ἐν ὑποπτώσει προσευχόμενος ἐξελεύσεται· ἐν τέσσαρσι συστήσεται μόνον τοῖς πιστοῖς, προσφορᾶς δὲ οὐ μεταλήψεται· πληρωθέντων δὲ τούτων μεθέξει τῶν ἁγιασμάτων.

56. Cel care a ucis în chip voluntar, dar s-a pocăit pentru aceasta, va fi excomunicat de la Cele Sfinte timp de douăzeci de ani. Iar cei

⁶¹ Expresia folosită de către Sf. Vasile cel Mare este „ἔξω μὲν ὄντες τῆς Ἐκκλησίας” („cei ce sunt în afara Bisericii”).

douăzeci de ani de excomunicare îi vor fi împărțiți astfel: patru ani se cuvine să se tânguiască, stând în afara ușilor casei de rugăciune și cerându-le credincioșilor care intră să facă o rugăciune pentru el, mărturisindu-și propria nelegiuire. După patru ani va fi primit între cei ce ascultă și timp de cinci ani va ieși împreună cu aceștia. Iar șapte ani, rugându-se, va ieși împreună cu cei în prosternare, patru ani va sta numai împreună cu credincioșii, dar nu va fi împărțit de aducerea Jertfei. Iar după ce s-au împlinit acești ani, va fi părtaș Celor Sfinte.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 55, 57 Vasile;

5 Grig. Nyssa

Canonul 57 Vasile cel Mare

νζ'. Ὁ ἀκουσίως φονεύσας ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν ἁγιασμάτων, οἰκονομηθήσεται δὲ τὰ δέκα ἔτη ἐπ' αὐτῷ οὕτως· δύο μὲν ἔτη προσκλαύσει, τρία δὲ ἔτη ἐν ἀκρωμένοις διατελέσει· ἐν τέσσαρσιν ὑποπίπτων· καὶ ἐν ἐνιαυτῷ συσταθήσεται μόνον, καὶ τῷ ἑξῆς εἰς τὰ ἅγια δεχθήσεται.

57. Cel care a ucis în chip involuntar va fi excomunicat de la Cele Sfinte timp de zece ani, iar cei zece ani îi vor fi împărțiți astfel: doi ani se va tângui, trei ani îi va petrece printre cei care ascultă, patru ani se va prosterna și un an va sta numai împreună cu credincioșii. Și după acesta va fi primit la Cele Sfinte.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 91 Trulan; 21, 22, 23 Anc.; 2, 8, 11, 13, 33, 43, 52, 54, 55, 56 Vasile;

5 Grig. Nyssa

Canonul 58 Vasile cel Mare

νη'. Ὁ μοιχεύσας, ἐν ἑ' ἔτεσιν ἀκοινώνητος ἔσται τῶν ἁγιασμάτων, οἰκονομηθήσεται δὲ τὰ ἑ' ἔτη ἐπ' αὐτῷ οὕτως· ἐν τέσσαρσι μὲν ἔτεσι προσκλαίων ἔσται· ἐν πέντε δὲ ἀκρόωμενος· ἐν τέσσαρσιν ὑποπίπτων· ἐν δυσὶ συνεστῶς ἄνευ κοινωνίας.

58. Cel care a comis adulter va fi excomunicat de la Cele Sfinte cincisprezece ani, iar cei cincisprezece ani îi vor fi împărțiți astfel, patru ani se va tângui, cinci ani va asculta, patru ani se va prosterna, doi ani va sta împreună, fără împărțășire.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 9, 18, 21, 35, 77 Vasile;

4 Grig. Nyssa; 15 Tim.

Canonul 59 Vasile cel Mare

νθ'. Ὁ πόρνος ἐν ἑπτὰ ἔτεσιν ἀκοινωνήτος ἔσται τῶν ἁγιασμάτων δύο προσκλαίων καὶ δύο ἀκροώμενος καὶ δύο ὑποπίπτων καὶ ἐν ἐνὶ συνεστάς μόνον, τῷ ὀγδῶ δὲ δεχθῆσεται εἰς τὴν κοινωνίαν.

59. Desfrânatul va fi excomunicat de la Cele Sfinte şapte ani, tânguindu-se doi ani, fiind printre ascultători doi ani, prosternându-se doi ani și un an va sta numai împreună, iar în al optulea an va fi primit la împărtășire.

Concordanță: Can. 21, 22 Vasile; 4 Grig. Nyssa

Canonul 60 Vasile cel Mare

ξ'. Ἡ παρθενίαν ὁμολογήσασα καὶ ἐκπεσοῦσα τῆς ἐπαγγελίας, τὸν χρόνον τοῦ ἐπὶ τῆς μοιχείας ἀμαρτήματος ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς καθ' ἑαυτὴν ζωῆς πληρώσει. Τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ βίον μοναζόντων ἐπαγγειλαμένων καὶ ἐκπιπτόντων.

60. Dacă cea care a făgăduit fecioria și-a încălcat promisiunea, va împlini perioada pentru păcatul adulterului în iconomia vieții singuratice. Același lucru este valabil și pentru cei care au făgăduit viața monahală și au căzut.

Concordanță: Can. 15, 16 IV Ec.; 4 Trulan; 6, 18, 20 Vasile

Canonul 61 Vasile cel Mare

ξα'. Ὁ κλέψας, εἰ μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ μεταμεληθεὶς κατηγορήσει ἑαυτοῦ, ἐνιαυτὸν κωλυθήσεται μόνης τῆς κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων· εἰ δὲ ἐλεγχθεῖ, ἐν δυσὶν ἔτεσιν, μερισθήσεται δὲ αὐτῷ ὁ χρόνος εἰς ὑπόπτωσιν καὶ σύστασιν, καὶ τότε ἀξιούσθω τῆς κοινωνίας.

61. Cel care a furat, dacă, după ce s-a căit personal, se va acuza pe sine însuși, va fi oprit numai un an de la împărtășirea Celor Sfinte, dar dacă a fost dovedit, doi ani, iar perioada îi va fi împărțită în prosternare și împreună-ședere și apoi va fi învrednicit de împărtășire.

Concordanță: Can. 3, 4, 5, 6 Grig. Neocez.; 6 Grig. Nyssa

Canonul 62 Vasile cel Mare

ξβ'. Ὁ τὴν ἀσχημοσύνην ἐν τοῖς ἄρρεσιν ἐπιδεικνύμενος, τὸν χρόνον τοῦ ἐν τῇ μοιχείᾳ παρανομοῦντος οἰκονομηθήσεται.

62. Celui care și-a descoperit nerușinarea față de alți bărbați îi va fi stabilită perioada pentru cel care a nelegiuit în adulter.

Concordanță: Can. 7 Vasile; 4 Grig. Nyssa

Canonul 63 Vasile cel Mare

ξγ'. Ὁ ἐν ἀλόγοις τὴν ἑαυτοῦ ἀσέβειαν ἐξαγορεύων, τὸν αὐτὸν χρόνον ἐξομολογούμενος παραφυλάσσεται.

63. Cel care își mărturisește impietatea sa cu animalele, după ce mărturisește, va păzi aceeași perioadă.

Concordanță: Can. 16, 17 Anc.; 7 Vasile; 4 Grig. Nyssa

Canonul 64 Vasile cel Mare

ξδ'. Ὁ ἐπίορκος ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινωνήτος ἔσται: δυσὶν ἔτεσι προσκλαίων, τρισὶν ἀκροώμενος, τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἐνιαυτὸν συνεστῶς μόνον, καὶ τότε τῆς κοινωνίας ἀξιούμενος.

64. Sperjurul va fi excomunicat zece ani, doi ani se va tângui, trei va asculta, patru se va prosterna, un an va sta doar împreună, și apoi va fi învrednicit de comuniune.

Concordanță: Can. 94 Trulan; 10, 28, 29, 82 Vasile

Canonul 65 Vasile cel Mare

ξε'. Ὁ γοητεῖαν ἢ φαρμακεῖαν ἐξαγορεύων τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἐξομολογήσεται, οὕτως οἰκονομουμένος, ὡς ὁ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἁμαρτήματι ἑαυτὸν ἐλέγξας.

65. Cel care își mărturisește păcatul vrăjitoriei sau al fermecătoriei va primi perioada de pocăință a ucigașului și i se va împărți precum unuia care s-a dovedit în acel păcat.

Concordanță: Can. 61 Trulan; 2 Anc.; 36 Laod.; 72, 83 Vasile; 3 Grig. Nyssa

Canonul 66 Vasile cel Mare

ξς'. Ὁ τυμβωρύχος ἐν δέκα ἔτεσιν ἀκοινωνήτος ἔσται, ἐν δυσὶ προσκλαίων, ἐν τρισὶν ἀκροώμενος, ἐν τέσσαρσιν ὑποπίπτων, ἐνιαυτὸν συνεστῶς, καὶ τότε δεχθησόμενος.

66. Jefuitorul de morminte va fi excomunicat zece ani, doi se va tângui, trei va asculta, patru se va prosterna, unul va sta împreună, iar apoi va fi primit.

Concordanță: Can. 7 Grig. Nyssa

Canonul 67 Vasile cel Mare

ξζ'. Η ἀδελφομιξία τὸν τοῦ φονέως χρόνον ἔξομολογήσεται.

67. Incestul dintre frați va primi ca penitență⁶² timpul pentruucidere.

Concordanță: Can. 75 Vasile

Canonul 68 Vasile cel Mare

ξη'. Ἡ τῆς ἀπειρημένης συγγενείας εἰς γάμον ἀνθρώπων σύστασις, εἰ φωραθεῖη, ὡς ἐν ἀμαρτήμασιν ἀνθρώπων γινομένη, τὰ τῶν μοιχῶν ἐπιτίμια δέξεται.

68. Unirea spre căsătorie a persoanelor de rudenie interzisă, dacă va fi descoperită că s-a făcut în păcatele oamenilor, va primi epitimia adulterilor.

Concordanță: Can. 54 Trulan; 20 Anc.; 58, 87 Vasile

Canonul 69 Vasile cel Mare

ξθ'. Αναγνώστης, εἰ τῇ ἑαυτοῦ μνηστῆ πρὸ τοῦ γάμου συναλλάξοιεν, ἐνιαυτὸν ἀργήσας, εἰς τὸ ἀναγινώσκειν δεχθήσεται, μένων ἀπρόκοπος, κλειψιγαμήσας δὲ ἄνευ μνηστείας, παυθήσεται τῆς ὑπηρεσίας. Τὸ αὐτὸ καὶ ὑπηρέτης.

69. Un citeț, dacă s-a împreunat cu logodnica lui înainte de căsătorie, după ce a fost oprit un an, va fi primit să citească, dar va rămâne neînaintat, iar dacă au avut relații nepermise fără logodnă, să înceteze din slujire. De asemenea și un slujitor bisericesc.

Concordanță: Can. 26 Ap.; 14 IV Ec.; 16 Trulan; 3, 4, 16, 25 Cart.

Canonul 70 Vasile cel Mare

ο'. Διάκονος ἐν χεῖλεσι μιανθεις καὶ μέχρι τούτου ἡμαρτηκέναι ὁμολογήσας, τῆς λειτουργίας ἐπισχεθήσεται, τοῦ δὲ μετέχειν τῶν ἁγιασμάτων μετὰ τῶν διακόνων ἀξιωθήσεται τὸ δὲ αὐτὸ καὶ πρεσβύτερος. Εἰ δέ τι πλέον τούτου φωραθεῖη τις ἡμαρτηκῶς, ἐν οἴῳ ἂν ἦ βαθμῶ, καθαιρήσεται.

70. Un diacon care și-a întinat buzele și care a mărturisit că a păcătuit până la acest grad, va fi oprit din liturghisire, dar va fi învrednicit să

⁶² Termenul „ἔξομολογέομαι” are mai multe înșelesuri, printre care: „a mărturisi, a fi în penitență publică, a fi penitent, a recunoaște” – G. LAMPE, *A Patristic Greek Lexicon*, p. 499.

fie părtaș Celor Sfinte împreună cu diaconii. De asemenea și un preot. Iar dacă va fi dovedit că a păcătuit mai mult decât atât, va fi caterisit în orice treaptă s-ar afla.

Concordanță: Can. 25 Ap.; 4, 21 Trulan; 27 Cart.; 3, 32, 44, 51 Vasile

Canonul 71 Vasile cel Mare

οα'. Ὁ συνεγνωκῶς ἐκάστῳ τῶν προειρημένων ἀμαρτημάτων καὶ μὴ ὁμολογήσας, ἀλλ' ἐλεγχθεὶς καὶ τοσοῦτου χρόνου, εἰς ὃν ὁ ἐργάτης τῶν κακῶν ἐπιτετίμηται, καὶ αὐτὸς ἔσται ἐν ἐπιτιμίῳ.

71. Cel care recunoaște oricare dintre păcatele menționate mai înainte, însă nu după ce a mărturisit, ci fiindcă a fost dovedit, acela va fi în epitimie pentru aceeași perioadă precum este pedepsit cel care a comis acele lucruri rele.

Concordanță: Can. 19 Ap.; 44 Trulan; 2 Neocez.; 78, 87 Vasile; 5 Teofil

Canonul 72 Vasile cel Mare

οβ'. Ὁ μάντεσιν ἑαυτὸν ἐπιδούς ἢ τισι τοιούτοις, τὸν χρόνον τῶν φονέων καὶ ἐπιτιμηθήσεται.

72. Cel care se dedă pe sine prezicătorilor sau unora ca aceștia va fi supus epitimiei pe perioada ucigașilor.

Concordanță: Can. 61 Trulan; 2 Anc.; 36 Laod.; 65, 83 Vasile; 3 Grig. Nyssa

Canonul 73 Vasile cel Mare

ογ'. Ὁ τὸν Χριστὸν ἀρνησάμενος καὶ παραβὰς τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον, ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ προσκλαίων οφείλει καὶ ἐξομολογεῖσθαι χρεωστεῖ, ἐν τῷ καιρῷ, ᾧ ἐκβαίνει τοῦ βίου, τῶν ἀγιασμάτων ἀξιούμενος, πίστει τῆς παρὰ Θεοῦ φιλανθρωπίας.

73. Cel care s-a lepădat de Hristos și a încălcat taina mântuirii se cuvine să se tânguiască în tot timpul vieții lui și este dator să se mărturisească în momentul în care părăsește această viață, fiind învrednicit pentru credința iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

Concordanță: Can. 62 Ap.; 11 I Ec.; 94 Trulan; 1 Anc.; 1 Petru; 3 Atan.; 45 Vasile; 2 Grig. Nyssa

Canonul 74 Vasile cel Mare

οδ'. Ἐὰν μέντοι ἕκαστος τῶν ἐν τοῖς προγεγραμμένοις ἀμαρτήμασι γενομένων σπουδαῖος γένηται ἐξομολογούμενος, ὁ πιστευθεὶς παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας λύειν καὶ δεσμεῖν,

εἰ φιλανθρωπότερος γένοιτο, τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐξομολογήσεως ὁρῶν τοῦ ἡμαρτηκότος, εἰς τὸ ἐλαττώσα τὸν χρόνον τῶν ἐπιτιμιῶν, οὐκ ἔσται καταγνώσεως ἄξιος, τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἱστορίας γνωριζούσης ἡμῖν, τοὺς μετὰ μείζονος πόνου ἐξομολογουμένους ταχέως τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν καταλαμβάνειν.

74. Dacă vreunul dintre cei care au fost în păcatele menționate mai înainte devine sânguitor și se mărturisește, atunci cel care a fost incredințat de către iubirea de oameni a lui Dumnezeu ca să lege și să dezlege, dacă ar deveni mai îngăduitor în diminuarea perioadei epitiimiilor, fiindcă a văzut profunzimea mărturisirii păcătoșului, nu va fi vrednic de judecare. Fiindcă relatarea din Scripturi ne face cunoscut că cei care se mărturisesc cu durere mai mare obțin repede iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Concordanță: Can. 12 I Ec.; 102 Trulan; 2, 5, 7 Anc.; 2, 3 Vasile; 4, 5, 7, 8 Grig. Nyssa

Canonul 75 Vasile cel Mare

οε'. Ὁ ἀδελφῆ ἰδίᾳ ἐκ πατρὸς ἢ ἐκ μητρὸς συμμianθεις εἰς οἶκον προσευχῆς μὴ ἐπιτραπέσθω παρεῖναι, ἕως ἂν ἀποστῆ τῆς παρανόμου καὶ ἀθεμίτου πράξεως. Μετὰ δὲ τὸ ἐλθεῖν εἰς συναίσθησιν τῆς φοβερᾶς ἁμαρτίας, τριετίαν προσκλαιέτω, τῇ θύρᾳ τῶν εὐκτηρίων οἴκων παρεστηκῶς καὶ δεόμενος τοῦ λαοῦ εἰσιόντος ἐπὶ τὴν προσευχὴν, ὥστε ἕκαστον μετὰ συμπαθείας ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκτενεῖς ποιεῖσθαι πρὸς Κύριον τὰς δεήσεις. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἄλλην τριετίαν εἰς ἀκρόασιν μόνην παραδεχθήτω, καὶ ἀκούων τῶν Γραφῶν καὶ τῆς διδασκαλίας ἐκβαλλέσθω καὶ μὴ καταξιούσθω προσευχῆς. Ἐπειτα, εἴπερ μετὰ δακρῶν ἐξεζήτησεν αὐτὴν καὶ προσέπεσε τῷ Κυρίῳ μετὰ συντριμμοῦ καρδίας καὶ ταπεινώσεως ἰσχυρᾶς, διδόσθω αὐτῷ ὑπόπτωσις ἐν ἄλλοις τρισὶν ἔτεσι. Καὶ οὕτως, ἐπειδὴν τοὺς καρποὺς τῆς μετανοίας ἀξίους ἐπιδείξῃται, τῷ δεκάτῳ ἔτει εἰς τὴν τῶν πιστῶν εὐχὴν δεχθήτω, χωρὶς προσφορᾶς, καὶ δύο ἔτη συστὰς εἰς τὴν εὐχὴν τοῖς πιστοῖς, οὕτω λοιπὸν καταξιούσθω τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνίας.

75. Celui care s-a întinat împreună cu propria soră din partea tatălui sau din partea mamei să nu-i fie permis să intre la locul de rugăciune până când nu ar părași această faptă nelegiuită și ilicită. Iar după ce a ajuns la conștientizarea înfricoșătorului păcat, să se tânguiască trei ani, stând la ușa locurilor de rugăciune și implorând poporul care

intră pentru rugăciune ca fiecare, din compasiune pentru el, să facă rugăciuni stăruitoare către Domnul. Iar după aceasta, să fie primit trei ani numai la ascultare și, ascultând Scripturile și învățătura, să fie scos și să nu fie învrednicit de rugăciune. Apoi, dacă a cerut aceasta cu lacrimi și a căzut înaintea Domnului cu zdrobirea inimii și cu smerenie puternică, i se va permite prosternarea între ceilalți timp de trei ani. Și astfel, dacă va arăta roade vrednice de pocăință, va fi primit în al zecelea an la rugăciunea credincioșilor, însă fără aducerea Sfintelor Daruri, și doi ani va sta împreună cu credincioșii, apoi va fi învrednicit astfel de comuniunea Celui Bun.

Concordanță: Can. 67 Vasile

Canonul 76 Vasile cel Mare

ος'. Ο αὐτὸς τύπος καὶ περὶ τῶν τὰς νύμφας ἑαυτῶν λαμβανόντων.

76. Aceași regulă este și pentru cei care iau pe cumnatele lor.

Concordanță: Can. 78 Vasile

Canonul 77 Vasile cel Mare

οζ'. Ο μέντοι καταλιμπάνων τὴν νομίμως αὐτῶ συναφθειῖσαν γυναικα καὶ ἑτέραν ἀγόμενος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἀπόφασιν, τῶ τῆς μοιχείας ὑπόκειται κρίματι. Κεκανόνισται γὰρ παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοὺς τοιούτους ἐνιαυτὸν προσκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, τῶ δὲ ἐβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιῶσθαι, ἐὰν μετὰ δακρῶν μετανοήσωσιν.

77. Iar cel care își părăsește soția care a fost unită în mod legal cu el și își ia alta este supus acuzației de adulter, conform hotărârii Domnului. Și a fost stabilit în mod canonic de către Părinții noștri ca unii ca aceștia să se tânguiască un an, doi să asculte, trei să se prosterneze, iar în al șaptelea an să stea împreună cu credincioșii și astfel să fie învredniciți de aducerea Sfintelor Daruri, dacă s-au pocăit cu lacrimi.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 9, 18, 21, 35, Vasile; 4 Grig. Nyssa; 15 Tim.

Canonul 78 Vasile cel Mare

οη'. Ο αὐτὸς κρατεῖτω τύπος καὶ ἐπὶ τῶν δύο ἀδελφὰς λαμβανόντων εἰς συνοικέσιον, εἰ καὶ κατὰ διαφόρους χρόνους.

78. Aceeaşi regulă să fie valabilă şi pentru cei care iau în căsătorie două surori, deşi în perioade diferite.

Concordanţă: Can. 19 Ap.; 44 Trulan; 2 Neoccez.; 23, 87 Vasile; 5 Teofil

Canonul 79 Vasile cel Mare

οθ'. Οί δὲ ταῖς μητριαῖς ἑαυτῶν ἐπιμαινόμενοι, τῷ αὐτῷ ὑπόκεινται κανόνι, ᾧ καὶ οἱ ταῖς ἑαυτῶν ἀδελφαῖς ἐπιμαινόμενοι.

79. Cei care se aprind de poftă împotriva mamelor lor vitrege sunt supuşi aceluiaşi canon sub care sunt supuşi şi cei care se aprind de poftă împotriva propriilor surori.

Concordanţă: Can. 75 Vasile

Canonul 80 Vasile cel Mare

π'. Τὴν πολυγαμίαν οἱ Πατέρες ἀπεσιώπησαν, ὡς κτηνώδη καὶ παντελῶς ἀλλοτριάν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων. Ἡμῖν δὲ παρίσταται πλεον τι πορνείας εἶναι τὸ ἀμάρτημα. Διὸ εὐλογον τοὺς τοιούτους ὑποβάλλεσθαι τοῖς κανόσι, δηλονότι ἐνιαυτὸν προσκλαύσαντας καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντας, οὕτω δεκτοὺς εἶναι.

80. Părinții au trecut sub tăcere poligamia, ca pe un lucru animalic și întru totul străin de neamul omenesc. Iar nouă ni se pare că este un păcat mai mare decât desfrânarea. De aceea, este logic ca unii ca aceștia să fie supuși canoanelor și după ce s-au tânguie un an și s-au prosternat trei ani, să fie evident astfel primiți.

Concordanță: Can. 3, 7 Neoccez.; 4, 24, 50 Vasile

Canonul 81 Vasile cel Mare

πα'. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῇ τῶν βαρβάρων καταδρομῇ παρέβησαν τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν, ὄρκους ἐθνικοὺς τελέσαντες καὶ ἀθεμίτων τινῶν γευσάμενοι τῶν ἐν τοῖς εἰδώλοις τοῖς μαγικοῖς προσενεχθέντων αὐτοῖς, οὗτοι κατὰ τοὺς ἤδη παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν ἐξενεχθέντας νόμους καὶ κανόνας οἰκονομείσθωσαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀνάγκην χαλεπὴν ἐκ βασάνων ὑπομείναντες καὶ μὴ φέροντες τοὺς πόνους καὶ ἐλκυσθέντες πρὸς τὴν ἄρνησιν, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἄδεκτοι ἔστωσαν καὶ ἐν δυσὶν ἀκροάσθωσαν καὶ ἐν τρισὶν ὑποπεσόντες, οὕτω δεκτοὶ γενέσθωσαν εἰς τὴν κοινωνίαν. Οἱ δὲ ἄνευ ἀνάγκης μεγάλης προδόντες τὴν εἰς Θεὸν πίστιν καὶ ἀψάμενοι τῆς τραπέζης τῶν δαιμονίων καὶ ὁμόσαντες ὄρκους ἑλληνικοῦς,

βαλλέσθωσαν μὲν ἐν τρισὶν ἔτεσι, καὶ ἐν δυσὶν ἀκροάσθωσαν, ἐν ὑποπτώσει δὲ εὐξάμενοι ἐν τρισὶν ἔτεσι, καὶ ἐν ἄλλοις τρισὶ συστάντες τοῖς πιστοῖς εἰς τὴν δέησιν, οὕτω δεκτοὶ ἔστωσαν τῆ τοῦ ἀγαθοῦ κοινωνία.

81. Fiindcă mulți, în timpul incursiunii barbarilor, au încălcat credința în Dumnezeu, fiindcă au împlinit jurăminte păgâne și au gustat din cele nelegiuite care le-au fost oferite în templele vrăjitoarești ale idolilor, aceștia să fie tratați conform legilor și canoanelor stabilite deja de către Părinții noștri. Căci cei care au îndurat o suferință puternică din cauza torturilor și nu au suportat durerile și au fost forțați spre lepădare să nu fie primiți trei ani și timp de doi ani să fie ascultători, trei ani să se prosterneze și astfel să fie primiți la comuniune. Iar dacă au trădat credința în Dumnezeu fără vreo suferință puternică și s-au atins de masa demonilor și au încheiat jurăminte păgâne, să fie scoși timp de trei ani, doi ani să fie ascultători, iar trei ani să se roage în prosternare și în alți trei ani să stea împreună cu credincioșii la rugăciune și astfel să fie primiți la comuniunea Celui Bun.

Concordanță: Can. 62 Ap.; 11 I Ec.; 94 Trulan; 1 Anc.; 1 Petru; 3 Atan.; 73 Vasile; 2 Grig. Nyssa

Canonul 82 Vasile cel Mare

πβ'. Καὶ περὶ τῶν ἐπιορκησάντων, εἰ μὲν ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης παρέβησαν τοὺς ὄρκους, κουφοτέροις ὑπόκεινται ἐπιτιμίοις, ὥστε μετὰ ἕξ ἔτη εἶναι αὐτοὺς δεκτοῦς. Εἰ δὲ ἄνευ ἀνάγκης προδόντες τὴν ἑαυτῶν πίστιν, ἐν δυσὶν ἔτεσι προσκλαύσαντες, καὶ ἐν δυσὶ ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν πέμπτῳ ἐν ὑποπτώσει εὐξάμενοι, καὶ ἐν δυσὶν ἄλλοις ἄνευ προσφορᾶς εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς προσευχῆς παραδεχθέντες, οὕτω τελευταῖον, ἀξιόλογον δηλαδὴ τὴν μετάνοιαν ἐπιδειξάμενοι, ἀποκατασταθήσονται εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ.

82. În privința celor care și-au încălcat jurământul, dacă și-au încălcat jurămintele din constrângere și violență sunt supuși unor epitimii mai ușoare, încât aceștia sunt primiți după șapte ani. Dar dacă au trădat credința lor fără vreo constrângere, după ce s-au tânguit doi ani, au ascultat doi ani și s-au rugat cinci ani în prosternare și după ce în alți doi ani au fost primiți la comuniunea rugăciunii fără aducerea Sfințelor Daruri, astfel, în final, arătând evident pocăință deosebită, vor fi repuși în comuniunea Trupului lui Hristos.

Concordanță: Can. 94 Trulan; 10, 28, 29, 64 Vasile

Canonul 83 Vasile cel Mare

πγ'. Οί καταμαντευόμενοι καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἔθνῶν ἔξακολουθοῦντες ἢ εἰσάγοντές τινες εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς ἔξαετίας· ἐνιαυτὸν προσκλαύσαντες, καὶ ἐνιαυτὸν ἀκροασάμενοι, καὶ ἐν τρισὶν ἔτεσιν ὑποπίπτοντες, καὶ ἐνιαυτὸν συστάντες τοῖς πιστοῖς, οὕτω δεχθῆτωσαν.

83. Cei care consultă prezicători și urmează obiceiurilor păgâne sau aduc în casele lor pe unii pentru descoperirea farmecelor și pentru purificare să cadă sub canonul de șapte ani. Și după ce un an s-au tânguit, un an au fost ascultători, trei ani s-au prosternat și un an au stat împreună cu credincioșii, să fie astfel primiți.

Concordanță: Can. 61 Trulan; 2 Anc.; 36 Laod.; 65, 72, Vasile; 3 Grig. Nyssa

Canonul 84 Vasile cel Mare

πδ'. Πάντα δὲ ταῦτα γράφομεν, ὥστε τοὺς καρποὺς δοκιμάζεσθαι τῆς μετανοίας· οὐ γὰρ πάντως τῷ χρόνῳ κρίνομεν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ τῆς μετανοίας παρέχομεν. Ἐὰν δὲ δυσάποσπαστως ἔχωσι τῶν ἰδίων ἔθῶν καὶ ταῖς ἡδοναῖς τῆς σαρκὸς μάλλον δουλεύειν ἐθέλωσιν ἢ τῷ Κυρίῳ, καὶ τὴν κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζωὴν μὴ παραδέχωνται, οὐδεὶς ἡμῖν κοινὸς πρὸς αὐτοὺς λόγος. Ἡμεῖς γὰρ ἐν λαῷ ἀπειθεῖ καὶ ἀντιλέγοντι δεδιδάγμεθα ἀκούειν ὅτι· Σῶζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν.

84. Însă scriem toate acestea ca să fie cercetate roadele pocăinței. Căci nu judecăm acestea întru totul după timp, ci ținem seama de felul pocăinței. Iar dacă este dificil să fie despărțiți de obiceiurile lor și doresc să slujească mai mult plăcerilor trupului decât Domnului și nu primesc viața conformă Evangheliei, atunci nu avem nimic în comun cu aceștia. Fiindcă față de poporul nesupus și împotrivor noi au fost învățați să auzim: „Scăpând, mântuiește-ți sufletul tău” (*Facerea 19, 17*).

Concordanță: Can. 12 I Ec.; 102 Trulan; 2, 5, 7 Anc.; 2, 3 Vasile; 4, 5, 7, 8 Grig. Nyssa

Canonul 85 Vasile cel Mare

πε'. Μὴ τοίνυν καταδεξώμεθα συναπόλλυσθαι τοῖς τοιοῦτοις, ἀλλὰ φοβηθέντες τὸ βαρὺ κρίμα καὶ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς ἀνταποδόσεως τοῦ Κυρίου πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες, μὴ θελήσωμεν ἀλλοτρίαις ἁμαρτίαις συναπόλλυσθαι. Εἰ γὰρ μὴ ἐπαίδευσεν ἡμᾶς

τὰ φοβερὰ τοῦ Κυρίου, μηδὲ αἱ τηλικαῦται πληγαὶ εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἤγαγον, ὅτι διὰ τὴν ἀνομίαν ἡμῶν ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς ὁ Κύριος καὶ παρέδωκεν εἰς χεῖρας βαρβάρων καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τοὺς πολεμίους ὁ λαὸς καὶ παρεδόθη τῇ διασπορᾷ, διότι ταῦτα ἐτόλμων οἱ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ περιφέροντες, εἰ μὴ ἔγνωσαν, μηδὲ συνῆκαν, ὅτι διὰ ταῦτα ἤλθεν ἐφ' ἡμᾶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ· τίς ἡμῖν κοινὸς πρὸς τούτους λόγος; Ἀλλὰ διαμαρτύρεσθαι αὐτοῖς καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ δημοσίᾳ καὶ ἰδίᾳ ὀφείλομεν, συνεπάγεσθαι δὲ αὐτῶν ταῖς πονηρίαις μὴ καταδεχόμεθα, προσευχόμενοι μάλιστα μὲν κερῶσαι αὐτοὺς καὶ ἐξελεῖσθαι τῆς παγίδος τοῦ πονηροῦ. Ἐὰν δὲ τοῦτο μὴ δυνηθῶμεν, σπουδάσωμεν τὰς γούν ἑαυτῶν ψυχὰς τῆς αἰωνίου κατακρίσεως περισώσασθαι.

85. Astfel, să nu acceptăm să pierim împreună cu unii ca aceștia, ci, temându-ne de judecata cea grea și având înaintea ochilor ziua cea înfricoșătoare a răsplătirii Domnului, să nu dorim să pierim împreună cu păcatele străine. Căci dacă lucrurile înfricoșătoare ale Domnului nu ne-au disciplinat și nici asemenea năpăstuiiri nu ne-au adus la pricepere, fiindcă ne-a părăsit Domnul din cauza nelegiuirii noastre și ne-a dat în mâinile barbarilor și poporul a fost luat prizonier la vrășmași și a fost dat risipirii, deoarece cei care poartă numele de creștin au îndrăznit asemenea lucruri, atunci, dacă nu au știut și nici nu au înțeles că din cauza aceasta a venit asupra noastră mânia lui Dumnezeu, ce înțelegere comună mai avem cu unii ca aceștia? Dar suntem datori să le aducem mărturie noaptea și ziua, în public și în privat, dar să nu acceptăm să fim duși împreună cu răutățile lor, rugându-ne mai mult ca să-i câștigăm și să-i scoatem din cursa celui rău. Iar dacă nu putem aceasta, să ne străduim să mântuim măcar sufletele noastre de osânda veșnică.

Concordanță: Can. 102 Trulan

Canonul 86 Vasile cel Mare

πς'. Τοῖς δὲ κομποῖς Ἐγκρατίταις πρὸς τὸ σεμνὸν αὐτῶν πρόβλημα, διὰ τί καὶ ἡμεῖς οὐχὶ πάντα ἐσθίομεν, ἐκεῖνο λεγέσθω, ὅτι καὶ τὰ περιττώματα ἡμῶν βδελυσσόμεθα. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀξίαν, λάχανα χόρτου ἡμῖν ἐστὶ τὰ κρέα, κατὰ δὲ τὴν τῶν συμφερόντων διάκρισιν, ὡς καὶ ἐν λαχάνοις τὸ βλαβερὸν τοῦ καταλλήλου χωρίζομεν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς κρέασι τοῦ χρησίμου τὸ βλαβερὸν διακρίνομεν. Ἐπεὶ λάχανόν ἐστι καὶ τὸ κώνειον, ὥσπερ

κρέας ἐστὶ καὶ τὸ γύπειον· ἀλλ' ὅμως, οὔτε ὑοσκύαμον φάγοι, ἂν τις νοῦν ἔχων, οὔτε κυνὸς ἄψαιτο, μὴ μεγάλης ἀνάγκης κατεπειγούσης· ὥστε ὁ φαγῶν οὐκ ἠνόμησε.

86. Iar encratișilor celor iscușiți, ca răspuns la mareața lor întrebare, de ce nici noi nu mâncăm orice, să li se spună că și noi ne scârbim de excrementele noastre. Căci după valoare, legumele sunt pentru noi carne, iar după deosebirea celor pe care le folosim, precum separăm între legume ceea ce este vătămător de ceea ce este corespunzător, astfel distingem și între cărnuri ceea ce este vătămător de ceea ce este folositor. Fiindcă și cucuta este legumă, precum este carne și cea de vultur, dar totuși cel care are minte nu ar mânca măselariță, nici nu s-ar atinge de carne de câine, dacă nu este constrâns de o mare nevoie. Însă cel care a mâncat nu a păcătuit.

Concordanță: Can. 1 Grig. Neocez.; 28 Vasile

*Epistola lui Vasile cel Mare către Diodor de Tars,
cu privire la cel care ia în căsătorie două surori*

Ἀφίκετο ἡμῖν γράμματα τὴν ἐπιγραφὴν ἔχοντα Διοδώρου, τὰ δὲ ἐφεξῆς ἄλλου τινὸς πρέποντα εἶναι μᾶλλον ἢ Διοδώρου. Δοκεῖ γὰρ μοί τις τῶν τεχνικῶν, τὸ σὸν πρόσωπον ὑποδύς, οὔτως ἑαυτὸν ἀξιόπιστον ἐθελῆσαι ποιῆσαι τοῖς ἀκροωμένοις· ὅς γε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, εἰ θεμιτὸν αὐτῷ πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, τῆς γυναικὸς τελευτησάσης, τὴν ἀδελφὴν, οὐκ ἔφριξε τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ καὶ πράως ἠνεγκε τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ ἀσελγὲς ἐπιθύμημα πάνυ γενναίως αὐτῷ καὶ ἀγωνιστικῶς συγκατέπραξεν. Εἰ μὲν οὖν παρῆν μοι τὸ γράμμα, αὐτὸ ἂν ἀπέστειλα, καὶ ἐξήρκεις σαυτῷ τε ἀμῦναι καὶ τῇ ἀληθείᾳ. Ἐπεὶ δὲ ὁ δεῖξας πάλιν ἀφείλετο καὶ ὥσπερ τι τρόπαιον καθ' ἡμῶν περιέφερον κεκωλυκότων τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἔγγραφον ἔχειν λέγων τὴν ἐξουσίαν, ἀπέστειλα νῦν σοι, ὥστε διπλῆ τῇ χειρὶ ἡμᾶς ἔλθειν ἐπὶ τὸν νόθον ἐκείνον λόγον καὶ μηδεμίαν αὐτῷ ἰσχὺν καταλιπεῖν, ἵνα μὴ ἔχη βλάπτειν ῥαδίως τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Ne-a sosit o scrisoare care poartă numele lui Diodor, dar în cuprins este potrivită unei alte persoane mai degrabă decât lui Diodor. Căci mi se pare că unul dintre cei îndemânatici, dându-se drept persoana ta, a dorit să se facă astfel vrednic de crezare în fața ascultătorilor. Căci acesta, când a fost întrebat de către cineva dacă este permis să

ia în căsătorie, după ce i-a murit soția, pe sora ei, nu s-a înfiorat de întrebare, ci a ascultat calm și a săvârșit împreună cu el dorința sa imorală în chip cu totul generos și îndrăzneț. Astfel, dacă mi-ar fi fost scrisoarea la îndemână, ți-aș fi trimis-o ca să-ți fie suficient să te aperi și pe tine, și adevărul. Dar fiindcă cel care mi-a arătat-o a luat-o înapoi și o purta de jur-împrejur ca pe un trofeu împotriva noastră, spunând că are permisiunea scrisă, deși noi am oprit aceasta de la început, îți scriu acum scrisoare ca să ne împotrivim din amândouă părțile aceluia document contrafăcut și să nu-i mai lăsăm nicio valabilitate, pentru ca cei care îl citesc să nu fie induși în eroare.

Canonul 87 Vasile cel Mare

πζ'. Πρῶτον μὲν οὖν, ὁ μέγιστος ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐστὶ, τὸ παρ' ἡμῖν ἔθος, ὃ ἔχομεν προβάλλειν, νόμου δύναμιν ἔχον, διὰ τὸ ὑφ' ἀγίων ἀνδρῶν τοὺς θεσμοὺς ἡμῖν παραδοθῆναι· τοῦτο δὲ τοιοῦτόν ἐστιν. Ἐάν τις, πάθει ἀκαθαρσίας ποτὲ κρατηθεῖς, ἐκπέση πρὸς δυοῖν ἀδελφῶν ἄθεσμον κοινωνίαν, μήτε γάμον ἠγεῖσθαι τοῦτο, μηθ' ὅλως εἰς ἐκκλησίας πλήρωμα παραδέχεσθαι πρότερον ἢ διαλύσαι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων· ὥστε, εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον εἰπεῖν ἦν, ἐξήρκει τὸ ἔθος πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ φυλακὴν. Ἐπεὶ δὲ ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας, ἐπιχειρήματι κιβδήλω κακὸν τοσοῦτον ἐπειράθη τῷ βίῳ ἐπαγαγεῖν, ἀνάγκη μηδὲ ἡμᾶς τῆς ἐκ τῶν λογισμῶν βοήθειας ὑφέσθαι, καίτοι γε ἐπὶ τῶν σφόδρα ἐναργῶν μεζῶν ἐστὶ τοῦ λόγου ἢ παρ' ἐκάστῳ πρόληψις. Γέγραπται, φησὶν, ἐν τῷ Λευιτικῷ· Γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῆ αὐτῆς οὐ λήψη ἀντίζηλον, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐπ' αὐτῇ, ἔτι ζώσης αὐτῆς. Δῆλον οὖν ἐκ τούτου εἶναι φησιν, ὅτι συγχωρεῖται λαμβάνειν τελευτησάσης. Πρὸς δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐρῶ ὅτι, ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ περιτομὴ καὶ σαββάτω καὶ ἀποχῇ βρωμάτων ὑποκεισόμεθα. Οὐ γὰρ δὴ, ἐὰν μὲν τι εὖρωμεν συντρέχον ἡμῶν ταῖς ἡδοναῖς, τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας τοῦ νόμου ἑαυτοὺς ὑποθήσομεν, ἐὰν δέ τι φανῇ βαρὺ τῶν νομίμων, τότε πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ ἐλευθερίαν ἀποδραμούμεθα. Ἡρωτήθημεν, εἰ γέγραπται λαμβάνειν γυναῖκα ἐπ' ἀδελφῆ. Εἶπομεν, ὅπερ ἀσφαλὲς ἡμῖν καὶ ἀληθές, ὅτι οὐ γέγραπται. Τὸ δὲ ἐκ τῆς ἀκολουθου ἐπιφορᾶς τὸ σιωπηθὲν συλλογίζεσθαι νομοθετοῦντός ἐστιν, οὐ τὰ τοῦ νόμου λέγοντος· ἐπεὶ οὕτω γε ἐξέσται τῷ βουλομένῳ κατατολμῆσαι καὶ ἔτι ζώσης τῆς γυναικὸς λαμβάνειν τὴν ἀδελφήν, τὸ γὰρ αὐτὸ

τοῦτο σόφισμα καὶ ἐπ' ἐκείνου ἀρμόζει. Γέγραπται γάρ, φησὶν· Οὐ λήψη ἀντίζηλον, ὡς τὴν γε ἔξω τοῦ ζήλου λαβεῖν οὐκ ἐκώλυσεν. Ὁ δὴ συνηγορῶν τῷ πάθει, ἀζηλότυπον εἶναι διοριεῖται τὸ ἦθος τῶν ἀδελφῶν. Ἀνηρημένης οὖν τῆς αἰτίας, δι' ἣν ἀπηγόρευσε τὴν ἀμφοτέρων συνοίκησιν, τί τό κωλύον ἔσται λαμβάνειν τὰς ἀδελφάς; Ἀλλ' οὐ γέγραπται ταῦτα, φήσομεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐκεῖνα ὠρισταί, ἢ δὲ ἔννοια τοῦ ἀκολουθούτου ὁμοίως ἀμφοτέροις τὴν ἄδειαν δίδωσιν. Ἔδει δὲ μικρὸν ἐπὶ τὰ κατόπιν τῆς νομοθεσίας ἐπαναδραμόντα, ἀπηλλάχθαι πραγμάτων. Ἔοικε γάρ οὐ πᾶν εἶδος ἀμαρτημάτων περιλαμβάνειν ὁ νομοθέτης, ἀλλ' ἰδίως ἀπαγορεύειν τὰ τῶν Αἰγυπτίων, ὅθεν ἀπῆρεν ὁ Ἰσραήλ, καὶ τὰ τῶν Χανααίων, πρὸς οὓς μεθίστατο. Ἐχει γάρ οὕτως ἡ λέξις· Κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς Αἰγύπτου, ἐν ἧ παρῳκήσατε ἐπ' αὐτῆς, οὐ ποιήσετε, καὶ τῶν τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς Χαναάν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάξω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε καὶ ἐν τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε. Ὅστε τοῦτο εἰκὸς πού το εἶδος τῆς ἀμαρτίας μὴ ἐμπολιτεύεσθαι τότε παρὰ τοῖς ἔθνεσι, διό, μὴδὲ τῆς ἐπ' αὐτῷ φυλακῆς προσδεθῆναι τὸν νομοθέτην, ἀλλ' ἀρκεσθῆναι τῷ ἀδιδάκτῳ ἔθει, πρὸς τὴν τοῦ μίσους διαβολήν. Πῶς οὖν, τό μείζον ἀπαγορεύσας, τό ἔλαττον ἐσιώπησεν; Ὅτι ἐδόκει πολλοὺς τῶν φιλοσάρκων, πρὸς τὸ ζώσαις ἀδελφαῖς συνοικεῖν, τὸ ὑπόδειγμα βλάπτειν τοῦ πατριάρχου. Ἡμᾶς δὲ τί χρῆ ποιεῖν; τὰ γεγραμμένα λέγειν ἢ τὰ σιωπηθέντα περιεργάζεσθαι; Αὐτίκα τὸ μὴ δεῖν μιᾷ ἑταίρῳ κεχρηῆσθαι πατέρα καὶ υἱόν, ἐν μὲν τοῖς νόμοις τούτοις οὐ γέγραπται, παρὰ δὲ τῷ Προφῆτῃ μεγίστης κατηγορίας ἠξίωται Υἱὸς γάρ, φησί, καὶ πατὴρ πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην εἰσεπορεύοντο. Πόσα δὲ εἶδη ἄλλα τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, τὸ μὲν τῶν δαιμόνων διδασκαλεῖον ἐξεύρην, ἢ δὲ θεία Γραφή ἀπεσιώπησε, τὸ σεμνὸν ἑαυτῆς ταῖς τῶν αἰσχροῶν ὀνομασίαις καταρρυπαίνειν οὐχ αἰρουμένη, ἀλλὰ γενικοῖς ὀνόμασι τὰς ἀκαθαρσίας διέβαλεν, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλός φησι· Πορνεία δὲ καὶ ἀκαθαρσία πᾶσα μὴδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἀγίοις, τῷ τῆς ἀκαθαρσίας ὀνόματι τὰς τε τῶν ἀρρένων ἀρρητοποιίας καὶ τὰς τῶν θηλειῶν περιλαμβάνων· ὥστε οὐ πάντως ἢ σιωπῆ ἄδειαν φέρει τοῖς φιληδόνοις. Ἐγὼ δὲ οὐδὲ σεσιωπηθῆναι τὸ μέρος τοῦτο φημί, ἀλλὰ καὶ πάνυ σφοδρῶς ἀπηγορευκεῖναι τὸν νομοθέτην, τὸ γάρ· Οὐκ εἰσελεύση πρὸς πάντα οἰκειὸν σαρκὸς σου ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην αὐτῶν, ἐμπερικτικόν ἐστι καὶ τούτου τοῦ εἶδους τῆς οἰκειότητος. Τί γάρ ἂν γένοιτο οἰκειότερον ἀνδρὶ τῆς ἑαυτοῦ

γυναικός, μάλλον ὁ τῆς ἑαυτοῦ σαρκός; Οὐ γὰρ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία, ὥστε διὰ τῆς γυναικός ἢ ἀδελφῆ πρὸς τὴν τοῦ ἀνδρὸς οἰκειότητα μεταβαίνει. Ὡς γὰρ μητέρα γυναικός οὐ λήψεται, οὐδὲ θυγατέρά τῆς γυναικός, διότι μὴδὲ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, μὴδὲ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, οὕτως οὐδ' ἀδελφὴν γυναικός, διότι μὴδὲ ἀδελφὴν ἑαυτοῦ. Καὶ τὸ ἀνάπαλιν, οὐδὲ τῇ γυναικὶ ἐξέσται τοῖς οἰκείοις τοῦ ἀνδρὸς συνοικεῖν, κοινὰ γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τῆς συγγενείας τὰ δίκαια. Ἐγὼ δὲ παντὶ τῷ περὶ γάμου βουλευομένῳ διαμαρτύρομαι, ὅτι παράγει τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου καὶ ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστίν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν. Ἐὰν δέ μοι παραναγινώσκη τό· Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καταγελῶ τοῦ τῶν νομοθεσιῶν τοὺς καιροὺς μὴ διακρίνοντος. Πορνείας παραμυθία ὁ δεύτερος γάμος, οὐχὶ ἐφόδιον εἰς ἀσέλγειαν. Εἰ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν, φησὶν, οὐχὶ δὲ καὶ γαμοῦντες παρανομεῖωσαν. Οἱ δέ, οὐδὲ πρὸς τὴν φύσιν ἀποβλέπουσιν, οἱ τὴν ψυχὴν λημώντες τῷ πάθει τῆς ἀτιμίας, πάλαι διακρίνασαν τὰς τοῦ γένους προσηγορίας. Ἐκ ποίας γὰρ συγγενείας τοὺς γεννηθέντας προσαγορεύσουσιν; Ἀδελφούς αὐτοὺς ἀλλήλων ἢ ἀνεψιούς προσεροῦσιν; ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς προσαρμόσει διὰ τὴν σύγχυσιν. Μὴ ποιήσης, ὦ ἄνθρωπε, τὴν θεῖαν μητριαν τῶν νηπίων, μὴδὲ τὴν ἐν μητρὸς τάξει περιθάλλειν ὀφείλουσαν, ταύτην ἐφοπλίσης ταῖς ἀμειλίκτοις ζηλοτυπίαις, μόνον γὰρ τὸ μῖσος τῶν μητριῶν καὶ μετὰ θάνατον ἐλαύνει τὴν ἔχθραν. Μάλλον δὲ οἱ μὲν ἄλλως πολέμιοι τοῖς τεθνηκόσι σπένδονται, αἱ δὲ μητριάι τοῦ μίσους μετὰ τὸν θάνατον ἄρχονται. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, εἴμεν νόμῳ τις ὀρμᾶται πρὸς τὸν γάμον, ἥνοικται πᾶσα ἡ οἰκουμένη, εἰ δὲ ἐμπαθὴς αὐτῷ ἢ σπουδῇ, διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἀποκλεισθήτω, ἵνα μάθῃ τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας. Πλείονά με λέγειν ὠρμημένον, τὸ μέτρον ἐπέχει τῆς ἐπιστολῆς. Εὐχομαι δὲ ἢ τὴν παραίνεσιν ἡμῶν ἰσχυροτέρα τοῦ πάθους ἀποδειχθῆναι ἢ μὴ ἐπιδημῆσαι τῇ ἡμετέρα τὸ ἄγος τοῦτο, ἀλλ' ἐν οἷς ἐτολήθη τόποις ἐναπομεῖναι.

87. Astfel, mai întâi, ceea ce este foarte important în privința unor asemenea chestiuni este obiceiu de la noi pe care avem să-l expunem ca argument, care are puterea unei legi, fiindcă legiuirile ne-au fost transmise de către bărbați sfinți. Iar acest obicei este în felul următor. Dacă cineva, fiind stăpânit cândva de patima necurăției, a căzut într-o

legătură nelegiuită cu două surori, acest lucru nu este considerat nici căsătorie și nici nu sunt primiți deloc în deplinătatea Bisericii, până când nu se despart unul de altul. Astfel, chiar dacă nu s-ar mai fi adăugat nimic altceva, obiceiul acesta era suficient pentru păzirea de rău. Dar fiindcă cel care a scris scrisoarea a încercat să introducă în viața noastră un rău așa de mare printr-o argumentare înșelătoare, este necesar ca nici noi să nu renunțăm la ajutorul raționamentelor, deși în privința cazurilor foarte evidente este mai bună convingerea anterioară decât rațiunea. Acesta spune că este scris în *Levitic*: „să nu iei de femeie pe cea care este geloasă pe sora ei ca să-i descoperi goliciunea, cât timp aceasta este încă în viață” (*Leviticul* 18, 18), iar din aceasta este evident, spune el, că este permis să o iei, dacă sora ei a murit. La aceasta, îi voi spune mai întâi că cele pe care le spune legea, le spune celor de sub lege (cf. *Romani* 3, 19), fiindcă altfel ne-am supune și noi tăierii împrejur, sabatului și abstenenței de la anumite mâncăruri. Căci altfel, dacă am găsi ceva potrivit plăcerilor noastre, nu ne vom pune pe noi înșine sub jugul robiei legii (cf. *Galateni* 5, 1), dar dacă ni se pare greu ceva din cele ale legii, atunci vom fugi spre libertatea în Hristos.

Am fost întrebați dacă este scris să iei de soție pe acea soră. Am spus ceea ce ni se pare sigur și adevărat: că nu este scris. Dar a conchide ceea ce nu a fost menționat din deducția subsecventă este de datorita legiuitorului, nu a celui care citește legea, fiindcă astfel ar fi permis celui care dorește să îndrăznească să ia pe sora ei și dacă soția lui este încă în viață, căci se potrivești același sofism și la cazul următor. Căci este scris, spune el, „să nu iei pe cea care este geloasă”, astfel nu s-a oprit să o iei pe cea care este în afara geloziei. Dar cel care este avocatul patimii declară că dispoziția surorilor nu este predispusă spre gelozie. Astfel, dacă este înlăturată cauza din pricina căreia a fost oprită conviețuirea amândurora, ce piedică există pentru a lua în căsătorie două surori? Dar vom preciza că acestea nu sunt scrise, dar nici acelea nu au fost stabilite, iar înțelesul deducției oferă, de asemenea, posibilitate amândurora. Însă trebuie să ne întoarcem puțin înapoi la legislație pentru a desluși problemele. Căci se observă că legiuitorul nu a inclus fiecare fel de păcate, ci le-a interzis în mod distinct pe cele ale egiptenilor, de unde a plecat Israel, și pe cele ale canaanenilor, la care s-au strămutat. Căci cuvântul conține următoarele: „să nu faceți conform datinilor pământului Egiptului, în care ați trăit, nici datinile pământului Canaanului, în care am să vă duc, să nu le practicați și

nici să umblați după legiurile lor” (*Leviticul* 18, 2). Astfel, este probabil ca acest fel de păcat să nu fi fost încetățenit atunci de către păgâni, de aceea legiuitorul nici nu a avut nevoie de păzirea față de acesta, ci s-a mulțumit cu obiceiul nedepins prin învățare pentru denunțarea urâciunii. Totuși, dacă l-a interzis pe cel mai mare, cum de l-a trecut sub tăcere pe cel mai mic? Deoarece considera că exemplul patriarhului⁶³ îi împiedica pe mulți dintre iubitorii de plăceri spre a conviețui cu două surori concomitent. Dar noi ce trebuie să facem? Să le citim pe cele scrise, sau să le iscodim cu sânguință pe cele trecute sub tăcere? De exemplu, în acele legi nu a fost scris faptul că un tată și un fiu nu trebuie să se folosească de aceeași concubină, dar a fost considerat de către Profet un lucru vrednic de condamnarea cea mai gravă, spunând că: „fiul și tatăl intră la aceeași desfrânată” (*Amos* 2, 7). Însă multe alte feluri de păcate necurate a născocit învățătura demonilor, dar Dumnezeuiasca Scriptură le-a trecut sub tăcere, fiindcă a ales să nu întineze cinstea ei prin denumirile rușinoase, dar le-a enunțat pe cele necurate cu denumiri generale, precum spune și apostolul Pavel: „iar desfrâu și orice necurăție nici să nu fie pomenite între voi, precum se cuvine sfinților” (*Efeseni* 5, 3), circumscriind sub numirea „necurăției” faptele rușinoase ale bărbaților și ale femeilor. Astfel, trecerea sub tăcere nu le oferă iubitorilor de plăcere vreo permisiune. Dar eu spun că această chestiune nu a fost trecută sub tăcere, ci și legiuitorul a interzis-o în chip foarte strict, deoarece în cuvântul: „nu vei intra la nicio rudă trupească ca să-i descoperi goliciunea” (*Leviticul* 18, 6) este inclus și felul acesta de rudenie. Căci cine ar fi o rudenie mai apropiată pentru bărbat decât propria soție sau, mai bine spus, propriul său trup? Căci nu mai sunt doi, ci un singur trup, încât datorită soției sora ei intră în înrudirea bărbatului. Căci după cum nu o va lua nici pe mama soției lui, nici pe fiica soției, fiindcă nu poate să o ia pe propria lui mamă, nici pe propria lui fiică, astfel nici pe sora soției, fiindcă nu poate să o ia pe propria lui soră. Și invers, nici soției nu îi este permis să conviețuiască cu rudele soțului, deoarece drepturile rudeniei sunt comune pentru ambele părți. Iar eu mărturisesc celui care cere sfat în privința căsătoriei că: „chipul acestei lumi trece” (*1 Corinteni* 7, 31) și „timpul este scurt, așa încât și cei ce au femei să fie ca și cum n-ar

⁶³ În acest canon, Sf. Vasile cel Mare se referă la exemplul patriarhului Iacov, din a cărui căsătorie cu două surori – Lia și Rahela – s-au născut doisprezece fii care vor forma și cele douăsprezece seminții (triburi) ale Israelului (*Facerea* 29; 30).

avea" (1 Corinteni 7, 29). Iar dacă cineva îmi citeşte pasajul: „creşteţi și vă înmulţiți" (Facerea 1, 28), râd de el, fiindcă nu face deosebire între perioadele legislațiilor. A doua căsătorie este o apărare împotriva desfrânării, dar nu un mijloc spre necumpătare. Se spune: „dacă nu se înfrânează, să se căsătorească" (1 Corinteni 7, 9), însă nu se spune ca cei căsătoriți să încalce legea. Dar cei cărora le-a fost întunecat sufletul de patima necinstirii nu iau în considerare nici măcar firea care a distins de demult denumirile neamului. Căci cu ce fel de rudenie îi vor desemna pe cei născuți? Se vor numi unii pe alții frați sau verișori? Căci li se vor potrivi amândouă datorită confuziei. Să nu o faci, omule, pe mătușă mama vitregă a copiilor și nu o înarma nici pe cea care este datoare să-i ocrotească în locul mamei cu gelozii neînduplecate, căci numai ura mamelor vitrege continuă vrăjmășia și după moarte. Dușmanii fac mai degrabă pace cu cei morți, dar mamele vitrege își încep ura după moarte. Iar rezumarea celor spuse este: dacă cineva se îndreaptă spre o căsătorie conform legii, toată lumea îi este deschisă, dar dacă râvna lui este supusă patimii, cu atât mai mult să fie oprit din această cauză, ca să învețe să-și păstreze vasul în sfințenie și cinste, iar nu în patima poftei (cf. 1 Tesaloniceni 4, 4-5). Lungimea epistolei mă oprește să spun mai multe lucruri. Dar mă rog ca sfatul nostru fie să se dovedească mai puternic decât păcatul, fie ca această nelegiuire să nu se încetățenească la noi, ci să rămână în locurile în care s-a îndrăznit.

Concordanță: Can. 19 Ap.; 44 Trulan; 2 Neocez.; 23, 78 Vasile; 5 Teofil

Canonul 88 Vasile cel Mare

πη'. Ἐνέτυχόν σου τοῖς γράμμασι μετὰ πάσης μακροθυμίας καὶ ἐθαύμασα, πῶς δυνάμενος ἡμῖν συντόμως καὶ εὐκόλως ἀπολογήσασθαι διὰ τῶν πραγμάτων, τοῖς μὲν κατηγορούμενοις ἐπιμένειν καταδέχη, λόγοις δὲ μακροῖς θεραπεύειν ἐπιχειρεῖς τὰ ἀνίατα. Οὐτε πρῶτοι, οὐτε μόνοι, ὦ Γρηγόριε, ἐνομοθετήσαμεν γυναῖκας ἀνδράσι μὴ συνοικεῖν, ἀλλ' ἀνάγνωθι τὸν κανόνα τὸν ἐξενεχθέντα παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν ἐν τῇ συνόδῳ Νικαίας, ὃς φανερῶς ἀπηγόρευσε συνεισάκτους μὴ εἶναι. Ἀγαμία δὲ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ σεμνόν, ἐν τῷ κεχωρισθαι τῆς μετὰ γυναικῶν διαγωγῆς ὡς ἐὰν ἐπαγγελλόμενός τις τῷ ὀνόματι, ἔργῳ τὰ τῶν ταῖς γυναιξὶ συνοικούντων ποιῆται, δηλός ἐστι τὸ μὲν τῆς παρθενίας σεμνόν ἐν τῇ προσηγορίᾳ διώκων, τοῦ δὲ καθ' ἡδονὴν ἀπρεποῦς μὴ ἀφιστάμενος. Τοσοῦτω οὖν μᾶλλον ἐχρῆν σε εὐκόλως εἶξαι ἡμῶν

τῇ ἀξιώσει, ὅσω περ λέγεις ἐλεύθερος εἶναι παντὸς σωματικοῦ πάθους. Οὐτε γὰρ τὸν ἐβδομηκονταετῆ γεγονότα πείθομαι ἐμπαθῶς γυναικί συνοικεῖν, οὔτε ὡς ἐπὶ γενομένη τινὶ ἀτόπῳ πράξει ὠρίσαμεν, ἃ καὶ ὠρίσαμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐδιδάχθημεν παρὰ τοῦ ἀποστόλου, μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον, οἶδαμεν δέ, ὅτι τὸ παρὰ τινων ὑγιῶς γινόμενον, ἄλλοις ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν ὑπάρξει, τούτου ἕνεκεν προσετάξαμεν, ἐπόμενοι τῇ διαταγῇ τῶν ἁγίων Πατέρων, χωρισθῆναί σε τοῦ γυναιίου. Τί οὖν ἐγκαλεῖς τῷ χωρεπισκόπῳ καὶ παλαιᾷς ἔχθρας μέμνησαι; Τί δὲ ἡμᾶς καταμέμφη, ὡς εὐκόλους ἀκοὰς ἔχοντας εἰς τὸ τὰς διαβολὰς προσίεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ σεαυτῷ, μὴ ἀνεχομένῳ ἀποστῆναι τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα συνηθείας; Ἐκβαλε τοίνυν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴκου σου καὶ κατάστησον αὐτὴν ἐν μοναστηρίῳ. Ἔστω ἐκεῖνη μετὰ παρθένων καὶ σὺ ὑπηρετοῦ ὑπὸ ἀνδρῶν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημηθῆται. Ἔως δ' ἂν ταῦτα ποιῆς, αἱ μυριάδες, ἅς περ σὺ γράφεις διὰ τῶν ἐπιστολῶν, οὐδὲν ὠφελήσουσί σε, ἀλλὰ τελευτήσεις ἀργῶν καὶ δώσεις τῷ Κυρίῳ λόγον περὶ τῆς σεαυτοῦ ἀργίας. Ἐὰν δὲ τολμήσης, μὴ διορθωσάμενος σεαυτὸν ἀντέχεσθαι τῆς ἱερωσύνης, ἀνάθεμα ἔση παντὶ τῷ λαῷ, καὶ οἱ δεχόμενοι σε, ἐκκλήροισι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν γενήσονται.

88. Am citit scrisorile tale cu toată răbdarea și m-am mirat cum tu, deși poți să ne aduci cuvânt de apărare în chip succint și foarte ușor prin fapte, accepți să stăruiești în cele în care ai fost acuzat, dar încerci să vindecii prin multe cuvinte ceea ce este incurabil. O, Grigorie, nu suntem noi primii, nici singurii care am legiferat ca femeile să nu conviețuiască cu bărbații, ci citește Canonul [3] promulgat de către Sfinții noștri Părinți în Sinodul de la Niceea care a interzis evident să existe femei conlocuitoare. Dar celibatul are cinstea sa prin faptul că s-a separat de relația cu femeile. Căci dacă cineva îl proclamă doar cu numele, iar cu fapta le-ar face pe cele ale celor care conviețuiesc cu femeii, este evident că urmărește cinstea fecioriei doar cu numele, fără a se îndepărta de la indecența caracteristică plăcerii. Astfel, cu atât mai mult trebuia să te supui cerinței noastre, cu cât afirmi că ești liber de orice patimă trupească. Căci nici nu cred că un bărbat de șaptezeci de ani conviețuiește pătimăș cu o femeie și nici nu le-am stabilit pe cele pe care noi le-am stabilit ca și pentru o faptă comisă nepotrivit, ci fiindcă am fost învățați de către Apostol să nu ne punem fratelui poticnire

sau sminteală (cf. *Romani* 14, 13), dar știm că ceea ce este făcut la unii este fără cusur, dar pentru alții devine prilej spre păcat. Din această cauză am poruncit, urmând dispoziției Sfinților Părinți, să te desparti de femeie. De ce acuzi pe horepiscop și aduci aminte de o veche dușmănie? Dar de ce ne învinuiești pe noi că am avea auzurile pregătite pentru acceptarea calomniilor, și nu pe tine însuși, care nu suporti să te desparti de conviețuirea cu acea femeie? Prin urmare, alung-o pe aceea din casa ta și așaz-o într-o mănăstire, să fie împreună cu fecioarele, iar tu să fi slujit de către bărbați, ca să nu fie hulit numele lui Dumnezeu printre voi (cf. *Romani* 2, 24). Iar până nu vei face acestea, miile de cuvinte pe care le scrii prin scrisori nu îți vor fi de folos cu nimic, ci vei muri în zadar și vei da socoteală Domnului pentru zădărnicia ta. Iar dacă vei îndrăzni să păstrezi preoția fără să te îndrepti pe tine însuși, vei fi anatema pentru întregul popor și cei care te primesc vor fi excluși din Biserica întregă.

Concordanță: *Can. 3 I Ec.*; *5 Trulan;* 18, 22 *VII Ec.*; 19 *Anc.*; 38 *Cart.*

Canonul 89 Vasile cel Mare

πθ'. Πάνυ με λυπεῖ, ὅτι ἐπιλελοίπασι λοιπὸν οἱ τῶν Πατέρων κανόνες καὶ πᾶσα ἀκριβεία τῶν ἐκκλησιῶν ἀπελήλαται. Καὶ φοβοῦμαι μὴ, κατὰ μικρὸν τῆς ἀδιαφορίας ταύτης ὁδῶ προιοῦσης, εἰς παντελῆ σύγχυσιν ἔλθῃ τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα. Τοὺς ὑπηρετοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἢ πάλαι ταῖς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις ἐμπολιτευομένη συνήθεια, μετὰ πάσης ἀκριβείας δοκιμάζουσα παρεδέχετο καὶ ἐπολυπραγμονεῖτο πᾶσα αὐτῶν ἢ ἀναστροφή, εἰ μὴ λοῖδοροὶ εἰσιν, εἰ μὴ μέθυσοι, εἰ μὴ πρόχειροι πρὸς τὰς μάζας, εἰ παιδαγωγοῦσιν ἑαυτῶν τὴν νεότητα, ὥστε κατορθοῦν δύνασθαι τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον. Καὶ τοῦτο ἐξήταζον μὲν πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι, οἱ συνοικοῦντες αὐτοῖς, ἐπανέφερον δὲ τοῖς χωρεπισκόποις, οἱ τὰς παρὰ τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξάμενοι ψήφους καὶ ὑπομνήσαντες τὸν ἐπίσκοπον, οὕτως ἐνηρίθμουν τὸν ὑπῆρέτην τῷ τάγματι τῶν ἱερατικῶν. Νῦν δέ, πρῶτον μὲν ἡμᾶς παρῳσάμενοι καὶ μὴ δὲ ἐπαναφέρειν ἡμῖν καταδεχόμενοι, εἰς ἑαυτοὺς τὴν ὅλην περιεστήσατε αὐθεντίαν. Ἐπειτα καὶ καταρραθυμοῦντες τοῦ πράγματος, πρεσβυτέροις καὶ διακόνους ἐπετρέψατε, οὓς ἂν ἐθέλωσιν ἀπὸ ἀνεξετάστου βίου κατὰ προσπάθειαν, ἢ τὴν ἀπὸ συγγενείας ἢ τὴν ἐξ ἄλλης τινὸς φιλίας, ἐπεισάγειν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀναξίους. Διὸ πολλοὶ μὲν

ὕπηρεται ἀριθμοῦνται καθ' ἑκάστην κώμην, ἄξιος δὲ λειτουργίας θυσιαστηρίου οὐδεὶς, ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ μαρτυρεῖτε, ἀποροῦντες ἀνδρῶν ἐν ταῖς ψηφοφορίαις. Ἐπεὶ οὖν ὁρῶ τὸ πρᾶγμα λοιπὸν εἰς ἀνήκεστον προῖόν, μάλιστα νῦν τῶν πλείστων, φόβῳ τῆς στρατολογίας, εἰσποιοῦντων ἑαυτοὺς τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἀναγκαίως ἦλθον εἰς τὸ ἀνανεώσασθαι τοὺς τῶν Πατέρων κανόνας καὶ ἐπιστέλλω ὑμῖν ἀποστεῖλαί μοι τὴν ἀναγραφὴν ἑκάστης κώμης τῶν ὑπηρετούντων καὶ ὑπὸ τίνος εἰσῆκται ἕκαστος, καὶ ἐν ποίῳ βίῳ ἐστίν. Ἐχετε δὲ καὶ αὐτοὶ παρ' ἑαυτοῖς τὴν ἀναγραφὴν, ὥστε συγκρίνεσθαι τοῖς παρ' ἡμῖν ἀποκειμένοις γράμμασι τὰ ὑμέτερα καὶ μηδενὶ ἐξεῖναι ἑαυτὸν, ὅτε βούλεται, παρεγγράφειν. Οὕτω μέντοι μετὰ τὴν πρώτην ἐπινέμησιν, εἴ τινες ὑπὸ πρεσβυτέρου εἰσῆχθησαν, ἐπὶ τοὺς λαϊκοὺς ἀπορριφθῶσιν, ἄνωθεν δὲ γένηται αὐτῶν παρ' ὑμῶν ἐξέτασις, κὰν μὲν ἄξιοι ᾧσι, τῇ ὑμέτερα Ψήφῳ παραδεχθῆτωσαν, ἐπεὶ καθαρῖσατε τὴν Ἐκκλησίαν, τοὺς ἀναξίους αὐτῆς ἀπελαύνοντες. Καὶ τοῦ λοιποῦ, ἐξετάζετε μὲν τοὺς ἀξίους καὶ παραδέχεσθε, μὴ ἀριθμεῖτε δὲ πρὶν εἰς ἡμᾶς ἐπανενεγκεῖν ἢ γινώσκετε, ὅτι λαϊκὸς ἔσται ὁ ἄνευ ἡμετέρας γνώμης εἰς ὑπηρεσίαν παραδεχθεῖς.

89. Mă întristează foarte mult faptul că în ultimul timp canoanele Părinților au fost neglijate și toată acrivia bisericilor a fost alungată. Și, dacă această indiferență înaintează puțin câte puțin, mă tem să nu se îndrepte chestiunile Bisericii spre o confuzie totală. Obiceiul încetățenit din vechime pentru Bisericile lui Dumnezeu îi primea pe slujitorii Bisericii, după ce îi cerceta cu toată acrivia și era analizată toată conduita lor, dacă nu sunt ocărători sau bețivi, sau dedați spre conflicte, dacă au învățat în tinerețea lor încât să poată să împlinească sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul (cf. *Evrei* 12, 14). Preoții și diaconii care trăiau cu ei examinau acest lucru, însă îl raportau horepiscopilor care primeau deciziile de la cei care mărturiseau în chip adevărat și îi aduceau episcopului la cunoștință și astfel slujitorul era numărat în tagma sacerdotilor. Dar acum, după ce ne-ați înlăturat mai întâi pe noi și nici nu ați mai acceptat să ne înștiințați, v-ați circumscris vouă înșivă toată autoritatea. Apoi, fiind neglijenți față de această chestiune, ați permis preoților și diaconilor să introducă în Biserică, din atașament personal, persoane nevrednice, pe care ei le-ar dori, fără o viață bine examinată, fie datorită rudeniei, fie dintr-o altă prietenie.

De aceea se numără mulți slujitori în fiecare sat, dar niciunul nu este vrednic de slujirea altarului, după cum mărturisiți și voi înșivă, fiindcă sunteți în lipsă de bărbați la alegeri. Astfel, fiindcă observ că această chestiune se va îndrepta spre o situație iremediabilă, deoarece acum foarte mulți intră în slujire de frica recrutării în armată, s-a ajuns în chip necesar la reînnoirea canoanelor Părinților și vă scriu ca să-mi trimiteti lista slujitorilor din fiecare sat și de către cine a fost introdus și ce fel de viață are. Dar să păstrați și voi înșivă lista la voi, încât ale voastre să fie comparate cu scrisorile păstrate de către noi și să nu fie posibil nimănui să se înscrie pe sine însuși când dorește. Astfel, dacă unii au fost introduși de către preoți după primul *Indicton*, să fie trecuți între laici, însă să fie făcută cercetarea lor de către voi, iar dacă ar fi vrednici, să fie primiți prin decizia voastră, încât să curățați Biserica, alungându-i pe cei nevrednici din ea. Și apoi cercetați pe cei vrednici și să-i primiți, dar să nu îi numărați în cler înainte de a ne înștiința. Să știți că cel care a fost primit spre slujire fără voința noastră va fi doar laic.

Concordanță: Can. 13 Anc.; 14 Neocez.; 8, 10 Ant.; 57 Laod.; 6 Sard.

Canonul 90 Vasile cel Mare

κ'. Τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον, περὶ οὗ γράφω, διατί μὲν ὅλως ὑπωπτεύθη καὶ ἐλαλήθη, ὀδύνης ἐπλήρωσέ μου τὴν ψυχὴν, τέως δὲ ἐφάνη μοι ἄπιστον. Τό οὖν περὶ αὐτοῦ γράμμα, ὃ μὲν συνεγνωκῶς ἑαυτῶ, δεξάσθω ὡς ἴαμα, ὃ δὲ μὴ συνεγνωκῶς, ὡς προφυλακτήριον, ὃ δὲ ἀδιάφορος, ὅπερ ἀπέυχομαι ἐφ' ὑμῖν εὐρεθῆναι, ὡς διαμαρτυρίαν. Τί δὲ ἐστὶν ὃ λέγω; Φασὶ τινὰς ὑμῶν παρὰ τῶν χειροτονουμένων λαμβάνειν χρήματα, ἐπισκιάζειν δὲ ὀνόματι εὐσεβείας τοῦτο δὲ χεῖρον ἐστίν. Ἐὰν γὰρ τις τὸ κακὸν ἐν προσχήματι ἀγαθοῦ ποιῆ, διπλασίονος τιμωρίας ἐστὶν ἄξιος, διότι αὐτό τε τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἐργάζεται καὶ κέχρηται εἰς τὸ τελέσαι τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἂν εἴποι τις, τῷ καλῷ συνεργῷ. Ταῦτα, λοιπὸν οὗτος ἔχει, τοῦ μὴ γινέσθω, ἀλλὰ διορθωθῆτω, ἐπεὶ ἀνάγκη λέγειν πρὸς τὸν δεχόμενον τὸ ἀργύριον, ὅπερ ἐρῶέθη παρὰ τῶν ἀποστόλων πρὸς τὸν θέλοντα δοῦναι, ἵνα Πνεῦματος ἁγίου μέτουσίαν ὠνήσῃται. Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν. Κουφότερος γὰρ ὁ δι' ἀπειρίαν ὠνήσασθαι θέλων ἢ ὁ πιπράσκων τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεάν· πρῶσις γὰρ ἐγένετο καὶ ὁ σὺ δωρεάν ἔλαβες, ἐὰν πωλῆς, ὡσανεὶ πεπραμένος τῷ Σατανᾷ, ἀφαιρεθῆσθαι τοῦ χαρίσματος, κατηλείαν γὰρ ἐπεισάγεις τοῖς πνευματικοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔνθα πεπιστεύμεθα σῶμα καὶ

αἷμα Χριστοῦ. Ταῦτα οὕτω γίνεσθαι οὐ χρή, ὁ δὲ ἐστὶ τὸ τέχνασμα λέγω. Νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν τῷ μὴ ἅμα λαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν· λαβεῖν δὲ ἐστὶν, ὅτεδῆποτε τὸ λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν, ταύτην τὴν πρόσοδον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν, ἀπόθεσθε καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύναντες τοιοῦτοις λήμμασιν ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν ἅγια μυστήρια. Σύγγνωτε δέ μοι, ὅτι πρῶτον μὲν ὡς ἀπιστήσας, εἶτα δὲ ὡς πεισθεὶς ἀπειλῶ. Εἴ τις μετὰ ταύτην μου τὴν ἐπιστολὴν πράξειε τι τοιοῦτον, τῶν μὲν ἐνταῦθα θυσιαστηρίων ἀναχωρήσει, ζητήσει δὲ ἔνθα τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν ἀγοράζων μεταπωλεῖν δύναται. Ἡμεῖς γὰρ καὶ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν. Ἐν δὲ προσθεὶς παύσομαι. Διὰ φυλαργυρίαν γίνεται ταῦτα, ἡ δὲ φιλαργυρία καὶ ρίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶ καὶ ὀνομάζεται εἰδωλολατρία. Μὴ οὖν τοῦ Χριστοῦ προτιμήσητε τὰ εἰδωλα διὰ μικρὸν ἀργύριον, μηδὲ πάλιν τὸν Ἰούδαν μιμησησθε, λήμματι προδιδόντες δευτέρου τὸν ἅπαξ ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα· ἐπεὶ καὶ τὰ χωρία καὶ αἱ χεῖρες τῶν τοῦς καρποὺς τούτους δεχομένων, ἀκελδαμὰ κληθήσονται.

90. Deplasarea chestiunii despre care scriu, care a fost în mod general suspectată și discutată, mi-a umplut sufletul de durere, dar mi se pare totuși până acum de necrezut. Astfel, cel care este conștient de greșeală să primească scrisoarea privitoare la această chestiune ca pe un medicament, iar cel care este fără greșeală, ca pe o prevenție, iar cel indiferent, ceea ce sper că nu se găsește pe la voi, ca pe o pledoarie. Despre ce este vorba? Se spune că unii dintre voi iau bani de la cei care sunt hirotoniți, iar acest lucru este ascuns sub pretextul evlaviei, ceea ce este mai rău. Căci, dacă cineva face răul sub aparența binelui, este vrednic de pedeapsă îndoită, fiindcă el înfăptuiește ceea ce nu este bun și se folosește și de ajutorul binelui, după cum ar spune cineva, spre a îndeplini păcatul. Dacă acestea sunt așa, atunci să nu se mai întâmple pe viitor, ci să fie corectate, fiindcă este necesar să se spună celui ce primește bani ceea ce a fost spus de către apostoli celui ce voia să dea bani ca să cumpere comuniunea Duhului Sfânt: „Bani tăi să fie cu tine spre pierzare!” (*Faptele Apostolilor* 8, 20). Căci cel ce dorește să cumpere din ignoranță este mai puțin vinovat decât cel care vinde darul lui Dumnezeu. Căci a devenit o vânzare și tu, dacă vinzi ceea ce ai luat ca dar, vei fi lipsit de har precum unul care s-a vândut Satanei, fiindcă introduci negustoria între cele duhovnicești

și în Biserică, unde ne-au fost încredințate Trupul și Sângele lui Hristos. Acestea nu trebuie să fie făcute așa. Dar să precizez care este subterfugiul. Ei socotesc că nu păcătuiesc, dacă nu iau atunci, ci după ce se primește hirotonia. Dar a lua înseamnă a lua, indiferent când. De aceea, vă rog evitați acest venit, sau intrare în gheenă, și să nu vă faceți pe voi înșivă nevrednici de săvârșirea Sfințelor Taine, pângărindu-vă mâinile cu asemenea câștiguri. Însă iertați-mă că ameninț ca unul care inițial nu a crezut, dar după aceea ca unul care a fost convins. Dacă cineva, după această scrisoare a mea, va face ceva de asemenea fel, se va îndepărta de la altarele de aici și va căuta acolo unde ar putea să cumpere și să vândă darul lui Dumnezeu. Fiindcă noi și Bisericile lui Dumnezeu nu avem un asemenea obicei. După ce mai adaug încă un lucru, voi încheia. Acestea sunt făcute din pricina iubirii de arginți, iar iubirea de arginți este rădăcina tuturor relelor (cf. 1 Timotei 6, 10) și este considerată idolatrie (cf. Coloseni 3, 5). Astfel, să nu-i cinstiți pe idoli mai mult decât pe Hristos din cauza câtorva bani, nici să-l imitați din nou pe Iuda, vânzându-L pentru un câștig a doua oară pe Cel care a fost răstignit o dată pentru noi, fiindcă și locurile, și mâinile celor care primesc aceste roade vor fi numite *Acheldama*, Țarina sângelui (cf. Matei 27, 5; Faptele Apostolilor 1, 19).

Concordanță: Can. 29 Ap.; 2 IV Ec.; 22, 23 Trulan; 4, 5, 19 VII Ec.; 12, 13 Laod.; Ghenadie, Tarasie

Canonul 91 Vasile cel Mare

κα'. Τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς εγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα. Ἄπερ ἀμφοτέρω τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν καὶ τούτοις οὐδεὶς ἀντερεῖ, ὅστις γε κἂν κατὰ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπειράται. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσῃμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἑθῶν, ὡς μὴ μεγάλην ἔχοντα τὴν δύναμιν, παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καίρια ζημιοῦντες τὸ Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δὲ εἰς ὄνομα ψιλὸν περιϊστῶντες τὸ κήρυγμα. Οἶον, ἵνα τοῦ πρώτου καὶ κοινοτάτου πρώτου μνησθῶ, τῷ τύπῳ τοῦ Σταυροῦ τοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἠλπικότες κατασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γραμματος διδάξας; Τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχὴν, ποῖον ἡμᾶς ἐδίδαξεν γράμμα; Τὰ τῆς Ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας, τίς

τῶν ἀγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; Οὐ γὰρ δὴ τούτοις ἀρκοῦμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον τὴν ἰσχύν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. Εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; Οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης ὡς μυστικῆς παραδόσεως; Τίς δέ; αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρίσιν, τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; Τὸ δὲ τρίς βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν; Ἀλλὰ καὶ ὅσα περὶ τὸ Βάπτισμα, ἀποτάσσεσθαι τῷ Σατανᾷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, ἐκ ποίας ἐστὶ Γραφῆς; Οὐκ ἐκ τῆς ἀδημοσιεύτου ταύτης καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμονήτῳ καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν, καλῶς ἐκεῖνο δεδιδαγμένοι, τῶν μυστηρίων τὸ σεμνὸν σιωπῇ διασώζεσθαι; Ἄ γὰρ οὐδὲ ἐποπτεύειν ἔξεστι τοῖς ἀμυήτοις, τούτων πῶς ἂν ἦν εἰκὸς τὴν διδασκαλίαν θριαμβεῖειν ἐν γράμμασι; (καὶ μεθ' ἕτερα). Οὗτος ὁ λόγος τῆς τῶν ἀγράφων παραδόσεως, ὡς μὴ καταμελετηθεῖσαν τῶν δογμάτων τὴν γνῶσιν, εὐκαταφρόνητον τοῖς πολλοῖς γενέσθαι διὰ συνήθειαν. Ἄλλο γὰρ δόγμα καὶ ἄλλο κήρυγμα. Τὰ μὲν γὰρ δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται. Σιωπῆς δὲ εἶδος καὶ ἡ ἀσάφεια, ἣ κέχρηται ἡ Γραφή, δυσθεώρητον κατασκευάζουσα τῶν δογμάτων τὸν νοῦν, πρὸς τὸ τῶν ἐντυγχανόντων λυσιτελές. Τούτου χάριν πάντες μὲν ὀρώμεν κατ' ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν προσευχῶν, ὀλίγοι δὲ ἴσμεν, ὅτι τὴν ἀρχαίαν ἐπιζητοῦμεν πατρίδα τὸν παράδεισον, ὃν ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολὰς. Καὶ ὀρθοὶ μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλοντες, ἐν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως ἑαυτοὺς ὑπομιμνήσκομεν, ἀλλ' ὅτι δοκεῖ πῶς τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκῶν. Διὸ καὶ ἀρχὴ οὐσα ἡμερῶν, οὐχὶ πρώτη παρὰ Μωϋσέως, ἀλλὰ μία ὀνόμασαι· Ἐγένετο γάρ, φησὶν, ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωὶ ἡμέρα μία, ὡς τῆς αὐτῆς ἀνακυκλουμένης πολλάκις. Καὶ μία τοῖνυν ἡ αὐτή, καὶ ὀγδόη, τὴν μίαν ὄντως ἐκείνην καὶ ἀληθινὴν ὀγδόην, ἧς καὶ ὁ Ψαλμῶδός ἐν τισὶν ἐπιγραφαῖς τῶν ψαλμῶν ἐπεμνήσθη, δι' ἑαυτῆς ἐμφανίζουσα τὴν μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον κατάστασιν, τὴν ἄπαυστον ἡμέραν, τὴν ἀνέσπερον, τὴν ἀδιάδοχον, τὸν ἄληκτον

ἐκεῖνον καὶ ἀγήρω αἰῶνα. Ἀναγκαίως οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἡ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς τῶν πρὸς τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφοδίων μὴ ἀμελῶμεν. Καὶ πᾶσα δὲ ἡ Πεντηκοστὴ τῆς ἐν τῷ αἰῶνι προσδοκωμένης ἀναστάσεως ἐστὶν ὑπόμνημα, ἡ γὰρ μία ἐκείνη καὶ πρώτη ἡμέρα, ἐπτάκις ἐπταπλασιασθεῖσα, τὰς ἐπτά τῆς ἱερᾶς Πεντηκοστῆς ἐβδομάδας ἀποτελεῖ. Ἐκ πρώτης γὰρ ἀρχομένη, εἰς τὴν αὐτὴν καταλήγει, δι' ὁμοίων τῶν ἐν τῷ μέσῳ ἐξελιττομένη πεντηκοντάκις. Διὸ καὶ αἰῶνα μιμεῖται τῇ ὁμοιότητι, ὥσπερ ἐν κυκλικῇ κινήσει ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχομένη σημείων καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καταλήγουσα· ἐν ἣ τὸ ὄρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾶν οἱ θεσομοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἑναργοῦς ὑπομνήσεως οἰονεῖ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ καθ' ἑκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατερῴημεν καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν. Ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα τὰ ἄγραφα τῆς Ἐκκλησίας μυστήρια διηγούμενον. Ἐὼ τ' ἄλλα, αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, πιστεύειν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, ἐκ ποίων γραμμάτων ἔχομεν; Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς τοῦ Βαπτίσματος παραδόσεως, κατὰ τὸ τῆς εὐσεβείας ἀκόλουθον, ὡς βαπτιζόμεθα, οὕτω καὶ πιστεύειν ὀφείλοντες, ὁμοίαν τῷ Βαπτίσματι τὴν ὁμολογίαν κατατιθέμεθα, συγχωρησάτωσαν ἡμῖν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας, ὁμοίαν τῇ πίστει τὴν δόξαν ἀποδιδόναι. Εἰ δὲ τὸν τρόπον τῆς δοξολογίας ὡς ἄγραφον παραιτοῦνται, δότωσαν ἡμῖν τῆς τε κατὰ τὴν πίστιν ὁμολογίας καὶ τῶν λοιπῶν, ὧν ἀπηριθμησάμεθα, ἐγγράφους τὰς ἀποδείξεις. Εἶτα τοσοῦτων ὄντων ἀγράφων καὶ τοσαύτην ἐχόντων ἰσχὺν εἰς τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, μίαν λέξιν ἡμῖν ἐκ Πατέρων εἰς ἡμᾶς ἐλθοῦσαν οὐ συγχωρήσουσιν, ἦν ἡμεῖς ἐκ τῆς ἀνεπιτηδέυτου συνηθείας τοῖς ἀδιαστρόφοις τῶν ἐκκλησιῶν ἑναπομείνασαν εὔρομεν, οὐ μικρὸν τὸν λόγον ἔχουσαν, οὐδὲ βραχεῖαν συντέλειαν εἰς τὴν τοῦ μυστηρίου δύναμιν εἰσφερομένην;

91. Dintre dogmele și propovăduirile păstrate în Biserică, pe unele le avem din învățătura scrisă, iar pe altele le-am primit din tradiția Apostolilor, transmisă în taină. Ambele au aceeași tărie pentru dreapta-credință și nicio persoană, care ar fi totuși cât de

puțin experimentată cu legiuirile bisericești, nu ar contrazice acestea. Căci dacă am încerca să le respingem pe cele nescrise ale obiceiurilor ca pe unele care nu au o putere mare, am greși în lucrurile esențiale și am păgubi Evanghelia, circumscriind propovăduirea doar cu numele. De exemplu, ca să amintesc mai întâi un lucru de căpătâi și cel mai comun, cine i-a învățat printr-o epistolă pe cei care au nădăjduit în numele Domnului nostru Iisus Hristos să se însemneze cu semnul Crucii? Ce epistolă ne-a învățat să ne întoarcem spre răsărit la rugăciune? Cine dintre sfinți ne-a lăsat în scris cuvintele epiclezei la aducerea pâinii Euharistiei și a potirului binecuvântării? Căci nu sunt suficiente acelea dintre cele pe care le-a menționat apostolul sau Evanghelia, ci le spunem și pe celelalte înainte și după, ca pe unele care au pentru Taină o putere mare, primindu-le din învățătura nescrisă. Pornind de la ce scrieri binecuvântăm apa Botezului și untdelemnul Mirungerii și pe deasupra chiar și pe cel care este botezat? Nu din tradiția trecută sub tăcere sau tainică? Dar ce altceva? Ce cuvânt scris ne-a învățat însăși ungerea cu untdelemn? Dar de unde este botezarea [afundarea la Botez] omului de trei ori? Ori din ce Scriptură sunt cele de la Botez, lepădarea de Satana și de îngerii lui? Nu din însăși învățătura nefăcută publică și ascunsă, pe care Părinții noștri au păzit-o într-o tăcere ferită de curiozități și de examinări indiscrete, fiindcă au fost învățați în chip frumos să păstreze în tăcere cucernicia tainelor? Cum ar fi fost posibil să fie făcută publică prin epistole învățătura acelor lucruri pe care neinițiaților nici nu le este permis să le privească? Și altele împreună cu acestea. Rațiunea aceasta a tradiției celor nescrise, precum cunoașterea dogmelor care nu a fost atent studiată devin ușor de disprețuit de către mulți din cauza obiceiului. Deoarece dogma este un lucru și propovăduirea este altul, căci dogmele se păstrează sub tăcere, iar propovăduirile sunt făcute publice. Un fel de tăcere este și neclaritatea de care s-a folosit Scriptura, care face rațiunea dogmelor greu de înțeles, spre folosul celor care o citesc. Din această cauză toți privim spre răsărit la rugăciuni, dar puțini știm că, de fapt, noi căutăm patria cea veche, paradisul pe care Dumnezeu l-a sădit în Eden către răsărit. Și în prima zi a săptămânii împlinim rugăciunile stând dreپți, dar motivul nu îl cunoaștem toți. Deoarece, în ziua Învierii, prin poziția de rugăciune, nu numai că ne

aducem aminte de harul care s-a dat pentru noi, ca unii care înviem împreună cu Hristos și care suntem datori să căutăm cele de sus, ci și pentru că se pare că este într-un fel imaginea veacului așteptat. De aceea, fiindcă este începutul zilelor, nu a fost numită de către Moise prima zi, ci una, căci se spune: „și a fost seară și a fost dimineață, ziua una” (*Facerea 1, 5*), ca ceea ce se repetă de multe ori. Astfel, a opta este aceeași cu una, fiindcă a opta este cea una și adevărată despre care amintește și psalmistul în anumite titluri ale psalmilor, prin ea însăși se arată starea de după timpul acesta, ziua cea neîncetată, cea neînserată, perpetuă, veșnicia aceea neconținută și nestricată. Astfel, Biserica învață în chip necesar pe cei pe care îi hrănește să împlinească rugăciunile în această zi stând în picioare, ca prin amintirea permanentă a vieții fără de sfârșit să nu fim neglijenți față de merindele pentru plecarea spre aceea. Dar și întreaga Cincizecime este un prilej de aducere aminte a învierii așteptate în veac, deoarece cea una și prima zi, multiplicându-se de șapte ori câte șapte, reprezintă cele șapte săptămâni ale Sfintei Cincizecimi, deoarece începe cu prima, se sfârșește tot în aceasta, după ce trece de cincizeci de ori prin decursul zilelor asemănătoare. De aceea imită veșnicia prin asemănare, precum într-o mișcare circulară, fiindcă începe de la aceleași puncte și se sfârșește tot cu acelea. În aceasta legiuirile Bisericii ne-au învățat să prețuim poziția dreaptă pentru rugăciune, ca și cum prin amintirea învederată ne-am strămuta mintea de la cele prezente înspre cele viitoare. Și cu fiecare plecare de genunchi și ridicare, arătăm prin faptă că am căzut la pământ din cauza păcatului și datorită iubirii de oameni a Celui care ne-a creat am fost rechemați în sus spre cer. O zi nu-mi este suficientă pentru a descrie tainele nescrise ale Bisericii. Le las la o parte pe altele. Dar însăși mărturisirea de credință, a crede în Tatăl și în Fiul și în Duhul Sfânt, din ce scrieri o avem? Căci dacă este din tradiția botezului, după cum rezultă din dreapta-credință, atunci, precum ne botezăm, tot așa trebuie să și credem și să depunem o mărturisire asemănătoare botezului, care să ne permită prin aceeași rânduială să dăm slava asemenea credinței. Iar dacă ei resping forma doxologiei, ca pe ceva nescris, atunci să ne dea dovezile scrise ale mărturisirii de credință și ale celorlalte pe care le-am enumerat. Astfel, deoarece sunt atâtea lucruri nescrise și au o așa mare putere pentru taina

dreptei-credințe, nu ne vor îngădui oare o singură expresie care ne-a fost transmisă de la Părinți, pe care am găsit-o păstrată din obiceiul neafectat prin nedistorsionările bisericilor, expresie care nu are doar o însemnătate mică și nici nu aduce doar o simplă contribuție la puterea tainei?

Concordanță: Can. 55 Trulan; 7 VII Ec; 19 Gangra

Canonul 92 Vasile cel Mare

κβ'. Πρὸς γε μὴν τὸ ἀμάρτυρον καὶ ἄγραφον εἶναι τὴν συν τῷ Πνεύματι δοξολογίαν, ἐκεῖνο λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν μηδὲν ἕτερον ἄγραφον, μηδὲ τοῦτο παραδεχθήτω, εἰ δὲ τὰ πλεῖστα τῶν μυστικῶν ἀγράφως ἡμῖν ἐμπολιτεύεται, μετὰ πολλῶν ἐτέρων καὶ τοῦτο καταδεξώμεθα. Ἀποστολικὸν δὲ οἶμαι καὶ τὸ ταῖς ἀγράφοις παραδόσεσι παραμένειν· ἐπαινῶ γὰρ φησίν, ὑμᾶς, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε, καὶ τὸ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς παρελάβετε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς, ὧν μάλιστα μία ἐστὶ καὶ ἡ παροῦσα αὕτη, ἣν οἱ ἐξ ἀρχῆς διαταξάμενοι παραδιδόντες τοῖς ἐφεξῆς, συμπροϊούσης αἰεὶ τῷ χρόνῳ τῆς χρήσεως, διὰ μακρᾶς τῆς συνηθείας ταῖς ἐκκλησίαις ἐγκατεροῖζωσαν. Ἄρ' οὖν, εἰ ὡς ἐν δικαστηρίῳ τῆς διὰ τῶν ἐγγράφων ἀποδείξεως ἀποροῦντες, μαρτύρων ὑμῖν πλῆθος παρεστησάμεθα, οὐκ ἂν τῆς ἀφεισίσης παρ' ἡμῶν ψήφου τύχοιμεν; Ἐγὼ μὲν οὕτως οἶμαι· Ἐπὶ στόματος γὰρ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. Εἰ δὲ καὶ τὸν πολὺν χρόνον πρὸς ἡμῶν ὄντα ἐναργῶς ὑμῖν ἐπεδείκνυμεν, οὐκ ἂν ἐδόξαμεν ὑμῖν εἰκότα λέγειν, μὴ εἶναι καθ' ἡμῶν τὴν δίκην εἰσαγωγίμον ταύτην; Δυσωπητικὰ γὰρ πως τὰ παλαιὰ τῶν δογμάτων, οἷον εἰς πολιᾶ τινι τῇ ἀρχαιότητι τὸ αἰδέσιμον ἔχοντα.

92. Iar în legătură cu faptul că doxologia „împreună cu Duhul” este neatestată și nescrisă, afirmăm că, dacă nimic altceva nescris nu este acceptat, nici aceasta să nu fie acceptată, dar fiindcă cele mai multe dintre taine ni s-au încetățenit în chip nescris, atunci și pe aceasta o primim împreună cu multe altele. Iar eu consider că este apostolică rămânerea fidelă față de tradițiile nescrise, deoarece se spune: „vă laud că în toate vă aduceți aminte de mine și țineți tradițiile după cum vi le-am dat” (1 Corinteni 11, 2) și „țineți tradițiile pe care le-ați primit, fie prin cuvânt, fie prin epistolă” (1 Tesaloniceni 2, 15), una

dintre ele este mai ales aceasta de față, pe care cei ce au rânduit-o de la început au transmis-o urmașilor și, înaintând mereu cu timpul prin folosire, s-a înrădăcinat în biserici prin obiceiul îndelungat. Astfel, dacă, lipsindu-ne dovezile din cele scrise, v-am aduce, precum într-un tribunal, o mulțime de martori, nu am obține de la voi decizia de eliberare? Eu consider că din gura a doi și trei martori va sta tot cuvântul. Iar dacă v-am evidențiat în chip clar perioada îndelungată, care este de partea noastră, nu am considera să vă spunem probabil că această acuzație împotriva noastră este străină? Căci vechile dogme sunt cinstate fiindcă au venerabilitatea printr-o vechime îndelungată.

Concordanță: Can. 55 Trulan; 7 VII Ec; 19 Gangra

CANOANELE SAU RĂSPUNSURILE CANONICE ALE LUI TIMOTEI AL ALEXANDRIEI (+385)

BIBLIOGRAFIE: Stylianos PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2012, pp. 194-195; A.V. PSAREV, „The 19th Canonical Answer of Timothy of Alexandria: On the History of Sacramental Oikonomia”, în: *St. Vladimir's Theological Quarterly*, 51/2007, pp. 297-320; H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 107-108.

Sf. Timotei al Alexandriei a fost arhiepiscopul cetății Alexandriei din anul 371 până la moartea sa, în 385, urmând fratelui său Petru al II-lea al Alexandriei. Opera sa este destul de redusă, cuprinzând doar 18 răspunsuri canonice (*Ἀποκρίσεις κανονικαί*), dintre care doar 15 posedă o autenticitate neîndoielnică, și o epistolă către Diodor din Tars, păstrată în limba latină. Răspunsurile canonice au fost traduse în mai multe limbi: siriacă, coptă, georgiană și arabă⁶⁴. A participat la Sinodul II Ecumenic, fiind trecut pe listele sinodale, semnând împotriva Sf. Grigorie Teologul, nefiind de acord cu trecerea Constantinopolului înaintea Alexandriei în diptice, dar nici cu decizia împotriva hirotoniei lui Maxim Cincul, la care a luat parte⁶⁵. Din cauza implicării sale în disputa împotriva Sf. Grigorie Teologul, Timotei al Alexandriei nu este receptat ca sfânt în Biserica Ortodoxă⁶⁶.

Prin edictul din 30 iulie 381, împăratul Teodosie I a confirmat credința părinților sinodali și ortodoxia acestora, prin faptul că în *Codex Theodosianus* 16.1.3 se impune ca toate bisericile să fie predate

⁶⁴ S. PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, p. 194. S. Papadopoulos susține că aceste canoane au fost traduse și în armeană, însă Biserica armeană nu cunoaște canoanele lui Timotei – Cf. A.V. PSAREV, „The 19th Canonical Answer of Timothy of Alexandria: On the History of Sacramental Oikonomia”, în: *St. Vladimir's Theological Quarterly*, 51/2007, p. 306.

⁶⁵ S. PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, p. 194.

⁶⁶ Peter L'HUILLIER, *The Church of the Ancient Council: The Disciplinary Work of the First Four Ecumenical Councils*, SVS Press, Crestwood, 2000, p. 109; John MEYENDORFF, *Imperial Unity and Christian Divisions: the Church 450-680 AD*, SVS Press, Crestwood, 1989, p. 114.

episcopilor care mărturisesc dumnezeirea Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt, care sunt în comuniune cu Nectarie al Constantinopolului, Timotei al Alexandriei, Pelagius al Laodiceei, Diodor din Tars, Amfilohie de Iconiu, Optimus al Antiohiei, Heladius al Cezareei, Otreius de Melitene, Grigorie de Nyssa, Terennius de Scythia și Marmarius de Martianopolis. Cei care nu sunt în comuniune cu episcopii menționați sunt declarați eretici⁶⁷. Prin urmare, după Sinodul II Ecumenic Timotei al Alexandriei apare în lista episcopilor ortodocși.

Unele ediții conțin mai multe canoane decât cele regăsite în tradiția canonică. Astfel, ediția lui Pitra conține 38 de canoane⁶⁸, iar ediția lui Joannou conține 29 de întrebări canonice, fără a justifica numărul acestora, deși autorul afirmă în prefața la canoanele lui Timotei al Alexandriei că doar 15 sunt considerate autentice⁶⁹. În unele manuscrise, canoanele 15-18 sunt considerate ca fiind ale lui Atanasie (τοῦ Ἀθανασίου), referindu-se probabil la Sf. Atanasie al Alexandriei⁷⁰. Canoanele 19-38, prin caracterul și conținutul lor, sunt străine de perioada episcopatului lui Timotei al Alexandriei, putând fi datate între secolele al VII-lea și al VIII-lea⁷¹. Cele 18 întrebări canonice sau canoanele lui Timotei al Alexandriei au fost receptate prin Canonul 2 Trulan.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 240-258; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi iepoi κανόνες και οί ἐκκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, ²1949, pp. 400-405; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 541-546 [rețipărire:

⁶⁷ Clyde PHARR, *The Theodosian Code and Novels, and the Sirmondian Constitutions*, The Lawbook Exchange, 2001, p. 440.

⁶⁸ Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 630-638.

⁶⁹ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, p. 238.

⁷⁰ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, p. 252, nota IΘ.

⁷¹ A.V. PSAREV, „The 19th Canonical Answer of Timothy of Alexandria...”, p. 305.

Leipzig, 1974]; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 666-676; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων, vol. 4, Atena, 1854, pp. 331-341; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 630-645; PG 33, col. 1296-1308.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE:

Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 630-645.

Slavă veche: V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titularum sine scholiis secundum versionem paleoslovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 541-546 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 612; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 886-901.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 240-258; Archim. Grigorios D. PAPAΘOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiiaux*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 551-564.

Neogrecă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Arhim. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 398-403 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 151-156; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 279-285; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici*

CANOANELE SFINȚILOR PĂRINȚI...

cu Comentare, Tipografia archidieceșană, Sabiiu, 1871, pp. 477-482; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. Veniamin Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Sojatykh Apostol, Sojatykh Soborov Vselenskikh i Pomestnykh i Sojatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, ²1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 444-449 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

RĂSPUNSURILE CANONICE
ALE LUI TIMOTEI AL ALEXANDRIEI

ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΤΙΜΟΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Canonul 1 Timotei al Alexandriei

α'. Ἐὰν παιδίον κατηχούμενον, ὡς ἐτῶν ἐπτὰ, ἢ ἄνθρωπος τέλειος, εὐκαιρήσῃ που προσφορᾶς γινομένης καὶ ἀγνοῶν μεταλάβῃ, τί ὀφείλει γίγνεσθαι περὶ αὐτοῦ; Ἀπόκρισις. Φωτισθῆναι ὀφείλει, παρὰ Θεοῦ γὰρ κέκληται.

1. *Întrebare:* Dacă un copil de șapte ani sau un om matur, fiind catehumen, s-ar întâmpla să fie acolo unde se săvârșește aducerea Sfintelor Daruri și din neștiință s-ar împărtăși, ce se cuvine să se procedeze în legătură cu acesta?

Răspuns: Se cuvine să fie luminat [prin Botez], fiindcă a fost chemat de către Dumnezeu.

Canonul 2 Timotei al Alexandriei

β'. Ἐὰν δαιμονιζόμενος κατηχούμενος ἢ καὶ θελήσῃ οὗτος ἢ οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα, εἰ ὀφείλει λαβεῖν ἢ οὐ, καὶ μάλιστα ἐὰν περὶ τὸν θάνατον ἐστίν; Ἀπόκρισις. Ἐὰν ὁ δαιμονιζόμενος μὴ καθαρισθῇ ἀπὸ τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, οὐ δύναται λαβεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα· περὶ δὲ τὴν ἔξοδον βαπτίζεται.

2. *Întrebare:* Dacă un catehumen ar fi demonizat și va dori el însuși sau cei ai lui să primească Sfântul Botez, se cuvine să-l primească sau nu, și mai ales dacă este pe moarte?

Răspuns: Dacă cel demonizat nu a fost curățat de duhul necurat, nu poate primi Sfântul Botez, dar la ieșirea din viață să fie botezat.

Concordanță: Can. 79 Ap.; 3, 4, 15 Tim.;

Canonul 3 Timotei al Alexandriei

γ'. Ἐὰν πιστός τις ὦν δαιμονίζεται, εἰ ὀφείλει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων μυστηρίων ἢ οὐ; Ἀπόκρισις. Ἐὰν μὴ ἐξαγορεύῃ τὸ μυστήριον, μήτε ἄλλως πως βλασφημῇ, μεταλαμβάνέτω, μὴ μέντοι καθ' ἑκάστην· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῶ κατὰ Κυριακὴν μόνον.

3. *Întrebare:* Dacă un credincios ar fi îndrăcit, se cuvine să se împărtășească de Sfintele Taine, sau nu?

Răspuns: Dacă nu trădează Taina, nici nu o hulește altcumva, să se împărtășească, însă nu în fiecare zi, fiindcă îi este suficient numai duminica.

Concordanță: Can. 79 Ap.; 2, 4, 15 Tim.;

Canonul 4 Timotei al Alexandriei

δ'. Εάν τις κατηχούμενος ὢν, ἀσθενῶν γένηται ἐκφρενής καὶ μὴ δύνηται ἑαυτῷ ὁμολογῆσαι τὴν πίστιν, καὶ παρακαλῶσιν οἱ ἴδιοι αὐτοῦ, ἵνα λάβῃ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἕως ζῆ, εἰ ὀφείλει λαβεῖν ἢ οὐ; Ἀπόκρισις. Ὄφείλει λαβεῖν, ἐὰν μὴ ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου πειράζεται.

4. *Întrebare:* Dacă un catehumen, fiind bolnav, își iese din minți și nu poate să mărturisească el însuși credința și rudele lui insistă să primească Sfântul Botez cât timp mai este în viață, se cuvine să îl primească sau nu?

Răspuns: Se cuvine să îl primească, dacă nu este ispitit de către un duh necurat.

Concordanță: Can. 79 Ap.; 12 Neocez.; 47 Laod.; 45 Cart.; 5 Vasile; 2, 3, 15 Tim.; 5 Chiril

Canonul 5 Timotei al Alexandriei

ε'. Εάν γυνή συγγένηται μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὴν νύκτα, ἢ ἀνὴρ μετὰ τῆς γυναικός, καὶ γένηται σύναξις, εἰ ὀφείλουσι μεταλαβεῖν ἢ οὐ; Ἀπόκρισις. Οὐκ ὀφείλουσι, τοῦ ἀποστόλου βοῶντος· Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζεται τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχεσθε, ἵνα μὴ πειράζη ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

5. *Întrebare:* Dacă o femeie s-ar împreuna noaptea cu bărbatul ei sau bărbatul cu femeia și se face sinaxa euharistică, se cuvine să se împărtășească sau nu?

Răspuns: Nu se cuvine, fiindcă apostolul spune răspicat: „Să nu vă lipsiți unul de altul decât dacă ar fi ceva din înțelegere comună pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana din pricina neînfrânării voastre” (1 Corinteni 7, 5).

Concordanță: Can. 3 Dionisie; 13 Tim.

Canonul 6 Timotei al Alexandriei

ς'. Ἐὰν γυνὴ κατηχομένη δέδωκε τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἵνα φωτισθῆ, καὶ περὶ τὴν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος γέγονεν αὐτῇ τὰ κατ' ἔθος τῶν γυναικῶν, εἰ ὀφείλει φωτισθῆναι αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἢ ὑπερθέσθαι, καὶ πόσον ὑπερθέσθαι; Ἀπόκρισις. Ὑπερθέσθαι ὀφείλει ἕως οὗ καθαρισθῆ.

6. *Întrebare:* Dacă o femeie catehumenă și-a înscris numele ca să fie luminată și în ziua botezării i s-ar întâmpla cele după obiceiul femeilor, se cuvine să fie luminată în ziua aceea sau să fie amânată și cât să fie amânată?

Răspuns: Să fie amânată până ce va fi curățită.

Concordanță: Can. 2 Dionisie, 7 Tim.

Canonul 7 Timotei al Alexandriei

ζ'. Ἐὰν γυνὴ ἴδῃ τὰ κατ' ἔθος τῶν γυναικείων αὐτῆς, εἰ ὀφείλει προσέρχεσθαι τοῖς μυστηρίοις αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἢ οὐ; Ἀπόκρισις. Οὐκ ὀφείλει ἕως οὗ καθαρισθῆ.

7. *Întrebare:* Dacă o femeie se află în cele după obiceiul femeilor, se cuvine să se apropie de Taine în ziua aceea sau nu?

Răspuns: Nu se cuvine, până ce nu va fi curățită.

Concordanță: Can. 2 Dionisie, 6 Tim.

Canonul 8 Timotei al Alexandriei

η'. Γυνή, ἐὰν γεννήσῃ τὸ Πάσχα, εἰ ὀφείλει νηστεῦσαι καὶ μὴ πιεῖν οἶνον ἢ ἀπολύεται τῆς νηστείας καὶ τοῦ μὴ πιεῖν οἶνον διὰ τὸ γεννηῆσαι; Ἀπόκρισις. Ἡ νηστεία ἐπενοήθη διὰ τὸ τὸ σῶμα ταπεινώσαι. Εἰ οὖν τὸ σῶμα ἐν ταπεινώσει ἐστὶ καὶ ἀσθενεῖα, ὀφείλει μεταλαβεῖν, καθὼς βούλεται καὶ δύναται βαστάσαι τροφῆς καὶ ποτοῦ.

8. *Întrebare:* Dacă o femeie naște la Paști, se cuvine să ajuneze și să nu bea vin sau este dezlegată de ajunare și de a nu bea vin datorită nașterii?

Răspuns: Ajunarea a fost concepută pentru smerirea trupului. Astfel, dacă trupul este deja în smerenie și în slăbiciune, se cuvine să primească mâncare și băutură după cum vrea și poate suporta.

Concordanță: Can. 1 Dionisie, 10 Tim.

Canonul 9 Timotei al Alexandriei

θ'. Εἰ ὀφείλει κληρικὸς εὐχεσθαι παρόντων Ἀρειανῶν ἢ ἄλλων αἰρετικῶν, ἢ εἰ οὐδὲν αὐτὸν βλάπτει ὅποταν αὐτὸς ποιῇ τὴν εὐχήν, ἤγουν τὴν προσφορὰν; Ἀπόκρισις. Ἐν τῇ θείᾳ ἀναφορᾷ ὁ διάκονος προσφωνεῖ πρὸ τοῦ ἀσπασμοῦ· Οἱ ἀκοινωνῆτοι περιπατήσατε. Οὐκ ὀφείλουσιν οὖν παρεῖναι, εἰ μὴ ἂν ἐπαγγέλωνται μετανοεῖν καὶ ἐκφεύγειν τὴν αἵρεσιν.

9. *Întrebare:* Se cuvine ca un cleric să se roage când sunt prezenți arienii sau alți eretici, sau nu-l oprește nimic atunci când acesta face rugăciunea, adică aducerea sfintelor daruri?

Răspuns: În dumnezeiasca anaforă, diaconul rostește răsplat mai înainte de sărutare: „Cei lipsiți de comuniune ieșiți”. Așadar nu li se cuvine a fi de față, doar dacă ar făgădui că se pocăiesc și că se îndepărtează de erezie.

Concordanță: Can. 45, 65, 71 Ap.; 3 III Ec.; 6, 9, 32, 33, 34 Laod.; 3 Atan.

Canonul 10 Timotei al Alexandriei

ι'. Ἐάν τις ἦ ἀσθενῶν καὶ ἐκτακεῖς πάνυ ἀπὸ τῆς πολλῆς ἀσθενείας καὶ ἔλθῃ τὸ ἅγιον Πάσχα, εἰ πάντως ὀφείλει νηστεῦσαι ἢ ἀπολύει αὐτὸν ὁ κληρικὸς λαμβάνειν ὁ δύναται, ἢ καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀσθένειαν; Ἀπόκρισις. Ἀπολύεσθαι ὀφείλει μεταλαμβάνειν καὶ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ ὁ ἀσθενῶν, πρὸς ὃ δύναται βαστάσαι, τὸ γὰρ μεταλαμβάνειν ἐλαίου τὸν ἅπαξ ἐκτακέντα, δίκαιον ἐστίν.

10. *Întrebare:* Dacă cineva ar fi bolnav și ar fi foarte epuizat de o boală îndelungată și ar veni Sfintele Paști, se cuvine să ajuneze în orice chip sau clericul să-l dezlege ca să primească mâncarea pe care o poate sau chiar și ulei, și vin, datorită bolii îndelungate?

Răspuns: Se cuvine ca cel bolnav să fie dezlegat ca să se împărtășească de mâncare și băutură, după cât poate suporta, căci este corect ca cel epuizat să se împărtășească de îndată de ulei.

Concordanță: Can. 1 Dionisie, 8 Tim.

Canonul 11 Timotei al Alexandriei

ια'. Ἐάν τις καλέσῃ κληρικὸν εἰς τὸ ζεῦξαι γάμον, ἀκούσῃ δὲ τὸν γάμον παράνομον ἢ θειογαμίαν ἢ γοῦν ἀδελφὴν τελευτησάσης γυναικὸς τὴν μέλλουσαν ζεῦγνυσθαι, εἰ ὀφείλει ἀκολουθῆσαι ὁ κληρικὸς ἢ προσφορὰν ποιῆσαι; Ἀπόκρισις. Ἄπαξ εἶπατε, ἔαν

ἀκούσῃ ὁ κληρικὸς τὸν γάμον παράνομον, εἰ οὖν ὁ γάμος παράνομός ἐστιν, οὐκ ὀφείλει ὁ κληρικὸς κοινωνεῖν ἀμαρτίαις ἀλλοτριαῖς.

11. *Întrebare:* Dacă cineva ar chema un cleric spre încheierea unei căsătorii, dar acesta ar auzi că acea căsătorie este nelegiuită sau este cu o mătușă, sau că cea cu care se va uni este chiar sora soției lui decedate, se cuvine ca acel cleric să urmeze chemării sau să săvârșească aducerea Sfintelor Daruri?

Răspuns: Ați spus deja că dacă clericul aude că este o căsătorie nelegiuită și dacă acea căsătorie este, într-adevăr, nelegiuită, atunci nu se cuvine ca acel cleric să fie părtaș la păcate străine.

Concordanță: Can. 7 Neoez.

Canonul 12 Timotei al Alexandriei

ιβ'. Ἐὰν ὄνειρασθεῖς ὁ λαϊκὸς ἐρωτήσει κληρικόν, εἰ ὀφείλει ἐπιτρέψαι αὐτῷ κοινωνῆσαι ἢ οὐ; Ἀπόκρισις. Εἰ μὲν ὑπόκειται ἐπιθυμία γυναικός, οὐκ ὀφείλει, εἰ δὲ ὁ σατανᾶς πειράζει αὐτόν, ἵνα διὰ τῆς προφάσεως ταύτης ἀλλοτριῶται τῆς κοινωνίας τῶν θείων μυστηρίων, ὀφείλει κοινωνῆσαι, ἐπεὶ οὐ παύσεται ὁ πειράζων κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ὅτε ὀφείλει κοινωνεῖν, ἐκτιθέμενος αὐτῷ.

12. *Întrebare:* Dacă un laic, care a avut un vis de desfrânare, ar întreba un cleric, se cuvine să îi dea voie să se împărtășească sau nu?

Răspuns: Dacă este supus poftelor de femeie, nu se cuvine, dar dacă satana îl ispitește ca din această cauză să-l înstrăineze de la împărtășirea cu Sfintele Taine, se cuvine să se împărtășească, deoarece ispitorul nu va înceta să-l atace în acel timp când se cuvine să se împărtășească.

Concordanță: Can. 4 Dionisie, 1 Atan.

Canonul 13 Timotei al Alexandriei

ιγ'. Τοῖς ζευγνυμένοις εἰς γάμου κοινωνίαν, περὶ ποίων ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος παρατίθεσθαι χρὴ ἀπέχεσθαι τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, καὶ ποίας ἔχειν ἐπ' ἐξουσίας; Ἀπόκρισις. Ὁ προεῖρηκα καὶ νῦν λέγω. Ὁ ἀπόστολος λέγει· Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ πειράζη ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. Ἐξ ἀνάγκης δὲ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν ἀπέχεσθαι δεῖ, διὰ τὸ ἐν αὐταῖς τὴν πνευματικὴν θυσίαν ἀναφέρεσθαι τῷ Κυρίῳ.

13. *Întrebare:* Celor uniți în comuniunea căsătoriei, în ce zile ale săptămânii trebuie să li se propună să se abțină de la comuniunea unuia cu celălalt și în ce zile au voie?

Răspuns: Ceea ce am menționat mai înainte spun și acum. Apostolul zice: „Să nu vă lipsiți unul de altul, decât dacă ar fi ceva din înțelegere comună pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu rugăciunea, și iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana din pricina neînfrânării voastre” (1 Corinteni 7, 5). Dar, din nevoie, trebuie să se abțină sâmbăta și duminica, deoarece în aceste zile este adusă Domnului Jertfa cea duhovnicească.

Concordanță: Can. 52 Trulan; 49 Laod.; 3 Dionisie; 5 Tim.

Canonul 14 Timotei al Alexandriei

ιδ'. Ἐάν τις μὴ ἔχων ἑαυτὸν χειρίσῃται ἢ κρημνίσῃ ἑαυτὸν, εἰ γίνεται προσφορὰ ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ οὐ; Απόκρισις. Ὑπὲρ αὐτοῦ διακρίναι ὀφείλει ὁ κληρικός, εἰ τὸ ἀληθὲς ἐκφραγῆς ὧν πεποίηκε τοῦτο. Πολλάκις γὰρ οἱ διαφέροντες τῷ πεπονθότι, θέλοντες ἐπιτυχεῖν τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχῆς, καταψεύδονται καὶ λέγουσιν, ὅτι οὐκ εἶχεν ἑαυτὸν. Ἐνίστε δὲ ἀπὸ ἐπηρείας ἀνθρώπων ἢ ἄλλως πως ἀπὸ ὀλιγωρίας πεποίηκε τοῦτο, καὶ οὐ χρηὶ προσφορὰν ἐπάνω αὐτοῦ γενέσθαι, αὐτοφονευτῆς γὰρ ἑαυτοῦ ἐστι. Δεῖ οὖν πάντως τὸν κληρικὸν μετ' ἀκριβείας ἐρευνῆσαι, ἵνα μὴ ὑπὸ κριμα πέση.

14. *Întrebare:* Dacă cineva, fără a mai avea discernământ, s-ar vătăma sau s-ar arunca de la înălțime, să se facă pentru el aducerea Sfințelor Daruri, sau nu?

Răspuns: Clericul trebuie să stabilească dacă a comis acest lucru fiindcă era într-adevăr nebun. Căci, adeseori, cei care-l însoțesc pe cel ce a pățimit, dorind să primească aducerea Jertfei și a rugăciunii pentru el, mint și spun că a fost fără discernământ. Dar uneori s-a comis acest lucru din comportamentul jignitor al oamenilor sau probabil altcumva din disprețuire și pentru acesta nu trebuie să se facă aducerea Jertfei, fiindcă este un sinucigaș. De aceea, clericul trebuie să cerceteze întru-totul, cu acrivie, ca să nu cadă sub acuzare.

Concordanță: Can. 22, 23, 24 Ap.; 8 I-II

Canonul 15 Timotei al Alexandriei

ιε'. Ἐάν τις γυνὴ πνευματιᾶ, ὥστε καὶ σίδηρα φορεῖν, ὁ δὲ ἀνὴρ λέγει ὅτι οὐ δύναμαι ἐγκατεύεσθαι καὶ θέλει λαβεῖν ἄλλην, εἰ ὀφείλει λαβεῖν ἑτέραν ἢ οὐ; Απόκρισις. Μοιχεία μεσολαβεῖ τῷ πράγματι, καὶ περὶ τούτου τί ἀποκρίνασθαι οὐκ ἔχω, οὐδὲ ἐφευρίσκω, κατὰ δὲ πνευματικὴν ἀπόφασιν, οὐκ ὀφείλει.

15. *Întrebare:* Dacă femeia cuiva este posedată, încât să poarte legături de fier, iar bărbatul spune că nu se poate înfrâna și vrea să își ia altă femeie, se cuvine să o ia pe alta, sau nu?

Răspuns: Adulterul este implicat în această chestiune și în privința aceasta nu am ce să răspund, nici nu găsesc, dar după hotărârea duhovnicească, nu se cuvine.

Concordanță: Can. 87 Trulan; 9 Vasile

Canonul 16 Timotei al Alexandriei

ιζ'. Ἐὰν νηστεύων τις ἐπὶ τῷ κοινωνῆσαι, νιπτόμενος τὸ στόμα ἢ ἐν τῷ βαλανείῳ κατέπιεν ὕδωρ, μὴ θέλων, εἰ ὀφείλει κοινωνῆσαι; *Απόκρισις.* Ναί, ἐπεὶ εὐρών ὁ σατανᾶς ἀφορμὴν τοῦ κωλύειν αὐτὸν τῆς κοινωνίας, συχνότερον τοῦτο ποιήσει.

16. *Întrebare:* Dacă cineva care ajunează pentru a se împărtăși înghite apă, fără să vrea, în timp ce își spală gura sau fiind în baie, se cuvine să se împărtășească?

Răspuns: Da, fiindcă satana, găsind o ocazie de a-l opri de la împărtășire, va face acest lucru mai des.

Concordanță: Can. 29 Trulan; 41 Cart.

Canonul 17 Timotei al Alexandriei

ιζ'. Συχνῶς ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ ποιοῦντες, ἄρα ὑπὸ κατὰκρισιν ἐσμέν; *Απόκρισις.* Εἰ καὶ μὴ ποιῶμεν, ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ μέμφεσθαι ἑαυτούς ὅτι ἀκούοντες παρακούομεν, μέρος δὲ σωτηρίας ἐστὶ καὶ τὸ μέμφεσθαι ἑαυτούς.

17. *Întrebare:* Dacă auzim adeseori cuvântul lui Dumnezeu și nu îl facem, suntem oare sub judecată?

Răspuns: Deși nu îl facem, totuși nu este posibil să nu ne muștrăm pe noi înșine că, deși îl auzim, refuzăm să îl înțelegem, dar o parte din mântuire constă și în a ne muștra pe noi înșine.

Concordanță: Can. 85 Vasile

Canonul 18 Timotei al Alexandriei

ιη'. Ἐκ ποίας κείρας κρίνονται παρὰ Θεοῦ τὰ ἀμαρτήματα; *Απόκρισις.* Πρὸς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν φρόνησιν ἐκάστου, οἱ μὲν ἀπὸ δεκαετοῦς κείρας, οἱ δὲ καὶ μείζονος.

18. *Întrebare:* De la ce vârstă sunt judecate păcatele de către Dumnezeu? *Răspuns:* Depinde de conștiința și judecata fiecăruia, la unii de la zece ani, iar la alții, de la mai mult.

Concordanță: Can. 18 Vasile

CANONUL SFÂNTULUI GRIGORIE DE NAZIANZ (+390)

BIBLIOGRAFIE: John A. MCGUCKIN, *St. Gregory of Nazianzus: An Intellectual Biography*, Crestwood, 2001 (John A. MCGUCKIN, *Grigorie de Nazianz. O bibliografie intelectuală*, trad. A. Podaru, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2013); Stylianos PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2012, pp. 213-256; John A. MCGUCKIN, *Dicționar de teologie patristică*, Ed. Doxologia, Iași, 2014, pp. 214-216; Eirini CHRISTINAKI, „The undermined contribution of Gregory the Theologian to canon law”, în: *Philotheos*, 14/2014, pp. 102-116; Frank THIELMAN, „The Place of the Apocalypse in the Canon of St Gregory Nazianzen”, în: *Tyndale Bulletin*, 49 (1998), 1, pp. 155-157; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 105-106; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeuieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 281-283.

Viața, opera și activitatea Sf. Grigorie de Nazianz, supranumit Teologul, au fost tratate în detaliu de către cercetările de specialitate⁷². Sfântul Grigorie a fost fiul unui bogat episcop din Nazianz, Capadocia, numit în istorie Grigorie cel Bătrân. În anul 361, după ce Sfântul Grigorie își desăvârșește educația sa prin studii la Alexandria și la Atena, unde se împrietenește cu Sf. Vasile cel Mare, este hirotonit fără voia sa preot de către tatăl său, dar, în semn de protest, se retrage în comunitatea monahală a Sfântului Vasile de la Annesoi⁷³. În 372, Sfântul Grigorie este numit, tot fără consimțământul său, de către Sf. Vasile

⁷² John A. MCGUCKIN, *St. Gregory of Nazianzus: An Intellectual Biography*, Crestwood, 2001; S. PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, pp. 213-256; Pr. C. Voicu, *Patrologie*, vol. I, pp. 202-212; J.A. MCGUCKIN, *Dicționar de teologie patristică*, Ed. Doxologia, Iași, 2014, pp. 214-216.

⁷³ J.A. MCGUCKIN, *Grigorie de Nazianz. O bibliografie intelectuală*, trad. A. Podaru, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2013, pp. 144-257.

cel Mare și Grigorie cel Bătrân, episcop al Sasimei, care aparținea de Capadocia II, după divizarea acestei provincii, motivul principal fiind dat de necesitatea consolidării politicii bisericești a Sf. Vasile cel Mare în acest teritoriu. Sfântul Grigorie a refuzat să meargă în acel orașel provincial, rămânând în Nazianz, ca ajutor al tatălui său. Din anul 379, Sfântul Grigorie se află în Constantinopol și, în 24 noiembrie 380, sub împăratul Teodosie I, devine episcop al Constantinopolului.

Opera sa cuprinde și 408 poeme cu peste 18.000⁷⁴ de versuri, fiind considerat unul dintre cei mai importanți poeți creștini. Opera sa poetică datează începând cu anul 371 și cuprinde poeme dogmatice (38), morale (38), istorice (107), epitafe (129), epigrame (94)⁷⁵. Unul dintre poemele dogmatice (*Carmina dogmatica, Carmen 1.1.12*) a fost preluat în colecțiile canonice. În acest poem, Sf. Grigorie Teologul enumeră cărțile canonice ale Vechiului și Noului Testament, fără cartea Apocalipsei. Această listă este foarte importantă pentru receptarea canonului scripturistic în secolul al IV-lea.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 229-231; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi κανόνες και οί ἐκκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, 1949, pp. 406-407; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 632-633 [retipărire: Leipzig, 1974]; *Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθόδοξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες*, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 661-662; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 363-364; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 654-655; PG 37, col. 654-655.

⁷⁴ Autorii oscilează între 17000 și 19000 de versuri – H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council...”, p. 105; S. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, *Patrologie*, vol. II, p. 232.

⁷⁵ Pr. C. VOICU, *Patrologie*, vol. I, p. 211.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 654-655;

Slavă veche: V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titularum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 632-633 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 612; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 883-884.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 229-231; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 565-566.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Banias, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, p. 403; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 157-158; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 274-275; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidieceșană, Sabiiu, 1871, pp. 472-474; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatykh Apostol, Svjatykh Soborov Vselenskikh i Pomestnykh i Svjatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 2^a 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 450-451 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Canonul Sfântului Grigorie Teologul

Ὅφρα δὲ μὴ Ξεινησι νόον κλέπτοιο βίβλοισι, πολλαὶ γὰρ τελέθουσι παρέγγραπτοι κακότητες, δέχνησο τοῦτον ἐμοῖο τὸν ἐγκριτον, ὦ φίλ' ἀριθμόν. Ἱστορικαὶ μὲν ἔασι βίβλοι δυοκαίδεκα πᾶσαι τῆς ἀρχαιότερας ἐβραϊκῆς σοφίης. Πρωτίστη Γένεσις· εἶτα Ἐξοδος, Λευϊτικόν τε ἔπειτ' Ἀριθμοί· εἶτα Δεύτερος νόμος· ἔπειτ' Ἰησοῦς, καὶ Κριταί· Ρούθ, ὀγδόη· Ἡ δ' ἐνάτη δεκάτη τε βίβλοι, πράξεις Βασιλῆων, καὶ Παραλειπόμενα· ἔσχατον Ἐσδραν ἔχεις. Αἱ δὲ στιχηραὶ πέντε, ὧν πρῶτός γ' Ἰώβ· ἔπειτα Δαυίδ, εἶτα τρεῖς Σολομώντειαι, Ἐκκλησιαστής, Ἄισμα, καὶ Παραοιμία· καὶ πένθ' ὁμοίως Πνεύματος προφητικοῦ. Μίαν μὲν εἰσὶν ἐς γραφήν οἱ δώδεκα, Ὡσηέ, κ' Ἀμώς, καὶ Μιχαίας ὁ τρίτος· ἔπειτ' Ἰωήλ, εἶτ' Ἰωνᾶς, Ἀβδίας, Ναούμ τε, Ἀββακούμ τε καὶ Σοφονίας, Ἀγγαῖος, εἶτα Ζαχαρίας, καὶ Μαλαχίας. Μία μὲν οἶδε· δευτέρα δ' Ἡσαΐας Ἐπειθ' ὁ κληθεὶς Ἱερεμίας ἐκ βρέφους· εἶτ' Ἰεζεκιήλ, καὶ Δανιήλου χάρις. Ἀρχαίας μὲν ἔθηκα δύω καὶ εἴκοσι βίβλους, τοῖς τῶν Ἐβραίων γράμμασιν ἀντιθέτους. Ἦδη δ' ἀρίθμει καὶ νέου μυστηρίου· Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν Ἐβραίοις θαύματα Χριστοῦ Μᾶρκος· δ' Ἰταλίη, Λουκᾶς Ἀχαΐαδι· πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας, οὐρανοφοίτης· ἔπειτα Πράξεις τῶν σοφῶν Ἀποστόλων. Δέκα δὲ Παύλου τέσσαρες τ' ἐπιστολαί· ἑπτὰ δὲ καθολικαί, ὧν, Ἰακώβου μία, δύω δὲ Πέτρου, τρεῖς δ' Ἰωάννου πάλιν· Ἰούδα δ' ἐστὶν ἐβδόμη· πᾶσας ἔχεις. Ἐν δὲ τούτων ἐκτός, οὐκ ἐν γνησίαις.

Pentru ca mintea să nu-ți fie furată de cărți străine, fiindcă sunt multe coruperi interpolate, primește, iubite frate, de la mine, această listă acceptată. Cărțile istorice ale celei mai vechi înțelepciuni iudaice sunt în total douăsprezece: prima este *Facerea*, apoi *Ieșirea*, *Leviticul*, după care *Numerii*, apoi *Deuteronomul*, după care *Iosua [Navi]*, *Judecători*, apoi, a opta, *Rut*, a noua și a zecea faptele *Regilor*, apoi *Paralipomena*, iar ultima o ai pe cea a lui *Ezdra*. Iar cărțile poetice sunt cinci, prima fiind a lui *Iov*, apoi a lui *David*, apoi trei ale lui *Solomon*: *Ecclesiastul*, *Cântarea* și *Pildele*. De asemenea, sunt cinci de inspirație profetică. O singură carte cuprinde douăsprezece: *Osea*, *Amos*, cea de-a treia, *Mihei*a, apoi *Ioil*, *Iona*, *Avdie*, *Naum*, *Avacum*, *Sofonia*, *Agheu*, apoi *Zaharia* și *Maleahi*, acestea fiind o carte. A doua este *Isaia*, apoi *Ieremia*, cel care a fost chemat din pruncie, apoi *Iezechiel* și harul lui *Daniel*. Am pus deci douăzeci și două de cărți vechi, echivalente cu literele

evreilor. Acum le număr și pe cele ale Tainei celei noi: Matei a scris minunile lui Hristos pentru evrei, Marcu pentru Italia, Luca pentru Ahaia, iar Ioan, marele propovăduitor, pentru toți. Apoi urmează *Faptele Apostolilor* celor înțelepți și cele paisprezece epistole ale lui Pavel, apoi cele sobornicești, dintre care una a lui Iacov, două ale lui Petru și iarăși trei ale lui Ioan. Iar Iuda este cea de-a șaptea și le ai pe toate. Oricare alta, dincolo de acestea, nu este autentică.

Concordanță: Can. 85 Ap.; 59 Laod.; 24 Cart.; 2 Atanasie; Amfilohie

CANONUL SFÂNTULUI AMFILOHIE DE ICONIU (+396/400)

BIBLIOGRAFIE: SF. AMFILOHIE DE ICONIUM, *Scrieri*, trad. Oana Coman, Ed. Doxologia, Iași, 2015; Stylianos PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, Ed. Bizantină, București, 2012, pp. 389-396; K. HOLL, *Amphilochius von Ikonium in seinem Verhältnis zu den großen Kappadokiern*, Tübingen, 1904; P. DEVOS, „Aspects de la correspondance de S. Basile de Césarée avec S. Eusèbe de Samosate et avec S. Amphiloque d’Iconium”, în: *Analecta Bollandiana*, 110 (1992), 3-4, pp. 241-259; Jean Robert POUCHET, „L’énigme des lettres 81 et 50 dans la correspondance de saint Basile: un dossier inaugural sur Amphiloque d’Iconium?”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 54 (1988), 1, pp. 9-46; Constantine G. BONIS, „What are the heresies combatted in the work of Amphilochios, Metropolitan of Iconium (ca 341/5-ca 395/400) regarding false asceticism”, în: *The Greek Orthodox Theological Review*, 9 (1963), 1, pp. 79-96; J.H. BARKHUIZEN, „The preaching of Amphilochius of Iconium: an introduction to the authentic (Greek) homilies”, în: *Acta Patristica et Byzantina*, 16/2005, pp. 132-156; Constantine G. BONIS, „Problem concerning faith and knowledge, or reason and revelation, as expounded in Letters of St Basil the Great to Amphilochius of Iconium”, în: *The Greek Orthodox Theological Review*, 5 (1959), 1, pp. 27-44; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 106-107.

Sfântul Amfilohie s-a născut într-o familie aristocrată din Ceza-reea Pontului. Pregătit pe lângă tatăl său ca retor, a urmat școala de retorică a celebrului Libanius, profesând ulterior, din 360-371, retorică la Constantiopol, ca avocat pledant, după care se retrage, dedicându-se vieții anahoretice⁷⁶. Între anii 370-372, s-a creat provincia Lycaonia, iar Iconium a devenit metropola acestei provincii. În 373, Amfilohie este numit episcop de Iconium la insistența Sf. Vasile cel

⁷⁶ Pentru viața Sf. Amfilohie de Iconium, a se vedea: Constantin CREȚU, „Studiu introductiv”, în SF. AMFILOHIE DE ICONIUM, *Scrieri*, trad. Oana Coman, Ed. Doxologia, Iași, 2015, pp. 11-36.

Mare, cu care va lega o relație strânsă de colegialitate episcopală și o vastă corespondență.

Opera Sfântului Amfilohie este destul de amplă⁷⁷, cuprinzând mai multe genuri literare, printre care și un poem iambic adresat lui Seleucos, nepotul său de zece ani, scris cel mai probabil în jurul anului 396. Acest poem a fost pus între lucrările Sf. Grigorie Teologul. Versurile 251-319 conțin lista cărților canonice ale Vechiului și Noului Testament. Această listă este foarte importantă pentru dezvoltarea canonului Noului Testament deoarece conține anumite dovezi ale disputei asupra autenticității *Epistolei către Evrei*, a epistolelor sobornicești și a *Apocalipsei*.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Eberhard OBERG, *Amphilochii Iconiensis: Iambi ad Seleucum*, De Gruyter, Berlin, 1969, pp. 36-39; Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 232-235; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi kanónes kai oi ékκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, ²1949, pp. 406-407; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 634-636 [retipărire: Leipzig, 1974]; *Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες*, Έκ τοῦ Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 664-665; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τῶν θείων και ιερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 365-367; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 655-656; PG 37, col. 1593-1598.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 655-656; **Slavă veche:** V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slo-*

⁷⁷ S. PAPADOPOULOS, *Patrologie*, vol. II, pp. 392-396. Opera sa este tradusă, aproape în întregime, în limba română: SF. AMFILOHIE DE ICONIUM, *Scrieri*. Din păcate, lucrarea nu conține și canonul Sfântului Amfilohie.

venicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato, St. Petersburg, 1906, pp. 634-636 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 612; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 585-586.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 232-235; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 601-606.

Germană: Eberhard OBERG, „Das Lehrgedicht des Amphilochius von Ikonium”, în: *Jahrbuch für Antike und Christentum*, 16/1973, pp. 67-97.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 403-404 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 159-161; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 276-279; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 474-476; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatykh Apostol, Svjatykh Soborov Vselenskikh i Pomestnykh i Svjatykh Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 452-454 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Canonul Sfântului Amfilohie de Iconiu

Πλὴν ἀλλ' ἐκεῖνο προσμαθεῖν μάλιστα σοι προσῆκον. Οὐχ ἅπασα βίβλος ἀσφαλῆς, ἢ σεμνὸν ὄνομα τῆς Γραφῆς κεκτημένη. εἰσὶ γὰρ εἰσιν ἔσθ' ὅτε ψευδώνυμοι βίβλοι, τινὲς μὲν ἔμμεσοι καὶ γείτονες, ὡς ἂν τις εἴποι, τῶν ἀληθείας λόγων· αἱ δ' ἄρα νόθοι τε καὶ λίαν ἐπισφαλεῖς, ὥσπερ παράσημα καὶ νόθα νομίσματα, ἃ βασιλέως μὲν τὴν ἐπιγραφὴν ἔχει, κίβδηλα δ' ἐστὶ, ταῖς ὕλαις δολούμενα. τούτου χάριν σοι τῶν θεοπνεύστων ἐρῶ βίβλον ἐκάστην. Ὡς δ' ἂν εὐκρινῶς μάθης, τὰς τῆς Παλαιᾶς πρῶτα Διαθήκης ἐρῶ. ἢ Πεντάτευχος τὴν κτίσιν, εἴτ' Ἐξοδον, Λευιτικὸν τε τὴν μέσσην ἔχει βίβλον· μεθ' ἣν Ἀριθμούς, εἶτα Δευτερονόμιον. τούτοις Ἰησοῦν προστίθει καὶ τοὺς Κριτάς· ἔπειτα τὴν Ρούθ, Βασιλειῶν τε τέσσαρας βίβλους· Παραλειπομένων δέ γε δύο Βίβλοι· Ἐσδρας ἐπ' αὐταῖς πρῶτος, εἶθ' ὁ δεύτερος. Ἐξῆς στιχηρὰς πέντε σοι Βίβλους ἐρῶ· Στεφθέντα τ' ἄθλοισ ποικίλων παθῶν Ἰώβ, Ψαλμῶν τε βίβλον, ἔμμελες ψυχῶν ἄκος· τρεῖς δ' αὖ Σολομῶντος τοῦ Σοφοῦ· Παροιμίαι, Ἐκκλησιαστής, Ἄισμα τ' αὖ τῶν ἁσμάτων. ταύταις Προφῆτες προστίθει τοὺς δώδεκα· Ὡσηὲ πρῶτον, εἴτ' Ἀμὼς τὸν δεύτερον,

Μιχαῖαν, Ἰωήλ, Ἀβδῖαν, καὶ τὸν τύπον Ἰωνᾶνα αὐτοῦ τοῦ τριημέρου πάθους, Ναοὺμ μετ' αὐτούς, Ἀββακούμ εἴτ' ἕνατον, Σοφονίαν, Ἀγγαῖόν τε, καὶ Ζαχαρίαν, Διώνυμόν τε ἄγγελον Μαλαχίαν. Μεθ' οὓς Προφήτας μάνθανε τοὺς τέσσαρας, Παρρησιαστήν τὸν μέγαν Ἡσαΐαν, Ἰερεμίαν τε συμπαθῆ, καὶ μυστικὸν Ἰεζεκιήλ, ἔσχατον δὲ Δανιήλ, τὸν αὐτὸν ἔργοις καὶ λόγοις σοφώτατον· Τούτοις προσεγκρίνουσι τὴν Ἐσθῆρ τινές. Καινῆς Διαθήκης ὅρα μοι βίβλους λέγειν· Εὐαγγελιστὰς τέσσαρας δέχου μόνους, Ματθαῖον, εἶτα Μάρκον, οἷς Λουκᾶν τρίτον. Προσθεῖς, ἀρίθμει τὸν Ἰωάννην χρόνῳ, τέταρτον, ἀλλὰ πρῶτον ὕψει δογμάτων, βροντῆς γὰρ υἱὸν εἰκότως τοῦτον καλῶ, μέγιστον ἠχῆσαντα τῷ Θεοῦ λόγῳ. Δέχου δὲ βίβλον Λουκᾶ καὶ τὴν δευτέραν, τὴν τῶν καθολικῶν Πράξεων Αποστόλων· Τὸ σκευὸς ἐξῆς προστίθει τῆς ἐκλογῆς, τὸν τῶν ἐθνῶν κήρυκα, τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, σοφῶς γράψαντα ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιστολάς δις ἑπτὰ· Ῥωμαίοις μίαν, ἣ χρηὴ συνάπτειν πρὸς Κορινθίους δύο, τὴν πρὸς Γαλάτας, τὴν τε πρὸς Ἐφεσίους, μεθ' ἣν τὴν ἐν Φιλίπποις, εἶτα τὴν γεγραμμένην Κολοσσαεῦσι, Θεσσαλονικεῦσι δύο, Δύο Τιμοθέῳ, Τίτῳ δὲ καὶ Φιλήμονι, Μίαν ἐκάστῳ, καὶ πρὸς Ἑβραίους μίαν. Τινὲς δὲ φασι τὴν πρὸς Ἑβραίους νόθον οὐκ εὖ λέγοντες·

γνησία γὰρ ἡ χάρις εἶεν. Τί λοιπόν; Καθολικὰς ἐπιστολάς τινὲς μὲν ἑπτὰ φασιν, οἱ δὲ τρεῖς μόνας χρῆναι δέχεσθαι, τὴν Ἰακώβου μίαν, μίαν τε Πέτρου, τοῦ τ' Ἰωάννου μίαν. Τινὲς δὲ τὰς τρεῖς, καὶ πρὸς αὐταῖς τὰς δύο Πέτρου δέχονται, τὴν Ἰούδα δ' ἐβδόμην· τὴν δ' Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου πάλιν, τινὲς μὲν ἐγκρίνουσιν, οἱ πλείους δὲ γε νόθον λέγουσιν. Οὗτος ἀψευδέστατος κανὼν ἂν εἴη τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν.

Însă se cuvine pentru tine să înveți pe deasupra mult mai mult acest lucru că nu orice carte care a dobândit numele cinstit de Scriptură este adevărată. Fiindcă sunt și într-adevăr sunt uneori cărți sub un nume fals, altele sunt de mijloc și vecine cu cuvintele adevărului, după cum ar spune cineva. Dar altele însă sunt falsificate și foarte amăgitoare, precum monedele contrafăcute și falsificate, care au inscripția împăratului, dar sunt frauduloase, fiind falsuri după materialele lor. De aceea îți menționez fiecare carte dintre cele insuflăte de Dumnezeu. Dar, ca să le înveți în chip distinct, am să le menționez mai întâi pe cele ale Vechiului Testament. Pentateuhul are *Facerea*, apoi *Ieșirea*, *Leviticul* la mijloc, după care *Numerii*, apoi *Deuteronomul*. Acestea se adaugă *Iisus* și *Judecătorii*, apoi *Rut* și patru cărți ale *Regilor*, și două cărți ale *Paralipomenelor*. După acestea este prima și a doua a lui *Ezdra*. Menționez după aceea și cele cinci cărți poetice: *Iov*, cel încununat cu răsplătirile feluritelor pătimiri, cartea *Psalmlor*, leac potrivit sufletelor. Dar pe lângă acestea, trei cărți ale Înțelepciunii lui Solomon: *Pildele*, *Ecclesiastul* și *Cântarea cântărilor*. Acestea se adaugă doisprezece proroci: mai întâi *Osea*, apoi, al doilea, *Amos*, *Miheia*, *Ioil*, *Avdie*, *Iona*, preînchipuirea Pătimirilor celor de trei zile, împreună cu aceștia, *Naum*, *Avacum*, al nouălea *Sofonie*, *Ageu*, *Zaharia*, vestitorul cu două nume *Maleahi*. După care îi găsești pe cei patru proroci: pe marele *Isaia*, care a spus adevărul în chip vădit, pe *Jeremia*, într-un același cuget, pe *Iezechiel* cel tainic, iar la urmă pe *Daniel*, cel foarte înțelept în fapte și cuvinte. Unii admit împreună cu aceștia și pe *Estera*. Iată că numesc cărțile Noului Testament. Să accepți numai patru evangheliști: *Matei*, apoi *Marcu*, la care se adaugă *Luca* și numără-l pe *Ioan* al patrulea după perioadă, dar primul după înălțimea dogmelor, pe care, după cum se cuvine, îl numesc fiul tunetului, fiindcă a răsunit puternic pentru cuvântul lui Dumnezeu. Însă primește și a doua carte a lui *Luca*, cea a *Faptelor* sobornicești ale Apostolilor. Adaugă-l mai apoi și pe vasul alegerii, *Apostolul Pavel*, propo-

văduitorul neamurilor, care a scris epistole bisericilor în chip înțelept de două ori câte șapte: una către *Romani*, la care trebuie să fie adăugate două către *Corinteni*, cea către *Galateni* și cea către *Efeseni*, după care cea către *Filipeni*, apoi cea care a fost scrisă *Colosenilor*, două către *Tesaloniceni*, două către *Timotei*, către *Tit* și către *Filimon*, una către fiecare, și una către *Evrei*. Însă unii nu afirmă corect când spun că cea către *Evrei* ar fi falsificată, fiindcă ea este harul cel autentic. Ce urmează? Unii spun că trebuie să fie acceptate șapte epistole sobornicești, alții numai trei: una a lui Iacov, una a lui Petru și una a lui Ioan, dar unii acceptă la aceste trei epistole și două ale lui Petru și a șaptea cea a lui Iuda. Unii consideră din nou și *Apocalipsa* lui Ioan, dar mai mulți afirmă că este falsificată. Acesta ar fi canonul cel foarte adevărat al Scripturilor insuflăte de Dumnezeu.

Concordanță: *Can. 85 Ap.; 59 Laod.; 24 Cart.; 2 Atanasie; Grig. Nazianz;*

CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE DE NYSSA (†395)

BIBLIOGRAFIE: J. QUASTEN, *Patrology*, vol. III, Christian Classics, Westminster, 1990, pp. 254-296; M. ALTENBURGER, F. MANN, *Bibliographie zu Gregor von Nyssa*, Leiden, 1988; I. KORNARAKES, „Ἡ πρὸς Ληττίου κανονικὴ ἐπιστολὴ Γρηγορίου τοῦ Νύσσης ἐξ ἐπόψεως ποιμαντικῆς ψυχολογίας”, în *Gregorios o Palamas*, Tesalonic, 1959, pp. 147-152, 219-131; F. VAN DE PAVERD, „Disciplinary Procedures in the Early Church”, în: *Augustinianum*, 21/1981, pp. 291-316; Antigone SAMELLAS, „Experience, freedom, and canon in the work of Gregory of Nyssa”, în: *Journal Of Early Christian Studies*, 21 (2013), 4, pp. 569-595; Patrick VISCUSO, „Late Byzantine canonical views on the dissolution of marriage”, în: *Greek Orthodox Theological Review*, 44 (1999), 1-4, pp. 273-290; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 103-105.

Sf. Grigorie de Nyssa, născut în jurul anului 335, a fost fratele mai tânăr al Sf. Vasile cel Mare și prieten al Sf. Grigorie Teologul. Drumul său a fost diferit față de cel al celor doi mari capadocieni. Sfântul Grigorie hotărâște să se căsătorească, dedicându-se carierei academice, și devine profesor de retorică. Nu după mult timp, la insistențele Sf. Grigorie Teologul, care îi reproșează că a pierdut idealul ascetic de care fusese convins, Sf. Grigorie de Nyssa decide să se retragă la mănăstirea din Pont, ctitorită de către Sf. Vasile cel Mare. În toamna anului 371, este ales episcop al orașului Nyssa, un orașel aflat între Cezareea și Ancira, fiind hirotonit, precum Sf. Grigorie Teologul, contrar voinței sale⁷⁸. Cu toate acestea, a acceptat misiunea pe care i-a încredințat-o fratele său Vasile. Sf. Vasile cel Mare îl critică în *Epistola 100* pentru lipsa sa de fermitate și pentru neimplicarea sa în chestiunile legate de politica bisericească, mai ales în lupta împotriva ereticilor arieni care, printr-un sinod din 376, la Nyssa, l-au depus din tronul său episcopal. În anul 378, a fost repus în treaptă, fiind ales în

⁷⁸ J. QUASTEN, *Patrology*, vol. III, Christian Classics, Westminster, 1990, p. 254.

anul 380 arhiepiscop de Sevasta. A participat la Sinodul II Ecumenic, împreună cu Sf. Grigorie Teologul.

În opera sa vastă este cuprinsă și o scrisoare adresată în anul 383 episcopului Letoius de Melitene, din Armenia minor, fiind una dintre puținele scrisori păstrate. Această scrisoare a fost preluată de către tradiția canonică și divizată în 8 canoane. Transmiterea ei este realizată aproape exclusiv prin tradiția manuscriselor canonice⁷⁹. Scrisoarea are în vedere modul vindecării sufletului, fiind un mic tratat de filosofie, disciplină penitențială și terapie spirituală. Această terapie duhovnicească este făcută în conformitate cu diviziunea platonice (Platon, *Republica*, 440e-441a): *partea rațională, partea poftitoare și partea impulsivă*, pe baza căreia Sf. Grigorie de Nyssa identifică patimile sufletului uman și epitimiiile necesare vindecării acestora. Epitimiile Sf. Grigorie de Nyssa diferă față de cele ale Sf. Vasile cel Mare, schema pe care o folosește fiind în legătură cu diviziunea tripartită: de trei ori 3, 6 sau 9 ani de penitență, în funcție de gravitatea păcatelor.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Ekkehard MÜHLENBERG (ed.), *Gregorii Nysseni Epistula canonica*, în coll. *Gregorii Nysseni Opera*, vol. 3, part. 5, Brill, Leiden-Boston, 2008, pp. 1-14; Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs, Série 1*, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 203-226; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi κανόνες και οι έκκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, ²1949, pp. 411-421; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 612-631 [retipărire: Leipzig, 1974]; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 651-662; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 295-330; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 619-629; PG 45, col. 221-326.

⁷⁹ E. MÜHLENBERG (ed.), *Gregorii Nysseni Epistula Canonica*, Brill, Leiden/Boston, 2008, pp. XXXII-XXXIII.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: **Latină:** Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 619-629; **Slavă veche:** V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 612-631 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: GREGORY OF NYSSA, *The letters*, Supplements to Vigiliae Christianae, 83, Brill, Leiden, 2007, pp. 214-225; Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, pp. 611-612; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 886-882.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 203-226; Archim. Grigorios D. PAPATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 575-600.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 405-414 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 162-174; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 257-273; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia arhidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 457-472; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatych Apostol, Svjatych Soborov Vselenskich i Pomestnych i Svjatych Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 455-468 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE DE NYSSA

Canonul 1 Grigorie de Nyssa

α'. "Ἐν καὶ τοῦτο τῶν εἰς τὴν ἀγίαν ἑορτὴν συντελούντων ἐστὶ, τὸ κατανοῆσαι ἡμᾶς τὴν ἔννομόν τε καὶ κανονικὴν ἐπὶ τῶν πεπλημμεληκότων οἰκονομίαν, ὅπως ἂν θεραπευθεῖ πᾶν ἀρρώστημα ψυχικόν, τὸ διὰ τινος ἀμαρτίας ἐπιγινόμενον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ καθολικὴ αὕτη τῆς κτίσεως ἑορτὴ, κατὰ τὴν τεταγμένην περίοδον τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου, καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν παντὶ πληρουμένου τῷ κόσμῳ ἐπὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ πεπτωκότος ἐπιτελεῖται, πτώσις δέ ἐστὶν ἡ ἀμαρτία, ἀνάστασις δὲ ἡ ἐκ τοῦ πτώματος τῆς ἀμαρτίας ἀνόρθωσις, καλῶς ἂν ἔχοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην οὐ μόνον τοὺς ἐκ παλιγγενεσίας μεταστοιχειουμένους διὰ τῆς τοῦ λουτροῦ χάριτος τῷ Θεῷ προσάγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς διὰ τῆς μετανοίας τε καὶ ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἔργων εἰς τὴν ζῶσαν ὁδὸν πάλιν ἐπανιόντας, καὶ τούτους χειραγωγεῖν εἰς τὴν σῶζουσαν ἐλπίδα, ἧς διὰ τῆς ἀμαρτίας ἀπεξενώθησαν. Ἔστι δὲ οὐ μικρὸν ἔργον τὸ τοὺς περὶ τούτων λόγους οἰκονομῆσαι ἐν τῇ ὀρθῇ τε καὶ δεδοκιμασμένη κρίσει, κατὰ τὸ παράγγελμα τοῦ Προφήτου τὸ κελεῦον, δεῖν οἰκονομεῖν τοὺς λόγους ἐν κρίσει, ἵνα, καθὼς ἔχει τὸ λόγιον, μήτε σαλευθῇ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς μνημόσυνον αἰῶνιον γένηται δίκαιος. Ὅσπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς σωματικῆς θεραπείας, ὁ μὲν σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς τέχνης εἰς ἐστὶ, τὸ ὑγιᾶναι τὸν κάμνοντα, τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐπιμελείας διάφορον, κατὰ γὰρ τὴν ποικιλίαν τῶν ἀρρωστημάτων καταλλήλως καὶ ἡ θεραπευτικὴ μέθοδος ἐκάστῳ τῶν νοσημάτων προσάγεται, οὕτω, πολλῆς οὐσῆς καὶ ἐν τῇ ψυχικῇ νόσῳ τῆς τῶν παθῶν ποικιλίας, ἀναγκαίως πολυειδῆς γενήσεται ἡ θεραπευτικὴ ἐπιμέλεια, πρὸς λόγον τοῦ πάθους ἐνεργοῦσα τὴν ἴασιν. Ὡς δ' ἂν γένοιτό τις τεχνικὴ μέθοδος περὶ τοῦ προκειμένου προβλήματος, οὕτω τὸν λόγον διαληψόμεθα. Τρία ἐστὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν θεωρούμενα κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν, τό τε λογικόν⁸⁰

⁸⁰ În ediția lui Ekkehard Mühlenberg (*Gregorii Nysseni Epistula canonica*, în coll. *Gregorii Nysseni Opera*, vol. 3, part. 5, Brill, Leiden-Boston, 2008, p. 62) apare în loc de „λογικόν” termenul „λογιστικόν”, redând termenul în conformitate cu folosirea lui la Platon (*Republica*, 440e-441a).

καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές. Ἐν τούτοις εἰσὶ καὶ τὰ κατορθώματα τῶν κατ' ἀρετὴν βιούντων, καὶ τὰ πτώματα τῶν εἰς κακίαν ἀπορρέοντων. Διὸ προσήκει τὸν μέλλοντα τὴν κατάλληλον θεραπείαν προσάγειν τῷ νενοσηκότι τῆς ψυχῆς μέρει, πρότερον μὲν ἐπισκέπτεσθαι ἐν τίνι συνέστη τὸ πάθος, εἴθ' οὕτω τῷ πεπονθότι προσάγειν ἀρμοδίως τὴν θεραπείαν, ὡς ἂν μὴ δι' ἀπειρίαν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ἄλλο μὲν ἢ τὸ νοσῆσαν μέρος, ἕτερον δὲ τὸ τὴν θεραπείαν δεχόμενον, ὥσπερ ἀμέλει βλέπομεν πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ἐν ἀπειρία τοῦ πρωτοπαθοῦντος μέρους, προσεπιτρίβοντας τὴν νόσον, δι' ὧν θεραπεύουσι. Τῆς γὰρ ἀρρωστίας οὐσης πολλάκις κατὰ θερμοῦ ἐπικράτησιν, ἐπειδὴ τοῖς κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ψυχροῦ κεκακωμένοις, χρήσιμον τὸ θερμαῖνόν τε καὶ ἀναθάλλον ἐστὶ τὸ τούτοις κατὰ λόγον συνενεγκόν, ἀπερισκέπτως τὸ αὐτὸ ἐν ἀμετρία θερμότητος ἐκκαίοντο ἐπαγαγόντες, δυσίατον τὸ πάθος ἐποίησαν. Ὡσπερ τοίνυν ἀναγκαιοτάτη τοῖς ἰατροῖς ἐνομίσθη ἡ κατανόησις τῆς τῶν στοιχείων ιδιότητος, ὅπως ἂν ἐκάστου τῶν εὔ ἢ κακῶς διακειμένων γένοιτο τοῦ παρὰ φύσιν διατεθέντος ἢ ἐπανόρθωσις, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐπὶ ταύτην ἀναδραμόντες τὴν διαίρεσιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένων, ἀρχὴν καὶ ὑπόθεσιν τῆς καταλλήλου τῶν παθῶν θεραπείας ποιησώμεθα τὴν γενικὴν θεωρίαν. Οὐκοῦν, τριχῇ, καθὼς ἔφημεν, διηρημένης τῆς ιδιότητος τῶν τῆς ψυχῆς κινήματων εἰς τὸ λογικόν τε καὶ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδές, κατόρθωμα μὲν τοῦ λογιστικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ εὐσεβὴς περὶ τὸ θεῖον ὑπόληψις καὶ ἡ τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διακριτικὴ ἐπιστήμη καὶ ἡ τρανήν γε καὶ ἀσύγχυτον ἔχουσα περὶ τῆς φύσεως τῶν ὑποκειμένων τὴν δόξαν, τί μὲν ἐστὶ αἰρετὸν ἐν τοῖς οὔσι, τί δὲ βδελυκτὸν καὶ ἀπόβλητον. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντως ἢ ἐν τῷ μέρει τούτῳ κακία θεωρηθήσεται, ὅταν ἀσέβεια μὲν ἢ περὶ τὸ θεῖον, ἀκρισία δὲ περὶ τὸ ὄντως καλόν, ἐνηλλαγμένη δὲ καὶ ἐσφαλμένη ἢ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ὑπόληψις, ὥστε τιθέναι τὸ φῶς σκότος καὶ τὸ σκότος φῶς, καθὼς φησὶν ἡ Γραφή. Τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ μέρους ἢ μὲν ἐνάρετός ἐστι κίνησις, τὸ πρὸς τὸ ὄντως ἐπιθυμητὸν καὶ ἀληθῶς καλὸν ἀνάγεσθαι τὸν πόθον, καὶ εἴ τις ἐν ἡμῖν ἐρωτικὴ δύναμις τε καὶ διάθεσις, ἐκεῖ κατασχολεῖσθαι πᾶσαν, ἐν τῷ πεπεῖσθαι μηδὲν ὀρεκτὸν εἶναι τῇ ἑαυτοῦ φύσει ἄλλο, πλην τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς τὴν ἀρετὴν πηγαζούσης φύσεως. Παρατροπὴ δὲ καὶ ἁμαρτία τοῦ τοιοῦτου μέρους ἐστίν, ὅταν τις μεταγάγη τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν ἀνυπόστατον κενοδοξίαν ἢ πρὸς τὸ ἐπικεχρωσμένον τοῖς

σώμασιν ἄνθος, ὅθεν γίνεται ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ φιλοδοξία καὶ ἡ φιληδονία καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ὅσα τοῦ τοιοῦτου ἤρτηται τῆς κακίας γένους. Πάλιν δὲ τῆς θυμώδους διαθέσεως κατόρθωμα μὲν ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ κακὸν ἀπέχθεια καὶ ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος καὶ τὸ πρὸς ἀνδρείαν ἐστομῶσθαι τὴν ψυχὴν, ἐν τῷ μὴ καταπτῆσειν τὰ τοῖς πολλοῖς φοβερὰ νομιζόμενα, ἀλλὰ μέχρις αἵματος τὴν ἁμαρτίαν ἀντικαθίστασθαι, καταφρονεῖν δὲ θανατικῆς ἀπειλῆς καὶ ἀλγυνῶν κολαστηρίων καὶ τῆς τῶν ἡδίστων διαζεύξεως καὶ πάντων ἅπαξ τῶν διὰ τινος συνηθείας καὶ προλήψεως ἐν ἡδονῇ τοὺς πολλοὺς κατεχόντων κρείττονα γενέσθαι, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς προμαχόμενον. Τὰ δὲ ἀποπτώματα τοῦ τοιοῦτου μέρους ἐστὶν ἅπασι πρόδηλα, ὁ φθόνος, τὸ μῖσος, ἡ μῆνις, αἱ λοιδορίαί, αἱ συμπλοκαί, αἱ φιλόνεκοί τε καὶ ἀμυντικαὶ διαθέσεις, αἱ μέχρι πολλοῦ παρατείνουσαι τὴν μνησικακίαν καὶ πολλοὺς εἰς φόνους καὶ αἵματα κατάγουσαι. Μὴ γὰρ εὐρῶν ὁ ἀπαιδευτος λογισμὸς, ὅπου χρήσεται λυσιτελῶς τῷ ὄπλῳ, ἐφ' ἑαυτὸν τρέπει τὴν τοῦ σιδήρου ἀκμὴν, καὶ γίνεται τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ δοθὲν ἡμῖν ἀμυντήριον ὄπλον τῷ κακῶς κεχημένῳ ὀλέθριον.

1. Unul dintre lucrurile care contribuie la Sfânta Sărbătoare este și acesta: să înțelegem iconomia legitimă și canonică față de cei care au greșit, încât să fie vindecată toată boala sufletească care s-a produs printr-un păcat. Fiindcă această sărbătoare sobornicească a creației, împlinită în întreaga lume în fiecare an, după perioada rânduită a ciclului anual, este săvârșită pentru învierea celui căzut, iar păcatul este cădere, dar învierea este ridicarea din căderea păcatului, de aceea ar fi frumos ca în această zi să îi aducem înaintea lui Dumnezeu nu numai pe cei care sunt transformați din renașterea prin harul apei, ci și pe cei care revin pe calea cea vie prin pocăință și prin îndepărtarea de faptele cele moarte și pe aceștia să îi aducem de mână spre nădejdea cea mântuitoare, de la care au fost înstrăinați din cauza păcatului. Însă nu este un lucru mărunț să gestionezi argumentele în privința acestora cu o judecată dreaptă și verificată, conform poruncii Prorocului care spune că în judecată trebuie să chivernisești cuvintele, încât, după cum afirmă, „să nu fie clintit nici în veac și dreptul va fi într-o pomenire veșnică” (*Psalmul 111, 5-6*). Fiindcă precum la vindecarea trupească scopul măiestriei medicale este de a face sănătos pe cel suferind, dar felul îngrijirii este diferit, deoarece metoda terapeutică se adaptează

corespunzător după varietatea afecțiunilor cu fiecare boală, tot așa, fiindcă există o mare varietate de patimi în boala sufletească, îngrijirea terapeutică va fi în chip necesar diversificată pentru ca vindecarea să fie conform rațiunii pătimirii. Dar care ar fi metoda îndemânatică în privința problemei ridicate, vom judeca chestiunea astfel. Conform primei împărțiri, există trei elemente care sunt luate în considerare în privința sufletului nostru: partea rațională, partea poftitoare și partea impulsivă⁸¹. În acestea sunt și faptele bune ale celor ce trăiesc conform virtuții și decăderile celor ce merg înspre răutate. De aceea, se cuvine ca cel care are de gând să aplice tratamentul coresponzător părții bolnave a sufletului, să cerceteze mai întâi în ce parte se regăsește patima și apoi astfel să aplice tratamentul în chip potrivit pentru cel care a suferit, ca nu cumva, din cauza lipsei de experiență a metodei terapeutice, una să fie partea bolnavă, dar alta cea care primește tratament, după cum vedem de fapt la mulți dintre doctori, care prin ignorarea părții care a suferit mai întâi agravează boala prin ceea ce tratează. Deoarece afecțiunea este adeseori după intensitatea febrei, fiindcă celor care au fost afectați din cauza excesului de frig le este necesară și folositoare căldura și reîncălzirea după chibzuință, însă dacă se aplică nechibzuit același lucru și celor care ard din cauza excesului de febră atunci boala devine greu de vindecat. De aceea observarea caracteristicii elementelor este considerată de către doctori ca fiind foarte necesară, pentru a se realiza îndreptarea fiecărui lucru dintre cele care au fost întocmite bine sau rău și care au fost așezate împotriva firii. Tot așa și noi, făcând recurs la aceeași divizare a celor pe care le observăm în privința sufletului, vom pune această idee generală drept început și fundament al terapiei coresponzătoare a patimilor. Deci, precum am spus, fiindcă specificitatea mișcărilor sufletului este împărțită în trei, în partea rațională, partea poftitoare și partea impulsivă, faptele virtuozitate ale părții

⁸¹ Sf. Grigorie de Nyssa preia diviziunea platonice a sufletului regăsită în: PLATON, *Republica*, 440e-441a. Traducerea română a lui Andrei Cornea (PLATON, *Republica*, în PLATON, *Opere*, vol. V, trad. Andrei Cornea, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1986, pp. 226-227) redă cele trei părți, τὸ λογικόν, ἐπιθυμητικόν, θυμοειδές, prin rațională, apetentă, pasională. Alți autori propun pentru „ἐπιθυμητικόν” traducerea: „apetentă, dezirantă” – Valentin MUREȘAN, *Comentariu la Republica lui Platon*, Ed. Paideia, București, 2006, p. 194; sau „apetentă, deziderativă” – Francis E. PETERS, *Termenii filosofiei grecești*, Ed. Humanitas, București, 1997, pp. 95, 241. Am ales să traduc „ἐπιθυμητικόν” prin „pofitoare”, deoarece termenul „apetent” nu se regăsește în *Dicționarul Limbii Române*, fiind un construct artificial, pe când termenul „pofitor” poate fi regăsit în limbajul eclezial și în operele patristice, fiind comun stilului bisericesc.

raționale a sufletului sunt concepția cucernică față de ceea ce este dumnezeiesc și înțelegerea capabilă să discearnă între bine și rău, deținând o percepție clară și neamestecată în privința firii realităților subzistente, adică a ceea ce este vrednic de alegere între cele ce există, dar și a ceea ce trebuie respins și alungat. De asemenea și invers, răutatea va fi observată întru totul în această parte atunci când există necucernicie față de ceea ce este dumnezeiesc, dar și lipsă de discernere a ceea ce este într-adevăr bun, cât și o percepție schimbată și pervertită în legătură cu firea lucrurilor, încât lumina să fie luată drept întuneric și întunericul drept lumină, precum spune Scriptura (cf. *Isaia* 5, 20). Iar pentru partea poftitoare este mișcarea cea virtuoasă, adică a direcționa pofta înspre ceea ce este într-adevăr de dorit și cu adevărat bun și dacă există vreo putere și vreo dispoziție amoroasă în noi să fie în întregime încadrată în această direcție încât să fie convins că nu este nimic altceva de dorit pentru firea sa, decât virtutea și firea care izvorăște virtute. Iar rătăcirea și păcatul unei asemenea părți este atunci când cineva transformă dorința în slava deșartă goală de conținut sau în înflorirea superficială a trupurilor, de unde vine iubirea de bani, iubirea de mărire și iubirea de plăcere și toate celelalte asemănătoare care sunt în legătură cu acest fel de răutate. De asemenea, acțiunea virtuoasă a dispoziției impulsive este aversiunea față de răutate, lupta cu păcatele și fortificarea sufletului spre bărbăție, ca să nu se teamă de cele considerate de către mulți ca fiind înfricoșătoare, ci să se împotrivescă păcatului până la sânge (cf. *Evrei* 12, 4), cât și să disprețuiască amenințarea cu moartea, suferințele instrumentelor de tortură și despărțirea de lucrurile cele mai plăcute, și să devină, în general, mai buni față de toate cele care îi țin pe mulți în plăceri din cauza vreunui obicei sau vreunei preconcepții, luptând pentru credință și virtute. Iar căderile acestei părți sunt evidente pentru toți: uciderea, ura, mânia, insultele, certurile și dispozițiile spre răzbu-nare, care prelungesc pentru mult timp ținerea de minte a răului și duc la multe crime și mult sânge. Căci, dacă rațiunea needucată nu descoperă cum să se folosească în chip benefic de armă și întoarce asupra sa ascuțișul fierului, atunci arma de apărare dată nouă de Dumnezeu devine mortală pentru cel care a întrebuițat-o rău.

Concordanță: Can. 12 I Ec.; 102 Trulan; 2, 5, 7 Anc.; 2, 3, 74 Vasile

Canonul 2 Grigorie de Nyssa

β'. Τούτων τοίνυν κατὰ τὸ εἰρημένον διευκρινηθέντων τρόπον, ὅσα μὲν ἁμαρτήματα τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἄπτεται

μέρους, χαλεπώτερα παρὰ τῶν Πατέρων ἐκρίθη καὶ μείζονος καὶ διαρκεστέρας καὶ ἐπιπονωτέρας τῆς ἐπιστροφῆς ἄξια, οἶον, εἴ τις ἠρνήσατο τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἢ πρὸς Ἰουδαϊσμόν ἢ πρὸς εἰδωλολατρίαν ἢ πρὸς Μανιχαϊσμόν ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον ἀθεΐας εἶδος αὐτομολήσας ἐφάνη. Ὁ μὲν ἐκουσίως ἐπὶ τὸ τοιοῦτον ὀρμήσας κακόν, εἴτα καταγνοὺς ἑαυτοῦ, χρόνον τῆς μετανοίας ἔχει ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Οὐδέποτε γὰρ μυστικῆς ἐπιτελουμένης εὐχῆς μετὰ τοῦ λαοῦ προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν καταξιοῦται, ἀλλὰ κατὰ μόνας μὲν εὐξεται, τῆς δὲ κοινωνίας τῶν ἁγιασμάτων καθόλου ἀλλότριος ἔσται, ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τότε τῆς τοῦ ἁγιάσματος μερίδος ἀξιωθήσεται. Εἰ δὲ συμβαίῃ παρ' ἐλπίδα ζῆσαι αὐτόν, πάλιν ἐν τῷ κρίματι διαβιώσεται, ἀμέτοχος τῶν μυστικῶν ἁγιασμάτων μέχρι τῆς ἐξόδου γινόμενος. Οἱ δὲ βασάνοις καὶ τιμωρίαις χαλεπαῖς αἰκισθέντες ἐν ῥητῷ χρόνῳ ἐπετιμήθησαν, οὕτω φιλανθρωπία ἐπ' αὐτῶν χρησαμένων τῶν Ἁγίων Πατέρων ὡς οὐ ψυχῆς γενομένης ἐν πτώματι, ἀλλὰ τῆς σωματικῆς ἀσθενείας πρὸς τὰς αἰκίας οὐκ ἀντισχούσης, διὸ τῷ μέτρῳ τῶν ἐν πορνείᾳ πλημμελησάντων καὶ ἡ βεβιασμένη τε καὶ ἐπώδυνος παράβασις ἐν τῇ ἐπιστροφῇ συνεμετρήθη.

2. Astfel, după ce au fost făcute aceste distincții în felul menționat, acele păcate care ating partea rațională a sufletului au fost judecate mai aspru de către Părinți și sunt vrednice de o reînțoarcere mai mare, mai îndelungată și mai dificilă, ca de exemplu, dacă cineva s-a lepădat de credința în Hristos sau a trecut public fie la iudaism, fie la idolatrie, fie la maniheism, fie la orice altă formă de ateism de felul acesta. Iar cel care a mers de bună voie spre un asemenea rău, iar apoi s-a condamnat pe el însuși, perioada pentru pocăință este toată viața lui. Căci nu va fi socotit niciodată vrednic de a se închina lui Dumnezeu împreună cu poporul la săvârșirea rugăciunii tainice, ci se va ruga singur și va fi cu totul străin de împărțășirea Celor Sfinte, iar în ceasul morții lui va fi învrednicit de a avea parte de Cele Sfinte. Iar dacă acela, dincolo de orice speranță, s-ar întâmpla să trăiască, va petrece din nou sub aceeași pedeapsă, fără a avea parte de tainele cele sfinte până la ieșirea din viață. Dar cei torturați prin schingiuire și prin pedepse cumplite au fost puși sub epitimie pentru o perioadă determinată, fiindcă Sfinții Părinți s-au purtat față de ei cu blândețe, deoarece nu sufletul a fost în cădere, ci slăbiciunea trupeză nu a

rezistat torturii, de aceea și greșeala prin constrângere și durere a fost socotită pentru reîntoarcere după modelul celor ce au căzut în desfrânare.

Concordanță: Can. 62 Ap.; 11 I Ec.; 94 Trulan; 1 Anc.; 1 Petru; 45, 73 Vasile

Canonul 3 Grigorie de Nyssa

γ. Οἱ δὲ πρὸς γόητας ἀπιόντες ἢ μάντις ἢ τοὺς διὰ δαιμόνων καθάρσιά τινα καὶ ἀποτροπιασμοὺς ἐνεργεῖν ὑπισχνουμένους, οὗτοι ἐρωτῶνται δι' ἀκριβείας καὶ ἀνακρίνονται, πότερον ἐπιμένοντες τῇ εἰς Χριστὸν πίστει ὑπ' ἀνάγκης τινὸς συνηρέχθησαν ἐκείνῃ τῇ ἀμαρτία, κακώσεώς τινος ἢ ἀφορήτου ζημίας ταύτην αὐτοῖς τὴν ὀρμὴν ἐμποισάσης, ἢ, καθόλου καταφρονήσαντες τοῦ πεπιστευμένου παρ' ἡμῶν μαρτυρίου, τῇ τῶν δαιμόνων συμμαχίᾳ προσέδραμον. Εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ ἀθετήσει τῆς πίστεως καὶ πρὸς τὸ μὴ πιστεύειν εἶναι Θεὸν τὸν παρὰ τῶν χριστιανῶν προσκυνούμενον ἐκεῖνο ἐποίησαν, δηλαδὴ τῷ κρίματι τῶν παραβάντων ὑπαχθήσονται. Εἰ δέ τις ἀβάστακτος ἀνάγκη κατακρατήσασα τῆς μικροψυχίας αὐτῶν εἰς τοῦτο προήγαγε, διὰ τινος ἡπατημένης ἐλπίδος παρακρουσθέντας, ὡσαύτως ἔσται καὶ ἐπ' αὐτῶν ἡ φιλανθρωπία, καθ' ὁμοίότητα τῶν πρὸς τὰς βασάνους ἐν τῷ καιρῷ τῆς ὁμολογίας ἀντισχεῖν μὴ δυνηθέντων.

3. Iar cei care merg la vrăjitori sau la prezicători sau la cei care promit să facă anumite purificări și ocrotiri față de rele datorită demonilor, aceștia să fie chestionați și examinați cu acrivie, mai întâi dacă au rămas în credința în Hristos, dar au fost atrași spre acel păcat din cauza vreunei constrângeri, apoi dacă o anumită suferință sau o pierdere de neîndurat a cauzat acest impuls în ei sau dacă, după ce au desconsiderat întru totul mărturia încredințată de către noi, au alergat la pactul cu demonii. Iar dacă au făcut aceasta spre respingerea credinței și pentru că nu cred că Cel slăvit de către creștini este Dumnezeu adevărat, este evident că vor fi supuși pedepsei apostatilor. Iar dacă vreo constrângere insuportabilă, covârșind micimea lor sufletească, i-a dus spre aceasta, fiind amăgiți din cauza vreunei speranțe seducătoare, de asemenea și ei vor avea parte de blândețe, după asemănarea celor care în momentul mărturisirii nu au putut să îndure împotriva torturilor.

Concordanță: Can. 61 Trulan; 24 Anc.; 36 Laod.; 65, 72, 83 Vasile

Canonul 4 Grigorie de Nyssa

δ'. Τῶν δὲ δι' ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονὴν γινομένων ἁμαρτημάτων τοιαύτη ἐστὶν ἡ διαίρεσις· τὸ μὲν γὰρ καλεῖται μοιχεία, τὸ δὲ πορνεία. Τισὶ μὲν οὖν τῶν ἀκριβεστέρων ἤρесе καὶ τὸ κατὰ πορνείαν πλημμέλημα μοιχείαν εἶναι νομίζουν, διότι μία ἐστὶν ἡ νόμιμος συζυγία, καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα, καὶ ἄνδρὸς πρὸς γυναῖκα. Πᾶν οὖν τὸ μὴ νόμιμον, παράνομον πάντως· καὶ ὁ μὴ τὸ ἴδιον ἔχων, δηλαδὴ τὸ ἀλλότριον ἔχει, τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ μία δέδοται παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθός, καὶ τῇ γυναικὶ μία ἐφήρμοσται κεφαλῇ. Οὐκοῦν, εἰ μὲν τις τὸ ἴδιον αὐτοῦ σκεῦος, καθὼς ὀνομάζει ὁ θεῖος ἀπόστολος, ἑαυτῷ κτήσαιοτο, συγχωρεῖ ὁ νόμος τῆς φύσεως τὴν δικαίαν χρῆσιν, εἰ δέ τις ἔξω τοῦ ἰδίου τραπέιη, ἐν ἀλλοτρίῳ πάντως γενήσεται· ἀλλότριον δὲ ἐκάστῳ πᾶν τὸ μὴ ἴδιον, κἂν μὴ ὁμολογούμενον ἔχη τὸν κυριεύοντα. Οὐκοῦν, οὐ πόρρω τοῦ κατὰ τὴν μοιχείαν πλημμελήματος καὶ ἡ πορνεία τοῖς τὸν ἀκριβέστερον ἐξετάζουσι λογισμὸν ἐδείχθη, λεγούσης καὶ τῆς θείας Γραφῆς ὅτι· Μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἀλλοτρίαν. Πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐγένετό τις παρὰ τῶν Πατέρων συμπεριφορὰ, διεκρίθη τὸ πλημμέλημα τῇ γενικῇ διαίρεσει ταύτῃ, ὡς πορνείαν μὲν λέγεσθαι τὴν χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου γινομένην τινὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, μοιχείαν δέ, τὴν ἐπιβουλήν τε καὶ ἀδικίαν τοῦ ἀλλοτρίου. Ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὴν ζωοφθορίαν καὶ τὴν παιδεραστίαν εἶναι λογίζονται, διότι καὶ ταῦτα φύσεώς ἐστι μοιχεία, εἰ γὰρ τὸ ἀλλότριον τε καὶ παρὰ φύσιν γίνεται ἡ ἀδικία. Ταύτης οὖν τῆς διαίρεσεως καὶ ἐν τούτῳ τῷ εἶδει τῆς ἁμαρτίας γεγενημένης, καθολικὴ μὲν ἐστὶ θεραπεία, τὸ τῆς ἐμπαθοῦς λύσεως τῆς περὶ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς καθαρὸν ἐκ μεταμελείας γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν πορνείᾳ μολυνθέντων ἀδικία τις τῇ ἁμαρτίᾳ ταύτῃ οὐ καταμέμικται, διὰ τοῦτο διπλασίῳ ὠρίσθη τῆς ἐπιστροφῆς ὁ χρόνος τοῖς ἐν μοιχείᾳ μίανθεισι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπηγορευμένοις κακοῖς, ζωοφθορία τε καὶ τῇ κατὰ τοῦ ἄρρενος λύσει. Διπλασιάζεται γὰρ, ὡς εἶπον, ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ ἁμαρτία, μία μὲν, ἢ κατὰ τὴν ἄθεσμον ἡδονὴν, ἕτερα δέ, ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἀλλοτρίου ἀδικίαν συνισταμένη. Διαφορὰ δὲ τίς ἐστὶν ἐν τῷ λόγῳ τῆς μετανοίας καὶ ἐπὶ τῶν καθ' ἡδονὴν πλημμελημάτων τοιαύτῃ· ὁ μὲν γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὀρμήσας, αὐτῷ, τῷ καταδέξασθαι δι' οἰκειᾶς ὀρμῆς γενέσθαι τῶν κρυφίων κατήγορος, ὡς ἦδη τῆς θεραπείας τοῦ πάθους ἀρξάμενος καὶ σημεῖον τῆς πρὸς τὸ

κρεῖττον μεταβολῆς ἐπιδειξάμενος, ἐν φιλανθρωποτέροις γίνεται τοῖς ἐπιτιμίοις· ὁ δὲ φωραθεὶς ἐπὶ τῷ κακῷ, ἢ διὰ τινος ὑποψίας ἢ κατηγορίας ἀκουσίως ἀπελεγχθεὶς, ἐν ἐπιτεταμένη γίνεται τῇ ἐπιστροφῇ, ὥστε, καθαρισθέντα δι' ἀκριβείας αὐτόν, οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἀγιασμάτων κοινωνίαν παραδεχθῆναι. Ἔστι τοίνυν ὁ κανὼν τοιοῦτος, ὥστε τοὺς ἐν πορνείᾳ μολυνθέντας, ἐν τρισὶ μὲν ἔτεσι καθόλου τῆς εὐχῆς ἀποβλήτους εἶναι, ἐν τρισὶ δὲ τῆς ἀκροάσεως μετέχειν μόνης, ἐν ἄλλοις δὲ τρισὶν ἔτεσιν μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων προσεύχεσθαι, καὶ τότε μετέχειν τῶν ἀγιασμάτων. Ἐπὶ δὲ τῶν σπουδαιότερα κεκρημένων τῇ ἐπιστροφῇ καὶ τῷ βίῳ δεικνύντων τὴν πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐπάνοδον, ἔξεστι τῷ οἰκονομοῦντι πρὸς τὸ συμφέρον τῇ ἐκκλησιαστικῇ οἰκονομίᾳ συντεμεῖν τὸν χρόνον τῆς ἀκροάσεως καὶ τάχιον εἰς ἐπιστροφὴν ἀγαγεῖν· καὶ πάλιν καὶ τοῦτον συντεμεῖν τὸν χρόνον καὶ τάχιον ἀποδοῦναι τὴν κοινωνίαν, ὅπως ἂν τῇ ἑαυτοῦ δοκιμασίᾳ ἐγκρίνοι τὴν τοῦ θεραπευομένου κατάστασιν. Ὡσπερ γὰρ τὸ τοῖς χοίροις ῥίπτειν τὸν μαργαρίτην ἀπείρηται, οὕτω τὸ ἀποστερεῖν τοῦ τιμίου μαργαρίτου τὸν ἤδη ἄνθρωπον, διὰ τῆς καθαρότητός τε καὶ τῆς ἀπαθείας γενόμενον, τῶν ἀτόπων ἐστίν. Ἡ δὲ κατὰ τὴν μοιχείαν, ἢτοι κατὰ τὰ λοιπὰ εἶδη τῆς ἀκαθαρσίας γενομένη παρανομία, καθὼς προεῖρηται, κατὰ πάντα ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι θεραπευθήσεται, ἐν ᾧ καὶ τὸ τῆς πορνείας ἄγος, τῷ δὲ χρόνῳ μόνῳ διπλασιάζεται. Παρατηρηθήσεται δὲ καὶ ἐπ' αὐτῷ ἢ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, ὄν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν τῷ μολυσμῷ τῆς πορνείας συνεχθέντων, ὥστε ἢ θάττον ἢ βραδύτερον γενέσθαι αὐτοῖς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν.

4. Aceasta este împărțirea patimilor care sunt săvârșite din pricina poftei și a plăcerii: una este numită adulter, iar alta desfrânare. Unora dintre cei mai meticuloși le-a plăcut să considere că și păcatul desfrâului este tot adulter, deoarece este o singură unire legitimă, cea a femeii cu bărbatul și a bărbatului cu femeia. De asemenea, tot ceea ce nu este legitim este întru totul în afara legii. Și cel care nu are ceea ce îi aparține, este evident că are ceva străin, căci bărbatului i-a fost dat de către Dumnezeu un singur ajutor și femeii i s-a desemnat în chip potrivit un singur cap. De aceea, dacă cineva, după cum socotește dumnezeiescul apostol, își procură pentru el un vas propriu (cf. *1 Tesaloniceni* 4, 4), legea firii permite întrebuințarea corectă, dar dacă cineva s-ar îndrepta

în afară de la ceea ce este propriu, va fi complet într-un lucru străin, iar tot ceea ce nu este propriu cuiva este străin, chiar dacă nu are mărturie despre cel care stăpânește lucrul. De aceea, desfrânarea este evidențiată de către cei care examinează argumentarea mai meticolos ca nefiind departe de păcatul adulterului, deoarece și dumnezeiasca Scriptură spune: „nu sta îndelungat la o străină” (*Pilde* 5, 20). Dar fiindcă s-a practicat din partea Părinților o anumită indulgență pentru cei mai slabi, păcatul a fost separat prin această împărțire generală, încât împlinirea dorinței comisă de către cineva fără neîndreptățirea celui alt este numită desfrânare, iar adulterul, vătămarea și neîndreptățirea unei persoane străine, iar la aceasta sunt considerate și bestialitatea față de animale⁸², și homosexualitatea, deoarece și acestea sunt adulter împotriva firii, fiindcă nedreptatea se produce față de ceea ce este străin și contrar firii. Astfel, de vreme ce s-a făcut această împărțire la acest gen de păcat, și tratamentul general este ca omul să devină curat prin căință față de furia pătimasă a acestor plăceri. Dar, fiindcă nu a fost implicată vreo nedreptate în acest păcat al celor ce s-au întinat în desfrânare, de aceea s-a stabilit ca perioada de reîntoarcere pentru cei care s-au pângărit în adulter și în alte răutăți interzise, precum bestialitatea față de animale și nebunia față de partea bărbătească, să fie dublă, deoarece, precum am spus, păcatul față de unele ca acestea este dublu, pe de o parte, cel asociat cu plăcerea nelegiuită, iar pe de alta, cel asociat cu neîndreptățirea persoanei străine. Însă există o anumită diferențiere în măsurarea pocăinței pentru cei care păcătuiesc din cauza plăcerii, iar ea este următoarea. Dacă cineva s-a grăbit din proprie inițiativă spre mărturisirea păcatelor, adică a acceptat printr-un impuls personal să devină acuzatorul propriu al celor ascunse, acesta, ca unul care a început deja vindecarea de patimă și a arătat un semn al schimbării lui spre mai bine, va fi sub epitimii mai blânde. Iar dacă a fost descoperit în răutate, sau din cauza vreunei bănuieli, sau a fost vădit în chip involuntar printr-o acuzație, este supus unei reîntoarceri mai îndelungate, încât este acceptat la împărtășirea de cele sfinte numai dacă acesta a fost curățat cu acrivie. Prin urmare, canonul este acesta: cei care au fost întinați în desfrânare să fie îndepărtați cu totul de la

⁸² Termenul „ζωοφθορίαν” poate fi tradus prin: „bestialitate, stricarea sau coruperea animalelor” – G. LAMPE, *A Greek Patristic Lexicon*, Oxford, 1961, p. 599; G. IOANIDU, *Dicționar elino-românesc tradus de pe al lui Skarlat D. Vizantie*, vol. 1, Tipografia Statului, București, 1864, p. 1014 – și se referă la actul zoofiliei.

rugăciune timp de trei ani, apoi trei ani să ia parte numai la ascultare, în alți trei ani să se roage împreună cu cei ce se prosternează pentru convertire și apoi să se împărtășească de cele sfinte. Iar în privința celor care au dat dovadă de o reîntoarcere mult mai sânguincioasă și au arătat prin viața lor ridicarea spre ceea ce este bine, se cuvine celui care dispune de iconomie să reducă perioada de ascultare în conformitate cu iconomia bisericească și să îi ducă mai repede spre reîntoarcere și să reducă din nou această perioadă și să le redea mai repede comuniunea, dacă ar constata prin propria examinare condiția celui care se vindecă. Fiindcă, precum este o stupiditate să arunci mărgăritarele porcilor (cf. *Matei* 7, 5), tot așa este și să-l lipsești de mărgăritarul cel de mare preț pe cel care s-a făcut deja om prin purificare și despătimire. Iar nelegiuirea făcută prin adulter, sau prin diferite feluri de necurăție, după cum a fost menționat mai înainte, pentru toate va fi vindecat cu aceeași decizie ca pentru întinarea desfrânării, numai că perioada este dublă. Însă și în această privință va fi supravegheată dispoziția celui care se vindecă, precum în legătură cu cei care au fost stăpâniți de întinarea desfrânării, încât fie mai repede, fie mai târziu să aibă comuniunea Celui Bun.

Concordanță: Can. 48 Ap.; 87 Trulan; 20 Anc.; 102 Cart.; 9, 18, 21, 35, 77 Vasile; 15 Tim.

Canonul 5 Grigorie de Nyssa

ε'. Λείπεται πρὸς τούτοις τὸ θυμοειδὲς τῆς ψυχῆς προθεῖναι εἰς ἐξέτασιν, ὅταν παρασφαλεῖσα τῆς ἀγαθῆς τοῦ θυμοῦ χρήσεως, εἰς ἁμαρτίαν ἐκπέσῃ. Πολλῶν δὲ ὄντων τῶν κατὰ θυμὸν εἰς ἁμαρτίαν ἐνεργουμένων καὶ πάντων κακῶν, ἤρεσέ πως τοῖς Πατράσιν ἡμῶν, ἐν τοῖς ἄλλοις μὴ λίαν ἀκριβολογεῖσθαι, μηδὲ πολλῆς ἄξιον ἠγεῖσθαι σπουδῆς τὸ θεραπεύειν πάντα τὰ ἐκ τοῦ θυμοῦ παραπτώματα, καίτοι γε τῆς Γραφῆς οὐ μόνον τὴν ψιλὴν ἀπαγορευούσης πληγὴν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν λοιδορίαν ἢ βλασφημίαν καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ὁ θυμὸς ἀπεργάζεται, μόνου δὲ τοῦ κατὰ φόνον ἄγους τὴν παραφυλακὴν ἐποίησαντο διὰ τῶν ἐπιτιμιῶν. Διήρηται δὲ τὸ τοιοῦτον κακὸν τῇ διαφορᾷ τοῦ ἐκουσίου τε καὶ ἀκουσίου. Ἐν οἷς ἐκουσίος μὲν ἐστὶ φόνος, πρῶτον μὲν ὁ ἐκ παρασκευῆς τετολμημένος τοῦ εἰς αὐτὸ τοῦτο εὐτρεπισαμένου, ὅπως ἂν τὸ ἄγος ἐργάσῃται. Ἐπειτα δὲ κάκεῖνος ἐν τοῖς ἐκουσίοις ἐνομίσθη, ὅταν τις ἐν συμπλοκῇ καὶ μάχῃ, τύπτων τε καὶ τυπτόμενος, ἐνέγκῃ κατὰ τινος καιρίαν τὴν διὰ τῆς χειρὸς πληγὴν. Ὁ γὰρ ἅπαξ τῷ θυμῷ κρατηθεὶς καὶ τῇ ὀρμῇ τῆς ὀργῆς χαριζόμενος, οὐδὲν ἂν παρὰ τὸν

καιρὸν τοῦ πάθους τῶν ἀνακόψαι τὸ κακὸν δυναμένων ἐπὶ νοῦν λάβοι, ὥστε καὶ τὸ ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἀποτέλεσμα τοῦ φόνου εἰς ἔργον προαιρέσεως, οὐκ εἰς ἀποτυχίαν ἀνάγεται. Οἱ δὲ ἀκούσιοι φανερὰ ἔχουσι τὰ γνωρίσματα, ὅταν τις πρὸς ἕτερόν τι τὴν σπουδὴν ἔχων ἐξ ἀποτυχίας τι τῶν ἀνηκέστων δράσῃ. Ἐπὶ τούτων τοίνυν, ὁ μὲν ἐκούσιος φόνος εἰς τριπλασίονα χρόνον παρατείνεται τοῖς δι' ἐπιστροφῆς θεραπευομένοις τὸ ἐκούσιον ἄγος. Τρεῖς ἐννέα γὰρ εἰσὶν ἐνιαυτοί, καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐννεάδος τῶν ἐτῶν ὀρισθείσης, ὥστε ἐν μὲν τῷ παντελεῖ ἀφορισμῷ ἐννεατῆ χρόνον διαγενέσθαι ἀπειργόμενον τῆς Ἐκκλησίας, ἄλλα δὲ τοσοῦτα ἔτη ἐν τῇ ἀκροάσει παραμεῖναι, μόνης τῆς τῶν διδασκάλων καὶ τῆς τῶν Γραφῶν ἀκροάσεως καὶ μετὰ τῆς τοῦ λαοῦ συστάσεως ἀξιούμενον, ἐν δὲ τῇ τρίτῃ ἐννάδι μετὰ τῶν ὑποποπτόντων ἐν ἐπιστροφῇ προσευχόμενον, οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν μετουσίαν τοῦ ἀγιάσματος. Δηλονότι, καὶ ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἢ αὐτὴ παρατήρησις ἔσται παρὰ τοῦ οἰκονομοῦντος τὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τὸν λόγον τῆς ἐπιστροφῆς συντηθήσεται αὐτῷ καὶ ἡ τοῦ ἐπιτιμίου παράτασις, ὥστε, ἀντὶ ἐννέα ἐτῶν ἐφ' ἑκάστῳ βαθμῷ, ὀκτῶ ἢ ἑπτὰ ἢ ἕξ ἢ πέντε μόνα γενέσθαι, εἴπερ τὸ μέγεθος τῆς ἐπιστροφῆς νικῶν τὸν χρόνον καὶ ὑπερβάλλοιτο τῇ σπουδῇ τῆς διορθώσεως τοὺς ἐν τῇ μακρᾷ προθεσμίᾳ ραθυμότερον ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς κηλίδος καθαίροντας. Τὸ δὲ ἀκούσιον, συγγνωστὸν μὲν, οὐ μὴν ἐπαινετὸν ἐκρίθη. Τοῦτο δὲ εἶπον, ὥστε δῆλον γενέσθαι ὅτι, κὰν ἀκουσίως τις γένηται ἐν τῷ τοῦ φόνου μιάσματι, ὡς ἤδη βέβηλον αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ἄγους γεγόμενον, ἀπόβλητον ἱερατικῆς χάριτος ὁ κανὼν ἀπεφῆνατο. Ὅσος δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῇ ψιλῇ πορνείᾳ τοῦ καθαρσίου ὁ χρόνος, τοσοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἀκουσίως πεφονευκῶν ἐδοκιμάσθη καλῶς ἔχειν. Δηλαδή καὶ ἐν τούτῳ τῆς προαιρέσεως τοῦ μετανοοῦντος δοκιμαζομένης, ὥστε, εἰ ἀξιόπιστος γένοιτο ἡ ἐπιστροφή, μὴ πάντως παραφυλαχθῆναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ συντομίας ἀγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μετουσίαν. Εἰ δὲ τις μὲν, μὴ πληρώσας τὸν χρόνον τὸν ἐκ τῶν κανόνων ἀφωρισμένον, ἐξοδεύει τοῦ βίου, κελεύει ἡ τῶν Πατέρων φιλανθρωπία, μετασχόντα τῶν ἀγιασμάτων, μὴ κενὸν τοῦ ἐφοδίου πρὸς τὴν ἐσχάτην ἐκείνην καὶ μακρὰν ἀποδημίαν ἐκπεμφθῆναι. Εἰ δὲ μετασχὼν τοῦ ἀγιάσματος πάλιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπανέλθοι, ἀναμένει τὸν τεταγμένον χρόνον, ἐν ἐκείνῳ τῷ βαθμῷ γεγόμενον, ἐν ᾧ ἦν πρὸ τῆς κατὰ ἀνάγκην αὐτῷ δοθείσης κοινωνίας.

5. Pe lângă acestea, ne rămâne să supunem spre examinare partea impulsivă a sufletului și când cade acesta în păcat, fiindcă alunecă de la întrebuintărea bună a mâinii. Deși sunt multe lucruri care se înfăptuiesc din mânie spre păcat și toate sunt rele, le-a plăcut oarecum Părinților noștri să nu insiste foarte mult asupra preciziei terminologice dintre ele și nici să considere vindecarea tuturor greșelilor comise din mânie vrednică de multă osteneală, deși Scriptura interzice nu numai lovitură, ci și orice insultă, blasfemie și orice altceva de felul acesta pe care-l înfăptuiește mânia (cf. *Coloseni* 3, 8). Ei au impus păzirea prin epitimii numai față de păcatul uciderii. Iar acest gen de răutate a fost împărțită prin diferențierea dintre voluntar și involuntar. Între cele voluntare este uciderea, mai întâi cea care este comisă cu premeditarea celui care s-a pregătit chiar pentru acest lucru ca să comită păcatul. Apoi, între cele voluntare a fost considerat și acela când cineva, într-o încăierare și într-o luptă, lovind și fiind lovit, a dat cuiva cu mâna o lovitură mortală. Căci cel care a fost stăpânit o dată de mânie și se lasă pe seama impulsivității furiei nu va accepta în momentul patimii nimic în gând dintre lucrurile care pot să îl îndepărteze de la rău, încât comiterea crimei într-o încăierare este îndreptată spre o faptă cu premeditare, iar nu spre un accident. Iar cele involuntare dețin dovezi evidente, ca atunci când cineva, având râvnă față de altceva, comite din greșeală ceva dintre lucrurile fatale. Așadar, cu privire la acestea, uciderea voluntară se întinde pe o perioadă triplă pentru cei ce vindecă păcatul voluntar prin reînțoarcere. Căci sunt de trei ori câte nouă ani, nouă ani fiind stabiliți pentru fiecare treaptă, încât este petrecută o perioadă de nouă ani de separare de Biserică în afurisire totală, iar apoi tot atâția ani să rămână în ascultare, fiind învrednicit numai de ascultarea învățăturilor și a Scripturilor și de șederea împreună cu poporul, iar după a treia perioadă de nouă ani să se roage împreună cu cei ce se prosternează pentru convertire și astfel să vină la comuniunea cu cel sfânt. Aceași observare amănunțită va fi evident arătată spre unul ca acesta de către cel care conduce Biserica și durata epimiei va fi redusă de către el după rațiunea întoarcerii, încât în loc de nouă ani în fiecare treaptă, să fie opt, sau șapte, sau șase, sau numai cinci, dacă mărimea întoarcerii ar covârși timpul și prin râvna de îndreptare ar întrece pe cei care se curăță pe ei înșiși de întinare mai anevoios în perioada îndelungată stabilită mai înainte. Iar cea involuntară a fost judecată drept pardonabilă, dar nu și laudabilă. Am spus aceasta ca să fie evident că, dacă cineva a

fost chiar și involuntar în întinarea uciderii, canonul a stabilit ca acesta să fie alungat de la harul preoțesc, ca unul care s-a întinat deja cu acest păcat. A fost stabilit că este bine ca perioada de curăție să fie aceeași și pentru cei care au ucis involuntar ca pentru desfrânarea simplă. Este evident că și în privința acesteia este cercetată dispoziția celui care se pocăiește, încât, dacă reîntoarcerea ar fi vrednică de încredere, să nu fie păzit îndeaproape întru totul numărul anilor, ci prin reducerea lor să fie adus spre reintegrarea în Biserică și spre comuniunea Celui Bun. Iar dacă cineva care nu a împlinit perioada stabilită de către canoane ar ieși din viață, blândețea Părinților poruncește să fie trimis în călătoria aceea îndelungată și de pe urmă după ce a fost împărtășit cu Cele Sfinte, iar nu lipsit de merinde. Iar dacă, după ce s-a împărtășit de Cele Sfinte, ar reveni la viață, să rămână perioada stabilită și să fie în acea treaptă în care era înainte de împărtășirea care i-a fost dată de necesitate.

Concordanță: Can. 65 Ap.; 13 I Ec.; 91 Trulan; 6, 21, 22, 23 Anc.; 7 Cart.; 2, 5, 11, 13, 33, 43 52, 54, 56, 57 Vasile; 2 Grig. Nyssa; 5 Chiril

Canonul 6 Grigorie de Nyssa

ς'. Τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς εἰδωλολατρίας, οὕτω γὰρ ὀνομάζει τὴν πλεονεξίαν ὁ θεῖος ἀπόστολος, οὐκ οἶδ' ὅπως ἀθεράπευτον ὑπὸ τῶν Πατέρων ἡμῶν παρώφθη, καίτοι γε δοκεῖ τὸ τοιοῦτον κακὸν τῆς τριτῆς ἐν τῇ ψυχῇ καταστάσεως πάθος εἶναι. Καὶ γὰρ ὁ λογισμὸς τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως ἀμαρτάνων, ἐν τῇ ὕλῃ τὸ καλὸν εἶναι φαντάζεται, οὐ πρὸς τὸ ἄϋλον ἀναβλέπων κάλλος. Καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὰ κάτω ρεῖ, τοῦ ἀληθοῦς ὄρεκτοῦ ἀπορρέουσα. Καὶ ἡ φιλόνεικός τε καὶ θυμώδης διάθεσις, πολλὰς τῆς τοιαύτης ἀμαρτίας τὰς ἀφορμὰς λαμβάνει. Καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, συμφωνεῖ ἡ τοιαύτη νόσος τῷ ἀποστολικῷ τῆς πλεονεξίας ὄρω. Ὁ γὰρ θεῖος ἀπόστολος, οὐ μόνον αὐτὴν εἰδωλολατρίαν, ἀλλὰ καὶ ρίζαν πάντων τῶν κακῶν ἀπεφήνατο. Καὶ ὅμως τὸ τοιοῦτον εἶδος παρώφθη τῆς νόσου ἀνεπίσκεπτόν τε καὶ ἀτημέλητον, διὸ καὶ πλεονάζει κατὰ τὰς ἐκκλησίας τὸ τοιοῦτον ἀρρώστημα, καὶ οὐδεὶς τοὺς ἐπὶ τὸν κλῆρον ἀγομένους περιεργάζεται, μήπως τῷ τοιούτῳ εἶδει τῆς εἰδωλολατρίας κατεμιάνθησαν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, διὰ τὸ παρεῖσθαι τοῖς Πατράσιν ἡμῶν, ἀρκεῖν ἡγοῦμεθα τῷ δημοσίῳ τῆς διδασκαλίας λόγῳ, ὅπως ἂν οἶόν τε ἢ θεραπεύειν, ὥσπερ τινὰ πάθη πληθωρικὰ τὰς πλεονεκτικὰς ἀρρωστίας διὰ τοῦ λόγου καθαιρόντες. Μόνην δὲ τὴν κλοπὴν καὶ τὴν τυμβωρυχίαν καὶ τὴν ἱεροσυλίαν

πάθη νομίζομεν, διὰ τὸ οὕτως ἐκ τῆς τῶν Πατέρων ἀκολουθίας τὴν παράδοσιν ἡμῖν περὶ τούτων γενέσθαι, καίτοι γε παρὰ τῆς θείας Γραφῆς καὶ ὁ πλεονασμὸς καὶ ὁ τόκος τῶν ἀπειρημένων ἐστὶ, καὶ τὸ ἐκ δυναστείας τινὸς τῇ ἰδίᾳ κτήσει προσαγαγεῖν τὰ ἀλλότρια, κὰν ἐν προσχήματι πραγματείας τὸ τοιοῦτον τύχη γινόμενον. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ καθ' ἡμᾶς εἰς ἐξουσίαν κανόνων οὐκ ἀξιόπιστον, τὴν ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένως ἀπηγορευμένων κακονικὴν κρίσιν ἤδη τοῖς εἰρημένοις προσθήσομεν. Διήρηται δὲ ἡ κλοπὴ εἰς τε ληστείαν καὶ εἰς τοιχωρυχίαν· καὶ εἰς μὲν ἐπ' ἀμφοτέρων σκοπός, ἢ τῶν ἀλλοτριῶν ἀφαιρέσεις, πολλή δὲ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν ἢ πρὸς ἀλλήλους ἐστὶ διαφορά. Ὁ μὲν γὰρ ληστής καὶ τὴν μισοφονίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνει, πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευαζόμενος καὶ ὅπλοις καὶ πολυχειρία καὶ τοῖς ἐπικαίροις τῶν τόπων, ὥστε τὸν τοιοῦτον τῷ κρίματι τῶν ἀνδροφόνων ὑπάγεσθαι, διὰ μεταμελείας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐπαναγάγοι. Ὁ δὲ δι' ὑφαιρέσεως λανθανούσης σφετεριζόμενος τὸ ἀλλότριον, εἶτα δι' ἐξαγορεύσεως τὸ πλημμέλημα ἑαυτοῦ τῷ ἱερεῖ φανερώσας, τῇ περὶ τὸ ἐναντίον τοῦ πάθους σπουδῇ θεραπεύσει τὴν ἀρρωστίαν. Λέγω δέ, διὰ τοῦ τὰ προσόντα παρέχειν τοῖς πένησιν, ἵνα, τῷ προέσθαι ἃ ἔχει, φανερὸς γένηται καθαρεύων τῆς κατὰ πλεονεξίαν νόσου. Εἰ δὲ καὶ μηδὲν ἔχοι, μόνον δὲ τὸ σῶμα ἔχοι, κελεύει ὁ ἀπόστολος, διὰ τοῦ σωματικοῦ κόπου τὸ τοιοῦτον ἐξιάσασθαι πάθος, ἔχει δὲ ἢ λέξις οὕτως· Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.

6. Iar celălalt fel de idolatrie, fiindcă dumnezeiescul Apostol numește lăcomia astfel (cf. *Efesenii* 5, 5; *Colosenii* 3, 5), nu știu cum a fost trecut cu vederea de către Părinții noștri fără a fi tratat, deși se pare că un astfel de rău este o patimă a celei de-a treia stări a sufletului. Căci și rațiunea, dacă greșește în aprecierea frumosului, își imaginează că frumosul este în materie, neuitându-se în sus la frumusețea imaterială. Și pofta este aplecată spre cele inferioare, abătându-se de la ceea ce este cu adevărat de dorit. Și dispoziția arțăgoasă și mâniașă află multe ocazii ale acestui păcat. Și, vorbind pe scurt, această boală corespunde definiției apostolice despre lăcomie. Căci dumnezeiescul Apostol a considerat că aceasta nu este numai idolatrie, ci și rădăcina tuturor relelor (cf. *1 Timotei* 6, 10), și totuși, acest fel de boală a fost trecut cu

vederea, fiind neexaminat și desconsiderat. De aceea, un asemenea păcat se înmulțește în biserici și nimeni nu cercetează cu de-amănuntul pe cei care se aduc spre cler, dacă nu cumva au fost întinați de către un asemenea fel de idolatrie. Dar în privința acestora, fiindcă au fost puse deoparte de către Părinții noștri, socotim că este suficient să le tratăm după cât este posibil prin cuvântul public al învățaturii, curățind slăbiciunile avariției prin cuvânt ca pe niște patimi supraabundente. Și socotim drept patimi doar: furtul, profanarea mormintelor și sacrilegiul, deoarece astfel ne-a fost transmis prin moștenirea Părinților în privința acestora, deși camăta, solicitarea unor dobânzi (cf. *Leviticul* 25, 37) și luarea bunurilor străine sub proprietatea personală prin stăpânirea cuiva sunt printre cele interzise de către Dumnezeuiasca Scriptură, cu toate că un lucru ca acesta s-ar putea face sub pretextul comercializării. Deci, fiindcă părerea noastră nu este vrednică de puterea canoanelor, vom adăuga la ceea ce s-a precizat deja dispoziția canonică în legătură cu ceea ce a fost interzis prin consens comun. Furtul a fost împărțit în jefuire și efracție și scopul amândurora este unul singur, sustragerea de lucruri străine, dar, după intenția lor, diferența dintre ele este mare. Căci jefuitorul își ia ca aliat al osteneții întinarea crimei, pregătindu-se pentru aceasta și cu arme, cu complici și cu oportunități ale locurilor, încât, dacă unul ca acesta s-ar întoarce prin căință la Biserică, să fie supus pedepsei ucigașilor de oameni. Iar cel care își însușește un lucru străin prin sustragerea lui în ascuns, iar apoi se descoperă pe sine preotului prin mărturisirea păcatului, își va vindeca boala prin râvna față de ceea ce este contrar patimii, mă refer la a oferi averea lui săracilor, astfel încât, dăruind cele pe care le posedă, să se arată că se curățește de boala lăcomiei. Iar dacă nu ar deține nimic, dar ar avea numai trupul, Apostolul poruncește ca prin truda trupească să vindece întru totul o asemenea patimă. Iar cuvântul este astfel: „Cel ce fură să nu mai fure, ci să se ostenească mai mult, lucrând lucrul cel bun, ca să aibă să dea și celui ce are nevoie” (*Efeseni* 4, 28).

Concordanță: Can. 2 Grig. Neocez.

Canonul 7 Grigorie de Nyssa

ζ'. Ἡ δὲ τυμβωρυχία καὶ αὕτη διῆρηται εἰς τό συγγνωστόν τε καὶ ἀσύγνωστον. Εἰ μὲν γάρ τις τῆς ὀσίας φειδόμενος καὶ ἄσυλον ἀφείς τὸ κεκρυμμένον σῶμα, ὡς μὴ ἀναδειχθῆναι ἠλίω τὴν ἀσχημοσύνην τῆς φύσεως, λίθοις τισὶ τῶν τῷ τάφῳ προβεβλημένων συγχρησάιτο

εις ἔργου τινὸς κατασκευήν, ἐπαινετὸν μὲν οὐδὲ τοῦτό ἐστι, πλήν ἀλλὰ συγγνωστὸν ἐποίησεν ἢ συνήθεια, ὅταν εἰς προτιμότερόν τι καὶ κοινωφελέστερον ἢ τῆς ὕλης μετάθεσις γένηται. Τὸ δὲ διερευνᾶσθαι τὴν κόνιν ἀπὸ τῆς γεωθείσης σαρκὸς καὶ ἀνακινεῖν τὰ ὅσα, ἐλπίδι τοῦ κόσμου τινὰ τῶν συγκατορυχθέντων κερδᾶναι, τοῦτο τῷ αὐτῷ κρίματι κατεδικάσθη, ᾧ καὶ ἡ ψιλὴ πορνεία, καθὼς ἐν τῷ προλαβόντι διήρηται λόγῳ, ἐπισκοποῦντος δηλαδὴ τοῦ οἰκονόμου ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίου τὴν ἰατρείαν τοῦ θεραπευομένου, ὥστε συντεμεῖν τὴν ἐκ τῶν κανόνων ὀρισθεῖσαν τοῦ ἐπιτιμίου προθεσίαν.

7. Profanarea mormintelor este împărtită și aceasta în pardonabilă și impardonabilă. Căci dacă cineva, evitând din cucernicie și lăsând neatins trupul îngropat, ca să nu fie expusă la soare rușinea firii, s-ar folosi de niște pietre puse în fața mormântului pentru a construi ceva, nici acest lucru nu este de lăudat; totuși obiceiul primește iertare când mutarea materialului este făcută pentru ceva mai onorabil și de folos comun. Dar dacă iscodește praful de pe trupul înhumat și mută oasele, din speranța că va câștiga vreo bijuterie dintre cele ce au fost îngropate împreună, acest lucru a fost condamnat cu aceeași pedeapsă precum desfrânarea simplă, după cum s-a făcut diferența în cuvântul pus mai înainte. Este evident că dacă cel care călăuzește cu economie observă tratamentul celui ce se vindecă după comportamentul lui, atunci scurtează perioada fixată de epitimie stabilită mai înainte de către canoane.

Concordanță: Can. 66 Vasile

Canonul 8 Grigorie de Nyssa

η'. Ἡ δὲ ἱεροσυλία παρὰ μὲν τῇ ἀρχαίᾳ Γραφῇ οὐδὲν ἐνομίσθη τῆς φονικῆς κατακρίσεως ἀνεκτοτέρα, ὁμοίως γὰρ ὅτε ἐπὶ φόνῳ ἀλοῦς καὶ ὁ τὰ ἀνατεθέντα τῷ Θεῷ ὑφελόμενος τὴν διὰ τῶν λίθων τιμωρίαν ὑπέσχον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας, οὐκ οἶδ' ὅπως συγκατάβασίς τις ἐγένετο καὶ συμπεριφορὰ, ὥστε ἀνεκτότερον νομισθῆναι τὸ τῆς τοιαύτης νόσου καθάρσιον, ἐν ἐλάττονι γὰρ χρόνῳ παρὰ τὴν μοιχείαν τοῖς τοιούτοις τὸ ἐπιτίμιον διετάξατο ἢ τῶν Πατέρων παράδοσις. Πανταχοῦ δὲ ἐν πλημμελήματος εἶδει καθορᾶν τοῦτο προσήκει πρὸ πάντων, οἷα ἐστὶν ἢ τοῦ θεραπευομένου διάθεσις, καὶ μὴ τὸν χρόνον οἶεσθαι πρὸς θεραπείαν ἀρκεῖν, τίς γὰρ ἂν ἐκ τοῦ χρόνου ἴασις γένοιτο;

ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ ἑαυτὸν δι' ἐπιστροφῆς θεραπεύοντος. Ταῦτά σοι, ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐκ τῶν προχείρων συνθέντες, διὰ τὸ δεῖν τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἐπιτάγμασι πείθεσθαι, κατὰ σπουδὴν ἀπεστείλαμεν. Σὺ δὲ τὰς συνήθεις ὑπὲρ ἡμῶν εὐχὰς τῷ Θεῷ προσάγων μὴ διαλείπης, χρεωστεῖς γὰρ, ὡς εὐγνώμων υἱός, τῷ κατὰ Θεόν σε γεννήσαντι τὴν διὰ τῶν προσευχῶν γηροκομίαν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τὴν κελεύουσάν τιμᾶν τοὺς γονέας, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. Δῆλον δέ, ὅτι ὡς σύμβολον ἱερατικὸν δέξῃ τὸ γράμμα, καὶ οὐκ ἀτιμάσεις τὸ ξένιον, κἂν τι μικρότερον τῆς σῆς μεγαλοφυΐας ᾗ.

8. Iar sacrilegiul a fost considerat de către Scriptura cea Veche cu nimic mai de suportat decât cu condamnarea pentru ucidere, căci și cel care cădea în ucidere, și cel care a sustras lucrurile afierosite lui Dumnezeu erau de asemenea supuși pedepsei lapidării. Dar în obiceiul bisericesc s-a făcut, nu știu cum, o anumită îngăduire și indulgență, încât curăția de o asemenea boală să fie considerată mai suportabilă, deoarece tradiția Părinților a stabilit pentru unii ca aceștia epitimia într-o perioadă de timp mai scurtă decât pentru adulter. Pretutindeni însă în felul păcatului se cuvine înainte de toate să se țină cont de acest lucru: care este dispoziția celui care se vindecă și să nu creadă că timpul este suficient pentru vindecare – fiindcă cine devine sănătos numai datorită timpului? –, ci din dorința celui care se vindecă pe el însuși prin întoarcere.

Aceste lucruri, fiind puse împreună pentru tine, omule al lui Dumnezeu, cu multă sânguință, din cele avute la îndemână, fiindcă trebuie să ne supunem poruncilor fraților, ți-au fost trimise cu multă strădanie. Iar tu să nu încetezi să aduci lui Dumnezeu rugăciunile obișnuite pentru noi, fiindcă ești dator, ca un fiu înțelept, față de cel care te-a născut după Dumnezeu cu purtarea de grijă la bătrânețe prin rugăciuni, conform poruncii care spune: „cinstește pe părinți, ca să-ți fie bine și să ai lungime de zile pe pământ” (Ieșirea 20, 12). Este evident că vei primi scrisoarea ca pe un simbol preoțesc și nu vei disprețui ospitalitatea, chiar dacă ar fi ceva mai prejos de marea ta înțelepciune.

Concordanță: Can. 72, 73 Ap.; 10 I-II

CANOANELE LUI TEOFIL AL ALEXANDRIEI (+412)

BIBLIOGRAFIE: J. QUASTEN, *Patrology*, vol. III, Christian Classics, Westminster, 1990, pp. 100-106; A. FAVALE, *Teofilo d'Alessandria (345-412)*, Turin, 1958; Kevin WAGNER, „Theophilus of Alexandria and the episcopal ordination of Synesius of Cyrene”, în: *Phronema*, 29 (2014), 2, pp. 127-172; Norman RUSSELL, *Theophilus of Alexandria*, Early Church Fathers, London, 2007; N. RUSSELL, „Theophilus of Alexandria as a Forensic Practitioner”, în: *Studia Patristica*, 50/2011, pp. 235-243; Heinz OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 108-109; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologiei canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 287-289.

Teofil al Alexandriei a fost al treilea succesori în scaunul mării cetăți a Alexandriei după Sfântul Atanasie, din 385 până în anul 412, și predecesorul Sf. Chiril al Alexandriei, care a fost nepotul său. Episcopatul său a fost marcat de trei mari evenimente: disputa împotriva păgânismului, disputa asupra origenismului, condamnat la sinodul din Alexandria, în 401, și caterisirea Sf. Ioan Gură de Aur la Sinodul din Stejar, în anul 403.

Lista lucrărilor lui Teofil al Alexandriei este impresionantă. Dintre acestea, cinci epistole ale sale au fost receptate în tradiția canonică a Bisericii, formând cele 14 canoane ale lui Teofil al Alexandriei.

Primul canon reprezintă un pasaj dintr-o epistolă pascală a lui Teofil al Alexandriei, redactată probabil în anul 391, tratând cazul în care ajunul sărbătorii Teofaniei cade în zi de duminică. Ziua dinaintea sărbătorii Teofaniei era una de ajunare, iar duminica era considerată zi a învierii și a prăznuirii, fiind interzisă ajunarea. Teofil oferă un răspuns canonic pentru acest caz, astfel încât să nu se suprimă ambele rânduieli ale Bisericii. Teofil al Alexandriei s-a întâlnit cu aceste cazuri de cinci

ori în timpul episcopatului său, în anii: 385, 391, 396, 402, 408. Bazându-se pe o *lemma* reproducă de către ediția lui Migne, P. Joannou identifică acest caz cu anul 391 și cu a șasea epistolă pascală a lui Teofil⁸³.

Canoanele 2-11 sunt preluate dintr-o epistolă a lui Teofil adresată episcopului Ammon, la începutul episcopatului lui Teofil, fapt confirmat de către primul canon, care are în vedere primirea celor care au fost în comuniune cu arienii. Canoanele 3-6 și 9 reglementează cazuri particulare ale unor clerici, Canonul 7 reglementează procedura pentru hirotonie, Canonul 8 stabilește practica liturgică a împărțirii pâinilor rămase la Liturghie. Canoanele 10 și 11 au în vedere bunurile bisericesti și administrarea acestora. Oficiul iconomului este atestat de către Teofil al Alexandriei prin Canonul 10, preluat tot din această scrisoare trimisă după anul 385 episcopului Ammon la Lycopolis, solicitând stabilirea unui alt iconom, practică impusă în întreaga Biserică doar la Sinodul IV Ecumenic⁸⁴.

Canonul 12 este preluat dintr-o epistolă a lui Teofil către episcopul Aphyngius, prin care se descrie procedura de primire în Biserică a catarilor, în conformitate cu hotărârea Sinodului I Ecumenic. Canonul 13 este preluat dintr-o epistolă către episcopul Agathon, cu privire la un caz particular al unui cleric pe nume Maxim, care a contractat o căsătorie ilegitimă, soluția canonică fiind de o mare importanță pentru dreptul canonic matrimonial. Canonul 14 reprezintă un pasaj dintr-o epistolă adresată episcopului Minas, în care se tratează cazul particular al excomunicării unei femei pe nume Kyradia de către preoții din satul Geminos.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 262-273; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi kanónes kai oi ekklesiastikoi nómoi*, Atena, ²1949, pp. 426-431;

⁸³ P.-P. JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, p. 260.

⁸⁴ Pentru statutul economului bisericesc în această perioadă, a se vedea: Răzvan PERȘA, „Statutul canonic al economului bisericesc pentru administrarea bunurilor eclesiale”, în *Bunurile Bisericii, ieri și azi. Actele Simpozionului internațional de drept bisericesc*, Caraiman, 2014, Ed. Basilica, București, 2016, pp. 411-455.

V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 533-541 [retipărire: Leipzig, 1974]; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 676-686; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 342-354; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 646-649; PG 65, col. 33-45.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 646-649; **Slavă veche:** V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 533-541 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Norman RUSSELL, *Theophilus of Alexandria, Early Church Fathers*, London, 2007, pp. 84-88; Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, pp. 613-615; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 904-914.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 262-273; Archim. Grigorios D. PARATHOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiaux*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 613-626.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniias, Salonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 414-420 [preia traducerea lui Milaș]; † NICODIM MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 175-184; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Nați-

onală", București, 1907, pp. 286-293; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia arhidieceșană, Sabiiu, 1871, pp. 483-490; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatych Apostol, Svjatych Soborov Vselenskich i Pomestnych i Svjatych Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, ²1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 469-477 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Canonul 1 Teofil al Alexandriei

α'. Καὶ τὸ ἔθος καὶ τὸ πρέπον ἡμᾶς ἀπαιτεῖ πᾶσαν Κυριακὴν τιμᾶν καὶ ἐν ταύτῃ πανηγυρίζειν, ἐπειδὴ περ ἐν ταύτῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἡμῖν ἐπρυτάνευσε. Διὸ ἐν ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς καὶ πρώτη κέκληται, ὡς ἀρχὴ τῆς ζωῆς ἡμῖν ὑπάρχουσα, καὶ ὀγδόη, ἅτε δὴ ὑπεραναβεβηκυῖα τῶν Ἰουδαίων σαββατισμόν. Ἐπεὶ οὖν συνέβη τὴν τῶν ἀγίων Θεοφανείων νηστιμον ἡμέραν εἶναι, ταύτην οἰκονομήσωμεν καὶ πρὸς ἑκάτερον ἐπιστημόνως χωρήσωμεν, ἵνα, μεταλαμβάνοντες ὀλίγων φοινίκων, ἐκκλίνωμεν ἅμα καὶ τὰς αἰρέσεις τὰς μὴ τιμώσας τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμέραν, καὶ τὸ ὀφειλόμενον τῇ νηστήμῳ ἡμέρᾳ ἀποδῶμεν, περιμένοντες τὴν ἐσπερινὴν σύναξιν, ἥτις ἐνταῦθα, Θεοῦ θέλοντος, τελεῖται. Συναχθῶμεν τοίνυν ἀπὸ ὄρας ἐνάτης ἐνταῦθα.

1. Obiceiul și cuviința ne cer să cinștim fiecare duminică și să sărbătorim în ea, fiindcă în această zi Domnul nostru Iisus Hristos ne-a adus primul învierea din morți. De aceea a și fost numită în Sfintele Scripturi ca prima zi, ca ceea ce este început al vieții noastre, și a opta zi, ca ceea ce a covârșit sabbatismul iudeilor. Astfel, fiindcă s-a întâmplat ca în ziua aceasta să fie ziua de ajunare a Sfintei Teofanii, să o ținem cu iconomie și să ne purtăm cu prudență față de fiecare, încât, consumând câteva curmale, să evităm totodată și erezile care nu cinștesc Ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, cât și să oferim ceea ce se cuvine zilei de post, așteptând sinaxa de seară care, cu voia lui Dumnezeu, se săvârșește aici. Drept aceea, să ne adunăm aici de la ceasul al nouălea.

Canonul 2 Teofil al Alexandriei

β'. Περὶ τῶν κοινωνησάντων τοῖς Ἀρειανοῖς καὶ μέχρι τοῦ νῦν τὰς ἐκκλησίας κατεχόντων, ὡς ἔχει τὸ ἔθος γινέσθω. Οὕτω μέντοι, ὥστε ἐτέρους καταστῆναι, μαρτυρουμένους ἐν ὀρθοδοξίᾳ, κἀκείνους ἀυλίζεσθαι. Οὕτως οἰκονομουμένων καὶ τούτων, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι πεποιήκασιν οἱ ἐν τῇ Θηβαΐδι ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι, οἱ καταστάντες παρὰ Ἀπόλλωνος τοῦ ἐπισκόπου καὶ κοινωνήσαντες τοῖς ἔχουσι τὰς ἐκκλησίας Ἀρειανοῖς ἐπιτιμᾶσθωσαν, εἰ γε γνώμη ἑαυτῶν πεποιήκασι τοῦτο. Εἰ δὲ ὑπήκοοι γεγόνασι τῷ οικείῳ ἐπισκόπῳ, ἀυλιζέσθωσαν ὡς μὴ ἐπεγνωκότες τὸ εὐλογον. Καὶ εἰ

μὲν πάντες οἱ λαοὶ τούτους ἀποποιοῦνται μετὰ τῶν ἄλλων, ἕτεροι χειροτονεῖσθωσαν· εἰ δὲ ἀντιποιοῦνται αὐτῶν μετ' ἐκείνων, οἷς κεκοινωνήκασι, ταύτης καὶ οὗτοι ἀποπειράσθωσαν τῆς συνηθείας, ἢ ἐχρήσαντο οἱ ἐν Θηβαῖδι πάντες ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι.

2. În privința celor ce au fost în comuniune cu arienii și dețin până acum bisericele, să se practice după cum este obiceiul. Astfel, desigur, să fie instituți alții, care sunt dovediți în ortodoxie, iar aceia să se retragă și să fie tratați cu înțelegere precum au procedat în alte cetăți episcopii ortodocși din Tebaida. Cei care au fost instituți de către episcopul Apolonius și au fost în comuniune cu arienii care dețin biserici să fie supuși epitimiei, dacă făcuseră acest lucru după propria lor voință. Iar dacă au fost ascultători față de episcopul lor, să se retragă ca unii care nu au judecat ceea ce este rațional. Și dacă împreună cu alții toți oamenii îi refuză pe unii ca aceștia, atunci să fie hirotoniți alții. Iar dacă îi acceptă și pe ei împreună cu ceilalți cu care au fost în comuniune, și ei să fie tratați după același obicei de care s-au folosit toți episcopii ortodocși din Tebaida.

Concordanță: Can. 45, 68 Ap.; 8 I Ec.; 7 II Ec.; 95 Trulan; 7 Laod.; 48, 68, 93 Cart.; 2 Atan.; 1, 47 Vasile; Ciprian

Canonul 3 Teofil al Alexandriei

γ'. Περὶ Βίστου, καταστάντος Ἐρέβη πρεσβυτέρου, ζητητέον· καὶ εἰ μὲν ἀποταξαμένην τινὰ ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς ἐβιάσατο, μὴ συγχωρεῖσθω εἶναι πρεσβύτερος, ὅπου γε οὐδὲ ὡς λαϊκὸς ὀφείλει συνάγεσθαι, τῆς Ἐκκλησίας εἰωθυίας τοὺς τοιοῦτους χωρίζειν. Οὐ φέρει δὲ τοῦτο πρόκριμα τῷ ἐπισκόπῳ Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας αὐτὸν κατέστησε, τῆς ἁγίας συνόδου κελευσάσης, τοὺς ἀναξίους μετὰ τὴν χειροτονίαν ἐλεγχόμενους ἐπὶ ἐγκλήματι ἐκβάλλεσθαι.

3. Trebuie să se cerceteze în privința lui Bistos, care a fost instituit preot pentru Ereba. Și dacă a abuzat o femeie repudiată de bărbatul ei în viață să nu-i fie permis să fie preot, de vreme ce nici ca laic nu se cuvine să fie în adunare, fiind în obiceiul Bisericii de a-i îndepărta pe unii ca aceștia. Însă acest lucru nu îi aduce vreun prejudiciu episcopului Apollon, dacă l-a instituit pe el din necunoștință, fiindcă Sfântul Sinod a poruncit ca cei dovediți după hirotonie pe baza acuzației ca fiind nevrednici să fie îndepărtați.

Concordanță: Can. 25, 61 Ap.; 9 I Ec.; 4 Trulan; 1, 9, 10 Neocez.; 3, 69, 70 Vasile; 5, 6 Teofil

Canonul 4 Teofil al Alexandriei

δ'. Περί δὲ Σούρου, ἐπειδὴ ὁ ἐπίσκοπος Ἀπόλλων διεβεβαιώσατο καὶ ἀπεσταλκέναι τοῦτον καὶ ἀλλότριον τῆς Ἐκκλησίας πεποικέναι, ἔστω οὕτως ὡς ἀπεφήνατο ὁ ἐπίσκοπος, χρωμένου ἐκείνου ταῖς οἰκείαις δικαιολογίαις, εἴ γε βούλεται καὶ μέμφεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐπισκόπου.

4. În privința lui Sur, fiindcă episcopul Apollon a adevărit cu desăvârșire că l-a exclus pe acesta și că l-a făcut străin de Biserică, să fie așa după cum a stabilit episcopul. Iar acela, folosindu-se de drepturile de apărare, dacă dorește, să conteste decizia episcopului.

Concordanță: Can. 31 Ap.; 18 IV Ec.; 34 Trulan; 6 Gangra; 5 Ant.; 10, 11 Cart.; 12, 13, 14, 15 I-II

Canonul 5 Teofil al Alexandriei

ε'. Περί δὲ Πανούφου, τοῦ καταστάντος διακόνου ἐν τῇ Λυκῶ, δεῖ ζητῆσαι καί, εἰ μὲν εὐρεθῆι οὗτος ἔτι κατηχούμενος τυγχάνων, τὴν ἀδελφιδὴν ἑαυτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν δεξάμενος, μετὰ δὲ τὸ βάπτισμα εἰς κλῆρον ἀχθεῖς, μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ, εἴ γε κεκοῖμηται ἐκείνη καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα οὐκ ἐκοινωνήσεν αὐτῇ. Εἰ δὲ πιστὸς τυγχάνων τὴν αὐτὴν ἀδελφιδὴν ἑαυτοῦ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐδέξατο, ἔστω τοῦ κλήρου ἀλλότριος, οὐ γὰρ πρόκριμα τῷ ἐπισκόπῳ φέρει Ἀπόλλωνι, εἰ ἐξ ἀγνοίας κατέστησεν αὐτόν.

5. Iar în privința lui Panuf, instituit diacon în Lyco, trebuie să fie cercetat și, dacă va fi descoperit că, pe timpul când era catehumen, a acceptat în comuniunea căsătoriei pe propria lui nepoată, iar după botez a fost adus în cler, dacă ea a murit și dacă după botez nu a avut relații cu ea, să rămână în cler. Dar dacă, fiind creștin, a acceptat-o în comuniunea matrimonială pe însăși nepoata lui, atunci să fie străin de cler. Însă nu îi aduce niciun prejudiciu episcopului Apollon, dacă l-a instituit pe el din neștiință.

Concordanță: Can. 19 Ap.; 3, 26 Trulan; 2 Neocez.; 23, 78, 87 Vasile

Canonul 6 Teofil al Alexandriei

ς'. Περί Ἰακώβου χρὴ ζητῆσαι, εἰ ἀναγνώστης ὢν, ἐγκλήματι πορνείας ὑπεύθυνος ἐδείχθη καὶ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἐξεβλήθη, εἶτα κεχειροτόνηται, οὗτος βαλλέσθω, ἀκριβοῦς ἐξετάσεως γενομένης καὶ μὴ μόνον ἐκ ψιθυρισμῶν ἢ κακολογιῶν ὑποψίας

εις αὐτὸν γενομένης. Εἰ δὲ μὴ εὐρεθείη ὑπεύθυνος, μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ, οὐ γὰρ δεῖ ταῖς ματαίαις διαβολαῖς προσέχειν.

6. În privința lui Iacov, trebuie să se cerceteze dacă, pe când era cîteț, a fost găsit vinovat de acuzația de desfrînare și a fost exclus de către preoți, dar a fost după aceea hirotonit, atunci acesta să fie exclus după ce se face o examinare minuțioasă, iar nu făcută numai pe baza suspiciunilor provenite din bănuieli și clevetiri. Iar dacă nu va fi găsit vinovat, să rămână în cler, fiindcă nu trebuie să se țină seama de calomniile nefondate.

Concordanță: Can. 25, 61 Ap.; 9 I Ec.; 4 Trulan; 1, 9, 10 Neoccez.; 3, 69, 70 Vasile; 3, 5 Teofil

Canonul 7 Teofil al Alexandriei

ζ'. Περὶ τῶν ὀφειλόντων χειροτονεῖσθαι, οὗτος ἔστω τύπος, ὥστε πᾶν τὸ ἱερατεῖον συμφωνεῖν καὶ αἰρεῖσθαι, καὶ τότε τὸν ἐπίσκοπον δοκιμάζειν καί, συναινοῦντος αὐτῷ τοῦ ἱερατείου, χειροτονεῖν ἐν μέσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, παρόντος τοῦ λαοῦ καὶ προσφωνοῦντος τοῦ ἐπισκόπου, εἰ καὶ ὁ λαὸς δύναται αὐτῷ μαρτυρεῖν. Χειροτονία δὲ λαθραίως μὴ γινέσθω, τῆς γὰρ Ἐκκλησίας εἰρήνην ἐχούσης, πρέπει παρόντων τῶν ἀγίων τὰς χειροτονίας ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι. Ἐν δὲ τῇ ἐνορίᾳ, εἰ μὲν κοινωνήσαντές εἰσὶ τινες ταῖς τῶν κοινωνησάντων γνώμαις, μὴ ἄλλως χειροτονεῖσθωσαν, ἀλλὰ τῶν ἀληθῶς ὀρθοδόξων κληρικῶν δοκιμαζόντων, παρόντος πάλιν τοῦ ἐπισκόπου, καὶ προσφωνοῦντος παρόντι τῷ λαῷ, μόνον ἵνα μὴ περιδρομή τις γένηται.

7. În privința celor care se cuvine să fie hirotoniți, procedura să fie aceasta: ca preoțimea întreagă să fie de acord și să aleagă, iar apoi episcopul să examineze și, dacă consimte cu preoțimea, să-l hirotonească în mijlocul bisericii, fiind de față poporul și după ce episcopul declară dacă și poporul poate să dea mărturie pentru el. Dar să nu se facă hirotonie în ascuns, deoarece, dacă Biserica este în pace, se cuvine să se facă hirotoniile în biserici, fiind prezenți și sfinții. Iar în enorie, dacă sunt unii care au fost în comuniune cu părerile celor care fuseseră în comuniunea ereticilor, să nu fie altfel hirotoniți, decât dacă clericii ortodocși îi cercetează cu adevărat, fiind din nou prezent episcopul și după ce se adresează poporului prezent, numai să nu fie vreo răzvrătire.

Concordanță: Can. 3 VII Ec.; 16 Ant.; 13 Laod.; 6 Sard.

Canonul 8 Teofil al Alexandriei

η'. Τα προσφερόμενα εἰς λόγον θυσίας, μετὰ τὰ ἀναλισκόμενα εἰς τὴν τῶν μυστηρίων χρείαν, οἱ κληρικοὶ διανεμέσθωσαν· καὶ μήτε κατηχούμενος ἐκ τούτων ἐσθιέτω ἢ πινέτω, ἀλλὰ μάλλον οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πιστοὶ ἀδελφοί.

8. Cele care se aduc înainte cu scopul Jertfei, după ce au fost folosite pentru necesitatea Tainelor, să fie împărțite de către clerici și niciun catehumen să nu mănânce sau să bea din acestea, ci numai clericii și frații credincioși care sunt împreună cu ei.

Canonul 9 Teofil al Alexandriei

θ'. Ἐπειδὴ Ἰέραξ τόνδε, ὡσανεὶ ἐπὶ πορνείᾳ διαβαλλόμενον, οὐκ ὀφείλειν λέγει ἐν τῷ κλήρῳ εἶναι, ὁ δὲ ἐπίσκοπος Ἀπόλλων διῆσχυρίσατο τηνικαῦτα μηδὲν κατήγορον ἐν μέσῳ ἐληλυθέναι κατ' αὐτοῦ, ἐξεταζέσθω καὶ οὗτος· καὶ εἰ μὲν κατήγορος τις ἀνάφύεται πίστεως ἄξιος καὶ τὸ ἔγκλημα ἀποδείκνυται, φερομένων ἀξιοπίστων μαρτύρων, τῆς ἐκκλησίας ἐκβαλλέσθω, εἰ δὲ τοῦ κλήρου ἄξιός ἐστι καὶ ἐπὶ σωφροσύνη μαρτυρεῖται, μενέτω ἐν τούτῳ.

9. Fiindcă Ierax afirmă că acela care ar fi fost denunțat pentru desfrânare nu se cuvine să fie în cler, dar episcopul Apollon a argumentat că la acel moment nu a venit niciun acuzator în mijloc împotriva lui, să fie cercetat cu de-amănuntul și acest lucru, și dacă este adus înainte un acuzator vrednic de crezare și acuzația este dovedită, după ce sunt aduși martori vrednici de crezare, să fie exclus din Biserică, iar dacă se aduc mărturii că este vrednic de cleric și în cumpătare, să rămână în cler.

Concordanță: Can. 74, 75 Ap.; 6 II Ec.; 9, 17, 21 IV Ec.; 14, 15 Ant.;

4, 5, 14 Sard.; 8, 12, 13, 27, 28, 96 Cart.

Canonul 10 Teofil al Alexandriei

ι'. Ὅστε γνῶμη παντὸς τοῦ ἱερατείου οἰκονόμον ἀποδειχθῆναι ἕτερον, ἐφ' ᾧ συντέθεται καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἀπόλλων, πρὸς τὸ τὰς ἐκκλησίας εἰς δέον ἀναλίσκεσθαι.

10. Să fie desemnat prin voința întregii preoțimi un alt iconom cu care să fie de acord și episcopul Apollon, pentru a întrebuința bunurile bisericesti după trebuință.

Concordanță: Can. 26 IV Ec.; 11, 12 VII Ec.; 38, 39, 41 Ap.; 15 Anc.; 24, 25 Ant.;

7 8 Gangra; 26, 33 Cart.; 2 Chiril

Canonul 11 Teofil al Alexandriei

ια'. Αἱ χῆραι καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ξένοι πάσης ἀναπαύσεως ἀπολαυέτωσαν, καὶ μὴ τις τὰ τῆς ἐκκλησίας ἰδιοποιείσθω.

11. Văduvele, săracii și străinii călători să beneficieze de toată susținerea și să nu-și împrroprieze nimeni bunurile bisericii.

Concordanță: Can. 38, 39, 41, 59 Ap.; 14 Neocez.; 25 Ant.; 8, 11 Gangra.; 7 Sard.; 75 Cart.

Canonul 12 Teofil al Alexandriei

ιβ'. Δεδήλωκέ μοι ἡ σὴ εὐλάβεια, ὡς τινες τῶν ὀνομαζόντων ἑαυτοὺς Καθαροὺς προσελθεῖν βούλονται τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ μεγάλη σύνοδος, ἡ γενομένη ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν μακαρίων Πατέρων ἡμῶν, ὥρισεν ὥστε χειροτονεῖσθαι τοὺς προσερχομένους, θέλησον κατὰ τὸν τύπον τοῦτον τοὺς ἐθέλοντας προσέρχεσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ χειροτονεῖν, εἴ γε ὁ βίος αὐτῶν ὀρθός ἐστι καὶ μὴδὲν τούτοις ἀντίκειται.

12. Cuvioșia ta mi-a adus la cunoștință că unii dintre cei care se desemnează pe ei înșiși catari (cei puri) doresc să vină în Biserică. De aceea, fiindcă marele sinod ținut la Niceea de către fericiții noștri Părinți a hotărât ca cei care vin să fie hirotoniți, conform acestei norme, să dorești să îi hirotonești pe cei care vor să vină în Biserică, dacă viața lor este dreaptă și dacă nu le stă nimic împotriva.

Concordanță: Can. 8 I Ec.

Canonul 13 Teofil al Alexandriei

ιγ'. Ἀγνοῶν τοὺς τῆς Ἐκκλησίας νόμους, Μάξιμος διῖσχυρίσατο παρανόμω συμβιώσει συνῆφθαι καὶ ἐπειδὴ θορυβεῖ αὐτὸν τὸ ἀσύνακτον εἶναι, διεβεβαιώσατο, ἐπειδὴ ἀγνοίᾳ τὸ παράνομον ἔδρασεν, ἐκ συμφώνου ἀπέχεσθαι τῆς παρανόμου συμβιώσεως, κάκείνης ἀγαπώσης τοῦτο. Ἐὰν τοίνυν δοκιμάσης ὅτι τοῦτο ποιῶσιν ἐκ συμφώνου καὶ μὴ ἀπατῶσιν, ἐπειδὴ δεκαέτης ἐστὶ χρόνος, εἰ σκοπεῖς μετὰ κατηχουμένων αὐτοὺς συνάγεσθαι τέως, οὕτω διοίκησον. Εἰ δὲ συνορᾷς ὅτι ἀπατῆσαι βούλονται καὶ δέεται τὰ κατ' αὐτοὺς ἔτι στύψεως, ὅπερ ὁ Θεὸς ὑποβάλλει σοι, τοῦτο ποιήσον, πανταχοῦ πρὸς τὸ ἐπέχον ὀδηγούμενος, ἐπὶ γὰρ τῶν τόπων τυγχάνων, τὰς γνώμας αὐτῶν μάλλον εἰδέναι δύνασαι.

13. Maxim a argumentat că s-a unit printr-o relație ilegitimă fiindcă nu cunoștea legile Bisericii. Și fiindcă acest lucru, de a fi incompatibil, îl tulbură, a făgăduit că, de vreme ce a comis nelegiuirea din neștiință, se va abține de comun acord de la conviețuirea ilegitimă, fiindcă și ea preferă acest lucru. Astfel, dacă vei constata că fac acest lucru de comun acord și nu te înșală – fiindcă este deja o perioadă de zece ani – dacă crezi că se cuvine să petreacă un timp împreună cu catehumenii, să dispui astfel. Dar dacă observi că doresc să te amăgească și că în privința faptelor lor este încă nevoie de asprime, fă ceea ce îți însuflă Dumnezeu, fiind condus pretutindenii spre ceea ce este cuvenit, căci, de vreme ce te afli în acele locuri, poți să știi mai bine intențiile lor.

Concordanță: Can. 54 Trulan; 68 Vasile

Canonul 14 Teofil al Alexandriei

ιδ'. Νόμιμον προᾶγμα πεποιήκασιν οἱ πρεσβύτεροι ἐν Γεμίνῳ τῇ κώμῃ, εἰ ἀληθεύει ἡ κομίζουσα τὸ γράμμα Εὐσταθία· φάσκει γάρ, ὅτι Κυράδιον ἀδικοῦσαν καὶ μὴ βουλομένην ἀναστεῖλαι τὴν ἀδικίαν, ἐχώρισαν τῆς συνάξεως. Ἐπειδὴ τοίνυν εὖρον ὡς, τὸ ἑαυτῆς κακὸν θεραπεύσασα, βούλεται συναχθῆναι, θέλησον παρασκευάσαι αὐτὴν ἀποθέσθαι πρῶτον τὴν ἀδικίαν καὶ πείσαι μετανοῆσαι, ἵν' οὕτως, εἰ συνίδοις ὅτι νόμῳ Θεοῦ προσέρχεται, τῆς συνάξεως ὀρεγομένη, ἐπιστρέψῃς αὐτῇ μετὰ τῶν λαῶν συνάγεσθαι.

14. Preoții din satul Geminos au făcut un lucru legal, dacă Eustatius, care a adus scrisoarea, spune adevărul, căci afirmă că au scos-o din adunare pe Kyradia, fiindcă a făcut nedreptate și fiindcă nu dorește să renunțe la nedreptate. Așadar, deoarece am aflat că vrea să fie primită, fiindcă s-a vindecat de răul ei, să dorești să o pregătești ca ea însăși să lepede mai întâi nedreptatea și să o convingi să se pocăiască, ca astfel, dacă vei constata că vine spre legea lui Dumnezeu, tânjind după adunare, să-i permiteți să se adune împreună cu poporul.

Concordanță: Can. 3, 4, 5, 6 Grig. Neocez.; 61 Vasile, 6 Grig. Nyssa

CANOANELE SF. CHIRIL AL ALEXANDRIEI (+444)

BIBLIOGRAFIE: Norman RUSSELL, *Cyril of Alexandria, Early Church Fathers*, London/New York, 2000; Pr. I.G. COMAN, *Patrologia*, vol. 2, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1985, p. 284; T.G. WEINANDY, *The theology of St. Cyril of Alexandria: A critical appreciation*, T&T Clark, Edinburgh, 2003; H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012.

Sf. Chiril al Alexandriei este unul dintre teologii de marcă ai Bisericii, aflat în mijlocul disputelor hristologice ale secolului al V-lea. Sfântul Chiril s-a născut în anul 370, dintr-o familie ilustră, unchiul său fiind Teofil al Alexandriei, predecesorul său în scaunul mării cetăți. În anul 403, a participat împreună cu unchiul său Teofil la condamnarea Sf. Ioan Gură de Aur la Sinodul de la Stejar, preluând de la unchiul său prejudecățile și dușmănia sa față de Sf. Ioan Gură de Aur. Cu toate acestea, în anul 417, Sfântul Chiril îl trece pe Sf. Ioan Gură de Aur în dipticele Bisericii la insistența lui Isidor Pelusiotul. Începutul episcopatului său este marcat de dispute dure cu evreii și păgânii din Alexandria.

Opera Sf. Chiril al Alexandriei este una de mari dimensiuni, cuprinzând tot spectrul temelor teologice. Corespondența sa este, de asemenea, una impresionantă, ajungând la 100 de scrisori. Dintre acestea, două au fost receptate de către tradiția canonică, fiind împărțite în 5 canoane.

Prima scrisoare, divizată în trei canoane, este adresată lui Domnus II al Antiohiei (441-449) la începutul episcopatului său, în jurul anului 442. Acesta i-a scris Sf. Chiril al Alexandriei și Sf. Proclu al Constantinopolului cu privire la plângerea adresată de către episcopul Petru, după cum reiese din prologul acestei epistole. Episcopul Petru a fost acuzat din cauza administrării deficitare a bunurilor bisericești și înlăturat din scaunul episcopal, dar și-a păstrat totuși titlatura. În răspunsul său, Sf. Chiril al Alexandriei insistă asupra respectării procedurii canonice

de caterisire sau depunere din treapta episcopală. Primele trei canoane au în vedere cazul lui Petru și faptele conexe acestui caz.

A doua epistolă receptată, divizată în două canoane (Canoanele 4 și 5) a fost adresată episcopilor din Libia și Pentapole în jurul anului 443, din cauza plângerilor făcute de către monahii din Tebaida față de alegerea unor episcop cu reputație îndoielnică.

Ediția lui Joannou adaugă la cele 5 canoane alte 3 canoane, primele două preluate din două scrisori ale Sfântului Chiril către diaconul Maxim din Antiohia, în anul 438, și către arhimandritul Ghenadie din Constantinopol, în anul 436 sau 438, iar al treilea preluat din capitolul 13 al lucrării *Adversus Anthropomorphitas*. Aceste trei texte, deși ating anumite chestiuni canonice, precum noțiunea de iconomie sau împărțășirea cu cei de alte credințe, nu se regăsesc în colecțiile de canoane receptate de către Biserica Ortodoxă.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 276-284; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi kanónes kai oi ékklh̄sias̄tikoí nómoi*, Atena, ²1949, pp. 432-435; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 560-569 [retipărire: Leipzig, 1974]; *Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες*, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 687-692; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 355-360; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 650-653; PG 77, col. 361-365.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 1, Roma, 1864, pp. 650-653; **Slavă veche:** V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 560-569 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 615; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 916-922.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 276-284; Archim. Grigorios D. PAPAΘOMAS, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiiaux*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 791-800.

Neogreacă: Prodromos AKANTHOPOULOS, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 420-425 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 185-191; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 294-299; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 490-495; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfintelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatych Apostol, Svjatych Soborov Vselenskich i Pomestnych i Svjatych Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 478-484 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

CANOANELE SFÂNTULUI CHIRIL, ARHIEPISCOPUL ALEXANDRIEI

Canonul 1 Chiril al Alexandriei

α'. Ἐκαστα τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων, ὅταν εὐθὺ φέρηται κανονικῆς ευταξίας, οὐδένα μὲν ἡμῖν ἐντίκτει θόρυβον, ἀπαλλάττει δὲ καὶ τῆς παρά τινων δυσφημίας, μᾶλλον δὲ καὶ τὰς παρά τῶν εὐφρονούντων εὐφημίας ἡμῖν προξενεῖ. Τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀποδέξαιτο ψῆφον ἀπροσκλητῆ, ἢ περ ἂν γένοιτο παρά τινων; ἢ πῶς τὸ κρίνειν ὀρθῶς καὶ ἐννόμως οὐκ ἀνεπίληκτον ἔσται, μᾶλλον δὲ παντὸς ἐπαίνου μεστόν; Καὶ ταῦτα γράφω νυνί, τῆς σῆς θεοσεβείας ἐν τοῖς ἑαυτῆς γράμμασι τοῖς σταλεῖσι πρὸς ἐμέ τε καὶ τὸν ὀσιώτατον καὶ θεοφιλέστατον ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ συνεπίσκοπον Πρόκλον, ἐπίσκοπον μὲν ὀνομαζούσης τὸν εὐλαβέστατον καὶ θεοσεβέστατον Πέτρον, αὐτοῦ κλαίοντος, καὶ τῆς ἐκνεμηθείσης αὐτῷ ἐκκλησίας παραλόγως κενιῆσθαι λέγοντος. Ἦν δ' ἀκόλουθον, ἢ τὸ τῆς ἱερωσύνης ὄνομα μετὰ τοῦ πράγματος ἔχειν αὐτόν, ἢ γουν, εἴπερ μὴ ἦν ἄξιός τοῦ προεστᾶναι θείου θυσιαστηρίου, μὴδ' αὐτῇ τιμᾶσθαι τῇ κλήσει τῆς ἐπισκοπῆς. Ἄλλ' ἴσως δόξειεν ἂν τῇ σῇ θεοσεβείᾳ σκληρὸς εἶναι τις καὶ ἀφιλάλληλος ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος· ἔχει δὲ οὐχ οὕτω κατὰ τὸ ἀληθές. Ἐλεῆσαι γὰρ τάχα που νομίζομεν τὸν πρεσβύτην, μόνην αὐτῷ τὴν κλήσιν ἀφέντες. Μακρῶ δὲ ἦν ἄμεινον ἐννοῆσαι καὶ τὸ ἕτερον· φάσκει γὰρ δύνασθαι μὲν συστήναι τῇ οἰκειᾷ ὑπολήψει, οὐ λαβεῖν δὲ καιρὸν ἀπολογίας, οὔτε μὴν ἀκρόασιν αὐτῷ προτεθῆναι κανονικὴν. Εἰ δ' ἐγεγόνει τι τοιοῦτον, αὐτῇ τῶν ὑπομνημάτων ἢ σύστασις διήλεγξεν ἂν αὐτόν, ἢ ἄλόντα τοῖς αἰτιάμασιν ἔνοχον ἀποπεφασμένον καὶ οὐδὲν ἔχοντα λοιπὸν εἰπεῖν ὡς ἡδίκημένον, ἢ γοῦν ἐλεύθερον ἀποφῆνασα πάλιν ἐδίδου τὸ προεστᾶναι τῆς ἐκκλησίας, ἢ καὶ ὑπὸ χεῖρα γέγονε τὴν ἑαυτοῦ. Οὐδενὸς δὲ πεπραγμένου τοιοῦτου, καταβοᾷ τοῦ πράγματος καὶ ἀδικίαν ἀφόρητον ὑποστήναι φησι καὶ ἀθέσμως ἐκβεβλήσθαι προσεπάγων, ὅτι καὶ ἡρπάγη πάντα τὰ προσόντα αὐτῷ χρήματα. Ἡ σὴ τοιγαροῦν ὀσιότης, ἐννοοῦσα καὶ τὸ τοῖς θείοις κανόσι δοκοῦν καὶ τὸ πρέπον τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς τεταγμένοις εἰς ἱερὰν λειτουργίαν, ἔτι τε πρὸς τούτοις καὶ τὰ παρ' ἡμῶν δυσωπηθεῖσα γράμματα,

στησάτω τοῦ πρεσβύτου τὸ δάκρυον. Καὶ εἰ μὲν ἔλοιτο δικάσασθαι πρὸς τοὺς ἐπάγοντας αὐτῷ τὰς αἰτίας, δικαζέσθω κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐπὶ τῆς σῆς θεοσεβείας, συμπαρόντων δηλονότι τῶν ὑπὸ τὴν αὐτῆς χεῖρα θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων, ἐκτὸς εἰ μὴ παραιτοῖτό τινας ὡς ὑπόπτους. Οὐδένα μὲν γὰρ τῶν θεοσεβεστάτων ἐπισκόπων ἐχθρὰ φρονεῖν ἀδελφῷ πιστεύομεν. Ἴνα δὲ μὴ πρόφασις αὕτη γένηται, τὴν ἐσομένην ἐπ' αὐτῷ κρίσιν παραλύουσα, πρὸς τὸ μὴ ἐν δίκῃ πεποῖσθαι δοκεῖν, οὐδὲν ἐστὶ τὸ λυποῦν ἀπειναῖ τοῦ συνεδρίου τῶν ἐν ὑποψίᾳ τινάς.

1. Fiecare dintre chestiunile noastre bisericești, când se merge direct după buna rânduială canonică, nu ne creează nicio tulburare, ci ne și scapă de calomniere din partea unora și, chiar mai mult, ne aduc aprecieri de la cei ce cugetă în chip corect. Căci cine nu ar accepta o decizie nepărtinitoare, care ar fi adusă de către unii? Sau cum nu va fi fără reproș judecarea dreaptă și legală și chiar plină de toată lauda? Și îți scriu acum aceste lucruri, deoarece cuvioșia ta, în scrisorile trimise mie și preacuviosului și iubitorului de Dumnezeu frate al nostru și împreună episcop Proclu, l-ai menționat pe preacucernicul și de Dumnezeu cinstitorul episcop Petru, care s-a plâns, spunând că a fost înlăturat în mod absurd din biserica păstorită de către el. Însă normal era ori ca el să dețină demnitatea preoției împreună cu exercitarea ei, ori, dacă nu era vrednic să stea înaintea dumnezeiescului altar, să nu fie învrednicit nici de titulatura episcopiei. Dar cuvântul meu s-ar părea să fie pentru cuvioșia ta dur și lipsit de iubire, însă nu este într-adevăr așa. Căci probabil se crede că avem milă de bătrân, fiindcă îi lăsăm numai titulatura. Dar ar fi cu mult mai bine să ne gândim și la cealaltă chestiune, deoarece el susține că putea să-și dovedească propria reputație, dar nu a obținut prilejul de apărare, nici nu i-a fost oferită audierea canonică. Dar dacă s-ar fi petrecut ceva de felul acesta, atunci însăși dispoziția rapoartelor ar fi demonstrat fie că a fost condamnat, deoarece fusese dovedit vinovat de acuzații, și atunci nu mai avea cum să spună că a fost neîndreptățit, fie că, după ce s-a dovedit nevinovat, i s-a oferit din nou să fie întâistătătorul bisericii care fusese sub mâna lui. Dar fiindcă nu a fost făcut nimic de felul acesta, el se plânge de procedură și spune că a fost supus unei nedreptăți insuportabile și că a fost alungat ilegal, adăugând că i-au fost confiscate toate bunurile care-i aparțineau. Prin urmare, cuvioșia ta, după ce te gândești la

ceea ce este conform dumnezeieştilor canoane şi la ceea ce se cuvine Bisericii şi celor rânduite pentru sfânta slujire, adăugându-se la acestea şi scrisorile înduplecătoare de la noi, să opreşti plânsul bătrânului. Şi dacă ar alege să fie judecat faţă de cei ce i-au adus acuzaţii, să fie judecat conform obiceiului înaintea cuvioşiei tale, fiind evident prezenţi şi preacuvioşii episcopi de sub mâna ta, exceptând pe unii, dacă i-ar refuza ca suspicioşi. Credem că niciunul dintre preacuvioşii episcopi nu gândeşte cu duşmănie împotriva fratelui. Dar ca să nu existe acest pretext, care să submineze judecata care va fi făcută pentru el, încât să creadă că nu s-a procedat după dreptate, nu este nicio problemă dacă cei sub suspiciune absentează din adunare.

Concordanță: Can. 38, 39, 41, 74, 75 Ap.; 6 II Ec.; 9, 17, 21 IV Ec.; 14, 15 Ant.; 4, 5, 14 Sard.; 8, 12, 13, 27, 28, 96 Cart.

Canonul 2 Chiril al Alexandriei

β'. Τὰ δὲ ἀδίκως ληφθέντα παρ' αὐτοῦ χρήματα, ἀναδοθῆναι δίκαιον κατὰ δύο τρόπους· Πρῶτον μὲν, ὅτι οὐδὲ ἐχρῆν ὅλως γενέσθαι τι τοιοῦτον καὶ ὅτι λυπεῖ σφόδρα καὶ εἰς ἐσχάτην ἀκηδῖαν καταφέρει τοὺς ἀπανταχόσε γῆς ὄντας θεοσεβεστάτους ἐπισκόπους τὸ ἀπαιτεῖσθαι λόγους τῆς οἰκονομίας τῶν παραπιπτόντων αὐτοῖς ἀναλωμάτων, εἴτε ἐκ προσόδων ἐκκλησιαστικῶν, εἴτ' οὖν καὶ ἀπὸ τῆς τινῶν καρποφορίας. Ἐκαστος γὰρ ἡμῶν τῶν ἰδίων καιρῶν δώσει λόγον τῷ πάντων κριτῇ. Κεϊμήλια μὲν γὰρ καὶ κτήσεις ἀκινήτους, ἀνεκποιήτους ταῖς ἐκκλησίαις σῶζεσθαι χρή, θαρσεῖσθαι δὲ τοῖς κατὰ καιρὸν τὴν θείαν διέπουσιν ἱερωσύνην τῶν παραπιπτόντων ἀναλωμάτων τὴν οἰκονομίαν.

2. Iar bunurile care au fost luate în mod nedrept de la el, este just să-i fie restituite din două motive. Primul, fiindcă nici nu trebuia deloc să se facă un lucru ca acesta și fiindcă îi întristează profund și îi duce spre o mâhnire totală pe preacuvioşii episcopi care sunt pretutindeni pe pământ ca să li se ceară socotelile administrării cheltuielilor făcute de către ei, fie din veniturile bisericesti, fie din ofranda unora. Deoarece fiecare dintre noi va da socoteală la vremea sa înaintea Judecătorului tuturor. Căci bunurile valoroase și proprietățile imobile trebuie să fie păstrate neînstrăinate pentru biserică, iar administrarea cheltuielilor făcute să fie încredințată celor care conduc sub vremuri dumnezeiasca preoție.

Concordanță: Can. 38, 40, 41 Ap.; 26 IV Ec.; 12 VII Ec.; 7 Gangra; 15, 24, 25 Ant.; 26, 32, 33 Cart.

Canonul 3 Chiril al Alexandriei

γ'. Τοὺς δὲ τῆς παραιτήσεως λιβέλλους οὐ κατὰ προαίρεσιν οἰκείαν, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀνάγκης καὶ φόβου καὶ τῆς τινῶν ἀπειλῆς ἐπιδοῦναι φησί, καὶ ἐτέρως δὲ πρᾶγμα ἔστιν οὔτε τοῖς τῆς Ἐκκλησίας ἀρέσκον θεσμοῖς, λιβέλλους παραιτήσεων προσάγειν τινὰς τῶν ἱερουργῶν. Εἰ γὰρ εἰσιν ἄξιοι τοῦ λειτουργεῖν, ἔστωσαν ἐν τούτῳ, εἰ δὲ ἀνάξιοι, μὴ ἀπὸ παραιτήσεως ἐξίτωσαν, κατεγνωσμένοι δὲ μᾶλλον ἐπὶ πράγμασιν, ὧν ἂν τις πολλὴν ποιήσαιο τὴν καταβολήν, ὡς ἔξω τρεχόντων πάσης ἀκολουθίας. Πρόσειπε τὴν παρὰ σοὶ ἀδελφότητα. Σὲ ἢ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει.

3. Însă el afirmă că documentele de demisie nu au fost date din alegere proprie, ci din constrângere și de frică și din cauza amenințării unora. De altfel, acest lucru, ca unii dintre preoți să înainteze documente de demisie, nici nu este conform legiurilor Bisericii, deoarece, dacă sunt vrednici de slujire, să stea în aceasta, iar dacă sunt nevrednici, să nu plece prin demisie, ci mai bine după ce au fost judecați pentru faptele împotriva cărora cineva a făcut o denunțare mare, ca unele care deviază de la toată rânduiala. Adresează-te fraților de la tine. Cei împreună cu mine te salută în Domnul.

Concordanță: Can. 6 Sard.; 71, 93 Cart.

Canonul 4 Chiril al Alexandriei

δ'. Παντὸς τοῦ χρησίμου καὶ ἀναγκαίου πρὸς οἰκοδομὴν τῶν λαῶν, τελοῦντος δὲ καὶ ὑπόληψιν τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν, φροντίδα ποιεῖσθαι χρή. Γέγραπται γάρ, ὅτι εὐλαβεῖς ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, Μοναστηρίων τοίνυν πατέρες τῶν κατὰ τὴν Θηβαίων ἐπαρχίαν, ἄνδρες εὐλαβεῖς καὶ οὐκ ἀθαύμαστον ἔχοντες πολιτείαν, ἐλθόντες ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐρωτώμενοί τε παρ' ἐμοῦ τὴν κατάστασιν τῶν αὐτόσε μοναστηρίων, ἐδίδασκον ὅτι σκανδαλίζονται πολλοὶ διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Νεωστὶ γεγαμηκότες τινὲς καὶ οἷον ἐξ αὐτῶν καταβάντες τῶν νυμφῶνων, συναρπάξουσί τινὰς τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων καὶ, οὐδενὸς τάχα που τὰ κατ' αὐτοὺς καταγγέλλοντος, χειροτονοῦνται κληρικοί, ἤγουν πρεσβύτεροι. Ἄτεροι δὲ τινες ἐξ αὐτῶν τῶν μοναστηρίων, ὡς ἄτακτοι ἐκβαλλόμενοι, πάλιν ὑποτρέχουσι τὰς χειροτονίας καὶ, γενόμενοι κληρικοί, εἰσέρχονται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μοναστηρίοις, ὅθεν ἐκβέβληνται, καὶ βούλονται προσφέρειν καὶ ὅσα κληρικοῖς

ἔθος πληροῦν καὶ ταῦτα δοῶν, ὡς καὶ τινὰς τῶν εἰδότων αὐτοὺς παραιτεῖσθαι καὶ τὰς συνάξεις καὶ μὴ ἀνέχεσθαι κοινωνεῖν, λειτουργούντων ἐκείνων. Ἐπειδὴ τοίνυν πρὸς οἰκοδομὴν, ὡς ἔφην, τῶν λαῶν πάντα χρὴ πράττεσθαι παρ' ἡμῶν, ἐπιτηρεῖτω ταῦτα ἡ θεοσέβεια ὑμῶν. Καὶ εἰ μέλλει τις χειροτονεῖσθαι κληρικός, περιεργαζέσθω τὸν βίον αὐτοῦ· καὶ πότερόν ποτε γαμετὴν ἔχει ἢ οὐ· καὶ πῶς καὶ πότε ἡγάγετο· καὶ εἰ ἀπέσχετο· καὶ εἰ μὴ τίς ἐστὶ τῶν ἐκβεβλημένων ἢ παρ' ἐτέρου θεοσεβεστάτου ἐπισκόπου ἢ ἐκ μοναστηρίου· καὶ τότε χειροτονεῖτω, ἀδιάβλητον εὐρεθέντα. Τηρήσομεν γὰρ οὕτω καθαρὸν καὶ τὸ ἑαυτῶν συνειδὸς καὶ ἀδιάβλητον τὴν ἱεράν σεπτὴν λειτουργίαν.

4. Trebuie să se aibă purtare de grijă față de tot ceea ce este de trebuință și necesar pentru folosul oamenilor, dar și pentru ceea ce desăvârșește reputației sfințelor biserici. Căci s-a scris: „să-i faceți cucernici pe fiii lui Israel” (*Leviticul 15, 31*). De aceea, părinții mănăstirilor din eparhia Tebaidei, care sunt bărbați cucernici și care nu au o conduită nevrednică de admirație, după ce au venit în Alexandria și au fost întrebați de către mine despre starea mănăstirilor de acolo, ne-au raportat că mulți sunt scandalizați din următoarea cauză: Unii, care s-au căsătorit de curând și ca și cum ar coborî din camerele nupțiale, îi înduplecă rapid pe unii dintre episcopii preaiubitori de Dumnezeu și sunt hirotoniți clerici, adică preoți, probabil fără ca cineva să vestească faptele lor. Iar alții, după ce au fost alungați chiar din mănăstiri ca indisciplinați, fug din nou spre hirotonii și, după ce devin clerici, intră în aceleași mănăstiri de unde au fost alungați și doresc să facă aducerea înainte a jertfei și să săvârșească cele obișnuite pentru clerici și, făcând aceste lucruri, unii dintre cei care îi cunosc se îndepărtează de adunare și refuză să fie în comuniune dacă slujesc aceia. Prin urmare, fiindcă toate trebuie să fie făcute de către noi spre folosul oamenilor, după cum am spus, cucernicia voastră să cerceteze aceste chestiuni. Iar dacă cineva va fi hirotonit cleric, să fie examinată cu de-amănuntul viața lui, mai întâi dacă are soție sau nu, cum și când a luat-o, dacă este despărțit, dacă este unul dintre cei alungați fie de către un alt episcop cinstitor de Dumnezeu, fie dintr-o mănăstire. Și după ce a fost găsit ireproșabil, să fie atunci hirotonit. Căci astfel vom păstra conștiința noastră curată și slujirea cinstită și lipsită de calomniere.

Concordanță: *Can. 80 Ap.*

Canonul 5 Chiril al Alexandriei

ε'. Ἐὰν δὲ χωρισμὸν ὑπομείνωσί τινες, ἐπιτιμηθέντες πταισμάτων ἕνεκα, εἶτα μέλλωσι τελευτᾶν κατηχούμενοι ὄντες, βαπτίζεσθωσαν καὶ μὴ ἀποδημείωσαν τῶν ἀνθρωπίνων ἀμέτοχοι τῆς χάριτος, ἤγουν ἀκοινώνητοι. Δοκεῖ γὰρ προσέχειν καὶ τοῦτο τοῖς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῖς. Προσείπατε τὴν παρ' ὑμῖν ἀδελφότητα. Ὑμᾶς ἢ σὺν ἡμῖν ἐν Κυρίῳ προσαγορεύει.

5. Iar dacă unii sunt supuși excluderii, fiind sub epitimie din pricina unor greșeli, dacă sunt catehumeni și se întâmplă să fie pe moarte, atunci să fie botezați și să nu plece de la cele omenești fără a avea parte de har, adică fără comuniune. Deoarece se pare că și acest lucru este în conformitate cu legiurile Bisericii. Adresează-te fraților de la tine. Cei împreună cu noi te salută în Domnul.

Concordanță: Can. 13 I Ec.; 6 Anc.; 7 Cart.; 5 Vasile: 2, 5 Grig. Nyssa; 2 Tim.

EPISTOLA SAU CANONUL LUI GHENADIE AL CONSTANTINOPOLULUI (†471)

BIBLIOGRAFIE: Lucas VAN ROMPAY, „Gennadius of Constantinople as a representative of Antiochene exegesis”, în: *Studia Patristica*, XIX (1989), Louvain, pp. 400-405; Christoph RIEDWE, „Gennadios I von Konstantinopel und die platonisierende Exegese des alttestamentlichen Schöpfungsberichtes”, în *Philohistor: miscellanea in honorem Caroli Laga septuagenarii*, Peeters, Louvain, 1994, pp. 177-191; S.J. VOICU, „Gennadio di Costantinopoli. La trasmissione del frammento in Hebr. 9, 25”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 48/1982, pp. 435-437; H. OHME, „Sources of the Greek Canon Law to the Quinisext Council (691/2) Councils and Church Fathers”, în Wilfred HARTMANN, Kenneth PENNINGTON (eds), *The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500*, CUA Press, 2012, pp. 111-112; Georgică GRIGORIȚĂ, *Sfintele și Dumnezeieștile Canoane în Biserică: între tradiție eclezială și necesitate pastorală. O analiză a izvoarelor teologice canonice în actualul context ecleziologic*, Ed. Universității din București, București, 2017, pp. 291-292.

Ghenadie a fost patriarhul Constantinopolului între anii 458-471, urmând în scaunul patriarhal lui Anatolie. A fost un combatant al Sf. Chiril al Alexandriei, respingând cele 12 anatematisme ale acestuia, dar afirmând credința ortodoxă formulată de către Părinții de la Calcedon. Opera sa s-a păstrat numai fragmentar, cuprinzând mai multe genuri, dintre care unul cel mai reprezentativ este exegeza biblică⁸⁵. Epistola sa enciclică și a sinodului constantinopolitan, scrisă în anul 459 și semnată de 80 sau 81 de episcopi a fost inclusă în tradiția canonică a Bisericii. Aceasta a fost redactată cu ocazia întrunirii sinodului endemic la întronizarea lui Ghenadie ca patriarh al Constantinopolului și combate practica simoniei dezvoltată în zona Galatiei.

⁸⁵ Lucas VAN ROMPAY, „Gennadius of Constantinople as a representative of Antiochene exegesis”, în: *Studia Patristica*, Peeters, Louvain, 1989, pp. 400-405; Christoph RIEDWE, „Gennadios I von Konstantinopel und die platonisierende Exegese des alttestamentlichen Schöpfungsberichtes”, în *Philohistor: miscellanea in honorem Caroli Laga septuagenarii*, Peeters, Louvain, 1994, pp. 177-191; S.J. VOICU, „Gennadio di Costantinopoli. La trasmissione del frammento in Hebr. 9, 25”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 48/1982, pp. 435-437.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 292-299; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Οί ιεροί κανόνες και οι έκκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, ²1949, pp. 436-439; F. DIEKAMP, *Analecta patristica: Texte und Abhandlungen zur griechischen Patristik*, Roma, 1936, pp. 79-82; V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 598-604 [retipărire: Leipzig, 1974]; *Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες*, Έκ του Τυπογραφείου ό Παρνασσός Σεργίου Χ. Ραφτάνη, Zakynthos, 1864, pp. 692-697; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τών θείων και ιερών κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 368-374; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 2, Roma, 1868, pp. 183-187; PG 85, col. 1613-1621.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 2, Roma, 1868, pp. 183-187; **Slavă veche:** V.N. BENEŠEVIČ, *Syntagma XIV titulorum sine scholiis secundum versionem paleo-slovenicam adjecto textu graeco e vetutissimis codicibus manuscriptis exarato*, St. Petersburg, 1906, pp. 598-604 [retipărire: Leipzig, 1974].

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: Henry R. PERCIVAL, *The Seven Ecumenical Councils of the Undivided Church: Their Canons and Dogmatic Decrees, together with the Canons of all the Local Synods which have Received Ecumenical Acceptance*, în coll. *Nicene and Post-Nicene Fathers*, vol. 14, Oxford, New York, 1900, p. 615; *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 923-928.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 292-299; Archim. Grigorios D. ΠΑΡΑΘΟΜΑΣ, *Le Corpus Canonum de l'Église (1er-9e siècle). Le texte des Saints Canons ecclésiastiques*, Ed. Epectasis, 2015, pp. 831-837.

Neogreacă: Prodromos ΑΚΑΝΘΟΡΟΥΛΟΣ, *Κώδικας ιερών κανόνων και εκκλησιαστικής νομοθεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (Κείμενο – Ερμηνεία – Σχόλια)*, Ed. Baniyas, Tesalonic, 2009.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 425-427 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 192-195; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 300-304; † ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 496-500; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Rusă: Georgij GRABBE, *Kniga Pravil Svjatych Apostol, Svjatych Soborov Vselenskich i Pomestnych i Svjatych Otec*, Izdanie Bratstva, Montreal, 2^a 1971 [retipărire: Moscova, 1911].

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 485-488 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Τῷ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ (τῷδε), Γεννάδιος καὶ ἡ ἐνδημοῦσα
τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλει, νέα Ρώμη, ἁγία σύνοδος

Ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστός, ἐγχειρίσας τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα καὶ διδασκάλους τούτους ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἀνθρώποις ἐξαποστείλας, παρεκελεύσατο διαρρήδην, ἦν εὐλόγηται παρ' αὐτοῦ δωρεάν, ταύτην καὶ αὐτοὺς τοῖς ἀνθρώποις μεταδιδόναι δωρεάν, μὴ κτωμένους ὑπὲρ αὐτῆς χαλκὸν ἢ ἄργυρον ἢ χρυσὸν ἢ τινα περιουσίαν ἄλλην ὅλως, ὑλικὴν ἢ γεώδη μὴ γὰρ εἶναι τῶν ἐπουρανίων καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων ἀμοιβὴν τὰ γεηρὰ καὶ ἐπίκηρα. Ταύτην τὴν ἐντολὴν οὐ μόνον ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν δι' ἐκείνων ἐνετείλατο, οὐς εἰς τὸν οἰκεῖον βαθμὸν τε καὶ τόπον ὑπεισαγαγεῖν κατηξίωσε. Καὶ δεῖ, καθάπερ ἐκείνοι τότε, καὶ ἡμᾶς νῦν ἀκριβῶς φυλάττειν τε καὶ παρατηρεῖν καὶ μὴ σοφίζεσθαι τὰ ἄσοφα, μηδὲ κύβον ἀναρριπτεῖν ἐπικίνδυνον. Δωρεάν, φησὶν, ἐλάβετε, δωρεάν δότε. Μὴ κτήσησθε χαλκὸν, μηδὲ ἄργυρον, μήτε χρυσὸν εἰς τὰς ζώνας ἡμῶν. Ἄπλοῦς καὶ σαφὴς ὁ τῆς ἐντολῆς ταύτης λόγος ἐστίν, οὐδὲν ποικῖλον ἔχων, οὐδὲ δυσέφικτον, οὐδὲ

σοφιστικῆς δεόμενον ἐξηγήσεως, παρ' ἑμοῦ, φησίν, ἐδέξασθε τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα. Εἰ μὲν ὑπὲρ αὐτοῦ μοι μικρὸν ἢ μέγα τι κατεβάλεσθε καὶ τοῦτο ὑμῖν πέπραται παρ' ἑμοῦ, πωλεῖτε καὶ ὑμεῖς ἑτέροις αὐτό, εἰ δὲ δωρεὰν εἰλήφατε, δότε καὶ ὑμεῖς δωρεὰν. Τί τῆς ἐντολῆς ταύτης σαφέστερον; Τί δὲ τοῖς πειθαρχοῦσι λυσιτελέστερον; Οὐαὶ τῶ ὄντι τοῖς κτήσασθαι τὴν τοῦ Θεοῦ δωρεὰν ἢ διδόναι ταύτην διὰ χρημάτων ὑπειληφόσιν· εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας οἱ τοιοῦτοι κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἁγίου Πέτρου ὑπάρχουσι, συλληφθέντες ὑπὸ τῆς ἑαυτῶν φιλαργυρίας. Ὅθεν καὶ τῶν ὁσίων καὶ μακαρίων Πατέρων τῶν τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς ἐν Χαλκηδόνι συναχθείσης, τῶ δεσποτικῶ τούτῳ νόμῳ συνάδων ὁ περὶ τούτου κανὼν, ἡμῖν σαφῶς οὕτως λέξεσιν αὐταῖς ἐκπεφώνηται· Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο καὶ εἰς πρῶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον ἢ χωρεπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῶ κλήρῳ καταριθμουμένων, ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον ἢ ἔκδικον ἢ παραμονάριον ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κλήρου, δι' αἰχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεῖς, κινδυνεύτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν, καὶ ὁ χειροτονοῦμενος μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἔμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς, ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντισματος, οὐπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς αἰσχροῖς τούτοις καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω. Κάλιστα καὶ λίαν εὐσεβῆ τοῦ κανόνος τῶν ἁγίων Πατέρων ὑπάρχει τὰ παραγγέλματα, πᾶσαν ἔφοδον σατανικὴν καὶ πᾶν ἐγχείρημα διαβολικόν, κατὰ τῆς πνευματικῆς φερόμενον δωρεᾶς, ἀπωθούμενά τε καὶ ἀνακόπτοντα. Οὐ βούλεται γὰρ οὐδαμῶς διὰ χρημάτων γίνεσθαι τῆς χειροτονίας τὴν προβολὴν ἢ ὑποδέχεσθαι, οὔτε παρὰ τοῦ ταύτην ἐνεργοῦντος, οὔτε παρὰ τοῦ τῆς χειροτονίας τὴν προβολὴν ὑποδεχομένου. Ἀλλ' οὐδὲ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς χειροτονίας, οὐδὲ μετὰ τὸν καιρὸν τῆς χειροτονίας, οὐδὲ κατὰ τὸν καιρὸν αὐτὸν τῆς χειροτονίας, ὑπὲρ τῆς χειροτονίας δίδοσθαι χρήματα συγχωρεῖ, καθόλου γὰρ τὴν ἐπὶ τῶ πράγματι τούτῳ δωροδοκίαν ἀπέφησεν. Ὅμως ἐπειδὴ νῦν καίτοι προδήλως τούτων οὕτω κεκωλυμένων, ἐφωράθησάν τινες κατὰ τὴν Γαλατῶν, ὀλιγωροῦντες καὶ παραβαίνοντες δι' αἰχροκέρδειαν καὶ φιλαργυρίαν τὰ σωτήρια ταῦτα καὶ φιλόφθωπα παραγγέλματα,

εὖ ἔχειν ἔδοξε καὶ ἡμῖν, αὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀνανεώσασθαι μετὰ τῆς ἀγίας συνόδου, τῆς ἐνδημούσης ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ νέᾳ Ῥώμῃ, ὥστε, δίχα πάσης ἐπινοίας καὶ πάσης προφάσεως καὶ παντὸς σοφισμοῦ, τὴν ἀσεβῆ καὶ βδελυρὰν ταύτην, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἐπεισελθοῦσαν συνήθειαν ταῖς ἀγιωτάταις ἐκκλησίαις, παντελῶς ἐκτεμεῖν, ἵνα ἀληθῶς ἀκαπηλεύτου καὶ καθαρᾶς παρὰ τῶν ἀρχιερέων τῆς ἐπὶ τῶν χειροτονουμένων ἀναρρήσεως γινομένης, ἄνωθεν ἢ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάρις ἐπιφοιτᾷ, ὡς νῦν γε, οὐκ οἶδα, εἰ διὰ χρημάτων τὴν προβολὴν ποιουμένων, καὶ οὐ τῆς χειρὸς καθαρῶς ἐνεργούσης, ἐπιφοιτᾷ τῷ προχειριζομένῳ κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ κηρύγματος, καὶ οὐχὶ συστέλλεται μᾶλλον ἢ τοῦ ἀγίου Πνεύματος χάρις. Ἴσθι τοίνυν τὰ πάντα, θεοσεβέστατε, πάντα τὸν ὄντιναοῦν ἀλισκόμενον ἐπὶ τοιοῦτῳ τινὶ ἐπίσκοπον ἢ χωρεπίσκοπον ἢ περιοδευτὴν ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ ἄλλον ὄντιναδῆποτε τοῦ κανόνος, ἢ λαϊκόν, κοινῶ δόγματι τῶν ἀρχιερέων κατακεκρίσθαι καὶ κοινῇ ψήφῳ, καθὼς περὶ τούτου καὶ ὁ τῶν ἀγίων Πατέρων κανὼν φθάσας διαλαλεῖ. Δεῖ γὰρ εἶναι χάριν τὴν χάριν καὶ μηδαμοῦ παρ' αὐτῇ μεσιτεύειν ἀργύριον. Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκίρुकτος καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας τε καὶ λειτουργίας ἀλλότριος καὶ τῇ κατάρᾳ τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος ὁ τε ταύτην κτᾶσθαι διὰ χρημάτων οἰόμενος καὶ ὁ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε κληρικός, εἴτε λαϊκός εἴη, κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο τοῦτο ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἶδ' ὅτε συμβιβασθῆναι ποτε τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ Θεῶ συμφωνῆσαι τὸν μαμωνᾶν, ἢ τοὺς τοῦτ' δουλεύοντας δουλεῦσαι Θεῶ, δεσποτικῆ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος. Οὐ δύνασθε Θεῶ δουλεύειν καὶ μαμωνᾶ. Τούτοις ἐπιθαροῦντες ἡμεῖς κατὰ δύναμιν καὶ τούτοις ὑπέικοντες, μετὰ τοῦ ταῦτα φήσαντος, κατὰ τῶν ταῦτα παρανομούντων τὴν ἀπόφασιν πεποιήμεθα. Φροντισάτω δὲ καὶ ἡ σὴ ὀσιότης, ταῦτα διὰ πάσης φυλακῆς ποιουμένη, δῆλα καταστήσαι δι' ἀντιγράφων, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ θεοφιλεστάτοις ἐπίσκοποις καὶ περιοδευταῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἵνα ἐν ἐνὶ πνεύματι καὶ μιᾷ ψυχῇ πάντες ὁμοῦ χριστιανοὶ συμφραζάμενοι κατὰ τοῦ κοινοῦ δυσμενοῦς, ἰσχύσωμεν σὺν Θεῶ τὴν ὑπ' ἐκείνου φυτευθεῖσαν ἐν ἡμῖν τῆς φιλαργυρίας ρίζαν, ἅμα πᾶσιν αὐτῆς τῶν κακῶν τοῖς βλαστήμασιν ἐκτεμεῖν. Πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα προσαγορεύομεν. Ἐρωμένως ἐν Κυρίῳ ὑπερέυχου ἡμῶν, θεοφιλέστατε ἀδελφέ. Γεννάδιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ῥώμης, ὑπέγραψα.

*Ghenadie și sfântul sinod care rezidă în Constantinopol, Noua Romă,
Iubitorului de Dumnezeu coliturghisitor*

Stăpânul și Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, când le-a încredințat sfinților Săi ucenici propovăduirea Evangheliei, trimițându-i ca învățători în toată lumea, le-a poruncit explicit ca darul pe care l-au primit de la El să-l ofere și ei oamenilor ca dar, fără să dobândească pentru el aramă, argint sau aur sau orice altă bogăție materială sau pământească, deoarece lucrurile pământești și pieritoare nu sunt răsplata darurilor cerești și duhovnicești. A dat această poruncă nu numai pentru aceia, ci prin ei și pentru noi, celor pe care ne-a învrednicit să intrăm în treapta și în locul lor. Și trebuie să o păstrăm și noi acum cu acrivie, precum au făcut și ei atunci, și să o păzim de aproape și să nu inventăm sofisme neînțelepte și nici să nu aruncăm un zar periculos. Căci se spune: „în dar ați luat, în dar să dați. Să nu aveți în cingătorile voastre nici aramă, nici argint, nici aur” (*Matei 10, 8-9*). Cuvântul acestei porunci este simplu și clar și nu conține nimic complicat sau greu de înțeles, nici nu necesită o interpretare sofisticată. Căci spune: „de la Mine ați primit demnitatea preoției. Iar dacă Mi-ați dat pentru aceasta vreun lucru mic sau mare și aceasta v-a fost vândută de către Mine, vindeți-o și voi altora, dar dacă ați primit-o în dar, dați-o și voi ca dar”. Ce este mai clar decât porunca aceasta? Și ce poate fi mai folositor celor care i se supun? Dar într-adevăr, vai celor ce cred că dobândesc darul lui Dumnezeu sau îl oferă pentru bani, deoarece unii ca aceștia sunt „în amărăciunea fierii și în legătura nedreptății” (*Faptele Apostolilor 8, 23*), conform afirmației Sfântului Petru, fiind cuprinși de iubirea lor de arginți. Prin urmare, și canonul cu privire la această chestiune al cuvioșilor și fericitorilor Părinți de la Sfântul și Marele Sinod Ecumenic întrunit în Calcedon, fiind în acord cu această lege domnească, declară: „Dacă un episcop ar face o hirotonie pentru bani și ar pune spre vânzare harul care nu se vinde și ar hirotoni pentru bani un episcop, un horepiscop, un preot, un diacon sau pe altcineva dintre cei ce se numără în cler, sau ar numi pentru bani un iconom, sau un avocat bisericesc, sau un păzitor, sau pe oricine altcineva din cler, din dorința proprie de câștiguri rușinoase, cel care a fost găsit vinovat că a înfăptuit acest lucru își periclitează propria sa treaptă. Iar cel care este hirotonit, să nu beneficieze de nimic dintr-o hirotonie sau numire cumpărată, ci să fie străin de vrednicia sau de îndeletnicirea pe care a

obținut-o prin bani. Iar dacă cineva ar fi descoperit că mijlocește pentru asemenea câștiguri nerușinate și nelegiuite, acesta, dacă va fi cleric, să fie depus din propria treaptă, iar dacă va fi laic sau monah, să fie anatematizat". Poruncile canonului Sfinților Părinți sunt foarte bune și foarte cucernice, fiindcă resping și opresc orice atac satanic și orice încercare diabolică adusă împotriva darului duhovnicesc, deoarece nu doresc în niciun chip ca înaintarea în preoție să se facă sau se fie primită pentru bani. Însă nu permit să se ofere bani pentru hirotonie nici înainte de momentul hirotoniei, nici după momentul hirotoniei, nici în momentul însuși al hirotoniei, fiindcă s-a interzis întru totul mituirea în vederea acestui lucru. Totuși, fiindcă în vremea noastră, deși acestea fuseseră evident oprite, au fost descoperiți unii din ținutul Galatenilor care subestimează și încalcă aceste porunci mântuitoare și iubitoare de oameni din cauza dorinței rușinoase de câștig, ni s-a părut și nouă că este bine ca acestea să fie reînnoite odată cu sfântul sinod care rezidă în această cetate împărătească, Roma cea Nouă, încât, fără nicio născocire și fără niciun pretext și niciun sofism, să tăiem întru totul acest obicei necucernic și dezgustător care, nu știu cum, s-a infiltrat ulterior în preasfintele biserici, pentru ca, într-adevăr, după ce este făcută de către arhieriei proclamarea publică fără neșuțorie și curată pentru cei care sunt hirotoniți să se pogoare de sus harul Duhului Sfânt. Căci acum, de vreme ce fac înaintarea în preoție pentru bani și mâna nu lucrează în mod curat, nu știu dacă se pogoară harul Sfântului Duh asupra candidatului conform glasului vestirii, și dacă nu se retrage mai degrabă de la el. De aceea, să le cunoști pe toate, preacinstitorule de Dumnezeu, că oricine este descoperit într-o faptă ca aceasta, fie episcop, horepiscop, periodeut⁸⁶, preot, diacon sau oricine altcineva din canon, sau un laic, să fie condamnat prin decizia comună și prin sentința comună a arhieriei, după cum declară canonul precedent al Sfinților Părinți în privința aceasta. Căci trebuie ca harul să fie har și să nu negocieze în niciun chip argintul pentru el. De aceea, să fie public dezmoștenit și să fie străin de toată vrednicia preoțească și preot, diacon sau oricine altcineva din canon, sau un laic, să fie condamnat prin decizia comună și prin sentința comună a arhieriei, după cum declară canonul precedent a fi laic, fie că ar fi descoperit sau nu ar fi descoperit că a

⁸⁶ Termenul „περιοδευτάς” desemna preoții cărora le era încredințată misiunea de a vizita și supraveghea zonele rurale – G. LAMPE, *Patristic Greek Lexicon*, p. 1068.

făcut acest lucru. Căci nu pot fi reconciliate cele ce sunt ireconciliabile și nici Mamona nu poate fi în acord cu Dumnezeu, sau ca cei ce slujesc aceleia să slujească lui Dumnezeu. Aceasta este judecata domnească indisputabilă: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona” (*Matei* 6, 24). Nădăjduind cu putere în acestea și supunându-ne lor și celui care le-a spus, am formulat decizia împotriva celor care comit aceste nelegiuiri. Iar cuviosia ta să ai grijă ca, realizând acestea cu toată atenția, să fie făcute cunoscute prin scrisori și preaiubitorilor de Dumnezeu episcopi și periodeuți dependenți de tine și tuturor celorlalți, pentru ca, după ce toți creștinii s-au consfătuit într-un singur duh și într-un singur suflet, să putem tăia cu ajutorul lui Dumnezeu rădăcina iubirii de bani sădită în noi de către acela împreună cu toate vlăstarele răutăților ei. Îți salutăm în Hristos pe toți frații împreună cu tine. Fiind puternic în Domnul, roagă-te pentru noi, preaiubitorule de Dumnezeu frate. Am semnat eu, Ghenadie, episcopul Constantinopolului, Noua Romă.

Concordanță: Can. 29 Ap.; 2 IV Ec.; 22, 23 Trulan; 4, 5, 19 VII Ec.; 12, 13 Laod.; 90 Vasile; Tarasie

EPISTOLA SAU CANONUL SFÂNTULUI TARASIE AL CONSTANINOPOLULUI (†806)

BIBLIOGRAFIE: IGNATIUS (the Deacon), Stephanos EPTHYMIADIS, *The life of the patriarch Tarasios by Ignatios the Deacon (BHG 1698): introduction, text, translation and commentary*, Brookfield, Variorum, 1998; Wanda WOLSKA-CONUS, „Un programme iconographique du Patriarche Tarasios”, în: *Revue des Études Byzantines*, 38/1980, pp. 247-254; Patrick HENRY, „Initial Eastern assessments of the Seventh Oecumenical Council”, în: *The Journal of Theological Studies*, XXV (1974), 1, pp. 75-92.

La 30 de ani după sinodul de la Hierea, în anul 784⁸⁷, secretarul imperial Tarasie devine patriarh al Constantinopolului, impunând, la urcarea sa pe tron, necesitatea convocării unui sinod ecumenic pentru a abroga hotărârile sinodului de la Hierea. În 785, papa Hadrian I răspunde pozitiv la inițiativa împăraților și a lui Tarasie⁸⁸ pentru a trimite reprezentanți la viitorul sinod, convocat pentru luna august a anului 786, sinodul fiind amânat, din cauza uneltirilor iconoclaștilor, până în 787. Rolul pe care l-a avut Patriarhul Tarasie la Sinodul VII Ecumenic a fost unul fundamental.

Tradiția canonică a preluat din opera sa epistola adresată papei Hadrian I (772-795) cu privire la practica simoniei și combaterea ei în întreaga tradiție canonică. Epistola este un florilegiu de citate din canoanele anterioare și din scrierile unor Părinți cu privire la combaterea simoniei. Scrisă imediat după Sinodul VII Ecumenic, această epistolă se regăsește în unele manuscrise și colecții după Sinodul de la Niceea din 787.

⁸⁷ Giuseppe ALBERIGO, *Conciliorum oecumenicorum generaliumque decreta: editio critica*, Istituto per le scienze religiose (Bologna), Turnhout, Brepols, 2006, p. 298.

⁸⁸ Împărații romani adresează o *sacra* papei Hadrian I în 784 sau la începutul anului 785 pentru a-l convinge de necesitatea convocării unui sinod ecumenic pentru susținerea teologiei icoanei și a cinstirii acestora – I. Rochow, *Byzanzim im 8. Jahrbundert in der Sicht des Theophanes. Quellenkritisch-historischer Kommentar zu den Jahren 715-813*, Berlin, 1991, pp. 242-243.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 315-333; Hamilkar S. ALIVISATOS, *Oi ieroi κανόνες και οι εκκλησιαστικοί νόμοι*, Atena, ²1949, pp. 454-461; Πηδάλιον της νοητής νηός, της Μίας Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής των ορθοδόξων Εκκλησίας: ήτοι άπαντες οι ιεροί και θείοι κανόνες, Atena, 1886, pp. 578-584; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τῶν θείων και ιερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 375-385; Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 2, Roma, 1868, pp. 304-309.

2. Traduceri:

LIMBI CLASICE: Latină: Jean Baptiste PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 2, Roma, 1868, pp. 304-309.

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: *The Rudder (Pedalion) of the Metaphorical Ship of the One Holy Catholic and Apostolic Church of Orthodox Christians*, Chicago, 1957, pp. 953-961.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique*, 2. *Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 315-333.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 427-431 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincinci, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 195-202; Marius THEODORIAN, *Dreptul canonic oriental*, vol. 3, Tipografia „Voința Națională”, București, 1907, pp. 316-324; †ANDREI ȘAGUNA, *Enchiridionu, adeca Carte manuale de canone ale unei, sântei, sobornicesci și apostolicesci Biserici cu Comentare*, Tipografia archidiecezană, Sabiiu, 1871, pp. 542-543; *Pidalion sau Cârma corăbiei înțelese a Soborniceștii și Apostoliceștii Biserici a Ortodocșilor. Adică toate Sfintele Canoane, a Sfinților Apostoli, a Sfințelor Sinoade Ecumenice, locale și a Sfinților Părinți de pe alocurea*, trad. Mitrop. V. Costachi, Mănăstirea Neamț, 1844.

Sârbă: Nikodim MILAȘ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 489-496 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

*Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ
 Ἀδριανῷ, πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, Ταράσιος ἐλέω Θεοῦ
 ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, νέας Ρώμης, ἐν Κυρίῳ χαίρειν*

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως, εὐαγγελικῶς, ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα, ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἀγιστεία καὶ μὴ χρυσίζεσθαι ἢ ἀργυρίζεσθαι ἢ τι σφετερίζεσθαι ἐπὶ χειροτονία παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρός, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθυποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπὸ τε γραφικῶν θεηγοριῶν καὶ πατρικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες χειρὰς ὑπηρέται τοῦ Πνεύματος εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ Πνεύματος, δωρεὰν γὰρ λαμβάνοντες τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήναντο, ἐκ τῆς Κυριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. Εἰ δέ τις ἐλεγχθεῖη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύουσι τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως. Εἰ γὰρ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται, ἀλλ' οὖν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. Οὐδεὶς γὰρ Θεῷ δουλεύειν δύναται καὶ μαμωνᾶ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπειδὴ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ Θεοῦ βοῶντος· Ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ, αὐθὶς τε ἐπαπειλοῦντος καὶ λέγοντος· Ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνη τὴν σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξῃται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ ἐκζητήσω, φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς παραγγέλματος ἢ κατακρίματος, ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, ἵνα μετὰ παρησίας κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον εἴπωμεν· Καθαροὶ ἐσμεν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονηθέντων, Πέτρου τοῦ θεοῦ ἀποστόλου, οὗ καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀγιότης, ὡς Σίμωννα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. Τούτου ἔνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων Πατέρων ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα καί, εἴ τι τούτων παρεβάθη ὑπὸ τινων, βδελυττόμεθα. Ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἱεροπρεπὴς ἀρχιερωσύνη, ἢ ἐνθέσμως καὶ κατὰ Θεοῦ βούλησιν πρυτανεύουσα τὴν

ιεραρχικὴν ἀγιστείαν, διαβόητος ἔχει τὴν δόξαν. Εἶρηκε γὰρ διὰ τοῦ Προφήτου ὁ μέγας καὶ πρῶτος ἀρχιερεὺς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· Ζῶ ἐγώ, ἀλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάδω. Οἶδας γάρ, ἄνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ Πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μάλλον ἐστὶ Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν Πνευματομάχων ἢ δυσσεβῆς αἵρεσις. Ἐκείνων γὰρ κτίσμα καὶ δούλον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δούλον αὐτὸ ποιοῦσι. Πᾶς γὰρ δεσπότης, ὅτι ἂν ἔχοι, εἰ βούλοιο, πιπράσκει, εἴτε οἰκέτην, εἴτε ἕτερον, ὃ κέκτηται. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἀγοράζων, δεσπότης βουλόμενος εἶναι τοῦ ἡγορασμένου, διὰ τιμῆς ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. Οὕτως, οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι, καταβιβάζουσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἀμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν Χριστὸν ἢ, τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰούδα τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοκτόνοις Ἰουδαίοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν Χριστὸν ἀπεμπολήσατο. Ὡς οὖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὁμοούσιον ἐστὶ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῆς αὐτῆς, παντὶ που δήλον, ἔσονται μερίδος, ὡς ἀποδέδεικται. Εἰ δὲ οὐ πιπράσκεται, πρὸδηλον γὰρ ὅτι οὐδαμῶς, ἀναμφιλέκτως οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἢ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἢτοι ἢ τῆς ἱερωσύνης ἀγιστεία· καὶ εἰ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. Μνησθήτωσαν γὰρ τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα, οὕτω λέγοντος· Οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. Εἰ γὰρ ἀπεμπολεῖται ἢ τῆς ἱερωσύνης ἀξία, ἄρα περιττὴ αὐτοῖς ἢ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία καὶ ἢ ἐν ἀγνεΐα καὶ ἀρετῇ ἀναστροφή. Περιττὸς κατ' αὐτοὺς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων, δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σῶφρονα, κόσμιον, διδακτικόν, ἐγκρατῆ, νηφάλιον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ἢ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγαινούσῃ διδασκαλίᾳ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. Οἶχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πρᾶτου καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱερωσύνης. Αἰ οὖν ὑποκείμεναι ἀγιόλεκτοι χρήσεις, ἀλλότριον πάντῃ τῆς ἱερωσύνης ἀποφαίνονται τὸν ποτὲ διδόντα ἢ λαμβάνοντα, ἐν οἰωδῆποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, λαβεῖν γὰρ ἐστὶ, τὸ λαβεῖν ὅτεδῆποτε. Ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς προβολὰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφαιροῦσιν ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει.

*Tarasie, din mila lui Dumnezeu, episcop al Constantinopolului, Roma Nouă,
cătore preasfințitul și preafericitul frate și coliturghisitor Hadrian,
papa Romei celei vechi, salutări întru Domnul*

De multe ori și în multe feluri suntem învățați în chip evanghelic, apostolic și patristic să avem la slujba preoției o conduită neiubitoare de arginți și să nu se pretindă aur sau argint sau se însușească ceva la hirotonia oricărei persoane clericale, precum vom demonstra prin citatele următoare din Scripturile revelate și din învățăturile patristice. Căci cei ce-și pun mâinile sunt slujitori ai Duhului, iar nu vânzătorii ai Duhului, și, fiindcă au luat harul Duhului ca dar, au declarat că îl vor da ca dar celor care îl primesc de la ei, deoarece și ei au primit această dărnicie prin glasul Domnului. Dar dacă cineva va fi dovedit că l-a cumpărat cu aur, pe unul ca acesta îl declară public îndepărtat de rânduiala preoțească. Căci, deși a fost desemnat cu numele în preoție, numirea este, într-adevăr, negată prin faptă deoarece „nimeni nu poate sluji lui Dumnezeu și lui Mamona” (*Matei 6, 24*), după cum am învățat în chip evanghelic. Și fiindcă L-am auzit pe Dumnezeu, Care spunea prin proroci: „Preoți, vorbiți la inima Ierusalimului” (*Isaia 40, 2*) și amenințând din nou și spunând: „Dar dacă cel ce stă de strajă va vedea sabia venind și nu va suna din trâmbiță și poporul nu se va păzi și sabia va veni și va lua un suflet dintre ei, Eu voi cere sângele din mâna celui ce stă de strajă” (*Iezechiel 33, 6*), de teama condamnării sau judecării din cauza tăcerii, declarăm tuturor întâistătorilor Bisericii noastre, ca să spunem cu sinceritate, conform dumnezeiescului Apostol: „Curați suntem de sângele” (*Faptele Apostolilor 20, 26*) celor ce încalcă rânduielele canonice și, mult mai mult, al celor ce au hirotonit sau au fost hirotoniți pentru bani, deoarece și dumnezeiescul Apostol Petru, al cărui scaun l-ați moștenit sfinția voastră frățească, i-a caterisit pe aceștia, precum Simon Magul. Din această cauză nu ne sustragem de la vestirea adevărului, păzind și întărind cele transmise în chip canonic de către sfinții Apostoli și de către Părinții noștri vrednici de laudă și avem oroare dacă ceva dintre acestea a fost încălcat de către unii. Așadar, frăția și arhieria voastră vrednică de cinste, care prezidează în mod legitim slujba preoțească după voia lui Dumnezeu, deține o slavă vestită pretutindeni. Fiindcă Marele și Primul Arhiepiscop, Hristos, Dumnezeu nostru, a spus prin prorocul: „Viu sunt Eu! Voi slăvi pe cei ce Mă slăvesc” (*Romani 14, 11*).

Căci tu știi, bărbat al doririlor Duhului, că este mult mai suportabilă erezia necucernică a lui Macedonie și a pnevmatomahilor dimprejurul lui, deoarece, dacă aceia afirmă în chip absurd că Duhul Sfânt este o creatură și un rob al lui Dumnezeu-Tatăl, aceștia, după cum se pare, Îl fac pe El rob al lor înșiși. Căci orice stăpân, dacă vrea, vinde ceea ce ar avea, fie pe cel pe care îl posedă, fie altceva ce procură. De asemenea, și cel ce cumpără, dorind să fie stăpân al unui lucru cumpărat, îl procură cu prețul argintului. Tot așa, cei care înfăptuiesc această faptă nelegiuită Îl înjosesc pe Duhul Sfânt, deoarece păcătuiesc la fel ca cei ce blasfemiază că Hristos scoate demoni cu Belzebut (*Matei 9, 34*) sau, ca să spun mai adevărat, cu cei care se aseamănă lui Iuda trădătorul, care L-a vândut pe Hristos iudeilor ucigași de Dumnezeu pentru prețul argintului. Astfel, precum Duhul Sfânt este deoființă cu Hristos, Dumnezeul nostru, este întru totul evident că și ei vor fi de aceeași parte, după cum s-a arătat. Iar dacă nu se vinde, evident că sub nicio formă, atunci harul Duhului Sfânt, adică slujirea preoției, indiscutabil nu se află în ei, dar nici nu l-au primit, nici nu îl au. Să își amintească de Sfântul Petru, care spune celui care a încercat acest lucru astfel: „Tu nu ai parte, nici moștenire în chemarea aceasta” (*Faptele Apostolilor 8, 21*). Căci dacă demnitatea preoției este de vânzare, atunci conduita cucernică a vieții și petrecerea în puritate și virtute este de prisos pentru ei. După ei este de prisos și dumnezeiescul apostol Pavel, care învață că: „se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană, înțelept, cuviincios, destoinic să învețe, înfrânat, nebețiv” (*1 Timotei 3, 2-7*), atașat de cuvântul credinței după învățătura, ca să fie capabil și să încurajeze prin învățătura cea sănătoasă, cât și să-i combată pe cei ce vorbesc împotriva ei. Prin urmare, toate acestea sunt străine de cumpărătorul și vânzătorul preoției. Astfel și următoarele citări din lecturile sfinte îl declară cu totul străin de preoție pe cel ce a dat cândva sau a primit, în orice timp, fie înainte de hirotonie, fie și după hirotonie, deoarece a lua este a lua, indiferent când. Dar exclud și toate promovările bisericesti spre a fi date pentru bani.

Κανὼν καθ' τῶν ἁγίων Ἀποστόλων

Εἴ τις ἐπίσκοπος διὰ χρημάτων τῆς ἀξίας ταύτης ἐγκρατῆς γένηται, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καθαιρεῖσθω καὶ αὐτὸς καὶ ὁ χειροτονήσας, καὶ ἐκκοπτέσθω παντάπασι καὶ τῆς κοινωνίας, ὡς Σίμων ὁ μάγος ὑπ' ἐμοῦ Πέτρου.

Canonul 29 Apostolic

„Dacă vreun episcop, un preot sau un diacon s-ar face posesor al acestei demnități prin bani, să fie caterisit și el, și cel care l-a hirotonit și să fie tăiat cu desăvârșire și de la comuniune, precum Simon Magul de către mine, Petru [*Faptele Apostolilor* 8, 21-22]”.

Ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων

Ἰδὼν δὲ ὁ Σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα, λέγων· Δότε καμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα, ὡς ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνη Πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ἢ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεται σοὶ ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου, εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὄρω σε ὄντα.

Din Faptele Apostolilor (8, 18-23)

„Și Simon, văzând că prin punerea mâinilor apostolilor se dă Duhul Sfânt, le-a adus bani, zicând: «Dați-mi și mie puterea aceasta, ca acela pe care voi pune mâinile să primească Duhul Sfânt». Iar Petru a zis către el: «Banii tăi să fie cu tine spre pierzare! Căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se agonisește cu bani. Tu n-ai parte, nici moștenire, la chemarea aceasta, pentru că inima ta nu este dreaptă înaintea lui Dumnezeu. Pocăiește-te deci de această răutate a ta și te roagă lui Dumnezeu, doară ți se va ierta cugetul inimii tale, căci întru amărăciunea fierii și întru legătura nedreptății te văd că ești»”.

Ἐκ τῆς τρίτης τῶν Βασιλειῶν

Καὶ οὐκ ἐπέστρεψεν Ἰεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἱερεῖς ὑψηλῶν· ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἱερεὺς εἰς τὰ ὑψηλά. Καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς ἀμαρτίαν τῷ οἴκῳ Ἰεροβοὰμ καὶ ὄλεθρον καὶ εἰς ἀφανισμόν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Din cartea a treia a Regilor

„Și Ieroboam nu s-a întors de la răutatea lui, ci s-a înapoiat și a făcut din rândul poporului preoți pentru înălțimi. Cel ce dorea, după

ce îi umplea mâna lui, pe acela îl făcea preot pentru înălțimi. Și acest cuvânt s-a făcut pentru casa lui Ieroboam spre păcat și spre pieire și spre stârpirea ei de pe fața pământului” (3 Regi 13, 33-34).

Ἐκ τῆς τετάρτης τῶν Βασιλειῶν

Καὶ ἐπέστρεψε Νεεμὰν πρὸς Ἐλισσαιέ αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ καὶ ἦλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῆ, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ Ἰσραὴλ· καὶ νῦν λάβε τὴν εὐλογίαν παρὰ τοῦ δούλου σου. Καὶ εἶπεν Ἐλισσαιέ· Ζῆ Κύριος, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψωμαι· καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λαβεῖν καὶ ἠπειθήσε. Καὶ μετ' ὀλίγα· Καὶ εἶπε Γιεζῆ τὸ παιδάριον Ἐλισσαιέ· Ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ Κύριός μου Νεεμὰν τοῦ Σύρου τοῦ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, ἃ ἐνόηχε· Ζῆ Κύριος, εἰ μὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ καὶ λήψομαι παρ' αὐτοῦ τι, Καὶ ἐδίωξε Γιεζῆ ὀπίσω Νεεμὰν. Καὶ μετὰ βραχέα. Καὶ εἶπε Νεεμὰν· Λάβε διτάλαντον ἀργυρίου· καὶ ἔλαβεν δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλάκοις καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς. Καὶ μεθ' ἕτερα· Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ· Πόθεν Γιεζῆ; Καὶ εἶπε Γιεζῆ· Οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ· Οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ; Καὶ οἶδα ὅτι ἐπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἄρματος εἰς συνάντησίν σου· καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἔλαβες τὰ ἱμάτια, καὶ λήψη ἐν αὐτῷ κήπους καὶ ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ παιδας καὶ παιδίσκας, καὶ ἡ λέπρα Νεεμὰν κολληθήσεται ἐν σοὶ καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ προσώπου αὐτοῦ λελεπρωμένος ὡσεὶ χιών.

Din cartea a patra a Regilor

„Și s-a reîntors Neeman la Elisei, el și tot alaiul său și a venit și a stat în fața lui și a zis: «Iată, am cunoscut că în tot pământul nu este Dumnezeu, decât în Israel. Și acum, primește un semn de mulțumire de la robul tău!» Elisei însă a zis: «Viu este Domnul, în fața Căruia stau eu, dacă voi primi!» Acela însă îl silea să primească, dar el a refuzat. Și după aceea: Și Ghiezi, servul lui Elisei, a zis: «Iată, domnul meu l-a lăsat pe acest Neeman Sirianul fără să fi primit din mâna lui ceea ce adusese. Viu este Domnul, dacă nu voi alerga după el și voi lua de la el ceva!» Și a alergat Ghiezi după Neeman”. Și după acestea [se spune]: „Și Neeman a zis: «Ia doi talanți de argint!» Și a luat acela, în doi saci, doi talanți de argint și două rânduri de haine”. Și după acestea [se spune]: „Și a zis Elisei către

el: «De unde vii, Ghiezi?» Ghiezi a răspuns: «Robul tău n-a fost nicăieri». Iar Elisei i-a zis: «Oare n-a mers inima mea cu tine? Și știi că omul s-a coborât din trăsura spre întâmpinarea ta. Și acum ai primit argint și ai primit haine și vei lua livezi, și vii, și măslini și cirezi și turme și slugi și slujnice. Lepra lui Neeman se va lipi de tine și de sămânța ta în veac!» Și a plecat acela din fața lui alb de lepră, ca zăpada" (4 Regi 5, 15-27).

Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἡσαΐαν ἐρμηνείας

Νόμον ἔδωκεν εἰς βοήθειαν, ἵνα εἰπωσιν, οὐχ ὡς τὸ ρῆμα τοῦτο, περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ· οὗτος δὲ ὁ νόμος οὐκ ἔστιν ὡς τὸ ρῆμα τοῦτο τοῦ ἐγγαστριμύθου, οὐ γὰρ πρὸς ἀπάτην ἐπιεννόηται, ὡσπερ ἐκεῖνα, ἀλλ' ἀληθείας ἐστὶ διδάσκαλος. Κακεῖνοι μὲν ἐπ' ἀργυρίῳ μαντεύονται. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ καταγέλαστον, ὅτι καὶ ἀργύριον αὐτοῖς τελούσι μισθὸν τοῦ κέρδους οἱ ἀπατώμενοι. Τὸ δὲ ρῆμα τοῦ νόμου οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ὥστε δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ· οὐδεὶς γὰρ τὴν χάριν ἀποδίδοται. Δωρεὰν φησίν, ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. Ὁρᾷς πῶς ἠγανάκτησε Πέτρος ἐπὶ Σίμωνι, ἀργύριον ἐπὶ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος προσκομίσαντι· Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοί, φησίν, εἰς ἀπώλειαν, ὅτι ἐνόμισας τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστιν οὖν ὁ τοῦ Εὐαγγελίου λόγος, ὡς τὰ πωλούμενα ρήματα τῶν ἐγγαστριμύθων. Τί γὰρ ἂν τις δῶη ἄξιον αὐτοῦ ἀντάλλαγμα; Ἄκουε τοῦ Δαυῖδ διαποροῦντος καὶ λέγοντος· Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; Οὐκ ἔστιν οὖν δῶρα δοῦναι περὶ τούτου ἀντάξια τῆς ἀπ' αὐτοῦ χάριτος· ἐν δῶρον ἄξιον, ἢ φυλακὴ τοῦ δωρηθέντος. Ὁ δούς σοι τὸν θησαυρόν, οὐχὶ τιμὴν ἀπαιτεῖ τοῦ δοθέντος, ἀλλὰ φυλακὴν ἀξίαν τοῦ δεδομένου.

Din interpretarea Sfântului Vasile cel Mare la Cartea Isaia

„Căci a dat Legea spre ajutor, ca ei să nu spună în virtutea acestui cuvânt că nu sunt daruri să fie date pentru El" (Isaia 8, 20). Această lege nu este precum cuvântul însuși al ventrilocului, deoarece nu a fost gândită pentru înșelare, precum acela, ci este învățătoare a adevărului. Aceia profeteșc pentru bani, deși acest lucru este absurd ca cei înșelați să le plătească acelora și bani ca plată a minciunii. Dar cuvântul Legii nu este așa, încât să fie date daruri pentru el, fiindcă nimeni nu înapoiază harul. Se spune: „în dar ați luat, în dar să dați" (Matei 10, 8). Vezi cum s-a mâniat Petru pe Simon, care a adus bani pentru harul Duhului.

Căci spune: „Banii tăi să fie cu tine spre pierzare, căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se dobândește pe bani” (*Faptele Apostolilor* 8, 20). De aceea, cuvântul Evangheliei nu este precum vorbele vândute ale ventrilocilor. Căci ce preț de răscumpărare vrednic de acesta ar da cineva? Ascultă-l pe David, care era în lipsuri și zicea: „Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?” (*Psalmul* 115, 3) Prin urmare, nu există daruri atât de valoroase cât harul de la El care să fie date pentru acesta. Un singur dar este vrednic, păstrarea a ceea ce a fost dăruit. Cel care ți-a dat comoara nu-ți cere prețul a ceea ce a fost dat, ci păstrarea vrednică a ceea ce este dat.

**Τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ὑφ’
ἐαυτὸν ἐπισκόπους, ὥστε μὴ χειροτονεῖν ἐπὶ χρῆμασι**

Νομίζουσι μὴ ἁμαρτάνειν τῷ μὴ ἅμα λαμβάνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν. Λαβεῖν δέ ἐστιν ὅτεδῆποτε τὸ λαβεῖν. Παρακαλῶ οὖν ταύτην τὴν πρόσοδον, μᾶλλον δὲ τὴν προσαγωγὴν τὴν ἐπὶ γέενναν ἀπόθεσθε, καὶ μὴ τὰς χεῖρας μολύναντες τοῖς τοιούτοις λήμμασιν, ἑαυτοὺς ἀναξίους ποιήσητε τοῦ ἐπιτελεῖν τὰ ἅγια μυστήρια.

**Cuvânt al Sfântului Vasile cel Mare din scrisoarea către episcopii
de sub autoritatea lui, ca să nu hirotonească pentru bani
(din Can. 90 al Sf. Vasile cel Mare)**

„Ei socotesc că nu păcătuiesc dacă nu iau atunci, ci după ce se primește hirotonia. Dar a lua înseamnă a lua, indiferent când. De aceea, vă rog evitați acest venit sau intrare în ghenă, și să nu vă faceți pe voi înșivă nevrednici de săvârșirea Sfintelor Taine, pângărindu-vă mâinile cu asemenea câștiguri”.

Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου

Προσηλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος, ὁ κατήγορος τῶν ἔξ λοιπῶν ἐπισκόπων, ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωσίαν. Προσαντιλέγουσί τινες τῶν ἐπισκόπων, μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι ὡς συκοφάντην. Ἐπὶ τούτοις ἰκέτευε, λέγων· Ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ ἔτη δύο ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπέρθεις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοφιλίας, σήμερον παραυτὰ δοῦναί με τοὺς μάρτυρας. Εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος τετελεύτηκεν ὁ ἐπίσκοπος, ὁ λαβῶν τὸ χρυσίον

καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν γε μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες. Ἐδικαίωσεν ἡ παροῦσα σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρῶγμα καὶ ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσματος τῶν πρῶην πραχθέντων ὑπομνημάτων. Εἰσηλθον οἱ μάρτυρες, εἰσηλθον καὶ οἱ ἐξ τῶν δεδωκῶτων καὶ χειροτονηθέντων. Ἐν ἀρχῇ ἤρνοῦντο, ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν τεθαρρηκέναι, πρῶτον μὲν ἤρνοῦντο, ὡς δὲ οἱ μάρτυρες ἤλεγχον, τόπων αὐτοὺς ὑπομνησκοντες καὶ καιρῶν καὶ τὰ εἶδη τῶν ἐνεχύρων λέγοντες καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πάνυ καλῶς αὐτῶν διακειμένης τῆς συνειδήσεως, αὐθαίρετοι ὁμολογοῦσι, δίχα πολλῆς ἀνάγκης, ὅτι δεδώκαμεν καὶ γεγόναμεν, τοιαύτην νομίσαντες ἀκολουθίαν εἶναι καὶ ἵνα τῆς λειτουργίας τῆς δημοσίας ἐλευθερωθῶμεν. Καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὴ ἔστιν ὅσιον ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπεὶ καὶ τὸ χρυσίον, ὃ δεδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν, τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν δεδώκαμέν τινα σκευή. Ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ συνόδῳ, ὅτι τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς ἀπαλλάξω, ἀξιώσας τὸν βασιλέα, ὑμεῖς δὲ προστάξατε λαβεῖν αὐτούς, ὃ δεδώκασι, παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων. Προσέταξεν ἡ σύνοδος τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων τοῦ Ἀντωνίνου, κοινωεῖν δὲ ἕνδον τοῦ θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων, ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων ἔθος γένηται ἰουδαϊκὸν ἢ αἰγυπτιον, τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν ἱερωσύνην. Φασὶ γὰρ τὸν λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν ἢ παρ' ἔτος τοὺς ἀρχισυναγώγους ἐπὶ συλλογῇ τοῦ ἀργυρίου, ὁμοίως καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου, τὸν Αἰγυπτίων Πατριάρχην, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικόν. Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίνοντο καὶ οἱ Προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο.

Din viața Sfântului Ioan Gură de Aur⁸⁹

Eusebiu, care ne-a pricinuit nouă tuturilor episcopilor o lungă discuție, fiind acuzatorul a altor șase episcopi, a venit cerând să fie primit în comuniune. Unii dintre episcopi au obiectat că nu trebuie să fie primit, fiindcă este un calomniator. Implora pentru acestea, spunând:

⁸⁹ PALLADIUS, *Dialogus de vita Joannis Chrysostomi*, în P.R. COLEMAN-NORTON (ed.), *Palladii dialogus de vita S. Joanni Chrysostomi*, Cambridge University Press, Cambridge, 1928, pp. 89-90; *Dialogul istoric al lui Paladie*, trad. Pr. Constantin Cornițescu, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001, pp. 105-106.

„Fiindcă judecarea în cea mai mare parte a fost examinată timp de doi ani, dar amânarea a fost făcută pentru martori, rog iubirea voastră de Dumnezeu ca astăzi să aduc eu de îndată martori. Deoarece, deși Episcopul Antonin, care a primit aurul și a hirotonit, a murit deja, totuși au rămas în viață cei care l-au dat și au fost hirotoniți”. Sinodul prezent a socotit just ca să fie cercetat cazul și să fie început procesul prin citirea actelor făcute înainte. Au intrat martorii și au intrat și cei șase care au dat și au fost hirotoniți. La început au negat, dar după ce martorii au continuat, atât laici, cât și preoți, pe care credeau că se puteau baza, deși inițial au tăgăduit, aceia i-au dovedit, reamintindu-le locurile și momentele și precizând și felurile garanțiilor și cantitatea, deoarece conștiința lor îi afecta într-un chip deloc frumos, și ei au mărturisit din proprie inițiativă, fără multă constrângere, că: „am dat și am fost făcuți, fiindcă am socotit că aceasta este rânduiala și ca să fim eliberați de serviciul public. Și acum cerem, dacă nu se cuvine să fim în slujirea Bisericii, să luăm înapoi totuși aurul pe care l-am dat, fiindcă am dat unele bijuterii ale soțiilor noastre”. În privința acestor lucruri, Ioan a promis sinodului: „Îi voi face liberi față de Senat, apelând la împărat, iar voi să dispuneți să primească de la moștenitorii lui Antonin ceea ce au dat”. Sinodul a dispus să primească aurul de la moștenitorii lui Antonin, dar și să se împărtășească în interiorul altarului, însă să fie scoși dintre preoți, ca să nu se formeze, dacă sunt iertați, un obicei iudaic sau egiptean de a vinde și cumpăra preoția. Deoarece se spune că așa-numitul patriarh al iudeilor, fiind corupt, îi schimbă anual sau la doi ani pe mai marii sinagogilor prin colectarea de bani, de asemenea, și imitatorul acestuia, Patriarhul Egiptului, ca să se împlinescă cuvântul profetic: „preoții lui dădeau răspunsuri pentru daruri și profeții lui preziceau pentru argint” (*Miheia* 3, 11).

Ἐκ τῶν κανόνων τῶν χλ' ἀγίων Πατέρων τῶν ἐν Χαλκηδόνι
συνελθόντων

Εἴ τις ἐπίσκοπος, ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων, ἢ προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν, ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας, ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν·

καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ' ἐμπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας, ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας, ἢ τοῦ φροντισματος, οὔτε ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός, ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

Din canoanele celor 630 de Sfinți Părinți întruniți în Calcedon

„Dacă un episcop ar face o hirotonie pentru bani și ar pune spre vânzare harul care nu se vinde și ar hirotoni pentru bani un episcop, un horepiscop, un preot, un diacon sau pe altcineva dintre cei ce se numără în cler, sau ar numi pentru bani un iconom, sau un avocat bisericesc, sau un păzitor, sau pe oricine altcineva din canon, din dorința proprie de câștiguri rușinoase, cel care a fost găsit vinovat că a înfăptuit acest lucru își periclitează propria sa treaptă. Iar cel ce este hirotonit, să nu beneficieze de nimic dintr-o hirotonie sau numire cumpărată, ci să fie străin de vrednicia sau de îndeletnicirea pe care a obținut-o prin bani. Iar dacă cineva ar fi descoperit că mijlocește pentru asemenea câștiguri nerușinoase și nelegiuite, acesta, dacă va fi cleric, să fie depus din propria treaptă, iar dacă va fi laic sau monah, să fie anatematizat.

Ἐκ τῆς Ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς Γενναδίου τοῦ ἀγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς σὺν αὐτῷ συνόδου

Ἔστω τοίνυν καὶ ἔστιν ἀποκλήρυκτος καὶ πάσης ἱερατικῆς ἀξίας καὶ λειτουργίας ἀλλότριος καὶ τῆ κατὰρα τοῦ ἀναθέματος ὑποκείμενος ὃ τε κτᾶσθαι ταύτην τὴν ἱερωσύνην διὰ χρημάτων οἰόμενος καὶ ὃ ταύτην παρέχειν ἐπὶ χρήμασιν ὑπισχνούμενος, εἴτε κληρικὸς εἴτε λαϊκός εἴη, κἂν ἐλέγχοιτο, κἂν μὴ ἐλέγχοιτο τοῦτο ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἶόν τε συμβιβασθῆναι ποτε τὰ ἀσύμβατα, οὐδὲ Θεῷ συμφωνῆσαι τὸν μαμωνᾶν ἢ τοὺς τούτῳ δουλεύοντας δουλεῦσαι Θεῷ. Δεσποτικὴ καὶ αὕτη ἐστὶν ἀπόφασις ἀναμφίλεκτος· Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾶ.

Din epistola enciclică a preasfințitului Ghenadie, arhiepiscopul Constantinopolului, și a sinodului împreună cu el

De aceea, să fie public dezmoștenit și să fie străin de toată vrednicia preoțească și de slujire, iar cel care crede că îl dobândește

pentru bani și cel care făgăduiește să îl ofere pentru bani să fie supus blestemului anatemei, fie că ar fi cleric, fie că ar fi laic, fie că ar fi demascat, sau nu ar fi demascat că a făcut acest lucru. Căci nu pot fi reconciliate cele ce sunt ireconciliabile și nici Mamona nu poate fi în acord cu Dumnezeu, sau ca cei ce slujesc aceleia să slujească lui Dumnezeu. Aceasta este judecata domnească indisputabilă: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona” (Matei 6, 24).

Ἐκ τῶν κανόνων τῆς ς' συνόδου

Τοὺς ἐπὶ χρήμασι χειροτονουμένους, εἴτε ἐπισκόπους ἢ οἰουσδήποτε κληρικούς, καὶ οὐ κατὰ δοκιμασίαν καὶ τοῦ βίου αἴρεσιν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς χειροτονήσαντας.

Din canoanele celui de-al șaselea Sinod

„Cei ce sunt hirotoniți pentru bani – episcopi sau orice fel de clerici –, și nu după examinare și conform alegerii vieții, poruncim să fie caterisiți. De asemenea și cei ce i-au hirotonit”.

Ἀκούσωμεν ταῦτα πάντες καὶ ἐνωτισώμεθα οὐ μόνον ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῷ κλήρῳ καταριθμούμενοι καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Δεῖ γὰρ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρῶμεν, ὅτι οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἠγοράσθημεν ἐκ τῆς ματαιίας πατροπαραδότου ἀναστροφῆς, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ. Οὕτω καὶ ἡμᾶς διδάξον, ἄνερ ἱερώτατε, ἔπεσθαι τοῖς γραφικοῖς καὶ εὐαγγελικοῖς καὶ ἀποστολικοῖς, κανονικοῖς τε καὶ πατρικοῖς, παραγγέλμασι, πειθόμεθα γὰρ τοῖς ρήμασι τοῦ στόματος ὑμῶν. Ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ἀνάβηθι, ὕψωσον ἐν ἰσχύι τὴν φωνήν σου, πορεύθητι ἐν πλατυσμῷ, κήρυξον μετὰ παρρησίας, ὅπως ἐξαρθῆ καὶ εἰς ἀφανισμόν οἰχήσεται ἢ διὰ χρημάτων χειροθεσία· καὶ πᾶν εἴ τι διὰ φιλαργυρίαν ταύτη ἀδικίαν τε καὶ ἐμπορίαν αἰσχροκερδῶς παρέπεται. Ταύτης γὰρ μετὰ τῶν συστοιχούντων αὐτῇ ἐξαιρουμένης ἐκ τοῦ περιουσίου λαοῦ, τοῦ τῷ ὄνοματι τοῦ Χριστοῦ κεκλημένου καὶ δωρεὰν τυχόντος τῆς ἀπολυτρώσεως, πάντα τὰ τῇ κακίᾳ συναπτόμενα μιάσματα πρόρριζα συνεκτμηθήσονται καὶ οἱ ἱερεῖς ὡς φοινῆξ ἀνθήσουσι, Χριστοῦ εὐωδίαν τοῖς σωζομένοις ἐμπνέοντες καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπινικίως προσάδοντες· Περιεῖλε Κύριος ἐκ σοῦ τὰ ἀδικήματά σου,

ἔτι δὲ καὶ τοὺς δρεπομένους καρποὺς γλυκάζοντες, πληθύνοντες τε αὐτοὺς ἐν γῆρει πίονι, τῆς μακαρίας ἐκείνης, λέγω, καὶ ἀκηράτου ζωῆς κληρονόμους ἀναδεικνύοντες.

Să ascultăm de toate acestea și să le înțelegem nu numai arhieriei, ci și cei care sunt numărați în cler și toți cei care locuiesc în lume. Fiindcă „se cuvine cu atât mai mult ca noi să luăm aminte la cele auzite, ca nu cumva să ne pierdem” (*Evrei 2, 1*) căci nu am fost răscumparați din viața decăzută moștenită de la strămoși cu cele pieritoare, adică cu argint sau aur, „ci cu scumpul sângele lui Hristos, ca al unui miel nevinovat și neprihănit” (*1 Petru 1, 19*). Învață-ne și pe noi așa, preasfințite bărbat, să urmăm poruncilor scripturistice, evanghelice, apostolice, canonice și patristice, fiindcă ne supunem cuvintelor gurii tale. „Urcă-te la înălțimi, ridică glasul tău cu putere” (*Isaia 40, 9*), mergi în depărtare, propovăduiește cu sinceritate, încât hirotonia pe bani să fie desființată și să fie dusă la dispariție, cât și orice lucru dacă ține de aceasta, datorită iubirii de arginți, nedreptății și neguțătoriei în scopul dorinței rușinoase de câștig. Deoarece aceasta, împreună cu cele ce corespund ei, este nimicită din poporul special numit cu numele lui Hristos și care a obținut darul răscumpărării. Toate întinările legate de răutate vor fi împreună tăiate din rădăcini și preoții vor înflori precum finicii, insufând mireasma lui Hristos celor ce se mântuiesc și cântând Bisericii cu biruință: „Domnul a luat de la tine răutățile tale”. Mai mult, cei ce culeg roadele se îndulcesc, înmulțindu-le la o bătrânețe bogată, arătându-se, zic eu, moștenitori ai acelei fericiri și vieți nestrucate.

Concordanță: Can. 29 Ap.; 2 IV Ec.; 22, 23 Trulan; 4, 5, 19 VII Ec.; 12, 13 Laod.;

90 Vasile; Ghenadie

CANOANELE ÎNTREGITOARE ȘI PRESCRIPTIILE CANONICE

BIBLIOGRAFIE: Ioan COZMA, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor de Constantinopol Ioan Ajunătorul, Nichifor Mărturisitorul. Studiu istorico-canonice*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010; Orazio CONDORELLI, „Dalla penitenza pubblica alla penitenza privata, tra Occidente latino e Oriente bizantino: percorsi e concezioni a confronto”, în *Lex Iustitia Veritas. Per Gaetano Lo Castro. Omaggio degli allievi*, Dipartimento di Scienze Giuridiche, Università degli Studi di Roma „La Sapienza” 59, Jovene Editore, Napoli, 2012, pp. 115-195; J.H. ERICKSON, „Penitential Discipline in the Orthodox Canonical Tradition”, în: *St. Vladimir’s Theological Quarterly*, 21/1977, pp. 191-206; J. BAUN, „The Fate of Babies Dying before Baptism in Byzantium”, în: *Studies in Church History*, 31/1994, pp. 115-125; Ioan COZMA, „I canoni di S. Niceforo il Confessore (758-829): Studio storico-canonice”, în: *Altarul Reîntregirii*, 3/2006, pp. 113-149.

Canoanele întregitoare reprezintă o colecție penitențială, compusă la sfârșitul primului mileniu creștin și începutul celui de-al doilea, care cuprinde canoane atribuite patriarhilor Constantinopolului: Ioan al IV-lea al Constantinopolului, supranumit și Postitorului sau Ajunătorul, Nichifor Mărturisitorul și Nicolae Grămăticul. Cercetările actuale au arătat, în mare parte, caracterul pseudo-epigrafic al unora dintre aceste canoane, ele nefiind menționate sau receptate de către niciun sinod ecumenic sau general. Aceste canoane au fost introduse pentru prima dată în *Syntagma alfabetică* a lui Matei Vlastares, compusă în jurul anului 1335⁹⁰. Prin receptarea lucrării lui Vlastares, tradiția cano-

⁹⁰ Despre *Syntagma alfabetică* a lui Matei Vlastares, a se vedea: Victor ALEXANDROV, „The Syntagma of Matthew Blastares: The Destiny of a Byzantine Legal Code among the Orthodox Slavs and Romanians”, în *Forschungen zur byzantinischen Rechtsgeschichte*, vol. 29, Löwenklau-Gesellschaft, Frankfurt am Main, 2012; Paolo ANGELINI, „Estratti di diritto giustiniano nel Σύνταγμα κατὰ στοιχείων di Matteo Blastares”, în: *Revue d’Histoire du Droit*, 81/2013, pp. 145-157; Sp. ΤΡΟΪΑΝΟΣ, „Περί τας νομικάς πηγὰς του Ματθαίου Βλάσταρη”, în: *Epeteris Hetaireias Byzantinon Spoudon*, 44/1979-1980, pp. 305-329; N.P. MATSIS, *Περί την κριτικήν του Συντάγματος του Ματθαίου Βλάσταρη*, vol. I-II, Atena, 1979-1980; V.M. MINALE, „Il Syntagma alphabeticum di Matteo Blastares nella codificazione dello zar Stefan Dušan: alcune riflessioni di ordine cronologico”, în: *Atti Accademia Pontaniana*, 58/2009, pp. 53-66; I.P. MEDVEDEV, „La date du Syntagma de Matthieu Blastarès”,

nică a diferitelor Biserici Ortodoxe au preluat și aceste canoane în uzul lor, dar fără a le considera normative. Preluarea acestora le-a conferit ulterior și notorietate.

BIBLIOGRAFIE:

Canoanele atribuite Sf. Ioan Ajunătorul: FRANS VAN DE PAVERD, „The Kanonikon by John the Faster”, în: *Orientalia christiana periodica*, 81 (2015), 1, pp. 83-137; IOAN COZMA, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor de Constantinopol Ioan Ajunătorul, Nichifor Mărturisitorul. Studiu istorico-canonic*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010, pp. 44-130; ANGELO DI BERARDINO, *Patrologia: I Padri orientali. Dal Concilio di Calcedonia (451) a Giovanni Damasceno († 750)*, vol. 5, Istituto Patristico Augustinianum, Roma, 2000, pp. 97-100; JESSE RUSSELL, RONALD COHN, *Patriarch John IV of Constantinople, Book on Demand*, 2012; MIGUEL ARRANZ S.J., *I Penitenziali bizantini. Il Protokanonarion o Kanonarion primitivo di Giovanni monaco e diacono e il Deuterokanonarion „Secondo Kanonarion” di Basilio monaco*, Kanonika 3, Pontificio Istituto Orientale, Roma, 1993; IOAN COZMA, „The pedagogic and therapeutic character of Saint John the Faster’s canons from acribia to condescension”, în: *European Journal of Science and Theology*, 8 (2012), 2, pp. 227-238; FRANS VAN DE PAVERD, *The Kanonarion by John, monk and deacon and Didascalia patrum*, Pontificio Istituto Orientale, Roma, 2006; E. HERMAN, „Il piu antico penitenziale greco”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 19/1953, pp. 71-127; N. SUVOROV, *Vopros o nomokanone Ioanna Postnikav novoj postanovke*, Jaroslavl, 1898; M.A. ZAOZERSKIJ, A.S. CHACHANOV, *Nomokanon Ioanna Postnika v ego redakcijach: gruzinskoj greceskoj i slavjanskoj*, Moscova, 1902; HANS-GEORG BECK, *Kirche und theologische Literatur im Byzantinischen Reich*, C.H. Beck, München, 1959, pp. 423-425.

Canoanele atribuite lui Nichifor Mărturisitorul: P.J. ALEXANDER, *The Patriarch Nicephorus of Constantinople: Ecclesiastical policy and image worship in the Byzantine Empire*, Clarendon Press, Oxford, 1958; IOAN COZMA, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor de Constantinopol Ioan Ajunătorul, Nichifor Mărturisitorul. Studiu istorico-canonic*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010, pp. 130-186; A.J. VISSER, *Nikephoros und der Bilderstreit: Eine Untersuchung über die Stellung des Konstantinopeler Patriarchen Nikephoros*

în: *Byzantion*, 50/1980, pp. 338-339; C.G. PITSAKIS, „De nouveau du Syntagma de Matthieu Blastarès”, în: *Byzantion*, 51/1981, pp. 638-639; J. PANEV, „La réception du Syntagma de Matthieu Blastarès en Serbie”, în *Le droit romano-byzantin dans le Sud-Est européen*, Paris, 2003, pp. 43-44.

innerhalb der ikonoklastischen Wirren, Nijhoff, Haag, 1952; Patrick O'CONNELL, „The patristic argument in the writings of patriarch St Nicephorus I of Constantinople (d 828)”, în: *Studia Patristica*, vol. XI, Akademie Verlag, Berlin, 1972, pp. 210-214; José H. DECLERCK, „La Versio Turriani de Nicéphore de Constantinople (806-815): contenu et sources manuscrites”, în *Spiritualité de l'univers byzantin dans le verbe et l'image: hommages offerts à Edmond Voordeckers à l'occasion de son éméritat*, Turnhout, Brepols, 1997, pp. 39-57; Viktor V. BYČKOV, „Die ästhetischen Anschauungen des Patriarchen Nikephoros”, în: *Byzantinoslavica*, 50/1989, pp. 181-192.

Sf. Ioan Ajunătorul a fost patriarhul Constantinopolului din 12 aprilie 582, ales ca succesor al lui Eutihie, până la moartea sa în 2 septembrie 595. Datorită asprimii vieții sale duhovnicești, acesta a primit numele de Νηστευτής (*Postitorul* sau *Ajunătorul*). De numele acestuia se leagă și disputa cu papa Grigorie cel Mare asupra termenului de „patriarh ecumenic”, conferit la sinodul din Constantinopol din anul 587, dar contestat de către papă și de către succesorii acestuia⁹¹. În jurul secolului al IX-lea, o colecție penitențială a fost atribuită Patriarhului Ioan Ajunătorul, fiind ulterior completată cu mai multe dispoziții canonice. În jurul anului 1335, Matei Vlastares a introdus în *Syntagma alfabetică* un număr de 48 de canoane atribuite Sf. Ioan Ajunătorul. Opera penitențială atribuită Sf. Ioan Ajunătorul este destul de amplă, constituind un adevărat Nomocanon, care conține: un *Canonarion*, un *Deuterocanonarion*⁹² și

⁹¹ Demetrius KIMINAS, *The Ecumenical Patriarchate*, Wildside Press LLC, 2009, p. 13; George DEMACPOULOS, „Gregory the Great and the Sixth-Century Dispute over the Ecumenical Title”, în: *Theological Studies*, 70/2009, pp. 600-621; George DEMACPOULOS, „Gregory the Great and the Appeal to the Petrine Authority”, în: *Studia Patristica*, 48/2010, pp. 333-46; Siméon VAILHÉ, „Le titre de Patriarch Oecouménique avant saint Grégoire le Grand”, în: *Echos d'Orient*, 11/1908, pp. 65-69; Siméon VAILHÉ, „Saint Grégoire le Grand et le titre de Patriarche oecouménique”, în: *Echos d'Orient*, 11/1908, pp. 161-171; Andre TUILIER, „Grégoire le grand et le titre de patriarche oecuménique”, în Jacques FONTAINE, Robert GILLET, Stan PELLISTRANDI, *Grégoire le grand: Chantilly, Centre culturel Les Fontaines, 15-19 Septembre 1982: Actes*, Paris, 1986, pp. 69-82; A. Edward SIECIENSKI, *The Papacy and the Orthodox: Sources and History of a Debate*, Oxford University Press, 2017, pp. 109-110.

⁹² O amplă descriere a acestor două ediții sau versiuni ale *Canonarionului* Sf. Ioan Ajunătorul este realizată de către: Miguel ARRANZ S.J., *I Penitenziali bizantini. Il Protokanonarion o Kanonarion primitivo di Giovanni monaco e diacono e il Deuterokanonarion «Secondo Kanonarion» di Basilio monaco*, Kanonika 3, Pontificio Istituto Orientale, Roma, 1993; Frans VAN DE PAVERD, *The Kanonarion by John, monk and deacon and Didascalia patrum*, Pontificio Istituto Orientale, Roma, 2006. Tezele lor sunt preluate și de: Ioan COZMA, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor de Constantinopol Ioan Ajunătorul, Nichifor Mărturisitorul. Studii istorico-canonice*, Ed. Reîntregirea, Alba-Iulia, 2010, pp. 55-68.

*Kanonikonul*⁹³. Având în vedere că ultima parte a acestui Nomocanon a fost introdusă de către Vlastares în *Syntagma* sa și, prin aceasta, în colecțiile ulterioare ale Bisericilor Ortodoxe ne vom ocupa doar de *Kanonikonul* atribuit Sf. Ioan Ajunătorul.

În ceea ce privește autenticitatea acestor canoane, au existat două teze principale: prima susținea existența unui *Kavovikóv* al Sf. Ioan Postitorul, dar care nu s-a păstrat în forma lui originală, ci a fost dezvoltat ulterior prin mai multe recenzii⁹⁴, iar cea de-a doua teză consideră canoanele Sf. Ioan Ajunătorul ca o scriere pseudo-epigrafică, ce nu ar avea nicio legătură cu Sf. Ioan Ajunătorul⁹⁵. Prima teză, pornind de la corpusul autentic redactat de către Sf. Ioan Ajunătorul, afirmă că forma canoanelor s-a modificat din cauza copierii și recopierii manuscriselor⁹⁶, ceea ce a dus la dezvoltarea ulterioară a acestui corpus. Totuși, această teză nu poate fi susținută până la capăt, deoarece transmiterea tuturor celorlalte texte canonice infirmă această ipoteză, ele fiind, de cele mai multe ori, transmise cu cea mai mare fidelitate, dacă au avut, într-adevăr, autenticitatea menționată, însă diferențele care pot fi regăsite în manuscrisele colecției atribuite Sf. Ioan Ajunătorul depășesc simplele erori de copiere și transcriere a textelor. De aceea, se înclină spre susținerea celei de-a doua teze. O altă teză emisă de către cercetători are în vedere patru grupe de canoane: de 51, 34, 48 și 21.⁹⁷

În ceea ce privește autorul acestei colecții de prescripții canonice, s-au emis mai multe păreri. Pornind de la encomionul publicat în 1886

⁹³ Frans van de Paverd, „The Kanonikon by John the Faster”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 81 (2015), 1, pp. 83-137; Hans-Georg Beck, *Kirche und theologische Literatur im Byzantinischen Reich*, pp. 423-424.

⁹⁴ Primul susținător al acestei teze a fost Matei Vlastares însuși, care alcătuiește un corpus de 48 de canoane tocmai din cauza adăugării altor prevederi canonice care nu au aparținut Sf. Ioan Ajunătorul. Susținătorii acestei teze sunt: Nicodim Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 206-207; Constantin Popovici afirmă: „Scrisoarea numită *Kavovikóv* a patriarhului Ioan Ajunătorul (582-596) este o colecție de reguli penitențiale întocmită pentru întrebuințarea părinților spirituali la administrarea ministeriului pocăinței și provine fără îndoială de la Ioan, însă fără să-și fi păstrat și forma originală” – Constantin Popovici, „Fontânele și Codicii dreptului bisericescu ortodoxu”, în: *Candela*, 1/1886, p. 4; E. Herman, „Il piu antico penitenziale greco”, în: *Orientalia Christiana Periodica*, 19/1953, p. 119.

⁹⁵ Unii autori au propus ca autor al colecției inițiale pe un ieromonah Ioan din Capadocia care ar fi primit tot numele de Ajunătorul, datorită vieții sale ascetice – E. Herman, „Il piu antico penitenziale greco”, p. 72.

⁹⁶ N. Milaș, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, vol. II, part. 2, p. 206; I. Cozma, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor...*, p. 70.

⁹⁷ Venance Grumel, *Les registres des actes du Patriarcat de Constantinople*, vol. I, fasc. 1, *Socii Assumptionistae Chalcedonenses*, 1932, pp. 107-110.

de către H. Gelzer⁹⁸ al Patriarhului Kalistos I (1350-1353) pentru Ioan Ajunătorul, un monah ajuns după o îndelungată asceză la Constantinopol, unde a intrat în legătură cu Patriarhul Nicolae III Grămăticul (1084-1111), fiind ulterior renumit pentru viața sa în Mănăstirea Petra, mulți cercetători consideră că autorul canoanelor atribuite Patriarhului Ioan al IV-lea este Ioan Ajunătorul, un călugăr de la sfârșitul secolului al XI-lea⁹⁹. Cât privește data compunerii *Κανονικόν*-ului, autorii consideră că acesta a fost compilat la sfârșitul secolului al IX-lea, începutul secolului al X-lea¹⁰⁰.

Pidalionul Sf. Nicodim Aghioritul conține doar 35 de canoane atribuite Sf. Ioan Ajunătorul, la care autorii mai adaugă un număr de 18 dispoziții canonice, prevederea „Τὰ αὐτὰ ἐπιτιμία ἢ λαμβάνη καὶ ἡ γυνὴ ὅπου πέσει μὲ κτῆνος” („Aceleași epitimii le va primi și femeia care a păcătuțit cu un animal”) fiind luată separat. Motivul adăugării celor 18 dispoziții suplimentare este precizat de către *Pidalion*: „însemnează că întru o codică manuscrisă s-a aflat canonicasca carte a postnicului, cuprinzând canonisrile acestea mai de jos, afară adică de cele de Vlastar pomenite”¹⁰¹. În *Syntagma ateniană* sunt publicate cele 48 de canoane redade de către Matei Vlastares, la care sunt adăugate cele 18 canoane regăsite în *Pidalion*, dar fără a fi numerotate. În traducerea noastră, am redat aceste canoane, preluând numerotarea primelor 48.

Autorul *Kanonikon*-ului reduce considerabil epitimiile regăsite în canoanele anterioare în cazul unor reînțoarceri asumate, impunând totuși mai multe mijloace de penitență, păstrând hotărârile canonice doar în cazul neasumării întoarcerii.

Sfântul Nichifor, născut în anul 758 dintr-o familie nobiliară, tatăl său Teodor fiind secretar imperial, a fost patriarhul Constantinopolului între anii 806-815, fiind succesor al Patriarhului Tarasie. Au parvenit sub numele său o serie de canoane, decizii sinodale și măsuri disciplinare. Un număr de 241 de canoane au fost adunate de către cardinalul

⁹⁸ H. GELZER, „Kallistos' Enkomion auf Johannes Nesteutes”, în: *Zeitschrift für wissenschaftliche Theologie*, 18/1886, pp. 59-89.

⁹⁹ Teza a fost inițiată de către Karl HOLL, *Enthusiasmus und Bußgewalt beim griechischen Mönchtum*, Leipzig, 1898, p. 296, preluată de către Joseph HÖRMANN, *Untersuchungen zur griechischen Laienbeicht; ein Beitrag zur allgemeinen Bußgeschichte*, Donauwörth, 1913, pp. 105-108, și confirmată de către Frans VAN DE PAVERD, „The Kanonikon by John the Faster”, p. 88.

¹⁰⁰ E. HERMAN, „Il piu antico penitenziale greco”, p. 119.

¹⁰¹ *Pidalion*, trad. N. Scriban, Iași, 1844, p. 477.

J. Pitra și publicate sub trei serii: *Typikon* (87 canoane), *Syntaxis* (140 canoane), *Kephalaia* (14 canoane)¹⁰². Autorii afirmă, în general, caracterul neautenticității acestor canoane¹⁰³.

O altă serie de canoane aparține Patriarhului Nicolae al III-lea Grămăticul, patriarh al Constantinopolului între anii 1084-1111. Lista lucrărilor lui Nicolae al III-lea este impresionantă și, în același timp, de o mare importanță pentru dreptul canonic al începutului celui de-al doilea mileniu. În ceea ce privește numărul canoanelor care provin direct de la Nicolae al III-lea Grămăticul, care reprezintă răspunsuri canonice către monahii athoniți și răspunsuri canonice către episcopul Zetonion¹⁰⁴, este fie de 11, conform *Syntagmei ateniene*, fie de 17, conform lui Milaș, fie de 27, în conformitate cu cercetările mai aprofundate ale lui Venace Grumel¹⁰⁵.

¹⁰² J.B. PITRA, *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta*, vol. 2, Roma, 1868, pp. 327-348.

¹⁰³ I. COZMA, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor...*, pp. 139-146.

¹⁰⁴ J. DARROUZÈS, „Les réponses de Nicolas III à l'évêque de Zétounion”, în J. CHRYSOSTOMIDES, *Καθηγητρια: Essays presented to Joan Hussey*, Surrey, Camberley, 1988, pp. 327-343; E. PAPAGIANNI, S. TROIANOS, „Die kanonischen Antwortendes Nicolaos III: Grammatikos an den Bischof von Zetunion”, în: *Byzantinische Zeitschrift*, 82/1989, pp. 234-250.

¹⁰⁵ I. COZMA, *Canoanele întregitoare ale patriarhilor...*, pp. 189-192.

CANOANELE DIN CANONICONUL SFÂNTULUI IOAN AJUNĂTORUL

KANONEΣ EK TOY KANONIKOY TOY AGIOY IOANNOY TOY NHΣTEYTOY

Πρόλογος

Άλλα γὰρ καὶ κατὰ τὸν Νηστευτὴν θεῖον Ἰωάννην, τὴν
θεραπείαν τῶν ἡμῖν συμβαινόντων θεωρητέον παθῶν, καλῶς
ἔχειν δοκιμάσαντα, ὡς οἶον τε ταύτην ἐπιτεμεῖν. Τῇ φύσει δὲ τοῦ
τριμεροῦς τῆς ἡμετέρας ἀκολουθητέον ψυχῆς, καὶ τὰ ἐκάστω τῶν
αὐτῆς μερῶν ἐπισυμβαίνοντα πάθη, κεφαλαιωδῶς ἐπισκεπτέον.
Καὶ πρῶτον γε τὰ τοῦ φύσει κρείττονος λογικοῦ.

Prolog

Dar este bine ca, în conformitate cu dumnezeiescul Ioan Ajunăto-
rul, vindecarea patimilor survenite, care trebuie investigată de către
noi, după ce a fost cercetată, să se rezume după cât este posibil. Dar
trebuie să se urmeze naturii celor trei părți ale sufletului nostru și tre-
buie să se ia în considerare sumar și patimile care corespund fiecărei
părți a acestuia¹⁰⁶.

Κανὼν α΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περὶ ἀρνήσεως

α΄. Ὁ τοίνυν ἀλογίστως ἡρνημένος ἕκοντι τὸν Χριστὸν, κατὰ
μὲν τὸν ἑβδομηκοστὸν τρίτον τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανόνα,
πρὸς τῷ τέλει τοῦ βίου τῆς κοινωνίας ἀξιοῦται· καὶ οὐδεὶς ὁ
τοῦτον τῆς τοιαύτης ἐπιτιμίας παραιτούμενος, ἢ συγκαταβάσει
τολμῶν οἰαδῆτινι χρήσασθαι. Ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης,
διαιρέσει τὰ τῶν τοιούτων περιλαβῶν, τοὺς μὲν ἔκουσίως τῇ
πλάνῃ αὐτομολήσαντας ταῖς αὐταῖς εὐθύναις καθυποβάλλει,
μέτρον αὐταῖς ὀρίσας τὸ μέτρον τῆς ἐκάστου ζωῆς· τοῖς δὲ
δι' ἀνάγκην τοῦτο παθοῦσι, τῇ τῆς πορνείας ὑποτίθησι δικῇ, εἰς

¹⁰⁶ Autorul preia aceeași divizare tripartită (τὸ λογικόν, τὸ ἐπιθυμητικόν, τὸ
θυμοειδές: *partea rațională, partea poftitoare și partea impulsivă*) regăsită la Platon (*Republica*,
440e-441a), împrumutată și de către Sf. Grigorie de Nyssa în canoanele sale.

έννατον ἔτος αὐτῷ παρατεινομένη. Τὴν αὐτὴν ποιεῖται διαίρεσιν καὶ ἡ ἐν Ἀγγύρα σύνοδος, καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας ἱερομάρτυς Πέτρος, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ αὐτοῦ Κανόνι. Ἦ γε μὴν Ἐκκλησία τὸ τήμερον εἶναι κατὰ γε τὰ τυπωθέντα καὶ διαγνωσθέντα τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Μεθοδίῳ, τοὺς διαφόρως ἐαλωκότας τῷ ἐγκλήματι τούτῳ ὡς ἐπίπαν οἰκονομεῖ. Οὗτος γὰρ φησιν, εἰ μὲν τις, ὅτε παιδίον ἦν, τοῖς ἀσεβέσιν ἐλήφθη, καὶ τὴν πίστιν ἠρνησατο φόβῳ, ἢ ἀγνοίᾳ, ἢ ἀμαθείᾳ καθυπαχθεὶς, ἐν ἡλικίᾳ δὲ γενόμενος, ἐπι τὰ Χριστιανῶν αὐθις ἐπανέκαμψεν ἦθη, καὶ τῇ καθολικῇ προσιῶν Ἐκκλησίᾳ, μετανοία χρῆται καὶ ἐξομολογήσει, τὰς τεταγμένας τέσσαρας εὐχὰς πρὸς τοῦ ἱερέως ἀκουέτω καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἕως ἡμέραν ἑβδόμην, καὶ τῇ ὀγδῷ λουέσθω· εἶτα γυμνωθεὶς, καὶ λεντίῳ περιζωσάμενος, τῷ ἁγίῳ μύρῳ χριέσθω, ὡς γε δὴ καὶ οἱ βαπτιζόμενοι, καὶ οὕτω τῆς θείας μεταλήψεως ἀξιούσθω· εἶτα ἐν ἡμέραις ὀκτῶ ἑτέραις, τῶν ἱερῶν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις συνάξων μηδόλως ἀπολιμπανέσθω, ὥσπερ δὴ καὶ οἱ βαπτιζόμενοι. Εἰ δέ τις τέλειος ὢν τὴν ἡλικίαν ἐλήφθη, καὶ βασάνοις ἀναγκασθεὶς τὰ τῆς οἰκείας ἐξωμόσατο πίστεως, τυγχανέτω καὶ οὗτος φιλανθρωπίας. Πλὴν πρῶτον μὲν νηστευέτω δύο τεσσαρακοστὰς ἡμερῶν, κρεῶν ἀπεχόμενος, τυροῦ τε καὶ ὠῶν· καὶ ἐν ταῖς τρισὶ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραις οἶνον καὶ ἔλαιον μὴ προσιέσθω· ἐκτενεῖς τε ποιεῖτω δεήσεις, καὶ γονυκλισίας ὀπόση δύναμις. Εἶτα, πληροθμένων τῶν δύο τεσσαρακοστῶν, τὰς ἰλαστηρίους εὐχὰς καθ' ἐκάστην ἀκουέτω ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καὶ τῇ ὀγδῷ παραπλησίως τῷ προτέρῳ λουέσθω τε, καὶ χριέσθω, καὶ τῆς τῶν ἁγιασμάτων μεταλήψεως ἀξιούσθω, καὶ εἰς ὀκτῶ ἑτερας ἡμέρας ταῖς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις συνάξεισι σχολασάτω. Τῷ δ' ἐκ προαιρέσεως αὐτομολήσαντι πρὸς τὴν ἄρνησιν κανῶν μὲν ἐπικεῖται φοβερός, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄφατον τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, συμπαθῶς καὶ τοῦ θεραπευτέον. Ἐπὶ δύο οὖν ἑνιαυτοὺς νηστευέτω, κρεῶν ἀπεχόμενος, καὶ τυροῦ, καὶ ὠῶν· ἐν δέ γε ταῖς τρισὶ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραις ἐλαίου καὶ οἴνου τὴν μετάληψιν παραιτείσθω, γονυκλισίας ἐκάστης ποιῶν κατὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἑκατὸν, ἢ διακοσίας. Πληρωθέντων δὲ τῶν δύο ἑνιαυτῶν, ἐπὶ ἑπτὰ καὶ οὗτος ἡμέρας τὰς ἰλαστηρίους εὐχὰς ἀκροάσθω, καὶ τὰ ἐξῆς, ὡς προοδηλωται, καὶ ἐπ' αὐτῷ γινέσθω.

Canonul 1 Ioan Ajunătorul. Despre lepădare

1. Așadar, cel care în mod irațional s-a lepădat de bunăvoie de Hristos, conform Canonului 73 al lui Vasile cel Mare, este învrednicit de împărtășire la sfârșitul vieții și nimeni nu-i va micșora o asemenea epitimie sau va îndrăzni să se folosească de orice condescendență. Iar Sf. Grigore de Nyssa, circumscriind printr-o împărțire faptele unora ca aceștia, îi supune aceluiași pedepse și pe cei care dezertează în chip voit, stabilind ca măsură pentru acestea felul vieții fiecăruia. Dar cei care au îndurat acest lucru din cauza unei constrângeri, sunt supuși pedepsei pentru desfrânare, prelungite pentru aceasta până la al nouălea an. Aceeași împărțire o face și sinodul din Ancira, și Sfântul Martir Petru al Alexandriei, și Vasile cel Mare în Canonul 81 al său. Însă Biserica, fiind astăzi în conformitate cu cele ce au fost decretate și stabilite de către preasfințitul Metodi, patriarhul Constantinopolului, îi tratează în general cu iconomie pe cei care au căzut în chip diferit sub aceeași acuzație. Deoarece acesta afirmă că, dacă cineva a fost prins de către cei necuvioși pe când era copil și s-a lepădat de credință din frică sau din neștiință, sau a fost supus din lipsa de experiență, dar când a ajuns la maturitate, s-a reîntors la obiceiurile creștinilor, fiind și adăugat Bisericii sobornicești, face dovada pocăinței și a mărturisirii, atunci să asculte de la preot în fiecare zi până în ziua a șaptea cele patru rugăciuni rânduite și în a opta să fie spălat, apoi, după ce a fost dezbrăcat și s-a încins cu un prosop de in, să fie uns cu Sfântul Mir, desigur precum cei ce sunt botezați, și astfel să fie învrednicit de Dumnezeuasca Împărtășire. Iar alte opt zile să nu părăsească sfintele adunări din biserici, precum cei care sunt botezați. Iar dacă cineva a fost prins când era în deplinătatea vârstei și, fiind constrâns prin torturi, a tăgăduit cele ale credinței proprii, și acesta să primească blândețea. Totuși, să postească mai întâi de două ori patruzeci de zile, abținându-se de la carne, brânză și ouă, și în trei zile pe săptămână să refuze vinul și uleiul. Și să facă rugăciuni stăruitoare și metanii cât de multe după putere. Apoi, după ce s-au împlinit de două ori câte patruzeci de zile, să asculte șapte zile rugăciunile de ispășire și în a opta să fie spălat asemenea celui dintâi și să fie uns și să fie învrednicit de împărtășirea cu cele sfinte și alte opt zile să se îndeletnicească cu adunările din biserici. Iar celui care a dezertat spre lepădare i se impune un canon înfricoșător, dar din iubirea de oameni cea de negrăit a lui Dumnezeu, trebuie vindecat cu compătimire. Astfel, să postească doi ani, abținându-se de la carne, brânză

și ouă, iar în trei zile ale săptămânii să refuze consumarea uleiului și a vinului, făcând metanii în fiecare zi după măsura puterii proprii, o sută sau două sute. Iar după ce s-au împlinit doi ani, și acesta să asculte șapte zile rugăciunile de ispășire și cele ce urmează și să se facă în privința lui precum s-a arătat mai înainte.

Περὶ γοητείας

Τοὺς μέντοι γοητείαν, ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύοντας, ὁ μὲν θεῖος Βασίλειος ἐν τῷ ἐξηκοστῷ πέμπτῳ Κανόνι τῷ τῶν φονέων ὑπάγει κρίματι εἰς εἴκοσι χρόνους διήκοντι· ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς τοῖς μάντεσιν ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντας, ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ Κανόνι, εἶ γε τάκεινων συνέθεντο τηνικάδε φρονεῖν. Ὁ δέ γε Νύσσης Γρηγόριος ἐν τῷ δευτέρῳ Κανόνι διαιρέσει καὶ αὐθις χρησάμενος, τοὺς μὲν ἐπ' ἀθετήσει τῆς ἡμῶν πίστεως προσιόντας ἐκείνοις, τὸν χρόνον καὶ αὐτοὺς τῶν ἀρνησαμένων οἰκονομεῖσθαι κελεύει· τοὺς δὲ δι' ἀνάγκην τινὰ καὶ μικροψυχίαν τούτοις προσφεύγοντας, τὸ μέτρον τῶν ἐν πορνείᾳ πλημμελησάντων φυλάττειν παρεγγυᾷ. Ὁ δὲ ἐξηκοστός πρῶτος τῆς ἕκτης Συνόδου Κανῶν, ἐπὶ ἐξαετίαν τοὺς δευτέρους καταδικάζει. Ὁ δὲ τῆς ἐν Ἀγκύρα εἰκοστός τέταρτος, οὐ πλέον τῆς πενταετίας τὴν αὐτῶν ἐπιτιμίαν ἐκτείνει. Ἀνάγνωθι καὶ τὸν τριακοστὸν ἕκτον Κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου περὶ τῆς τούτων διεξιόντα διαφορᾶς. Ὁ δὲ Νηστευτῆς Ἰωάννης, τοῖς γοητείαν, ἢ φαρμακείαν ἐξαγορεύουσιν, ἐπὶ τρία ἔτη τὴν τῆς μετανοίας αὐτοῖς οἰκονομίαν συντέμνει, εἶγε προθυμηθεῖεν ἡμέρας ἐκάστης περὶ πλείστου τὴν νηστείαν ποιεῖσθαι, καὶ μετὰ ὥραν ἐννάτην ἀπεσκληκυῖα καὶ ξηρᾶ τροφῆ χρῆσθαι, καὶ ὅσον ἀτεχνῶς ἀποζῆν· ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις ποιεῖν διακοσίας πενήκοντα, τὸ μέτωπον εὐλαβῶς τῇ γῆ προσερείδοντας. Τούτοις εὐθύνει καὶ τῶν γυναικῶν τὰς ποιούσας περίαπτα, καὶ μαντείας μετερχομένας.

Canonul 2 Ioan Ajunătorul. Despre vrăjitorie

2. Dumnezeuiescul Vasile îi supune, prin Canonul 65, pe cei care mărturisesc (păcatul) vrăjitoriei sau fermecătoriei pedepsei pentru uci-gași, care se extinde la douăzeci de ani, iar prin Canonul 72 și pe cei care se dedau pe ei înșiși la prezicători, dacă decid mai apoi să gândească precum aceia. Iar Grigore de Nyssa, folosindu-se în canonul al doilea din nou de împărțire, poruncește ca celor care se apropie de aceia spre respingerea credinței noastre să li se administreze și lor

perioada pentru apostatați, iar cei care au fugit la ei din constrângere sau din micime sufletească poruncește să păzească măsura celor care au căzut în desfrânare. Iar Canonul 61 al sinodului al șaselea îi condamnă pe cei din urmă la șase ani. Iar Canonul 24 de la Ancira prescrie epitimia lor nu mai mult de cinci ani. Să se citească și Canonul 36 al sinodului din Laodiceea, care tratează în detaliu în privința diferenței dintre aceștia. Iar Ioan Ajunătorul, pentru cei ce mărturisesc vrăjitoria sau fermecătoria, le scurtează la trei ani iconomia pocăinței, dacă se vor strădui să țină ajunare cât mai mult în fiecare zi și dacă se folosesc de mâncare uscată și searbădă după ceasul al nouălea și dacă trăiesc cât mai simplu, dar dacă fac și două sute cincizeci de metanii, plecându-se evlavios cu fruntea până la pământ. Cu aceleași le îndreaptă și pe cele dintre femei care confecționează amulete și se ocupă cu prezicerea.

Κανὼν γ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Ὅπως τοὺς τῆς μετανοίας χρόνους ὁ Νηστευτῆς συνέτεμε;

γ'. Τὸ δὲ οὕτως συντέμνειν ἡμᾶς, φησί, τοὺς τῆς μετανοίας χρόνους, οὐκ ἂν δόξειε μὴ λόγον σῶζον τῆς ὀρθῶς, ὡς οἶμαι, λογιζομένοις. Ἐπεὶ γάρ, οὔτε παρὰ τῷ μεγάλῳ Πατρὶ Βασιλείῳ, οὔτε μὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν θεσπεσιῶν ἡμῶν Πατέρων, νηστεία τις ἢ ἀγρυπνία ἢ γονυκλιῶν ἀριθμὸς ὠρίσθη τοῖς ἀμαρτάνουσι, μόνη δὲ τῆς ἱερᾶς ἀποχῆς κοινωνίας, δεῖν ἡμεῖς ᾤθημεν, τοῖς γνησίως μετανοοῦσι καὶ τὴν σάρκα σκληραῖς ἀγωγαῖς κατατρύχειν προθυμουμένοις καὶ βίον εὐγνωμόνως μετιέναι τῆς πρώην κακίας ἀντίρροπον, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐγκρατείας ἀντιμετρεῖν αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ χρόνου τῆς μετανοίας ἐλάττωσιν. Οἶον, εἴ τις οἴνου μὴ πίνειν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις καταδέξαιτο, ἐνιαυτὸν καὶ ἡμεῖς ἐκρίναμεν ἀφαιρεῖν ἓνα τῆς ὀρισθείσης τῷ αὐτοῦ πταίσματι πρὸς τῶν Πατέρων ἐπιτιμίας. Ὡσαύτως, εἰ κρέως ἐγκράτειαν ἐπαγγέλλεται πρὸς καιρὸν, ἕτερον ἡμεῖς χρόνον ἐκκόπτειν ἐδοκιμάσαμεν, ἢ τυροῦ καὶ ὧν, ἢ ἰχθύος ἢ ἐλαίου, καὶ οὕτω καθ' ἑκάστην ἐγκράτειαν ἑνὸς τῶν τοιούτων εἰδῶν, ἓνα χρόνον περιαιρεῖν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ συχναῖς γονάτων κλίσεσι τὸ θεῖον ἐξευμενίζειν αἰρεῖται, ὁμοίως ποιεῖν καὶ μάλιστα, εἰ φιλότιμον πρὸς ἐλεημοσύνην καὶ τῆς δυνάμεως οὐκ ἀποδέουσιν τὴν προαίρεσιν ἐπιδεικνυται. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ παράπτωμα τὸν θεοφιλή τις καὶ μονότροπον βίον ὑπῆλθεν, ἔτι συντομωτέραν αὐτῷ μνηστεύειν ἄφεςιν καλῶς ἔχειν ἐδοκιμάσαμεν, διὰ βίου μέλλοντι κακοπάθειαν μετιέναι, ἀγωγῇ τοιαύδε προσήκουσαν.

Canonul 3 Ioan Ajunătorul.**Cum a redus Ioan Ajunătorul perioadele de pocăință?**

3. Faptul că reducem astfel perioadele de pocăință nu li se va părea, consider eu, celor care cugetă în chip corect drept o chestiune care nu mântuiește. Deoarece, de vreme ce pentru cei care păcătuiesc nu a fost stabilită nici de către marele Părinte Vasile, nici de către cei mai vechi dintre Părinții noștri, insuflați de Dumnezeu, nicio ajunare sau priveghere sau un număr de metanii, ci numai îndepărtarea de la Sfânta Împărtășanie, am considerat că se cuvine ca noi, în privința celor care se pocăiesc cu adevărat și se sârguiesc să își istovească trupul prin strădanii aspre și să ducă o viață cu recunoștință, care să contrabalanseze răutatea anterioară, să le răsplătim, după măsura înfrânării, prin diminuarea timpului de pocăință. De exemplu, dacă cineva ar accepta să nu bea vin în anumite zile, am decis și noi să îi scădem un an din epitimia hotărâtă de către Părinți pentru greșeala lui. De asemenea, dacă făgăduiește înfrânarea de la carne pentru un timp, am socotit să-i mai reducem încă un an, iar de la brânză și ouă sau de la pește și ulei, astfel, pentru fiecare înfrânare de felul acesta, să-i reducem câte un an. Dar nu numai atât, ci, dacă alege să împăciuiască Dumnezeirea prin multe plecări de genunchi, se va proceda la fel, și mai mult dacă va arăta o alegere liberă nelipsită de putere și râvnitoare spre milostivire. Iar dacă cineva, după cădere, a venit spre viața iubitoare de Dumnezeu și singuratică, am considerat că este bine să-i acordăm o iertare mai scurtă, corespunzătoare cu o asemenea purtare, ca prin viața sa să părăsească pe viitor patima cea rea.

Κανὼν δ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

δ'. Ἡ διὰ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν τῆς ἡδονῆς προσβολή, ὡς ἁμαρτία μῆπω ἀπηργασμένη καὶ ἀνεπιτίμητος τὸ παράπαν.

Canonul 4 Ioan Ajunătorul

4. Năvălirea plăcerii spre inimă prin gânduri, ca un păcat care încă nu a fost comis, este întru totul de nepedepsit.

Κανὼν ε' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ε'. Ὁ συνδυασμὸς μετανοίας ἀποπλύνεται δώδεκα.

Canonul 5 Ioan Ajunătorul

5. Învoirea este spălată cu douăsprezece metanii.

Κανὼν ς' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ς'. Ἡ πάλη ἢ στεφάνων ἢ τιμωρίας ἀξία.

Canonul 6 Ioan Ajunătorul

6. Lupta este vrednică fie de cununi, fie de pedeapsă.

Κανὼν ζ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ζ'. Ἡ συγκατάθεσις, αἰτία καὶ ἀρχὴ τῶν ἐπιτιμίων.

Canonul 7 Ioan Ajunătorul

7. Consimțământul este cauza și începutul epitimiilor.

Κανὼν η' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

η'. Ὁ μολυνθεὶς καθ' ὕπνους τῷ τῆς ἐκκρίσεως πάθει, ἡμέραν μίαν τῆς κοινωνίας ἐκβάλλεται, τὸν δὲ πεντηκοστὸν ἄσας ψαλμὸν καὶ τεσσαράκοντα ἑννέα μετανοίας ποιήσας, οὕτω τοῦ ῥύπου καθαρθῆναι πιστεύεται.

Canonul 8 Ioan Ajunătorul

8. Cel care a fost întinat în somn de patima scurgerii este scos o zi de la comuniune, dar după ce a cântat *Psalmul Cincizeci* și a făcut patruzeci și nouă de metanii, se consideră că astfel este curățat de întinare.

Κανὼν θ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

θ'. Ὁ δὲ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος μολυνθεὶς, εἰς ἐβδόμην ἡμέραν τῆς κοινωνίας εἴργεται, τὸν πεντηκοστὸν καθ' ἐκάστην ἄδων καὶ τεσσαράκοντα ἑννέα μετανοίας ποιῶν.

Canonul 9 Ioan Ajunătorul

9. Iar cel care a fost întinat prin trup, pe când era treaz, este oprit de la comuniune șapte zile, cântând în fiecare zi *Psalmul 50* și făcând patruzeci și nouă de metanii.

Κανὼν ι' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ι'. Ὁ μαλακίαν διαπραξάμενος, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγία διαιτώμενος καὶ μετανοίας ἐκάστης ποιῶν ἑκατόν.

Canonul 10 Ioan Ajunătorul

10. Cel care a comis masturbare este sub epitimie patruzeci de zile, petrecând cu mâncare uscată și făcând în fiecare zi o sută de metanii.

Κανὼν ια' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ια'. Ἡ δὲ εἰς ἀλλήλους μίξις, οἷα διπλὴν ἐργαζομένη τὴν μαλακίαν, μέχρις ὀγδοήκοντα ἡμερῶν τὸ δηλωθὲν ἐπιτίμιον δέχεται.

Canonul 11 Ioan Ajunătorul

11. Iar relația trupească a unora cu alții, ca una prin care se săvârșește masturbare dublă, primește epitimia arătată până la optzeci de zile.

Κανὼν ιβ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ιβ'. Εἰ δὲ τις τῶν τοῦ κλήρου πρὸ τοῦ ἱερωθῆναι τῷ τῆς μαλακίας περιπέπτωκε πάθει, μὴ θαρρῶν ἴσως ὡς παρὰ τοῦτο μόνον τῆς ἱερωσύνης ἀποπεμφθήσεται, ἀποχρῶσαν πρότερον δεξάμενος ἐπιτίμησιν, οὕτως εἰς ἱερωσύνην ἐρχέσθω. Εἰ δὲ τούτῳ μετὰ τὴν ἱερωσύνην ἐάλω, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἓνα ταύτης ἀργήσας καὶ τοῖς εἰωθόσιν σωφρονισθεῖς, πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανιέτω. Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀμαρτίας δις ἢ τρις τοῦτο ἐργάσαιτο, τῆς ἱερωσύνης παυσάμενος, εἰς ἀναγνωστῶν τάξιν ἐρχέσθω.

Canonul 12 Ioan Ajunătorul

12. Iar dacă cineva dintre cei din cler a căzut în păcatul masturbării înainte de a fi sfințit, probabil fără a se teme că va fi îndepărtat de preoție numai pentru acest lucru, după ce a primit mai întâi o epitimie suficientă, să vină astfel spre preoție. Iar dacă s-a descoperit cu aceasta după preoție, după ce este oprit timp de un an, fiind înțelepțit prin pedepsele obișnuite, să se reîntoarcă în preoție. Iar dacă după recunoașterea păcatului ar face aceasta a doua sau a treia oară, încetând din preoție, să fie trecut în rândul citeților.

Κανὼν ιγ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

ιγ'. Ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικῶν, ἢ εἰς ἀσπασμοὺς ἀνδρὸς ἐλθοῦσα καὶ ἐπαφάς, μὴ μέντοι διαφθαρεῖσα, τὸ τῆς μαλακίας ἐπιτίμιον δέχεται.

Canonul 13 Ioan Ajunătorul

13. Dar și în privința femeilor, cea care a mers la un bărbat pentru sărutări și mângâieri, dar nu a fost pângărită, va primi epitimia pentru masturbare.

Κανὼν ιδ΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περὶ πορνείας

ιδ΄. Τὸν πρότον, ὁ μὲν τρίτος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης Κανὼν, εἰς χρόνους ἑννέα τῶν ἁγιασμάτων ἀπειργεῖ. Εἰς ἑπταετῆ δὲ καιρὸν ὁ πεντηκοστὸς ἑννατος τοῦ μεγάλου Βασιλείου Κανὼν.

Canonul 14 Ioan Ajunătorul. Despre desfrânare

14. Canonul al treilea al Sf. Grigore de Nyssa îl îndepărtează pe desfrânat de la cele sfinte timp de 9 ani, iar Canonul 59 al lui Vasile cel Mare pe o perioadă de șapte ani.

Κανὼν ιε΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ιε΄. Ὁ δὲ εἰκοστὸς πρῶτος αὐτοῦ, τὸν γυναικί συνοικοῦντα, καὶ πορνεία περιπεσόντα, πλέον εὐθύνεσθαι ἀξιοῖ, ἢ τὸν μὴ συζῶντα γυναικί καὶ τῷ πάθει τούτῳ ἀλόντα.

Canonul 15 Ioan Ajunătorul

15. Iar Canonul 21 al lui [Vasile cel Mare] învrednicește ca cel care este căsătorit cu o femeie și a căzut în desfrânare să fie mai aspru pedepsit decât cel care nu trăiește împreună cu o femeie și a fost cuprins de această patimă.

Κανὼν ις΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ις΄. Μοναχοὺς δὲ πορνεύσαντας, ἢ Κανονικὰς, ὁ ἑξηκοστὸς αὐτοῦ τῷ ἐπιτιμῶ τοῖς μοιχείας καθυποβάλλει, ἀνθ' ὧν ἠθετήκασι τοῦ πνευματικοῦ νυμφίου Χριστοῦ τὴν συνάφειαν. Ὁ δὲ τεσσαρακοστὸς τέταρτος τῆς ἕκτης Συνόδου, καὶ τὸν πορνεύσαντα μοναχὸν οὐδὲν πλέον τῶν κοσμικῶν ἐπιτιμᾶσθαι κελεύει. Καὶ τοῦτον οἶμαι τὸν Κανόνα προσῆκει νικᾶν, οἷα τῶν ἄλλων καὶ μεταγενέστερον καὶ φιλανθρωπότερον. Ἡμεῖς δὲ, φησὶν ὁ Νηστευτὴς Ἰωάννης, διετῆ χρόνον μὴ κοινωνεῖν ὑποτιθέμεθα τῷ πορνεύσαντι, εἴγε μετὰ τὴν ἑννάτην προθυμεῖται ξηροφαγία χρῆσθαι, καὶ μετανοίας ποιεῖν διακοσίας πενήκοντα. Ἐὰν δὲ ἀμελῶς ἔχη, τὸν ὀρισθέντα τοῖς Πατράσι πληρούτῳ χρόνον.

Canonul 16 Ioan Ajunătorul

16. Canonul 60 al lui [Vasile cel Mare] îi supune pe monahii sau pe femeile canonice care au desfrânat epitimiei pentru adulter, deoarece au încălcat legătura cu Hristos, mirele duhovnicesc. Iar Canonul 44 al Sinodului al Şaselea porunceşte ca monahul care a desfrânat să nu fie sub epitimie mai mult decât mirenii. Şi cred că este potrivit ca acest canon să predomine, ca unul care este mai târziu şi mai blând. Iar noi, spune Ioan Ajunătorul, propunem pentru cel care a desfrânat să nu se împărtăşească timp de doi ani, dacă se străduieşte să aibă parte de mâncare uscată după ceasul al nouălea şi să facă douăzeci şi cinci de metanii. Iar dacă ar fi neglijent, atunci să împlinească timpul hotărât de către Părinţi.

Κανὼν ιζ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ιζ'. Τὰς δὲ πρὸς ἀνάγκην γινομένης φθορὰς παρὰ βιαίων ἀνδρῶν, ἢ δεσποτῶν, ἀνευθύνους ἔκριναν οἱ Πατέρες εἶναι, καὶ μάλιστα ὁ τεσσαρακοστὸς ἔννατος τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Canonul 17 Ioan Ajunătorul

17. Părinţii şi mai ales Canonul 49 al lui Vasile cel Mare au decis ca cei care au fost corupţi prin constrângere de către bărbaţi violenţi sau de către stăpâni să fie liberi de condamnare.

Κανὼν ιη' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

ιη'. Κληρικοὺς δὲ πορνεύσαντας, ὁ τριακοστὸς δεύτερος τοῦ μεγάλου Βασιλείου Κανὼν, καθαιρεῖσθαι, οὐ μὴν καὶ ἀφορίζεσθαι διορίζεται.

Canonul 18 Ioan Ajunătorul

18. Canonul 32 al lui Vasile cel Mare hotărăşte ca clericii care au desfrânat să fie caterisiţi, dar să nu fie şi afurisiţi.

Κανὼν ιθ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περὶ διγάμων καὶ τριγάμων

ιθ'. Ἐπὶ τῶν διγάμων, ἐν δ'. Κανόνι φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος, ἐνιαυτὸν ἓνα τινὲς ὥρισαν· ἄλλοι δὲ δύο· τοὺς δὲ τριγάμους ἐν τρισὶν ἔτεσι καὶ τέσσαρσιν ἀφορίζουσι. Συνήθεια δὲ, φησὶν, ἐλάβομεν ἐπὶ τῶν τριγάμων, πενταετίας ἀφορισμὸν, μὴ διαστωμένου δηλονότι τοῦ γάμου, ὅταν μὴ τέκνα τούτοις ἐκ τῶν προτέρων γάμων παρῆ.

Canonul 19 Ioan Ajunătorul. Despre cel căsătorit a doua și a treia oară

19. Vasile cel Mare spune în Canonul 4 că pentru cei căsătoriți a doua oară unii au hotărât un an, iar alții doi, iar cei căsătoriți a doua oară sunt afurișiți pentru trei și pentru patru ani. Dar se spune că noi am primit obiceiul ca afurisirea să fie de cinci ani pentru cei căsătoriți a treia oară, evident dacă nu este desfăcută căsătoria și când nu au avut copii din primele căsătorii.

Κανὼν κ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περί μοιχείας

κ'. Τὸν μοιχὸν ὁ δ' τοῦ Νύσσης Κανὼν, εἰς ἡ. ἔτη τῆς θείας ἐξωθεῖ κοινωνίας. Ὁ δὲ νῆ. τοῦ Βασιλείου Κανὼν, μετὰ δεκαπέντε ἔτη τὴν κοινωνίαν αὐτῶ τῶν ἁγιασμάτων ἐφίησι. Ὁ δὲ κ'. τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ Συνόδου μετὰ χρόνον ἑπταετῆ τοῦ τελείου τυγχάνειν διακελεύεται. Ἡμεῖς δὲ, φησὶ, μετὰ τρία ἔτη τῆς κοινωνίας μετέχειν αὐτὸν ἀξιούμεν, μὴ δυσχεραίνοντα τῇ μετὰ τὴν ἐννάτην ξηροφαγία, ἀλλὰ καὶ μετανοίας ἐκάστης βάλλοντα σν'. Ῥαθύμως δὲ διακείμενον, τὸ τέλος τοῦ καιροῦ περιμενεῖν, ὃν οἱ Πατέρες ὤρισαντο.

Canonul 20 Ioan Ajunătorul. Despre adulter

20. Canonul 4 al lui Grigorie de Nyssa îl scoate pe adulter de la Împărtășanie timp de 18 ani, iar Canonul 58 al lui Vasile îi permite împărtășirea de Cele Sfinte după 15 ani. Canonul 20 al Sinodului din Ancira poruncește să dobândească ceea ce este desăvârșit după o perioadă de șapte ani. Iar noi, se spune, îl învrednicim pe acela ca să aibă parte de Împărtășanie după trei ani, nu numai dacă suportă mâncarea uscată după ceasul al nouălea, ci și dacă face două sute cincizeci de metanii în fiecare zi. Iar dacă se poartă cu indiferență, atunci să rămână până la sfârșitul perioadei pe care au hotărât-o Părinții.

Κανὼν κα' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

κα'. Οὐ δὲ ἡ γυνὴ μεμοίχεται, οὗτος εἰς ἱερωσύνην ἐλθεῖν οὐ δύναται ὁ ἡ. Κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ τοῦτο φησὶ. Τὴν δὲ μετὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἀνδρος μοιχευθεῖασαν, ἢ ἀπολύειν, ἢ παύσασθαι αὐτὸν τῆς ἱερωσύνης κελεύει.

Canonul 21 Ioan Ajunătorul

21. Cel a cărui soție a comis adulter nu poate intra în preoție. Canonul 8 al Sinodului din Neocezareea afirmă acest lucru și poruncește ca

pe cea care a comis adulter după hirotonia bărbatului fie să o părăsească, fie să înceteze el din preoție.

Κανὼν κβ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

κβ'. Ὁ δὲ Ἐκτὴς τῆς ἑκτῆς Συνόδου, τὸν τὴν ἑτέρω μεμνηστευμένην νόμῳ γάμου ἀγόμενον, ὡς μοιχὸν κατακρίνει.

Canonul 22 Ioan Ajunătorul

22. Iar Canonul 98 al celui de-al Șaselea Sinod îl condamnă ca adulter pe cel care o ia în căsătorie pe cea care a fost logodită cu altul conform legii.

Κανὼν κγ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περί συζεύξεως μετὰ αἰρετικῶν

κγ'. Αἰρετικῆ δὲ εἰ συναφθεῖη γυναικὶ ὀρθόδοξος, ἢ τανάπαλιν, ἄκυρον εἶναι τὸν γάμον ὁ οἶβ'. Κανὼν αὐτῆς διορίζεται, καὶ τὸ ἄθεσμον διαλύεσθαι συνοικέσιον· ἐπιμένοντας δὲ τούτῳ, ἀφορίζεσθαι.

Canonul 23 Ioan Ajunătorul. Despre unirea cu ereticii

23. Canonul 72 al aceluiași sinod hotărăște ca, în cazul în care un ortodox ar fi unit cu o femeie eretică, sau invers, căsătoria să fie nulă și unirea ilegală să fie desfăcută, iar dacă rămân în aceasta, să fie afurisiți.

Κανὼν κδ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περί αἰμομιξίας

κδ'. Τῶν αἰμομιξία περιπεσόντων, ὁ μὲν εἰς ἀδελφὴν ἰδίαν ἀσχημονήσας, κατὰ μὲν τὸν μέγαν Βασίλειον, εἰς πεντεκαίδεκα ἔτη τῆς κοινωνίας εἴργεται. Ἡμεῖς δὲ μετὰ ἔτη γ'. τῆς κοινωνίας αὐτὸν ἀξιοῦσθαι κελεύομεν, εἰ μέχρις ἐσπέρας νηστεύειν αἰρεῖται, καὶ ξηροφαγεῖν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην φ'. ποιεῖν.

Canonul 24 Ioan Ajunătorul. Despre incest

24. Unul dintre cei care au căzut în incest, care s-a purtat cu nerușinare față de propria soră, conform lui Vasile cel Mare, este scos de la Împărtășanie cincisprezece ani. Dar noi poruncim ca acesta să fie învrednicit de împărtășire după trei ani, dacă alege să postească până seara și să mănânce uscat și să facă și cincisute de metanii în fiecare zi.

Κανὼν κε' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

κε'. Ὁ δὲ εἰς νύμφην, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον εἰς ἔνδεκα ἔτη τῆς Κοινωνίας ἐκβάλλεται· ἡμεῖς δὲ φαμέν εἰς ἔτη δύο, εἰ μετὰ τὴν θ'. εἴη ξηροφαγῶν, καὶ μετανοίας καθ' ἑκάστην τριακοσίας εἴη ποιῶν. Ἀμελεία δὲ δουλεύων, τὰ ὀρισθέντα τοῖς Πατράσιν ἔτη πληροῦτω.

Canonul 25 Ioan Ajunătorul

25. Iar cel [ce s-a purtat cu nerușinare] față de cumnata lui, conform lui Vasile cel Mare, va fi scos unsprezece ani de la Împărtășanie, iar noi spunem că în doi ani, dacă ar mânca uscat după ceasul al nouălea și ar face trei sute de metanii în fiecare zi. Iar dacă este robit de indiferență, să împlinească anii hotărâți de către Părinți.

Κανὼν κς' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.**Περὶ τοῦ μιγέντος τῇ ἰδίᾳ πενθερᾷ**

κς'. Τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίαις ὑπόκειται καὶ ὁ τῇ ἰδίᾳ ἐπιμανεὶς πενθερᾷ, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ μὴ χωριζόμενος, κατὰ τὸν λέγοντα νόμον, τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν ἐπισυμβαινόντων οὐκ ἀκυροῦται. Ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν ἔχον ἢ ἱερὰ καὶ θεία Σύνοδος, τοὺς τοιοῦτον ἐξάγιστον εἰργασμένους ἀμάρτημα, εἰς ἐξαετίαν ἀκοινωνήτος μένειν ψηφίζεται, τῷ ὑποτεταγμένῳ Κανόνι δουλεύοντας, μῆνας ἐξ κρεῶν εἰς τροφήν καθάπαξ ἀπέχεσθαι, εἰς δὲ τὰς ἱεράς τῆς Ἐκκλησίας συνάξεις διαπαντὸς παραγινομένους, εἰ μήπου νόσος, ἢ ἄλλη ἀπαραίτητος τις χρεία συμβαῖη αὐτοῖς, ἐκτος ἴστασθαι τῆς Ἐκκλησίας προσκλαίοντας, καὶ τὴν τοῦ ἀνομήματος παρὰ Θεοῦ αἰτουμένους συγχώρησιν· μήτε ἀντίδωρον λαμβάνοντας, μήτε ἀγιάσματος πίνοντας, εἰ μήπου ἢ ἀγία τῶν Φώτων ἐπισταίη παραμονή· μόνον δὲ τὸν εἰς ὄνομα τῆς Παναγίας ἄρτον ὑψοῦντας, εὐλαβῶς ἐσθίειν εἰς ἐνέχυρον τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας· ἀλλὰ καὶ τὰς ἱεράς εἰκόνας ἀδεῶς τοῖς χεῖλεσι μὴ ἀσπάζεσθαι, εἰ μὴ τὰ τούτων ὑποπόδια μετὰ φρίκης παντοίας. Παρ' ὅλους μέντοι τοῦς ἐξ ἐνιαυτοῦς, καθ' ἡμέραν μετανοίας ποιεῖν ρ'. ἄνευ σαββάτου καὶ Κυριακῆς· τετράδα δὲ πᾶσαν καὶ παρασκευὴν ξηροφαγίαν ἀσπάζεσθαι, ἰχθύων ἀπεχομένους, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου· δυσι δὲ ἐνιαυτοῖς ἔνδον ἴστασθαι τῆς Ἐκκλησίας κατόπιν τῶν ψαλλόντων, καὶ ἀκροᾶσθαι τῆς θείας ὑμνωδίας· τοὺς δὲ λοιποὺς τρεῖς καὶ τὸν ἡμισυν ἐνιαυτὸν, συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς καὶ συνεύχεσθαι· καὶ

οὕτω μετὰ τὴν τῶν ἕξ ἐτῶν ἀπαρίθμησιν, τῆς κοινωνίας ἀξιωθῆναι. Πλήν καὶ ταῦτα παρατηρητέον· ἐλεημοσύνας ποιεῖν κατὰ δύναμιν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰς εἰρημένας τῶν ἡμερῶν νηστησίμους, δ΄, φησὶ, καὶ ζ΄. Ὅσα γὰρ τούτους ἐσθίειν ἐξῆν τοῦ Κανόνος μὴ ἐπικειμένου, ταῦτα παρέχειν πτωχοῖς, καὶ προτρέπειν ὑπὲρ αὐτῶν εὐχεσθαι· λειτουργίαν τε μίαν, εἰ εὐποροῦσιν, ἐκάστης ἐβδομάδος πέμπειν εἰς τὸν ναόν· ψεύδους τε ἀπέχεσθαι, καὶ ὄρκων, οἷς ἐπιορκία πολλάκις συνέζευκται. Θανατηφόρῳ δὲ νόσῳ περιπεσόντας, ἀξιούσθαι τῆς θείας κοινωνίας· ῥαΐσαντας δὲ, ἐν ἐκείνῳ πάλιν γίνεσθαι τῆς μετανοίας τῷ βαθμῷ, ᾧ καὶ πρὸ τῆς κατ' ἀνάγκην δοθείσης αὐτοῖς κοινωνίας ὄντες ἐτύγγανον· κατανύξει τε καρδίας, καὶ θερμοῖς δάκρυσιν τὸ τῆς ψυχῆς ἄγος ὀπόση δύναμις ἐκκαθαίρειν.

Canonul 26 Ioan Ajunătorul. Despre unirea cu propria soacră

26. Cel care este înnebunit după propria soacră, nefiind despărțit de soția lui, este supus acelorași epitimii, conform legii care spune: „Cele statornicite de la început din toate împrejurările să nu fie abrogate”. Dar conform ceea ce avem acum, Sfântul și Dumnezeuiescul Sinod decide ca cei care fac un asemenea păcat dezgustător să rămână șase ani excomunicați, supunându-se canonului următor: șase luni să se abțină de la consumarea cărnurilor, participând neîncetat la adunările sfinte ale bisericii, dacă nu li s-ar întâmpla să aibă cumva vreo boală sau vreo altă nevoie inevitabilă, să stea în afara bisericii, tânguindu-se și cerând iertare de la Dumnezeu pentru fărădelege, să nu ia anafură, nici să nu bea agheasmă, decât dacă ar fi aproape ajunul sfânt al Luminilor, ci să înalțe numai pâine în numele Preasfintei Treimi și să o mănânce în chip cucernic ca arvună a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dar să nu sărute cu buzele Sfintele Icoane fără sfială, ci doar suporturile lor cu toată frica. Însă în toată perioada celor șase luni să facă în fiecare zi o sută de metanii, în afară de sâmbăta și duminica, iar în fiecare miercuri și vineri să se mulțumească cu mâncare uscată, abținându-se de la pește, vin și ulei. Iar timp de doi ani să stea în interiorul bisericii în spatele cântăreților și să asculte dumnezeieștile cântări. Iar ceilalți trei ani și jumătate să stea împreună cu credincioșii și să se roage împreună și astfel, după trecerea celor șase ani să fie învrednicit de împărțășanie. Însă trebuie să aibă grijă și de aceste lucruri: să facă milostenii după putință, dar mai ales în posturile menționate ale zilelor de miercuri și vineri. Cele care le erau îngăduite să le mănânce înainte

de a fi supuși canonului, pe acelea să le ofere săracilor și să-i îndemne să se roage pentru ei, să trimită la biserică în fiecare săptămână o liturgie, dacă au mijloacele necesare, să se abțină de la minciuni și de la jurăminte, căroră este asociat adeseori și sperjurul. Dar dacă au căzut într-o boală aducătoare de moarte, să fie învredniciți de Dumnezeuiasca Împărtășire, dar dacă se recuperează din boală, să fie din nou în acea treaptă a pocăinței în care s-au aflat înainte de Împărtășania care le-a fost dată din necesitate, ca să-și curețe după puțință întinarea sufletului prin umilința inimii și lacrimi fierbinți

Κανὼν κζ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

κζ'. Οὗτος ὁ Κανὼν καὶ γόησι, καὶ μοιχοῖς, καὶ ἀνδροφόνοις ἀρμόδιος, καὶ πᾶσι τοῖς ἐγκλήμασι βαρυτάτοις περιπεσοῦσι, κατὰ τὴν τῶν προσώπων μέντοι σπουδὴν καὶ διάθεσιν περὶ τὴν μετάνοιαν, ἢ συστελλόμενος, ἢ ἐπιτεινόμενος.

Canonul 27 Ioan Ajunătorul

27. Același canon este potrivit și pentru vrăjitori, și pentru adulteri, și pentru ucigași, și pentru toți cei care au căzut sub acuzați grave, dar după râvna personală și după dispoziția în privința mântuirii, se reduce sau se mărește.

Κανὼν κη' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.

Περὶ τῶν ἐν ἀφέδρω γυναικῶν

κη'. Τὰς ἐν ἀφέδρω γυναίκας, μηδενὸς τῶν ἁγίων ἄπτεσθαι μέχρις ἑπτὰ ἡμερῶν, ὅβ' κανὼν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ζ' τοῦ Τιμοθέου διακελεύεται. Τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς παραγγέλει νόμος. Ἀλλ' οὐδὲ ἀνδράσι μίγνυσθαι συγχωρεῖ, συμβαίνει γὰρ παρὰ τοῦτο ἀσθενῆ καὶ ἐξίτηλα γίνεσθαι τὰ σπειρόμενα. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ θεῖος Μωϋσῆς τὸν τοῦ λελωβημένου πατέρα κατέλευσεν, ὅτι δι' ἀκρασίαν τῆς γυναικὸς τὸν καθάρισμὸν οὐ ἀνέμεινε. Τὴν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς αὐτῆς ἀκαθαρσίας καταφρονήσασαν καὶ ἀψαμένην τῶν θείων μυστηρίων, τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀκοινωνήτον εἶναι κελεύουσιν.

Canonul 28 Ioan Ajunătorul.

Despre femeile în perioada menstruației

28. Canonul 2 al Sfântului Dionisie, dar și Canonul 7 al lui Timotei poruncesc ca femeile care se află la menstruație să nu se atingă de nimic

dintre cele sfinte până într-a şaptea zi. Şi vechea lege porunceşte acelaşi lucru. Dar nu le îngăduie nici să se unească cu bărbaţii, căci din această cauză se întâmplă ca cei născuţi să fie bolnavi şi neputincioşi. De aceea şi dumnezeiescul Moise l-a ucis cu pietre pe tatăl celui mutilat, căci din cauza neînfrânării nu a aşteptat curăţirea femeii. Dar femeia care a desconsiderat acestea în perioada necurăţiei ei şi s-a atins de Sfintele Taine, se porunceşte să fie patruzeci de zile excomunicată.

Κανὼν κθ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περί ἀρρενομανίας
 κθ'. Ὁ τὴν ἀσχημοσύνην ἐν ἄρρεσι διαπραξάμενος, τῷ μὲν γ' τοῦ Νύσσης κανόνι ἔτη ἡ. τῆς κοινωίας ἐκβάλλεται τῷ δὲ ξβ'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου ιε'. Ἡμῖν δὲ τρία ἔτη τῆς κοινωίας εἶργεσθαι τὸν τοιοῦτον ἔδοξε, κλαίοντα καὶ νηστεύοντα, καὶ πρὸς ἐσπέραν ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας διακοσίας ποιοῦντα. Περί πλείονος δὲ τὴν ῥαστώνην ποιούμενος, τὰ ιε' ἔτη πληροῦτω.

Canonul 29 Ioan Ajunătorul. Despre homosexualitate

29. Cel care comite necurăţie cu bărbaţi este scos de la Împărtăşire de către Canonul 3 al lui Grigore de Nyssa pentru optsprezece ani, iar de Canonul 62 al lui Vasile cel Mare pentru cincisprezece ani. Dar noi am considerat ca unul ca acesta să fie oprit de la Împărtăşanie trei ani, dacă se tânguieşte şi posteşte şi dacă mănâncă uscat spre seară şi dacă face şi două sute de metanii. Dar în privinţa celui care devine indolent, să împlinească cei 15 ani.

Κανὼν λ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λ'. Παιδίον δὲ πρὸς τινος φθαρόν, εἰς ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται. Εἰ γὰρ κάκεῖνο διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας οὐχ ἤμαρτεν, ἀλλὰ τὸ αὐτοῦ σκεῦος ἐρῶράγη καὶ εἰς ἱερὰν ὑπουργίαν ἀχρηστον γέγονεν. Εἰ δὲ εἰς τοὺς μηρούς τὴν ῥοήν ἐδέξατο, προσφόρως ἐπιτιμώμενον, εἰς ἱερωσύνην προβῆναι οὐ κωλυθήσεται.

Canonul 30 Ioan Ajunătorul

30. Un copil care a fost întinat de către cineva să nu vină spre preoţie. Căci, deşi acela nu a păcătuit, datorită imaturităţii vârstei, totuşi vasul lui a fost spart şi a devenit nefolositor pentru slujba sfântă. Iar dacă a primit scurgerea între coapse, după ce a fost sub epitimie nu va fi oprit să fie adus înainte în preoţie.

**Κανὼν λα΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ.
Περὶ τοῦ θυμικοῦ τῆς ψυχῆς μέρους. Περὶ φόνου**

λα΄. Τὸν ἀνδροφόνον, ὁ μὲν παλαιὸς νόμος ἀποθνήσκειν κελεύει ὁ δὲ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ νς΄. Κανίνι, τὸν ἐκούσιον φόνον εἰς κ΄. ἔτη τῆς κοινωρίας ἐξοστρακίζει τὸν δὲ ἀκούσιον εἰς ι΄. Ἡμεῖς δὲ εἰς τριετίαν, εἶγε μετὰ τὴν μέχρως ἐσπέραν νηστείαν ὁ αὐτόχειρ ἀκροτάτη χρῆται ξηροφαγία, καὶ μετανοίας προθυμεῖται καθ' ἐκάστην ποιεῖν τριακοσίας· νωθρῶς δὲ διακείμενος, τῶν Πατέρων τὸν ὅρον πληροῦται.

Canonul 31 Ioan Ajunătorul.

În legătură cu partea impulsivă a sufletului. Despre omor

31. Legea veche poruncește ca ucigașul să fie omorât. Dar Vasile cel Mare, în Canonul 56, îl exclude de la Împărtășanie pentru ucidere voluntară 20 de ani, iar pentru cea involuntară, 10 ani. Dar noi pentru trei ani, dacă cel care a comis fapta cu mâna sa se va folosi de cea mai uscată mâncare împreună cu postul până seara și dacă se sârguiește să facă trei sute de metanii în fiecare zi. Iar dacă se află în trândăvie, să împlinească hotărârea Părinților.

(Κανὼν λβ΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ)¹⁰⁷

λβ΄. Ὁ δὲ κβ΄. τῆς ἐν Ἀγκύρα Συνόδου, τοὺς ἀκούσιον φόνον ἐργασαμένους, ὁ μὲν πρότερος ὅρος, φησὶν, ἐν ἐπταετία κελεύει τοῦ τελείου μετασχεῖν· ὁ δὲ β΄. τὸν πενταετῆ χρόνον ἀνύσαι.

Canonul 32 Ioan Ajunătorul

32. Canonul 22 al Sinodului din Ancira¹⁰⁸ afirmă că prima hotărâre poruncește ca cei ce au comis o ucidere involuntară să aibă parte de ceea ce este sfânt în al șaptelea an, iar Canonul 2 să împlinească perioada de cinci ani.

Κανὼν λβ΄ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λβ΄. Τοὺς ἐν πολέμοις φονεύσαντος, τριῶν ἐτῶν τῆς κοινωρίας ἀπέριγρι ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ιγ΄. Κανόνι. Ὡσαύτως καὶ τοὺς λησταῖς ἀντεπεξίοντας ἐν τῷ νέ. Κανόνι· κληρικούς δὲ καθαιρεῖ.

¹⁰⁷ În *Sintagma ateniană* apare și acest text, fără a fi numerotat între textul Canonului 31 și textul Canonului 32. Canonul nu apare tradus în ediția lui Nicodim Milaș.

¹⁰⁸ Textul se referă la Canonul 23 al Sinodului din Ancira.

Canonul 32 Ioan Ajunătorul

32. Vasile cel mare, în Canonul 13, îi îndepărtează trei ani de la Împărtășire pe cei care au ucis în războaie. De asemenea, în Canonul 55, pe cei care merg să se confrunte cu tâlharii, iar pe clerici îi caterisește.

Κανὼν λγ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λγ'. Τὰς φθειρούσας τὰ ἔμβρυα κατ' ἐπιτήδευσιν, καὶ τὰς διδούσας καὶ λαμβανούσας φάρμακα, ὥστε ἀμβλωθρῖσαι καὶ ἄωρα τὰ βρέφη ἐκπεσεῖν, φόνου δίκην ὑπέχειν ἐν τῷ β'. καὶ ἡ. Κανόνι φησὶν ὁ μέγας Βασίλειος. Ἡμεῖς δὲ μέχρι ἐτῶν πέντε ἢ καὶ τριῶν τὸ πλεῖστον, οἰκονομεῖσθαι ταύτας ὀριζόμεθα.

Canonul 33 Ioan Ajunătorul

33. Vasile cel Mare spune, în Canoanele 2 și 8, că le supune pedepsei pentru ucidere pe femeile care omoară embrionii printr-o meșteșugire și pe cele care dau sau iau medicamente ca să-i avorteze și ca pruncii să fie scoși înainte de vreme. Dar noi hotărâm ca acestea să fie tratate cu iconomie până la cel mult trei ani, sau cel mult cinci ani.

Κανὼν λδ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λδ'. Ἡ δὲ ἀκουσίως τὸ βρέφος ἀποβαλοῦσα, εἰς ἓν ἔτος τὴν ἐπιτίμησιν δέχεται.

Canonul 34 Ioan Ajunătorul

34. Iar femeia care a lepădat involuntar primește epitimie de un an.

Κανὼν λε' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λε'. Ἡ δὲ τῷ βρέφει ἐπικοιμώμενη καὶ ἀποπνίξασα, μετὰ ἔτη τρία τῆς κοινωνίας ἀξιοῦται, κρεῶν ῥηταῖς ἡμέραις ἀπεχομένη καὶ τυροῦ, καὶ τὰ λοιπὰ ἐμπόνως ἐπιτελοῦσα. Καὶ εἰ μὲν ἐκ ῥαθυμίας, ἢ ἀκρασίας τῶν γονέων τοῦτο συνέβη, φόνω ἐκουσίω παρείκασται. Εἰ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον. Πλὴν καὶ τοῦτο δεῖται μετρίων ἐπιτιμιῶν, δι' ἕτερα γὰρ πταίσματα ἢ ἐγκατάλειψις αὕτη γέγονεν. Εἰ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ ἀντικειμένου, συγγνώμης τὸ πρᾶγμα ἄξιον. Πλὴν καὶ τοῦτο δεῖται μετρίων ἐπιτιμιῶν· δι' ἕτερα γὰρ πταίσματα ἢ ἐγκατάλειψις αὕτη γέγονεν.

Canonul 35 Ioan Ajunătorul

35. Iar femeia care a adormit asupra pruncului și l-a sufocat este învrednicită de Împărtășanie după trei ani, dacă se abține de la carne și de la brânză în zilele rânduite și dacă le săvârșește și pe celelalte cu trudă. Și dacă s-a întâmplat acest lucru din trândăvie sau din neînfrânarea părinților, se aseamănă cu uciderea voluntară. Dacă însă s-a întâmplat din viclenia vrăjmașului, atunci fapta este vrednică de iertare. Totuși și aceasta are nevoie de epitimii moderate, căci această pierdere s-a întâmplat din cauza altor greșeli.

Κανὼν λζ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λζ'. Ἡ καταφρονήσασα τοῦ κυήματος, καὶ τῆ ἀμελεία ταύτης ἀποφθαρέντος, ἐκουσίου φόνου δίδωσι δίκας.

Canonul 36 Ioan Ajunătorul

36. Femeia care și-a desconsiderat fătul și din cauza neglijenței ei acesta a fost avortat, i se dă pedeapsa pentru ucidere voluntară.

Κανὼν λζ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λζ'. Παιδίου ἀβαπτίστου ἀποθανόντος τῆ τῶν οικείων γονέων ἀμελεία, εἰς γ' ἔτη οἱ γονεῖς τῆς κοινωνίας ἐκβάλλονται, ξηροφαγοῦντες ἐναυτοῖς καὶ γονάτων κλίσεισι τὸ θεῖον ἐξιλεούμενοι, κλαυθμῶ τε καὶ τῆ κατὰ δύναμιν ἐλεημοσύνη, ποιοῦντες καθ' ἑκάστην μετανοίας μ'. Ἐπτὰ δὲ ὄντος τοῦ βρέφους ἡμερῶν, καὶ ἀφωτίστου ἀπελθόντος, ἕως ἡμερῶν μ'. τῆς τε κοινωνίας ἐκβάλλονται, καὶ ξηροφαγεῖν ἐν ταύταις καταδικάζονται, καὶ μετανοίας ποιεῖν μ'. καθ' ἑκάστην.

Canonul 37 Ioan Ajunătorul

37. Dacă un copil a murit nebotezat din pricina neglijenței părinților lui, părinții sunt scoși de la Împărtășire timp de trei ani, dacă mănâncă uscat în acești ani, înduplecând Dumnezeuirea cu plecări de genunchi, cu tânguire și cu milostenie după putință, făcând în fiecare zi 40 de metanii. Iar dacă pruncul este de șapte zile și moare neluminat, sunt scoși de la Împărtășire până la 40 de zile și sunt condamnați să mănânce uscat în aceste zile și să facă 40 de metanii în fiecare zi.

Κανὼν λη' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λη'. Μοναχῆ, ἐτέραις συνεγνωκυῖα μοιχειάν ἢ παιδοφθορίαν, καὶ μὴ φανεροῦσα τῇ προεστῶσῃ, ἴσον ἔχει τὸ ἐπιτίμιον τῇ πραττούσῃ, κατὰ τὸν οὐκ ἄκανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου.

Canonul 38 Ioan Ajunătorul

38. Dacă o călugăriță a aflat de la altele despre un adulter sau despre o necinstire a unui copil și nu i-a descoperit întâistătătoarei, atunci primește aceeași epitimie precum cea care a comis fapta, conform Canonului 71 al lui Vasile cel Mare.

Κανὼν λθ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

λθ'. Τὰς ἐκτιθεμένας τὰ οἰκεῖα βρέφη πρὸς ταῖς ἐσόδοις τῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς φονευτριάς ὁ νόμος κολάζει, κἄν τινες ἀνελόμενοι ταῦτα περιποιήσωνται.

Canonul 39 Ioan Ajunătorul

39. Legea le pedepsește pe cele care își lasă proprii prunci la intrările bisericilor precum pe ucigașe, chiar dacă cineva, luându-i, îi va salva.

Κανὼν μ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

μ'. Οἱ λησται τῷ κρίματι τῶν ἀνδροφόνων ὑπάγονται ἐπειδὴ καὶ τὴν μαιφονίαν εἰς συμμαχίαν τοῦ σπουδαζομένου παραλαμβάνουσι.

Canonul 40 Ioan Ajunătorul

40. Tâlharii sunt supuși acuzației ucigașilor, deoarece iau crima ca aliat al strădaniei.

Κανὼν μα' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περὶ κλοπῆς

μα'. Ὁ κλέπτης κατὰ τὸν ξά. Κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου, εἰ μὲν ἐκουσίως ἐξομολογήσεται, εἰς ἔτος ἓν ἀφορίζεται· εἰ δὲ ἐλεγχθεῖ, εἰς ἔτη δύο. Ἀλλ' ἡμεῖς τὸν μὲν ἐκουσίως μετανοοῦντα κλέπτην ἕως μ'. ἡμερῶν τῆς κοινωνίας ἀπείργομεν· τὸν δὲ ἐλεγχθέντα, ἕως μηνῶν ἕξ, μετὰ τὴν θ' ξηροφαγοῦντα, καὶ μετανοίας ρ'. καθ' ἑκάστην ποιοῦντα.

Canonul 41 Ioan Ajunătorul. Despre furt

41. Hoțul, dacă va mărturisi din proprie inițiativă, este afurisit pentru un an, conform Canonului 61 al lui Vasile cel Mare, iar dacă ar fi descoperit, pentru doi ani. Dar noi îl îndepărtăm până la patruzeci de zile de la Împărtășire pe hoțul care se pocăiește din proprie inițiativă, iar pe cel care a fost descoperit, până la șase luni, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face o sută de metanii în fiecare zi.

Κανὼν μβ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

μβ'. Ὁ δὲ δημοσίου κλοπῆς ἐαλωκῶς περὶ τὰ λεγόμενα κεφαλαιώδη κλέμματα, εἰς ἱερωσύνην οὐκ ἔρχεται. Ἄλλ' εἰ καὶ μετὰ ταύτην τῷ πάθει περιπέσειε τούτῳ, τῆς ἱερωσύνης ἀπογυμνοῦται, κατὰ τὸν κε' τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.

Canonul 42 Ioan Ajunătorul

42. Cel care a fost condamnat de furt public, în legătură cu ceea ce sunt numite furturi capitale, nu vine spre preoție. Dar dacă ar cădea în acest păcat și după aceasta, este depozat de preoție, conform Canonului 25 al Sfinților Apostoli.

Κανὼν μγ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περὶ τυμβωρύχων

μγ'. Τὸν τυμβωρύχον εἰς ἔτη ι'. ἀκοινωνήτον εἶναι δεῖ, ὁ ξς'. τοῦ μεγάλου Βασιλείου Κανὼν ὁρίζει. Ἡμεῖς δὲ εἰς ἔτος ἓν μετὰ τὴν θ' ξηροφαγοῦντα καὶ μετανοίας διακοσίας ἐκάστης ἡμέρας βάλλοντα.

Canonul 43 Ioan Ajunătorul. Despre jefuitorii de morminte

43. Canonul 66 al lui Vasile cel Mare hotărăște că jefuitorul de morminte trebuie să fie excomunicat pentru zece ani. Dar noi, pentru un an, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și face două sute de metanii în fiecare zi.

Κανὼν μδ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περὶ ἱεροσυλίας

μδ'. Ἡ ἱεροσυλία ἐν ἐλάττονι χρόνῳ ἢ ἡ μοιχεία κολάζεται, κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον Νύσσης, οἰκονομεῖται δὲ ἕως τριετίας.

Canonul 44 Ioan Ajunătorul. Despre sacrilegiu

44. Sacrilegiul este pedepsit cu o perioadă mai scurtă decât adulterul, conform Sfântului Grigorie de Nyssa, dar se oferă iconomie până la trei ani.

Κανὼν με' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ. Περί ἐπιπορκίας

με'. Τοὺς ἐξ ἀνάγκης ἐπιπορκήσαντας, γ'. ἐτῶν τῆς κοινωνίας ἀπέχεσθαι, ὁ πβ'. Κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου διορίζεται τοὺς δὲ χωρὶς ἀνάγκης, ἐν δέκα ἔτεσι ταύτης ἀφίστασθαι. Ἡμεῖς δὲ εἰς ἓνα χρόνον τὴν κοινωνίαν αὐτοὺς δεῖν ᾤθημεν ὑπερτίθεσθαι, μετὰ τὴν θ'. ξηροφαγοῦντας, καὶ διακοσίας πεντήκοντα καθ' ἑκάστην μετανοίας ποιοῦντας.

Canonul 45 Ioan Ajunătorul. Despre sperjur

45. Canonul 82 al lui Vasile cel Mare stabilește ca cei care comit sperjur din constrângere să fie departe de Împărtășire trei ani, iar cei fără constrângere să fie îndepărtați de la aceasta pentru zece ani. Dar noi am considerat că aceștia trebuie să fie opriți de la Împărtășire timp de un an, dacă mânăncă uscat după ceasul al nouălea și dacă fac două sute cincizeci de metanii în fiecare zi.

Κανὼν μς' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

μς'. Γυνὴ οὔτε λαϊκὴ, οὔτε μονάζουσα, δι' οἰονδήποτε πταισμά τῆς Ἐκκλησίας χωρίζεται, ὅτι μὴ μόνον τῆς κοινωνίας. Λέγει γὰρ ὁ κανὼν, ὅτι τοῦτο ποιῶμεν, διὰ τὸ πολλαὺς ὑπὸ αἰσχύνης ἑαυτὰς διαχειρίσασθαι, ὥσπερ οὔτε πρεσβύτερος, οὔτε διάκονος, διὰ τό, Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό.

Canonul 46 Ioan Ajunătorul

46. Nicio femeie laică și nicio călugăriță să nu fie îndepărtată de biserică, indiferent din pricina cărei greșeli, ci numai de la Împărtășanie. Deoarece canonul spune să facem așa din cauza faptului că multe s-au sinucis de rușine. De asemenea, nici preotul, nici diaconul, deoarece: „Nu vei pedepsi de două ori pentru același lucru” (Naum 1, 9).

Κανὼν μζ' τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

μζ'. Ἐμπεσόντος τινὸς ἀκαθάρτου εἰς φρέαρ, ἢ εἰς ἔλαιον ἢ εἰς οἶνον, ὁ τούτου γευσάμενος ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας κρέατος καὶ τυροῦ μὴ ἀπτέσθω, ἑπτὰ δὲ μὴ κοινωνεῖτω.

Canonul 47 Ioan Ajunătorul

47. Dacă a căzut ceva necurat în fântână sau în ulei, sau în vin, cel care a gustat aceasta să nu se atingă trei zile de carne și de brânză, dar nici să nu se împărtășească șapte zile.

Κανὼν μὴ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Νηστευτοῦ

μη'. Ὁ μετὰ τὴν θείαν ἐμέσας μετάληψιν, μ' ἡμέρας τῆς θείας ἀφίσταται κοινωνίας, τὸν ν' ἄδων ψαλμὸν καθ' ἐκάστην καὶ μετανοίας ποιῶν ν', κἂν ὅπωςδὴποτε τοῦτο συμβῆ. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τέως ἀφορμὴν αὐτὸς οἶεται δοῦναι, ἀλλὰ γε δι' ἕτερά τινα ἴδια πταίσματα τοῦτο πάντως παρεχωρήθη.

Canonul 48 Ioan Ajunătorul

48. Cel care a vomitat după Dumnezeiasca Împărtășanie să fie înlăturat patruzeci de zile de la comuniunea cea dumnezeiască și să cânte *Psalmul 50* și să facă cincizeci de metanii în fiecare zi, indiferent cum s-ar fi întâmplat acest lucru. Deoarece, chiar dacă ar crede că el nu a dat niciun prilej, totuși să fie supus întru totul din cauza unor altor greșeli personale.

Alte canoane din *Canoniconul* lui Ioan Ajunătorul

Ἐὰν τις ἀπέσῃ μετὰ τὴν μητρικὴν του, τρία ἔτη ἐπιτιμᾶται, νηστεύων δηλονότι ἕως ἑσπέρας, καὶ ξηροφαγῶν καὶ ποιῶν καθ' ἐκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Dacă cineva a păcătuit cu mama sa vitregă, va primi epitimie pentru trei ani, evident dacă postește până seara și dacă mănâncă uscat și face cinci sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν πέσῃ μετὰ μητέρα καὶ θυγατέρα ἐν ταύτῳ, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἐκάστην.

Dacă cineva a păcătuit cu mama sau cu fiica în același loc, va primi epitimie pentru patru ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face trei sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν τις ἀρσενοκοιτήσῃ δύο ἀδελφούς, ὁμοίως ἐπιτιμᾶται.

Dacă cineva a făcut sodomie cu doi frați, primește aceeași epitimie.

Ἐὰν ἀρσενοκοιτήση τις τὸν γαμβρὸν του, τέσσαρα ἔτη ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας.

Dacă cineva a făcut sodomie cu cumnatul său, primește epitimie patru ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face două sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν τις ἀρσενοκοιτήση τὸν ἀδελφόν του, ὀκτῶ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας τετρακοσίας.

Dacă cineva a făcut sodomie cu fratele său, va primi epitimie pe o perioadă de opt ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face patru sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν δέ τις ἀδελφὸς μικρότερος ἀρσενοκοιτηθῆ ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον, χωρὶς νὰ ἀρσενοκοιτήση αὐτός, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' καὶ ποιῶν γονυκλισίας ἑκατόν.

Dacă un frate mai mic ar fi molestat prin sodomie de către un frate mai mare, fără ca acesta să facă și el sodomie, va fi sub epitimie trei ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face o sută de metanii.

Ἐὰν τις πέση μετὰ τὴν θυγατέρα του μίαν φορὰν, πέντε χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερον, ἕξ χρόνους καὶ ἑπτὰ, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Dacă cineva a păcătuit cu fiica lui o singură dată, va fi sub epitimie cinci ani, iar dacă a păcătuit de mai multe ori, șase și șapte ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face cinci sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν τις πέση μετὰ τὴν μητέρα του μίαν φορὰν, ἑπτὰ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ πολλάκις, δώδεκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' καὶ ποιῶν γονυκλισίας πεντακοσίας.

Dacă cineva a păcătuit cu mama lui o singură dată, va fi sub epitimie șapte ani, iar dacă a păcătuit de mai multe ori, doisprezece ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face cinci sute de metanii.

Ἐὰν τις πέση μὲ τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος θυγατέρα του μίαν φορὰν, ὀκτῶ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ περισσότερον, δέκα χρόνους, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' καὶ ποιῶν γονυκλισίας πεντακοσίας.

Dacă cineva a păcătuit cu fiica lui cea de la Sfântul Botez o singură dată, va fi sub epitimie opt ani, iar dacă a păcătuit de mai multe ori, zece ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face cinci sute de metanii.

Ἐὰν τις πέση μὲ τὴν συντέκνισσάν του, ὀκτῶ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν γονυκλισίας τριακοσίας καθ' ἑκάστην.

Dacă cineva a păcătuit cu nașa lui, va fi sub epitimie opt ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face trei sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν τινὰς πέση εἰς κτῆνος πολλάκις, ἔχων καὶ γυναῖκα, ὀκτῶ χρόνους ἐπιτιμᾶται· εἰ δὲ οὐκ εἶχε γυναῖκα, καὶ ἅπαξ, ἢ δὶς, ἢ τὸ πολὺ τρεῖς ἔπεσε, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν μετανοίας τριακοσίας. Τὰ αὐτὰ ἐπιτιμῖα νὰ λαμβάνη καὶ ἡ γυνὴ ὅπου πέσει μὲ κτῆνος.

Dacă cineva, având soție, a păcătuit de mai multe ori cu un animal, va fi sub epitimie opt ani. Iar dacă nu are soție și a păcătuit o singură dată sau de două ori sau, cel mult, de trei ori, va fi sub epitimie trei ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face trei sute de metanii. Aceleași epitimii le va primi și femeia care a păcătuit cu un animal.

Ἐὰν τις πέση μὲ τὴν πρώτην τοῦ ἑξαδέλφην, δύο χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν θ' καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας πεντακοσίας.

Dacă cineva a păcătuit cu o verișoară primară, va fi sub epitimie doi ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face cinci sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν τις πέση μὲ ἐθνικὴν, ἡγουν Ἑβραίαν, ἢ Τούρκισσαν, ἢ καὶ αἰρετικὴν, μὴ ἔχων γυναῖκα νόμιμον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται,

ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακοσίας. Παρομοίως ἐπιτιμᾶται καὶ ἡ γυνὴ ἢ μὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, ἂν μὲ Ἑβραῖον πέση, ἢ μὲ Τοῦρκον, ἢ μὲ αἰρετικόν, ἢ γουν Λατῖνον ἢ Ἀρμένιον. Εἰ δὲ ὁ ἄνδρας ἔχων γυναῖκα, καὶ ἡ γυνὴ ἔχουσα ἄνδρα νόμιμον, ἔπειτα πέσουν μὲ τὰ τοιαῦτα ἐθνικά, ἢ αἰρετικά πρόσωπα, τέσσαρας ἢ πέντε χρόνους ἐπιτιμῶνται, ξηροφαγοῦντες μέχρις θ' καὶ ποιοῦντες καθ' ἑκάστην γονυκλισίας διακόσιας πεντήκοντα.

Dacă cineva a păcătuit cu o femeie păgână, evreică, turcoaică sau eretică, neavând soție legitimă, va fi sub epitimie trei ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face două sute de metanii pe zi. În același fel este sub epitimie și femeia care nu are un soț legitim, dacă a păcătuit cu un evreu sau cu un turc sau cu un eretic, adică cu un latin sau cu un armean. Iar dacă bărbatul care are soție sau femeia care are soț legitim a păcătuit după aceea cu orice fel de persoane păgâne sau cu orice fel de persoane eretice, va fi sub epitimie patru sau cinci ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face două sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν δὲ γυνὴ Πρεσβυτέρου ἢ Διακόνου μοιχευθῆ, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐννάτην, καὶ γονυκλισίας ποιοῦσα καθ' ἑκάστην τριακοσίας, βαρύτερα δηλαδὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας μοιχαλίδας, καθ' ὅτι φονεύουσι τοὺς ἄνδρας τῶν, μὲ τὸ νὰ γίνωνται αἷτιαι νὰ καθαιροῦνται τῆς Ἱερωσύνης μὲ τὴν τοιαύτην μοιχείαν. Οἱ δὲ ἄνδρες αὐτῶν, ἂν μὲν θέλουν νὰ τὰς ἔχουν, καθαιροῦνται τῆς Ἱερωσύνης, εἰ δὲ θέλουν νὰ ἔχουν τὴν Ἱερωσύνην, χωρίζονται ἀπὸ αὐτάς, πρὸ τοῦ νὰ συνευρεθοῦν μὲ αὐτὰς ὕστερον ἀπὸ τὴν μοιχείαν, κατὰ τὸν ἦ τῆς ἐν Νεοκαισαρεία.

Dacă soția unui preot sau a unui diacon a comis adulter, va fi sub epitimie trei ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face trei sute de metanii în fiecare zi, fiind evident mult mai grav decât alte adultere, pentru că acestea îiucid pe bărbaii lor, fiindcă au devenit cauza caterisirii lor din preoție din pricina acestui adulter. Iar bărbaii lor, dacă doresc să le aibă din nou, vor fi caterisiți din preoție, iar dacă doresc să aibă preoția, să se despartă de ele înainte de a avea orice relație trupească ulterioară adulterului, conform Canonului 8 din Neocezareea.

Ἐὰν δέ τις γυνὴ πέση μὲ δὺ ἀδελφούς, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ μετανοίας ποιοῦσα καθ' ἑκάστην διακοσίας.

În cazul în care o femeie a păcătuit cu doi frați, va fi sub epitimie doi ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face două sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν γυνὴ πέση μὲ εὐνοῦχον, τρεῖς χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγοῦσα μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ γονυκλισίας ποιοῦσα καθ' ἑκάστην τριακοσίας.

În cazul în care o femeie a păcătuit cu un famen, va fi sub epitimie trei ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face trei sute de metanii în fiecare zi.

Ἐὰν τις ἀρσενοκοιτήση τὴν γυναῖκά του, ὀκτὼ χρόνους ἐπιτιμᾶται, ξηροφαγῶν μετὰ τὴν ἐνάτην, καὶ ποιῶν καθ' ἑκάστην μετανοίας διακοσίας.

Dacă cineva a făcut sodomie cu soția sa, va fi sub epitimie opt ani, dacă mănâncă uscat după ceasul al nouălea și dacă face două sute de metanii în fiecare zi.

CANOANELE SFÂNTULUI NICHIFOR MĂRTURISITORUL, PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI

Κανὼν α΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
α΄. Ἐὰν κατὰ ἄγνοιαν πλυθῆ ἀντιμίσιον, οὐκ ἀποτίθεται τὸν ἁγιασμόν, οὐδὲ βέβηλον γίνεται.

Canonul 1 Nichifor Mărturisitorul

1. Dacă Antimisul a fost din greșeală spălat, nu-și pierde sfințirea, nici nu devine profan.

Κανὼν β΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
β΄. Ὁ δίγαμος οὐ στεφανοῦται, ἀλλὰ καὶ ἐπιτιμᾶται μὴ μεταλαβεῖν τῶν ἀχράντων μυστηρίων ἔτη δύο· ὁ δὲ τρίγαμος, ἔτη πέντε.

Canonul 2 Nichifor Mărturisitorul

2. Cel căsătorit a doua oară nu este încununat, ci primește și epitimie să nu se împărtășească de Preacuratele Taine timp de doi ani, iar cel căsătorit a treia oară, timp de cinci ani.

Κανὼν γ΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
γ΄. Ὁ ἐξ ἀνάγκης ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας καταμονὴν ποιησάμενος, οὐ κατακρίνεται. Ἐὰν δὲ χρονίση, αὐτὸς μὲν μετ' ἐπιτιμιῶν ἐκβληθήσεται, ὁ δὲ ναὸς ἀπολήψεται τὰ οἰκεῖα.

Canonul 3 Nichifor Mărturisitorul

3. Cel care a făcut din necesitate un popas pentru un timp scurt în pridvorul bisericii, nu este de condamnat. Dar dacă zăbovește, acela va fi alungat cu pedepse, iar locașul își va redobânda cele proprii.

Κανὼν δ΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
δ΄. Τῶν ἀδιαθέτως τελευτώντων, χρῆ δέχεσθαι τὰς ὑπὲρ αὐτῶν γινομένας εὐποΐας, εἶγε καὶ ζῶντες πρόθεσιν εἶχον τοῦ οὕτω ταύτας τελεσθῆναι.

Canonul 4 Nichifor Mărturisorul

4. Trebuie să fie acceptate milosteniile făcute pentru cei care au murit fără un testament, dacă și ei, pe când erau în viață, aveau intenția să fie acestea astfel îndeplinite.

Κανὼν ε΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ε΄. Ἐὰν φθάσῃ ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆ μεγάλης Πέμπτης ἢ τῆ μεγάλης Παρασκευῆς, οὐχ ἁμαρτάνομεν οἴνου τηνικαῦτα μεταλαμβάνοντες καὶ ἰχθύων.

Canonul 5 Nichifor Mărturisorul

5. Dacă Buna Vestire cade în Joia mare sau în Vinerea mare, nu păcătuim dacă avem parte în acea zi de vin și pește.

Κανὼν ς΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ς΄. Ὁ ἔχων εὐχὴν ἡγουμένου, πρεσβύτερος ὢν, χειροτονεῖ ἀναγνώστην καὶ ὑποδιάκονον ἐν τῇ ἰδίᾳ μονῆ.

Canonul 6 Nichifor Mărturisorul

6. Preotul care are rugăciunea de egumen hirotonește citeț sau ipodiacon în propria mănăstire.

Κανὼν ζ΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ζ΄. Ἐὰν τις ἐν ἀσωτεία ἐζῆσε μέχρις ἐτῶν εἴκοσιν ἢ καὶ ἐπέκεινα, εἴτα φανῆ ποιῶν ἔργα ἀρετῆς, οὐ χρὴ αὐτὸν χειροτονεῖσθαι, τὸ γὰρ ἱερὸν ἀμόλυτον εἶναι δεῖ.

Canonul 7 Nichifor Mărturisorul

7. Dacă cineva a trăit până la douăzeci de ani în depravare sau și după aceea, iar apoi s-ar vedea că face faptele virtuții, nu se cuvine să fie hirotonit, deoarece cel sfințit trebuie să fie nepângărit.

Κανὼν η΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
η΄. Οἱ ἀπὸ παλλακίδος ἢ διγάμων ἢ τριγάμων τικτόμενοι παῖδες, ἐὰν ἄξιον ἱερωσύνης ἐπιδείξωνται βίον, χειροτονοῦνται.

Canonul 8 Nichifor Mărturisorul

8. Copii născuți dintr-o concubină sau din cei căsătoriți a doua sau a treia oară, dacă au o viață vrednică de preoție, să fie hirotoniți.

Κανὼν θ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
θ'. Δεῖ μεταδιδόναι τῆς θείας κοινωνίας τῷ ἀσθενούντι, ἀποθανεῖν κινδυνεύοντι, καὶ μετὰ τὸ γεύσασθαι βρώσεως.

Canonul 9 Nichifor Mărturisitorul

9. Se cuvine să se ofere Dumnezeiasca Împărtășanie celui bolnav care este în pericol de a muri și după ce a gustat mâncare.

Κανὼν ι' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ι'. Χρὴ χάριν ἀσπασμοῦ κλίνειν γόνυ ἐν Κυριακῇ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Πεντηκοστῇ, οὐ μὴν τὰς ἐξ ἔθους γονυκλισίας ποιεῖν.

Canonul 10 Nichifor Mărturisitorul

10. Trebuie să se plece genunchii pentru sărutare și duminica, și în toată Cincizecimea, însă să nu se facă metanii după obicei.

Κανὼν ια' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ια'. Οὐχ ἁμαρτάνει τις ὑπὲρ τριῶν ἀνθρώπων μίαν προσκομίζων προσφορὰν ἢ μίαν ἄπτων κανδήλαν.

Canonul 11 Nichifor Mărturisitorul

11. Cel care oferă o prescură sau aprinde o lumânare pentru trei persoane nu păcătuiește.

Κανὼν ιβ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ιβ'. Ὅτι οὐ χρὴ σφραγίδα ποιεῖν ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ σκευοφυλακίου ἐπὶ τὸ ἅγιον ποτήριον.

Canonul 12 Nichifor Mărturisitorul

12. Nu trebuie să se facă pecetea asupra Sfântului Potir la rugăciunea sacristiarului.

Κανὼν ιγ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
ιγ'. Ὅτι οὐ χρὴ ἄνευ θερμοῦ λειτουργῆσαι πρεσβύτερον, εἰ μὴ κατὰ πολλὴν περίστασιν, καὶ εἰ οὐδαμῶς εὐρίσκεται θερμόν.

Canonul 13 Nichifor Mărturisitorul

13. Nu trebuie ca preotul să liturghisească fără Căldură, decât din cauza unei circumstanțe puternice, și dacă nu se găsește în niciun fel apă caldă.

Κανὼν ιδ΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

ιδ΄. Τὸν ἀθετήσαντα μοναχὸν τὸ σχῆμα καὶ πάλιν ἐπιστρέψαντα, δεῖ πάλιν ἐνδύειν αὐτόν, ἦν ἀπεδύσατο μοναχικὴν στολήν, χωρὶς τῶν τεταγμένων εὐχῶν.

Canonul 14 Nichifor Mărturisitorul

14. Se cuvine ca monahul care a lepădat schima și s-a întors să îmbrace din nou îmbrăcămintea monahală pe care a dezbrăcat-o, însă fără rugăciunile rânduite.

Κανὼν ιε΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

ιε΄. Δεῖ τὰς μοναζούσας εἰσιέναι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον καὶ ἄπτειν κηρὸν καὶ κανδήλαν καὶ κοσμεῖν αὐτὸ καὶ σαροῦν.

Canonul 15 Nichifor Mărturisitorul

15. Se cuvine ca monahiile să intre în Sfântul Altar și să aprindă o lumânare și o candelă și să facă ordine și să-l măture.

Κανὼν ις΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

ις΄. Οὐ χρὴ τοὺς μοναχοὺς τῇ μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ἔργα γεωργικὰ μετιέναι καὶ προφάσει τούτων εἰς οἶνον καταλύειν καὶ ἔλαιον, ταῦτα γὰρ γαστρομαργίας εἰσὶν ἐπιτηδεύματα.

Canonul 16 Nichifor Mărturisitorul

16. Nu trebuie ca monahii să întreprindă munci agricole în Patruzecimea cea mare și să dezlege la vin și untdelemn sub pretextul lor, deoarece acestea sunt obiceiuri ale lăcomiei pântecelui.

Κανὼν ιζ΄ καὶ ιη΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

Διὰ τρεῖς αἰτίας ἐφεῖται τῷ μοναχῷ τῆς ἰδίας ἀναχωρεῖν μονῆς· ἂν ἡ ὁ ἡγούμενος αἰρετικός, ἂν εἴσοδος γυναικῶν εἰς τὴν μονὴν γίνεται, καὶ ἂν παιδιά κοσμικὰ ἐν τῷ κοινοβίῳ μανθάνωσιν.

Canonul 17-18 Nichifor Mărturisitorul

17. Monahului i se permite să părăsească propria mănăstire în trei cazuri: dacă egumenul este eretic, dacă se practică intrarea femeilor în mănăstire și dacă în chinovie învață copiii ce aparțin lumii. 18. Fiindcă nu este potrivit ca cele înfăptuite în mănăstire să fie făcute publice lumii de către aceia.

Κανὼν ιθ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

ιθ'. Τοὺς ὄντας ἐν ἐπιτιμίοις μοναχοὺς χρῆ συνεσθίειν τοῖς λοιποῖς καὶ συνεύχεσθαι, μετέχειν δὲ καὶ εὐλογίας, ἥτοι κατακλαστοῦ, ἅμα τῇ αὐτῶν ἐξομολογήσει.

Canonul 19 Nichifor Mărturisitorul

19. Trebuie ca monahii care sunt sub epitimii să mănânce cu ceilalți și să se roage împreună, dar și să aibă parte de pâinea binecuvântată, adică de anafură, odată cu mărturisirea lor.

Κανὼν κ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

κ'. Τῇ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστεία καὶ τῇ τοῦ ἁγίου Φιλίππου χρῆ τοὺς ἐν τῇ μονῇ καθημένους μοναχοὺς, τετράδος καὶ παρασκευῆς, ἅπαξ πρὸς ἐσπέραν σιτεῖσθαι, τοὺς δὲ ἐργαζομένους, μετὰ τὴν ἕκτην γεύεσθαι ὦραν καὶ ἐσπέρας δειπνεῖν.

Canonul 20 Nichifor Mărturisitorul

20. În postul Sfinților Apostoli și în cel al Sfântului Filip, monahii care locuiesc în mănăstire trebuie să mănânce miercurea și vinerea o singură dată seara, iar cei care lucrează să guste mâncare după ceasul al șaselea și să cineze seara.

Κανὼν κα' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

κα'. Ἐὰν φθαρῆ μονάστρια ὑπὸ βαρβάρων ἢ ἀτάκτων ἀνδρῶν, καὶ ἦν ὁ προτοῦ βίος αὐτῆς ἄμεμπτος, εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπιτιμᾶται. Εἰ δὲ ὁ πρόων αὐτῆς βίος μεμολυσμένος ἦν, τὸ τῆς μοιχείας ἐπιτίμιον ἐκπληροῖ.

Canonul 21 Nichifor Mărturisitorul

21. Dacă o călugăriță a fost necinstită de către barbari sau de către bărbați fără rânduială și viața ei anterioară era ireproșabilă, să fie sub epitimie patruzeci de zile. Dar dacă viața ei precedentă a fost întinată, să împlinească epitimia pentru adulter.

Κανὼν κβ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

κβ'. Ὁ τὸ μοναχικὸν ἐνδύς σχῆμα φόβῳ στρατείας ἢ ἄλλῃ τινι πανουργία, ὡς δῆθεν τούτου καταγελῶν, καὶ τοῦτο μετὰ τὴν ἀνάγκην ἢ τὴν ὑπόκρισιν ἀποθέμενος, εἰς τεσσαρακοστὰς τρεῖς ἡμερῶν ἐπιτιμᾶται, καὶ οὕτω τῇ ἁγία πρόσεισι κοινωνία.

Canonul 22 Nichifor Mărturisitorul

22. Cel care a îmbrăcat schima monahală din frică de armată sau din pricina unei alte escrocherii, ca unul care într-adevăr își bate joc de aceasta, și apoi o leapădă după nevoie și fățarnicie, să fie sub epitimie de trei ori câte patruzeci de zile și apoi să vină la Sfânta Împărtașanie.

Κανὼν κγ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κγ'. Μοναχοῦ πρεσβυτέρου νέου μοναστρίας ὑπηρετοῦντος καὶ μεταδιδόντος αὐταῖς, οὐ χρή κοινωνεῖν ἐξ αὐτοῦ.

Canonul 23 Nichifor Mărturisitorul

23. Dacă un ieromonah tânăr slujește pentru călugărițe și împărtașește pentru ele, nu trebuie să ia comuniunea de la el.

Κανὼν κδ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κδ'. Ὅτι οὐ χρή τὸν ἡγούμενον τὸ κουκούλιον τοῦ μαθητοῦ ἐκβάλλειν καὶ διώκειν αὐτόν.

Canonul 24 Nichifor Mărturisitorul

24. Nu trebuie ca egumenul să scoată culionul ucenicului și să-l izgonească.

Κανὼν κε' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κε'. Τὸν ἀθετήσαντα τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ μὴ διορθούμενον, οὐ χρή ὑπὸ στέγην ἄγειν ἢ χαίρειν λέγειν αὐτῷ.

Canonul 25 Nichifor Mărturisitorul

25. Cel care a lepăda Sfânta Schimă și nu se îndreaptă nu trebuie primit sub același acoperiș și nici să fie salutat.

Κανὼν κς' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κς'. Ἐάν τις ἀσθενῆς ἦ καὶ ἐπιζητῇ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἢ τὸ ἅγιον σχῆμα, χρή διδόναι ἀνυπερθέτως καὶ μὴ κωλύειν τὴν χάριν.

Canonul 26 Nichifor Mărturisitorul

26. Dacă cineva este bolnav și cere Sfântul Botez sau Sfânta Schimă, trebuie să i se dea imediat și să nu fie oprit de la har.

Κανὼν κζ΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κζ΄. Ὅτι οὐ χρὴ λειτουργῆσαι πρεσβύτερον μοναχὸν ἄνευ
μανδύου.

Canonul 27 Nichifor Mărturisitorul

27. Nu se cuvine ca ieromonahul să liturghisească fără mantie.

Κανὼν κη΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κη΄. Τοὺς ἄδηλα πταίσματα ἐξομολογουμένους, τῆς μὲν
κοινωνίας ἀπείργειν δεῖ τὸν δεχόμενον τὴν ἐκείνων ἐξομολόγησιν·
εἰς δὲ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοὺς εἰσερχεσθαι μὴ κωλύειν, μηδὲ
θριαμβεύειν τὰ κατ' αὐτούς, ἀλλ' ἐπιεικῶς τούτους νοθετεῖν, τῇ
μετανοίᾳ προσανέχειν καὶ προσευχῇ καὶ οἰκονομεῖν τὰ προσήκοντα
τούτοις ἐπιτίμια, κατὰ τὴν ἐκάστου προαίρεσιν.

Canonul 28 Nichifor Mărturisitorul

28. Cel care primește mărturisirea aceluia care își mărturisesc greșelile ascunse se cuvine să îi oprească de la Împărtășanie, dar să nu-i împiedice să intre în biserică, nici să nu divulge faptele lor, ci să-i sfătuiască cu blândețe ca să se dedice pocăinței și rugăciunii și să le administreze epitiimiile ce li se cuvin, potrivit voinței fiecăruia.

Κανὼν κθ΄ τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως
κθ΄. Μοιχοὶ καὶ κτηνοβάται καὶ ἀνδροφόνοι καὶ οἱ τοιοῦτοι, ἐὰν
οἴκοθεν τὴν ἰδίαν ἐξομολογήσονται ἀνομίαν, ἄδηλον τοῖς πολλοῖς
ἔτι τυγχάνουσιν, τῆς κοινωνίας μὲν κωλύονται καὶ τὰ ἐπιτίμια
δέχονται, εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲ εἰσερχόμενοι ἴστανται μέχρι τῆς τῶν
κατηχουμένων εὐχῆς. Ἐὰν δὲ δηλατὰ τούτων ὥσι πταίσματα, τότε
λοιπὸν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν θεσμὸν ἐκπληροῦσι τὰ ἐπιτίμια.

Canonul 29 Nichifor Mărturisitorul

29. Adulterii, zoofili, ucigașii și cei de felul acesta, dacă își vor mărturisi din proprie inițiativă nelegiuirea care este încă necunoscută multora, sunt opriți de la Împărtășire și primesc epitiimii, iar când intră în biserică, să stea până la rugăciunea catehumenilor. Dar dacă greșelile lor sunt cunoscute, să împlinească epitiimiile conform restului legislației bisericești.

Κανὼν λ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λ'. Ἐὰν ἐξομολογήσῃται λαϊκὸς τὰ ἑαυτοῦ σφάλματα ἐκ προαιρέσεως, δύναται ποιῆσαι οἰκονομίαν ὁ δεχόμενος.

Canonul 30 Nichifor Mărturisitorul

30. Dacă un laic își va mărturisi păcatele sale din propria voință, cel care îl primește poate să aplice iconomia.

Κανὼν λα' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως λα'.

Κατ' ἐπιτροπὴν τοῦ ἐπισκόπου ποιεῖ σταυροπήγιον καὶ πρεσβύτερος.

Canonul 31 Nichifor Mărturisitorul

31. Din însărcinarea episcopului și un preot poate să facă stavropighie, adică înfigerea crucii.

Κανὼν λβ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λβ'. Ὅτι οὐ χρὴ μεταδίδοναι τοῖς λαμβάνουσιν τόκον, ἢ συνεσθίειν αὐτοῖς, ἐπιμένουσι τῇ παρανομίᾳ.

Canonul 32 Nichifor Mărturisitorul

32. Nu trebuie să se ofere Împărtașania celor care iau camătă, nici să se ia masa împreună cu ei, dacă rămân în nelegiuire.

Κανὼν λγ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λγ'. Δεῖ νηστεύειν τοὺς μοναχοὺς τῇ τετραδί τῆς Τυροφάγου καὶ τῇ παρασκευῇ, καὶ μετὰ τὴν τῶν Προηγιασμένων ἀπόλυσιν ἐσθίειν τυρόν, ὅπῃ ἂν ἐπιχωριάζωσιν, εἰς ἀνατροπὴν τοῦ δόγματος τοῦ Ἰακώβου καὶ τῆς τῶν Τετραδιτῶν αἰρέσεως.

Canonul 33 Nichifor Mărturisitorul

33. Se cuvine ca monahii să postească miercurea și vinerea din Săptămâna Brânzei și să mănânce brânză după otpustul Liturghiei celor mai înainte sfințite, oriunde s-ar afla, spre surparea dogmei lui Iacob și a ereziei tetraδιτιlor.

Κανὼν λδ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λδ'. Εἴ τις παλλακὴν κεκτημένος, οὐ βούλεται ἢ καταλιπεῖν αὐτὴν ἢ εὐλογηθῆναι καὶ μετὰ ἱερολογίας ἔχειν, οὐ χρὴ δέχεσθαι

τὰ παρ' αὐτοῦ προσφερόμενα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥς τοὺς θείους θεσμοὺς διὰ τῶν ἔργων καταφρονῶν ἐνυβρίζει.

Canonul 34 Nichifor Mărturisitorul

34. Dacă cineva care și-a luat o concubină nu dorește nici să o păărăsească, nici să primească binecuvântarea ca să fie a lui după slujba binecuvântării, nu trebuie să fie primite cele oferite de către el bisericii, pe ale cărei dumnezeiești legiuiri el le denigrează prin faptele disprețuitoare.

Κανὼν λε' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λε'. Ἐάν μοναχὸς τὸ ἅγιον ἀποθέμενος σχῆμα κρεωφαγῆς καὶ γυναικὰ λάβῃ, δεῖ, μὴ ἐπιστρέφοντα τοῦτον, ἀναθέματι καθυποβληθῆναι καὶ ἄκοντα τὰ μοναχικὰ ἐνδυθῆναι καὶ μοναστηρίῳ ἐγκατακλεισθῆναι.

Canonul 35 Nichifor Mărturisitorul

35. În cazul în care un monah, lepădând Sfânta Schimă, va mânca carne și își va lua o femeie, dacă nu se întoarce, se cuvine să fie supus anatemei și să îmbrace prin constrângere hainele monahale și să fie închis în mănăstire.

Κανὼν λς' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λς'. Οὐ δεῖ τὸν ἄπαξ πορνεύσαντα χειροτονεῖσθαι, εἰ καὶ τοῦ πάθους ἀπέστη, φησὶ γὰρ ὁ μέγας Βασίλειος· Εἰ καὶ νεκροὺς ἀνιστᾷ ὁ τοιοῦτος, ἰερεὺς οὐ γενήσεται.

Canonul 36 Nichifor Mărturisitorul

36. Cel care a desfrânat o singură dată nu se cuvine să fie hirotont, chiar dacă s-a îndepărtat de patimă, fiindcă Vasile cel Mare spune: „Chiar dacă unul ca acesta ar învia și morți, nu va deveni preot”.

Κανὼν λζ' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως

λζ'. Ὁ ἀπόστολος λέγων· Εἴ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, τῷ τοιοῦτῳ μὴδὲ συνεσθίειν, οὐχ ὄν ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα εἶδε πορνεύοντα λέγειν δοκεῖ, ἀλλὰ τὸν ὀνομαζόμενον, ἥτοι πᾶσι γινωσκόμενον. Τὰ γὰρ ἀναισχύντως πλημμελούμενα, πλείονα τὴν τιμωρίαν ἐφέλκεται.

Canonul 37 Nichifor Mărturisitorul

37. Când Apostolul spune: „dacă unul care se numește frate este desfrânat, cu unul ca acesta nici să nu se stea împreună la masă” (1 Corinteni 5, 11), se vede că nu spune pe cel pe care unul sau doi îl consideră desfrânat, ci pe cel numit și cunoscut într-adevăr de către toți. Căci greșelile comise cu nerușinare atrag pedeapsă mai mare.

**Κανὼν λη' τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως.
Περὶ τοῦ μὴ εἰσιέναι τὴν λεχὼ εἰς τὸν κοιτῶνα, ἐν ᾧ κεῖται
τὸ βρέφος αὐτῆς βαπτισθέν**

λη'. Ἐὰν γυναικὸς γεννησᾶσης τὸ βρέφος κινδυνεύῃ ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν ἢ πέντε, τὸ μὲν βρέφος βαπτιζέσθω, ἄλλην δὲ γυναῖκα βεβαπτισμένην καὶ καθαρὰν δέον θηλάζειν αὐτό, τὴν δὲ τούτου μητέρα, ἐν ᾧ τὸ βρέφος κεῖται κοιτῶνι, μὴ εἰσιέναι, μήτε ἄπτεσθαι ὅλως αὐτοῦ, ἕως ἡμέρας τεσσαράκοντα, ἐφ' ᾧ εἰς τέλος καθαρθῆναι καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ ἱερέως εὐχήν.

Canonul 38 Nichifor Mărturisitorul

38. Dacă, după ce o femeie a născut, pruncul după trei sau cinci zile este în pericol, atunci pruncul să fie botezat, însă o altă femeie botezată și curată se cuvine să-l alăpteze, iar mama lui să nu intre în dormitorul în care se află pruncul și să nu se atingă deloc de el, până la patruzeci de zile, în care a fost curățită pe deplin și a primit rugăciunea de la preot.

**Ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ α' Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Ἵτι οὐ δεῖ ὀδοιπορεῖν ἄνευ ἀνάγκης ἢ βίας ἐν Κυριακῇ.

Canonul 39 (1 din 7)¹⁰⁹ Nichifor Mărturisitorul

39. Nu se cuvine să se călătorească duminica, fără vreo nevoie sau vreo constrângere.

¹⁰⁹ În *Syntagma ateniană* mai apare un număr de 7 canoane separate atribuite lui Nichifor Mărturisitorul. Am păstrat numerotarea continuă, dar și pe cea din *Syntagma*.

**Ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ β' Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Παύλου καὶ τὰ λεγόμενα Βροντολογία καὶ Σεληνοδρόμια ἢ Καλανδολογία οὐ χρὴ δέχεσθαι, βέβηλα γὰρ πάντα.

Canonul 40 (2 din 7) Nichifor Mărturisitorul

40. Nu trebuie să fie acceptate *Apocalipsa* lui Pavel și cărțile numite *Brontologia*, *Selinodromia* și *Calandologia*, fiindcă toate sunt întinate.

**Ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ γ' Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Τὴν Ἀποκάλυψιν Ἑσδρα καὶ Ζωσιμᾶ καὶ τὰ δύο Μαρτύρια τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τῶν ἁγίων μαρτύρων Κηρύκου καὶ Ιουλίττης καὶ τὴν βίβλον Μάρκου καὶ Διαδόχου οὐ χρὴ δέχεσθαι, ἀπόβλητα γὰρ καὶ οὐ δεκτά.

Canonul 41 (3 din 7) Nichifor Mărturisitorul

41. Nu trebuie să fie acceptate *Apocalipsa* lui Esdra și Zosima și cele două martirologii al Sfântului Gheorghe și ale sfinților martiri Chiric și Iulita și nici cartea lui Marcu și a lui Diadoh, fiindcă sunt de lepădat și de neacceptat.

**Ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ δ' Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Ὅτι οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι τὴν ἑβδομάδα τῆς Διακαινησίμου, οὐδὲ τῷ σαββάτῳ τῆς ἀπολυσίμου ψάλλειν τὸν ἄμωμον, οὐδὲ τὰς πέμπτας φυλάττειν.

Canonul 42 (4 din 7) Nichifor Mărturisitorul

42. Nu se cuvine să se lucreze în Săptămâna Luminată, nici să se cânte „Fericiți cei fără prihană” (*Psalmul 118*) în sâmbăta izbăvirii, nici să se păzească Joia.

**Ὁ ἐκ τῶν ἑπτὰ ε' Κανὼν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Ὁ χειρισάμενος τὸν ἑαυτοῦ πατέρα καὶ ἀποκτείνας ἑκουσίως, τὰ τοῦ φόνου ἐπιτίμια τελέσει ἔτη τριάκοντα πέντε.

Canonul 43 (5 din 7) Nichifor Mărturisitorul

43. Cel care a ridicat mâna asupra tatălui său și l-a omorât în chip voluntar să îndeplinească epitimia de treizeci și cinci de ani pentruucidere.

**Ὁ ἐκ τῶν ἐπτὰ ς' Κανῶν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Κατὰ περίστασιν καὶ μοναχὸς λιτὸς βαπτίζει, ὡσαύτως καὶ διάκονος κατὰ περίστασιν βαπτίζει.

Canonul 44 (6 din 7) Nichifor Mărturisitorul

44. În caz de necesitate, și un monah simplu să boteze. De asemenea, și diaconul să boteze în caz de necesitate.

**Ὁ ἐκ τῶν ἐπτὰ ζ' Κανῶν τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου
Κωνσταντινουπόλεως**

Χρῆ τὰ ἀβάπτιστα νήπια, ἐὰν εὐρεθῆ τις εἰς τόπον μὴ ὄντος ἱερέως, βαπτισθῆναι. Εἰ βαπτίσει δὲ καὶ ὁ ἴδιος πατὴρ ἢ οἰοσδήποτε ἄνθρωπος, μόνον ἵνα ἐστὶ χριστιανός, οὐκ ἔστιν ἁμαρτία.

Canonul 45 (7 din 7) Nichifor Mărturisitorul

45. Dacă nu este preot, copiii nebotezați trebuie să fie botezați de către oricine s-ar afla la fața locului. Iar dacă îi va boteza tatăl însuși sau orice alt om, numai să fie creștin, nu este păcat.

**Ὁ ἐκ τῶν ἐννέα α' Κανῶν ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συνάξεων
τοῦ Ἁγίου Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως**

Τὰς Ἐκκλησίας, τὰς ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν ἐνθρονισθείσας, παρακελευόμεθα ὡς εἰς κοινὸν οἶκον κατ' ἀνάγκην εἰσιέναι καὶ ψάλλειν, πῆξαντες ἐν μέσῳ σταυρόν, ἐν δὲ τῷ θυσιαστηρίῳ μῆτε εἰσέρχεσθαι, μῆτε θυμιάν, μῆτε εὐχὴν ἐπιτελεῖν, μῆτε κανδήλαν ἢ λύχνον ἄπτειν.

Canonul 46 (1 din 9) Nichifor Mărturisitorul¹¹⁰

46. Vă îndemnăm ca în bisericile care au fost consacrate de către eretici să se intre și să se cânte precum într-o casă comună doar din

¹¹⁰ *Syntagma ateniană* păstrează un număr de 9 canoane din „adunările bisericești ale Sf. Nichifor al Constantinopolului”. Am păstrat numerotarea continuă a canoanelor, dar și pe cea din *Syntagma*.

Canonul 52 (7 din 9) Nichifor Mărturisitorul

52. În patruzecimea Sfinţilor Apostoli, adică în postul acestora, cei care lucrează trebuie să ajuneze miercurea şi vinerea până la ceasul al şaselea şi astfel să guste şi să ia masa la ceasul al nouălea. De asemenea, şi în cel al Sfântului Filip, să guste la ceasul al şaselea şi să cineze seara, iar cei din mănăstire, o singură dată, seara.

**Ὁ νς΄ Κανὼν ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συνάξεων τοῦ Ἁγίου
Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως**

Ἐὰν πρεσβύτερός ἐστιν ἢ διάκονος ἢ ἀναγνώστης καθηρημένος καὶ εὐρεθῆ μοναχός, εὐλογεῖ τὴν τράπεζαν.

Canonul 53 (8 din 9) Nichifor Mărturisitorul

53. Dacă este prezent un preot, un diacon sau un citeţ caterisit şi se găseşte şi un monah, acesta să binecuvânteze masa.

**Ὁ ξς΄ Κανὼν ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συνάξεων τοῦ Ἁγίου
Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως**

Ἐὰν τις ἀθετήσῃ τὸ ἅγιον σχῆμα καὶ οὐ διορθοῦται, τὴν δὲ ὀρθοδοξίαν κρατῆ, οὐ χρῆ τὸν τοιοῦτον ὑπὸ στέγην ἄγειν, οὔτε συνεσθίειν ἢ χαίρειν λέγειν.

Canonul 54 (9 din 9) Nichifor Mărturisitorul

54. Dacă cineva a lepădat Sfânta Schimă şi nu se îndreaptă, dar păstrează ortodoxia, unul ca acesta nu trebuie să fie adus sub acelaşi acoperiş nici să se ia masa împreună cu el sau să fie salutat.

**Epistola canonică a Sfântului Teodor Studitul
(atribuită lui Nichifor al Constantinopolului)¹¹¹**

Ὅσῃν ἔχει ἐπιποθίαν ἢ τιμιότης σου ἰδεῖν τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, τοσαύτην οἰέσθω καὶ τὴν ἡμετέραν εἶναι πρὸς τὴν κατ' ὀφθαλμούς ὁμίλιαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ γέγραπται: Οὐ τοῦ θέλοντος, οὔδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ, αὐτῷ ἀναθετέον τὸν πόθον καὶ ἐπιρριπτέον τὴν μέριμναν, καὶ αὐτὸς ποιήσει, ὅπηνίκα

¹¹¹ G. FATOUROS, *Theodori Studitae Epistulae*, vol. 1-2, De Gruyter, Berlin, 1992, pp. 5-187, 189-861; „Μεθοδίω μονάζοντι”, în PG 99, col. 1645 C-1653 D.

καὶ βούλεται, θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν. Τὸ δὲ νῦν ἔχον, ἀναγκαῖον περὶ τῶν προταθέντων κεφαλαίων ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, Ἰλαρίωνος καὶ Εὐστρατίου, μεσολαβούσης τῆς σῆς εὐλαβείας, ἀποκριθῆναι τὰ εἰκότα. Ὡς ἂν δὲ εὐσύνοπτα γένηται τὰ λεγόμενα, ἐκάστου προταθέντος κεφαλαίου, κατὰ συνέχειαν καὶ ἢ ἀπόκρισις εἶη.

Atâta dorință cât are preacinstia ta să vadă nimicnicia noastră, tot atât de mare este și a noastră pentru întâlnirea față către față. Dar fiindcă este scris: „nu de la cel ce voiește, nici de la cel ce aleargă, ci de la Dumnezeu, Care miluiește” (*Romani 9, 16*), în El trebuie pusă dorința și Lui trebuie să-i fie încredințată grija și El va face, atunci când vrea, voia celor ce se tem de El. Dar acum este necesar să se răspundă cele ce se cuvin în privința întrebărilor principale puse, prin mijlocirea cucerniciei tale, de către frații noștri duhovnicești, Ilarion și Eustatie. Dar pentru ca cele spuse să fie mai ușor de perceput, după ce este pusă la început fiecare întrebare, va fi în continuare și răspunsul.

Ἑρώτησις α'

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν χειροτονηθέντων πρεσβυτέρων ἐν Ῥώμῃ, ἐν Νεαπόλει καὶ Λογγοβαρδία ἀκηρύκτων καὶ ἀπολελυμένων, εἰ χρὴ τούτους δέχεσθαι καὶ κοινωνεῖν αὐτοῖς καὶ συνεσθίειν καὶ συμπάλλειν. Ἀπόκρισις. Ἐν καιρῷ αἰρέσεως, οὐ κατὰ τὰ ἐν εἰρήνῃ τυπωθέντα πάντως ἀπαραλείπτως γίνεται, διὰ τὴν ἀναγκάζουσαν χρείαν, ὅπερ φαίνεται πεπονηκῶς ὅτε μακαριώτατος Ἀθανάσιος καὶ ὁ ἀγιώτατος Εὐσέβιος, ὑπερορίους χειροτονίας ἀμφότεροι ποιησάμενοι. Καὶ νῦν δὲ τὸ αὐτὸ ὁρᾶται πραττόμενον ἐν τῇ παρουσίᾳ αἰρέσει, ὥστε οἱ ἀποδηλωθέντες, εἰ οὐ προδήλως εἰσι κατεγνωσμένοι, οὐδαμῶς ἐκ τοῦ οὕτω χειροτονηθῆναι ἀποτρόπαιοι, ἀλλὰ προσδεκτέοι κατὰ τὰς τέσσαρας προτάσεις.

Întrebarea 1

1. *Întrebare:* În privința preoților neanunțați și care au fost destituți, fiind hirotoniți în Roma, în Neapoli și în Longobardia, trebuie să fie primiți și să ne împărtășim cu ei și să mâncăm împreună și să cântăm împreună?

Răspuns: Pe perioada ereziei, din cauza necesității constrângătoare, nu se fac întru totul și neîntrerupt cele ce au fost stabilite pe timp de pace, lucru care se constată că a fost realizat când preafericitul Atanasie

și preasfințitul Eusebiu au făcut amândoi hirotonii în afara granițelor. Dar fiindcă se vede că același lucru se practică și acum în timpul ereziei actuale, cei care au fost vădiți, dar care nu sunt acuzați public și nici nu sunt de evitat printr-un astfel de mod de a fi hirotonit, trebuie să fie acceptați după patru propuneri înainte.

Ἑρώτησις β'

Ἑρώτησις. Περί τῶν χειροτονηθέντων πρεσβυτέρων ὑπερόρια ἐν Σικελία, εἰ χρῆ τούτους δέχεσθαι. Ἀπόκρισις. Τοῦτο τὸ ἐρώτημα, ὅμοιον τοῦ προτεθέντος, εἰ καὶ καθ' ὕφεσιν τόπου ἀνομοιοῦν. Ὁμοίως οὖν δηλονότι ἕξει καὶ τὴν ἀπόκρισιν.

Întrebarea 2

2. *Întrebare:* În privința preoților care au fost hirotoniți peste hotare în Sicilia, trebuie să fie primiți?

Răspuns: Întrebarea aceasta este asemănătoare celei puse mai înainte, deși se deosebește în ceea ce privește amplasarea locului. Este evident că se cuvine un răspuns asemănător.

Ἑρώτησις γ'

Ἑρώτησις. Περί τῶν κοινωθεισῶν ἐκκλησιῶν ἐκ τῶν ἱερέων, κοινωνησάντων τῇ αἵρέσει, καὶ κατεχομένων ὑπ' αὐτῶν, εἰ χρῆ εἰσιέναι εἰς αὐτὰς χάριν εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας. Ἀπόκρισις. Οὐ χρῆ τὸ καθόλου εἰς τοιαύτας ἐκκλησίας εἰσιέναι, κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, ἐπειδὴ γέγραπται· Ἴδου ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ἄμα γὰρ τῶ εἰσαχθῆναι τὴν αἵρεσιν, ἀπέστη ὁ ἔφορος τῶν ἐκεῖσε ἄγγελος, κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου, καὶ κοινὸς οἶκος ὁ τοιοῦτος χρηματίζει ναός, καί· Οὐ μὴ εισέλθω, φησίν, εἰς ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ ὁ ἀπόστολος· Τίς συγκατάθεσις ναοῦ Θεοῦ μετὰ εἰδώλων;

Întrebarea 3

3. *Întrebare:* În privința bisericilor întinate de către preoții care au fost în comuniune cu erezia și a celor deținute de către aceștia, trebuie să se intre în ele pentru rugăciune și cântare?

Răspuns: Nu trebuie sub niciun fel să se intre în astfel de biserici, conform motivelor menționate, fiindcă s-a scris: „Iată, casa voastră vi se lasă pustie” (*Matei 23, 38*). Deoarece odată ce a fost introdusă erezia,

îngerul păzitor al celor de acolo s-a îndepărtat, după cuvântul lui Vasile cel Mare, și un astfel de locaș este numit casă comună și se spune: „nu voi intra în biserica celor ce fac rele” (*Psalmul 25, 5*), și Apostolul spune: „Ce înțelegere este între locașul lui Dumnezeu și idoli” (*2 Corinteni 6, 16*).

Ἑρώτησις δ'

Ἑρώτησις. Περί τῶν κοινωθειῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἱερέων καὶ μὴ κατεχομένων ὑπ' αὐτῶν, εἰ χρὴ ἐν αὐταῖς ψάλλειν καὶ εὐχεσθαι. *Ἀπόκρισις.* Χρὴ μὲν οὖν εἰσιέναι ἐν ταῖς τοιαύταις ἐκκλησίαις εἰς τὸ ψάλλειν καὶ εὐχεσθαι, ἀλλ' εἴπερ ἀσφαλῶς μὴ καταχραίνονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ κατέχονται ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων ἕς τὸδε. Τετύπεται δὲ ἐνταῦθα, ὑπὸ σεσωσμένου ἐπισκόπου ἢ ἱερέως, τὰ ἀνοιξία τῆς ἐκκλησίας γίνεσθαι, ὑποφαινομένης εὐχῆς, ὥστε, εἰ τοῦτο γένοιτο, καὶ τὸ λειτουργεῖν ἐκεῖσε οὐκ ἀπᾶδον. Παράδειγμα τὸ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον, ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως παρακαλούμενον, μίαν ταύτην χάριν παρασχέσθαι, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἕνα ναὸν παραδοῦναι τοῖς Ἀρειανοῖς εἰς τὸ συνάγεσθαι, κατανεῦσαι, ἄνπερ ἐν Κωνσταντινουπόλει λήψοιτο καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν χάριν, τοῦ συνάγεσθαι τοὺς ὀρθοδόξους ἐν ἐνὶ ναῶ, προκατεχομένῳ ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν.

Întrebarea 4

4. *Întrebare:* În privința bisericilor întinate de către aceiași preoți, dar care nu sunt deținute de către ei, trebuie să se cânte și se se facă rugăciune în ele?

Răspuns: Trebuie să se între, într-adevăr, în asemenea biserici pentru a cânta și a se ține rugăciune, doar dacă cu siguranță nu mai sunt întinate de către ei, ci sunt deținute în veci de către ortodocși. Iar în această privință a fost stabilit ca deschiderile bisericilor să fie făcute de către un episcop sau un preot de credință mântuitoare, fiind arătată rugăciunea, încât, dacă s-a făcut aceasta, nu este o abatere să se liturghisească acolo. Spre exemplu, Sfântul Atanasie, fiind rugat de către împăratul Constantin să-i facă o singură favoare, ca în Alexandria să fie dată arienilor o biserică pentru adunare, s-a învoit, numai dacă și el ar primi în Constantinopol aceeași favoare, ca ortodocșii să se adune într-o biserică deținută înainte de către arieni.

Ἑρώτησις ε΄

Ἑρώτησις. Περιτῶν ἐν σώματι ἁγίων, εἰ χρή εἰσιέναι εἰς κοιμητήρια αὐτῶν καὶ εὐχεσθαι καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς, κατεχομένοις ὑπὸ τῶν μιανθέντων ἱερέων. *Ἀπόκρισις.* Οὐ παραχωρεῖ ὁ κανὼν, κατὰ τὰ προδηλωθέντα, εἰσιέναι εἰς τὰ κοιμητήρια αὐτῶν, γέγραπται [γάρ·] Ἴνα τί ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως; Εἰ μὴ τι ἂν ἐξ ἀνάγκης, κατὰ μόνον τὸ ἀσπάσασθαι τὸ τοῦ ἁγίου λείψανον, ἢ εἴσοδος γένοιτο.

Întrebarea 5

5. *Întrebare:* În privința sfinților în trup, trebuie să intrăm în cimitirele lor și să ne rugăm și să ne închinăm lor, dacă aceștia sunt în posesia preoților întinați?

Răspuns: Canonul nu îngăduie, conform celor arătate mai înainte, intrarea în cimitirele lor, fiindcă s-a scris: „De ce să fie libertatea mea judecată de către o altă conștiință?” (1 Corinteni 10, 20), doar dacă nu cumva intrarea s-ar face din necesitate, numai datorită cinstirii moaștelor sfântului.

Ἑρώτησις ς΄

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν λαβόντων τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐκ τῶν κοινωθέντων ἱερέων, πῶς τούτους δέχεσθαι δεῖ; *Ἀπόκρισις,* Ὁμολογοῦντας ἡμαρτηκέναι καὶ ἐπιτιμηθέντας χρόνῳ τινί, εἰθ' οὕτω δεχομένους παρὰ σεσωσμένου πρεσβυτέρου, προσδεκτέον.

Întrebarea 6

6. *Întrebare:* În privința celor care au primit schima monahală de la preoți întinați, cum se cuvine să fie aceștia primiți?

Răspuns: După ce au mărturisit că au păcătuit și după ce au fost puși o perioadă sub epitimii, trebuie să fie acceptați, fiind apoi astfel primiți de către un preot de credință mântuitoare.

Ἑρώτησις ζ΄

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν ὑπογραψάντων μοναχῶν καὶ κληρικῶν ἐν τῇ αἰρέσει, πῶς χρῆ τούτους δέχεσθαι, χωρὶς ἐπιτιμίου ἢ μετὰ ἐπιτιμίου, ἐὰν ὁμολογήσωσι μηκέτι ἐνεργεῖν ἐν τῇ ἱερατεία; Καὶ εἰ ἔξεστιν ἡμῖν διδόναι ἐπιτίμιον τοῖς τοιούτοις. *Ἀπόκρισις.* Δηλονότι μετὰ τῶν προσηκόντων ἐπιτιμίων. Οὕτω γὰρ τοὺς καρποὺς τῆς

μετανοίας ἐπιδεικνύμενοι, εἶεν ἂν ἄξιοι συναφθῆναι τῷ ὀρθοδόξῳ σώματι· διδόναι δὲ ὑμᾶς ἐπιτίμιον τοῖς τοιαύτοις, οὐκ ἀποκριτέον, γέγραπται γάρ· Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε.

Întrebarea 7

7. *Întrebare:* În privința monahilor și clericilor care au semnat în timpul ereziei, cum trebuie să fie aceștia primiți, dacă au mărturisit că nu mai îndeplinesc nimic în preoție, fără epitimie, sau cu epitimie? Și dacă ne este permis să dăm epitimie unora ca aceștia?

Răspuns: Este evident că cu epitimiile convenite. Deoarece, după ce arată astfel roadele pocăinței, să fie vrednici de a fi uniți cu trupul ortodox. Dar nu trebuie să refuzați să dați o epitimie unora ca aceștia, căci s-a scris: „Purtați-vă sarcinile unii altora” (*Galateni 6, 2*).

Ἐρώτησις η'

Ἐρώτησις. Περί τῶν μοναχῶν τῶν ἀδιαφόρως παραβαλλόντων τοῖς τυχοῦσι καὶ συνευχομένοις καὶ συνεσθίουσιν αὐτοῖς, εἰ χρῆ δέχεσθαι τοὺς τοιούτους εἰς συνεστίασιν καὶ ψαλμωδίαν.

Ἀπόκρισις. Τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· Στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντός ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβε παρ' ἡμῶν· καὶ πῶς οὐχὶ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν τὸ καλὸν κρίνετε; Εἰ μὲν οὖν ἀπόσχονται τῆς ἐφαμάрту συνηθείας, καταδεχόμενοι καὶ ἐπιτιμίαν τὴν προσήκουσαν, δεκτέου· ἐπιτηρητέον δέ, τίνες εἰσὶν οὓς φατε τυχόντας, ἄρα αἰρετικοὶ ἢ προδήλως κατεγνωσμένοι ἐπὶ τῷ βίῳ. Περί τούτων φησὶν ὁ ἀπόστολος· Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος πόρνος ἢ πλεονέκτης ἢ εἰδωλολάτρης καὶ τὰ ἐξῆς, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

Întrebarea 8

8. *Întrebare:* În privința monahilor care s-au asociat în chip indiferent cu oricare pe care i-au întâlnit, rugându-se împreună și mâncând împreună cu ei, trebuie să fie primiți unii ca aceștia la masa comună și la cântare?

Răspuns: Fiindcă Apostolul spune: „să vă feriți de orice frate care umblă fără rânduială și nu după predania pe care ați primit-o de la noi” (*2 Tesaloniceni 3, 6*), cum nu veți judeca oare de la voi înșivă ceea ce este bine? Astfel, dacă se vor ține departe de obiceiul păcătos, după ce primesc o epitimie convenită, trebuie să fie primiți. Dar trebuie să se

aibă în vedere cine sunt cei pe care spuneți că i-au întâlnit, dacă sunt eretici sau condamnați evident pentru viața lor. În privința acestora, Apostolul spune: „dacă vreunul care este numit frate este desfrânat sau lacom, sau închinător la idoli și toate celelalte, cu unul ca acesta nici să nu mâncați împreună” (1 Corinteni 5, 11).

Ἑρώτησις θ'

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν πρεσβυτέρων, τῶν βεβρωκότων μετὰ αἰρετικῶν ἅπαξ καὶ δις καὶ μὴ κοινωνησάντων ἢ ὑπογραψάντων, εἰ χρὴ τούτους δέχεσθαι εἰς συνεστίασιν καὶ ψαλμωδίαν, χωρὶς σφραγίδος ἢ μετὰ σφραγίδος.

Ἀπόκρισις. Ἐπὶ τῶν τοιούτων τηρητέον, εἰ οἱ βεβρωκότες ἱερεῖς μετὰ ἱερέων αἰρετικῶν ἢ λαϊκῶν ἔφαγον, καὶ ὁμολογουμένων, εἰ ὀρθοφρονούντων μὲν, κοινωνούντων δὲ τοῖς αἰρετικοῖς, μεῖζον δὲ τὸ κρίμα ἐπὶ τῶν ἱερωμένων. Μετανοοῖα δὲ ἀξιολόγῳ προσδεκτέον ἑκατέρους, κοινωνῆσαι δὲ χρὴ αὐτοῖς ἄλλων τε προσευχῶν καὶ σφραγίδων.

Întrebarea 9

9. *Întrebare:* În privința preoților care au mâncat cu eretici o singură dată, sau de două ori, dar nu s-au împărtășit și nici nu au semnat, trebuie primiți la masa comună și la cântare fără pecetluire, sau cu pecetluire?

Răspuns. În legătură cu unii ca aceștia trebuie să se aibă în vedere dacă preoții care au mâncat cu preoți eretici sau cu laici, sau cu cei care mărturisesc, sau dacă cu cei dintre aceia care cugetă drept, sau cu cei care sunt în comuniune cu ereticii, căci pedeapsa este mai mare pentru cei (care au mâncat) cu preoți. Însă fiecare trebuie să fie primit cu o pocăință bine menționată, dar se cuvine acelora să aibe parte și de rugăciuni, și de pecetluiri.

Ἑρώτησις ι'

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν ὑπογραψάντων κοσμικῶν ἐν τῇ αἰρέσει καὶ κοινωνούντων, εἰ χρὴ τοὺς τοιούτους κοσμικοὺς κοσμικοῖς ὀρθοδόξοις συνεσθίειν. *Ἀπόκρισις,* Ἡ ἀδιαφορία τῶν κακῶν τὸ αἴτιον· Ἀναμέσον γάρ, φησί, καθαροῦ καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον. Χρὴ οὖν, εἰ περ ζηλωταὶ εἰσιν ὀρθοδοξοῦντες, μὴ προσίσθαι τοὺς τοιούτους εἰς συνεστίασιν, εἰ μὴ πρότερον ὑπὲρ τῆς πονηρᾶς

υπογραφῆς ἐπιτιμηθεῖεν, εἶτα καὶ ἀπόσχοιντο τῆς αἰρετικῆς κοινωρίας. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ περίστασιν φεύγοντες τοὺς κινδύνους, χραίνονται τῇ αἰρετικῇ κοινωρίᾳ τινές, ὁμολογοῦντας τὴν προπέτειαν καὶ μετανοοῦντας, προσδεκτέον εἰς συνεστίασιν. Καὶ τοῦτο οὐκ ἀδιαφόρως, ἀλλὰ κατὰ σύμβασίν τινα περιστατικὴν καὶ φέρουσιν ἐντεῦθεν κέρδος ἀμφοτέροις, ἀλλ' οὐ ζημίαν ψυχικὴν.

Întrebarea 10

10. *Întrebare:* În privința mirenilor¹¹² care au semnat în timpul ereziei și au intrat în comuniune, trebuie ca acești mireni să mănânce împreună cu mirenii ortodocși?

Răspuns: Indiferența este cauza relelor, deoarece se spune: „nu deosebesc între ceea ce este curat și cea ce este întinat” (*Iezechiel 22, 26*). De aceea, trebuie ca ortodocșii, dacă sunt zeloși, să nu-i admită pe unii ca aceștia la masa comună, decât dacă au fost supuși mai întâi epitimiei pentru semnătura cea rea și s-au îndepărtat apoi de la comuniunea eretică. Dar fiindcă unii, fugind de primejdii din cauza unei circumstanțe, s-au întinat prin comuniunea eretică, după ce-și mărturisesc nechibzuința și se pocăiesc, trebuie să fie primiți la masa comună. Și acest lucru să nu fie fără deosebire, ci conform unei înțelegeri de circumstanță și care să aducă de aici câștig amândurora, iar nu pagubă sufletească.

Ἑρώτησις ια΄

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν θελόντων βαπτισθῆναι, ἐὰν μὴ εὔρεθῇ ὀρθόδοξος πρεσβύτερος ἢ ἄμεμπτος, εἰ χρὴ βαπτισθῆναι ὑπὸ τῶν κοινωθέντων ἱερέων ἢ ἀκηρύκτων, μάλιστα ἐὰν θάνατος κατεπέιγῃ. *Ἀπόκρισις.* Τύπος τοιοῦτος ἐξεφωνήθη ἐνταῦθα παρὰ τε ὁμολογητῶν ἱεραρχῶν τε καὶ καθηγουμένων, τοὺς εἰρημένους πρεσβυτέρους παύεσθαι μὲν τῆς λειτουργίας διὰ τὴν αἰρετικὴν κοινωρίαν, συγχωρεῖσθαι δέ, μὴ εὔρισκομένου ἱερέως, καὶ βαπτίζειν καὶ μεταδιδόναι τῶν ἁγιασμάτων, προτετελεσμένων ἐξ ἀκρατήτου ἱερέως, σχῆμά τε δίδοναι μοναχοῦ, εὐχὴν τε ποιεῖν ἐπὶ ἐκκομιδῇ, Εὐαγγέλιόν τε ἐκφωνεῖν ἐπὶ ὄρθρου, καὶ γε τῶν Θεοφανείων ὕδωρ εὐλογεῖν, ὡς εἴρηται, κατὰ περίστασιν, διὰ τὸ μὴ ἐναπομένειν τοὺς λαοὺς παντάπασιν ἀνηκόους τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀφωτίστους. Εἰ οὖν συναρέσκει καὶ ὑμῖν, κρατεῖτω ὁ τοιοῦτος τύπος καὶ ἐν τοῖς αὐτόθι.

¹¹² Textul folosește termenul „κοσμικῶν” („cei lumesti”).

Întrebarea 11

11. *Întrebare:* În privința celor care doresc să fie botezați, dacă nu se află un preot ortodox sau unul ireproșabil, trebuie să fie botezați de către preoți întinați sau nevestiți, mai ales dacă moartea îi constrânge?

Răspuns: În acest caz a fost promulgată următoarea prevedere de către ierarhii mărturisitori și călăuzitori: preoții menționați să fie opriți de la litrughisire din pricina comunicării eretice, dar, dacă nu se găsește un preot, să li se îngăduie să boteze, să împărtășească cele sfinte, după ce au fost mai înainte săvârșite de către un preot neoprit, să ofere schima monahală, să facă rugăciunea la înmormântare, să citească Evanghelia la utrenie, desigur și să binecuvânteze apa la Teofanie, dar, precum s-a spus, în caz de necesitate, pentru ca poporul să nu rămână întru totul fără ascultarea Evangheliei și fără luminare. Astfel, dacă vă mulțumește și pe voi, atunci o asemenea prevedere să fie în vigoare și acolo.

Ἑρώτησις ιβ'

Ἑρώτησις. Περί τῶν ἀποσχισάντων καὶ μετανοία προσερχομένων, εἰ ἔξεστι τοῖς τοιούτοις ἐπιτιμίαν διδόναι ἢ δέχεσθαι αὐτούς. *Ἀπόκρισις.* Ἦδη ἐν τοῖς ἀνωτέρω προοδηλώται, ὅτι χρὴ διδόναι, καὶ παρέλκον τὸ αὐτὸ ἐπικυκλεῖν.

Întrebarea 12

12. *Întrebare:* În privința celor care au fost în schismă și au revenit prin pocăință, este permis ca unora ca aceștia să le fie dată o epitimie sau să fie primiți?

Răspuns: S-a arătat deja clar în cele de mai sus că trebuie să se dea și este de prisos să ne întoarcem la acest lucru.

Ἑρώτησις ιγ'

Ἑρώτησις. Ἐὰν ἐπίσκοπος, ἐν ἐγκλήματι περιπεσών, ὑπὸ συνόδου καθαιρεθεῖ, εἶτα πάλιν χειροτονήσῃ πρεσβύτερον, ὁ δὲ αὐτὸς πρεσβύτερος, ἐν μοναστηρίῳ παραγενόμενος, ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς δέξεται ἐπιτιμίαν πρὸ χρόνων, καὶ μετὰ ταῦτα ἐνεργῆ ἐν τῇ ἱερwsύνῃ, εἰ χρὴ δέχεσθαι τὸν τοιοῦτον ἱερέα, εἰ ἀνέγκλητός ἐστι, δεόμεθα. *Ἀπόκρισις.* Προφανοῦς οὐσης τῆς ἀτοπίας, οὐδὲ ἐπερωτῆσαι ὑμᾶς ἔχρην περὶ τοῦ τοιούτου ἐγκλήματος, εἴρηκε γὰρ ὁ Κύριος· Οὐ δύναται σαπρὸν δένδρον καρπὸν καλὸν ποιεῖν· οὐχ ὅτι

ὕπὸ τοῦ ἰδίου ἡγουμένου, ἀλλὰ κὰν ὑπὸ ἀγίου τινὸς ἐπιτιμηθεὶς ὁ τοιοῦτος ἀπολέλυται τοῦ λειτουργεῖν, οὔτε γὰρ αὐτὸς ἱερεὺς, οὔτε ὁ λύσας ἅγιος. Ἐπεὶ οὕτω, παρατραπήσεται πάντα τὰ κανονικὰ παραγγέλματα καὶ οἰχήσεται.

Întrebarea 13

13. *Întrebare:* Dacă un episcop care a căzut sub o acuzație ar fi caterisit de către sinod, iar apoi ar hirotoni un preot, iar acest preot, intrând într-o mănăstire, va primi de la părintele său o epitimie pentru o perioadă anume și după acestea va activa în preoție, trebuie să fie primit un asemenea preot, dacă este fără nicio vină?

Răspuns: Fiindcă necuviința este evidentă, nici nu trebuia să vă întrebați în privința unei asemenea acuzații, deoarece Domnul a spus: „Pomul putred nu poate face roade bune” (*Luca 6, 43*), căci unul ca acesta, care a primit epitimie, dacă ar fi lăsat să liturghisească nu numai de către egumenul propriu, ci chiar și de către un sfânt, atunci nici acesta nu este preot, nici cel care l-a dezlegat nu este un sfânt, fiindcă astfel ar fi pervertite și distruse toate poruncile canonice.

Ἑρώτησις ἰδ'

Ἑρώτησις. Περὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἀπὸ ὀρθοδόξων χειροτονηθέντων, μὴ ὑπογραψάντων δὲ μηδὲ κοινωνησάντων, συμφαγόντων δὲ μόνον μετὰ Κωνσταντίνου τοῦ Μητροπολίτου. *Ἀπόκρισις.* Ἐν τοῖς ἀνωτέρω προαπεδόθη ὁ περὶ τούτου λόγος. Εἴτε οὖν μετὰ Κωνσταντίνου, εἴτε μεθ' οἰουδήποτε τῶν ἑτεροδόξων ἢ συνεστίασις γέγρονε, μετανοία ἀξιολόγῳ ὁ συνεστιασθεὶς τοῦ ἐγκλήματος ἀπολέλυται, οὐ μόνον πρὸς συνεστίασιν τῶν πεφυλαγμένων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἣν ἡξιώθησαν ἱερωσύνην. Τὸ δὲ μέτρον τοῦ ἐπιτιμίου οὐ δυνατὸν ὠρισμένως ὑποβάλλειν, διὰ ποιότητα καὶ προσώπου καὶ τρόπου, ὥστε ἐν δυσὶν ἢ τρισὶ τεσσαρακοσταῖς ἀρκεῖσθαι τὸν ἐπιτιμηθέντα.

Întrebarea 14

14. *Întrebare:* În privința preoților care au fost hirotoniți de către ortodocși, dar care nu au semnat, nici nu au fost în comuniune, ci numai au mâncat împreună cu mitropolitul Constantin.

Răspuns: În legătură cu această chestiune a fost oferit un răspuns mai înainte în cele de mai sus. Fie că s-a făcut o masă comună cu

Constantin, fie cu oricine dintre eterodocși, cel care a mâncat împreună cu ei este dezlegat de acuzație printr-o pocăință cuvenită, nu numai pentru a mânca împreună cu cei care s-au păzit, ci și pentru preoția de care a fost învrednicit. Iar măsura epitimiei nu poate fi sugerată în chip definitoriu, datorită însușirii și felului persoanei, însă este suficient să fie sub epitimie de două sau de trei ori câte patruzeci de zile.

Ἑρώτησις ιε'

Ἑρώτησις. Περὶ πρεσβυτέρων, ὁμοίως ὑπὸ ὀρθοδόξων χειροτονηθέντων καὶ κατὰ ἄγνοιαν συμφαγόντων μετὰ πρεσβυτέρων βεβρωκότων μετὰ τοῦ αὐτοῦ μητροπολίτου. *Ἀπόκρισις,* Γέγραπται: Πάν τὸ ἐν ἀγνοίᾳ, καθαρισθήσεται, ὥστε ἀνένοχοί εἰσι παντὸς ἐπιτιμίου.

Întrebarea 15

15. *Întrebare:* În privința preoților care au fost, de asemenea, hirotoniți de către ortodocși și care au luat masa din neștiință împreună cu preoți care mâncaseră cu același mitropolit.

Răspuns: S-a scris: „tot cel ce este întru neștiință, va fi curățit” (*Leviticul 4, 2*), încât sunt liberi de orice epitimie.

Ἑρώτησις ις'

Ἑρώτησις. Περὶ πρεσβυτέρων ὀρθοδόξων, ἡγουν Ἰλαρίωνος, καὶ Εὐστρατίου μοναχοῦ, ἃν ἔχωσιν ἐξουσίαν διδόναι τὰ ἐπιτίμια. *Ἀπόκρισις.* Προεῖρηται κἄν τοῖς ἀνωτέρω, ὅτι χρὴ διδόναι. Ἐπειδὴ δὲ ἐμφαίνει ἡ ἐρώτησις, εἰ δεῖ καὶ τὸν μὴ ἔχοντα ἱερωσύνην διδόναι κατὰ ἀπορίαν πρεσβυτέρου καὶ πίστιν προσιόντος, οὐκ ἔξω τοῦ εἰκότως, καὶ τὸν ἀπλῶς μοναχὸν ἐπιτίμιον διδόναι.

Întrebarea 16

16. *Întrebare:* În legătură cu preoții ortodocși, Ilarion și monahul Eustatie ar avea puterea să dea epitimii?

Răspuns: S-a precizat mai înainte în cele de mai sus că trebuie să dea. Dar fiindcă s-a pus întrebarea dacă se cuvine ca cel care nu are preoția să dea în cazul lipsei unui preot și pe baza credinței celui prezent, în mod normal nu este permis ca un monah simplu să dea o epitimie.

Ἑρώτησις ιζ΄

Ἑρώτησις. Περὶ μονάζοντος, τοῦ λαβόντος τὸ ἱερόν σχῆμα κατὰ ἄγνοιαν ἀπὸ πρεσβυτέρου χειροτονηθέντος ὑπὸ καθηρημένου. Ἀπόκρισις. Εἴρηται ἐν ἐτέρῳ κεφαλαίῳ, ὅτι πᾶν τὸ κατὰ ἄγνοιαν καθαρισθήσεται καὶ οὐκ ἐξὸν ἀποστρέφεσθαι τὴν μετὰ τοιούτων συνεστίασιν, καὶ ἐπὶ ἄλλων τὴν σύμβασιν ποιούντων ὁμοίως καὶ φιλίαν. Ταῦτά σοι μὲν ὡς συμψύχῳ καὶ συμπόνῳ ἡμεῖς κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀνεπτύξαμεν, αὐτὸς δὲ μεταδοίης ἀσφαλῶς τοῖς ἐπερωτήσασιν ἀδελφοῖς. Οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις, οὐδὲ πολλοῖς ἐκπέφρασται τὰ τοιαῦτα, οὐ μόνον διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀνομησάντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς πειρασμοὺς τῶν κρατούντων. Ἀνθ' ὧν δὲ οἱ εὐλαβέστατοι ἀπεστάλκασιν ἀποστολῶν πολλῶν τε καὶ καλῶν, ἀμείψοιντο παρὰ Θεοῦ τὴν ἀξίαν μισθαποδοσίαν, καὶ τάδε τὰ δύο μαλακίσκια εἰς ὑπόμνημα φιλίας. Ἐρωσθε ἐν Κυρίῳ, τιμιώτατοι, προσευχόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ κρείττονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας.

Întrebarea 17

17. *Întrebare:* În privința unui monah care a luat din neștiință Sfânta Schimă de la un preot hirotonit de către un episcop caterisit.

Răspuns: S-a spus la o altă întrebare că tot ceea ce este din neștiință, va fi curățat și nu este permis a respinge masa comună împreună cu aceștia și înțelegerea și prietenia față de alții care fac astfel. Ți-am explicat aceste lucruri după posibilitate ca unuia care consimte și conlucrează cu noi, iar tu împărtășește-le cu certitudine fraților care au întreat. „Căci credința nu este a tuturor” (2 Tesaloniceni 3, 2), iar acestea nu au fost relatate multora, nu numai din pricina neștiinței celor ce au fost nelegiuți, ci și din cauza tentațiilor celor puternici. Iar în schimbul apostoliilor multe și frumoase pe care le-au trimis precucernicii, să primească de la Dumnezeu răsplată vrednică și aceste două coșuri spre amintirea prieteniei. Rămas bun întru Domnul, preacinstiților, rugați-vă pentru noi păcătoșii pentru cele mai bune aducătoare de mântuire.

CANOANELE LUI NICOLAE AL III-LEA AL CONSTANTINOPOLULUI

Ἐρώτησις α΄ εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐρώτησις. Εἰ χρῆ μοναχὸν εἰσιέναι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, κωλύει γὰρ τοῦτο ὁ λγ΄ κανὼν τῆς ἐν τῷ Τρούλλῳ ἀγίας συνόδου, ὅς καὶ οὐ παραχωρεῖ ἐπὶ ἄμβωνος ψάλλειν ἢ ἀναγινώσκειν ἀσφράγιστόν τινα ἢ μοναχόν· ὁμοίως καὶ ὁ τῆς ἐν Λαοδικίᾳ κανὼν ιε΄ καὶ ὁ κα΄ καὶ ὁ τῆς ἐν Νικαίᾳ τὸ δεύτερον κανὼν ιδ΄. *Ἀπόκρισις.* Τὸ μὲν δίχα χειροθεσίας ἐπὶ ἄμβωνος ὡς ἀναγνώστην ποιῆσαι τὸν μοναχὸν τὰς τοῦ ἀναγνώστου ὑπηρεσίας, κεκάλυται τὸ δὲ εἰς θυσιαστήριον εἰσιέναι, χάριν ὑφάψεως κηρίου ἢ κανδηλάς, τὸν μηδενὶ ἐγκλήματι γενόμενον ἔνοχον, οὐκ οἶμαι δεῖν κωλυθῆναι, διὰ τὴν τοῦ μοναχικοῦ σχήματος σεμνότητα.

Întrebarea 1 către Nicolae al Constantinopolului

1. *Întrebare:* Se cuvine ca un monah să intre în Sfântul Altar, deoarece Canonul 33 al Sfântului Sinod Trulan interzice lucrul acesta și nu admite să cânte sau să citească la amvon o persoană neconsacrată sau un monah? De asemenea și Canonul 15 de la Laodiceea și Canonul 14 de la II Niceea.

Răspuns: Este interzis ca un monah fără hirotésie să îndeplinească la amvon slujbele de citeț precum un citeț, dar, datorită demnității schimei monahale, nu consider că trebuie oprit să intre în altar pentru aprinderea unei lumânări sau a unei candelă, dacă nu a fost supus niciunei acuzații.

Ἐρώτησις β΄ εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Εἰ χρῆ μὴ κλίνειν ἐν σαββάτῳ γόνυ, ὥσπερ οὐδὲ ἐν Κυριακῇ, ἢ Πεντηκοστῇ. *Ἀπόκρισις.* Ἀπὸ τοῦ κανόνος μὲν οὐ κεκάλυται· οἱ πολλοὶ δὲ διὰ τὸ μὴ ἐπακολουθεῖν ἐν σαββάτῳ νηστείαν, οὐδὲ γόνυ κλίνουσιν.

Întrebarea 2 către Nicolae al Constantinopolului

2. *Întrebare:* Trebuie să nu plecăm genunchii sâmbăta, precum duminica sau la Cinzecime?

Răspuns: Nu este interzis de către canon, dar mulți, fiindcă sâmbăta nu este însoțită de ajunare, nici nu pleacă genunchii.

Ἐρώτησις γ' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Εἰ χρὴ τὴν ἐν τῷ Αὐγούστῳ νηστείαν ἐπιτελεῖν.
Ἀπόκρισις. Ἦν ἡ νηστεία πρότερον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ μετετέθη δὲ διὰ τὸ μὴ περιπίπτειν ταῖς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον γινομέναις ἐθνικαῖς νηστείαις. Πλὴν καὶ ἔτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ταύτην τὴν νηστείαν νηστεύουσιν.

Întrebarea 3 către Nicolae al Constantinopolului

3. *Întrebare:* Trebuie să se țină postul din August?

Răspuns: Mai înainte postul era în această perioadă, dar a fost mutat pentru a nu cădea concomitent cu posturile păgâne care erau în această perioadă. Totuși mulți oameni încă postesc acest post.

Ἐρώτησις δ' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Εἰ δεῖ τὸν δαιμονιζόμενον μεταλαμβάνειν τῶν ἁγιασμάτων· ὁ μὲν γὰρ ἅγιος Τιμόθεος, εἰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεις εἶπεν ἄλλως, καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἄλλως, καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἄλλως.
Ἀπόκρισις. Εἰ ἀπὸ μέλανος ἐνοχλεῖται χυμοῦ τις, ὡς δαιμονῶν δοκεῖν, οὐ κωλυθήσεται· εἰ δὲ τῇ ἀληθείᾳ δαιμονῶν ἐστίν, ἤκιστα τῶν ἁγιασμάτων ἀξιωθήσεται, ὅτι οὐδὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος.

Întrebarea 4 către Nicolae al Constantinopolului

4. *Întrebare:* Se cuvine ca cel demonizat să se împărtășească cu cele sfinte? Fiindcă Sfântul Timotei, la întrebările despre acest lucru, a spus într-un fel, și sfinții apostoli în alt fel, și cei de după aceea în alt fel.

Răspuns: Dacă cineva suferă de suc negru, încât s-ar părea că este îndrăcit, nu va fi oprit. Dar dacă este cu adevărat îndrăcit, nu va fi deloc învrednicit de cele sfinte, deoarece nici lumina nu are nicio comuniune cu întunericul.

Ἐρώτησις ε' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Εἰ δεῖ τὰ προσφερόμενα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οἷον προσφοράς καὶνάματα, ἀδιαφόρως ἐσθίειν τὸν ἱερέα, καὶ ὡς βούλεται καὶ εἰ ὡς ἄρτον κοινὸν ὀφείλει ταῦτα ἐσθίειν· καὶ εἰ

πολλὰ τοιαῦτα συναχθείη, τί δεῖ ταῦτα ποιεῖν; *Απόκρισις.* Τὰ μὲν τῆς ὑψωθείσης κλάσματα οὐχί· ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μόνη ἐσθίειν, ἔς τ' ἂν ἅπαντα δαπανήσωσι· τὰ δὲ περιττὰ τῶν ἄλλων μὴ μετὰ γάλακτος, καὶ τυροῦ, καὶ ὠῶν, καὶ ἰχθύων, ἀλλ' ἀποτεταγμένως, καὶ ἰδιαζόντως.

Întrebarea 5 către Nicolae al Constantinopolului

5. *Întrebare:* Se cuvine ca preotul să consume fără vreo deosebire și după cum dorește cele aduse înainte în biserică, precum prescurile și vinul liturgic? Poate să le mănânce pe acestea precum pâinea obișnuită și ce trebuie să facă dacă s-au adunat multe de acest fel?

Răspuns: Părțile din prescura care a fost înălțată nu, ci să se mănânce numai în biserică, până ce le vor consuma pe toate, iar părțile din celelalte da, dar nu cu lapte sau cu brânză sau cu ouă sau cu pești, ci separat și singure.

Ἑρώτησις ε' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἑρώτησις. Εἰ ὅπουδῆποτε ἀποκαρεῖς μοναχός τις βλάπτεται κατὰ τι συμβὰν ψυχικῶς, καὶ βουλόμενος ὑποχωρῆσαι δεσμηθῆ παρὰ τοῦ οικείου προεστῶτος, τί ποιήσει; τῆς βλάβης καταφρονήσει, ἢ τοῦ δεσμοῦ; *Απόκρισις.* Χρὴ τοῦτον λέγειν τῷ προεστῶτι δι' ὃ βλάπτεται· καὶ εἰ ἔστι προφανὴς κίνδυνος ἐκ τούτου, ὑποχωρεῖν ἐκεῖθεν, καὶ μὴ τοῦ δεσμοῦ φροντίζειν.

Întrebarea 6 către Nicolae al Constantinopolului

6. *Întrebare:* Dacă un monah, indiferent unde a primit tunderea, este vătămat sufletește din pricina unei întâmplări și, dorind să plece, primește legătură de la propriul întâistătător, ce va face, va desconsidera vătămarea sau legătura?

Răspuns: Trebuie să spună întâistătătorului ceea ce îl vatămă și dacă există un pericol evident în acest lucru să plece de acolo și să nu ia în considerare legătura.

Ἑρώτησις ζ' εἰς Νικόλαον Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως

Ἑρώτησις. Ἐγούμενος τελευτῶν, κατέλιπεν ἕτερον ἀνθ' ἑαυτοῦ, δεσμήσας αὐτὸν μὴ ὑποχωρῆσαι· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος καταγνοὺς ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, ὑπεχώρησε, Τί γοῦν χρὴ ποιῆσαι περὶ τοῦ δεσμοῦ; *Απόκρισις.* Ἄλογος ὁ δεσμός, καὶ διὰ τοῦτο ἀνίσχυρος, καὶ ὁ

δεσμευθεις ἀπολυθήσεται ἀρχιερεῖ προσελθῶν, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀπαγγείλας.

Întrebarea 7 către Nicolae al Constantinopolului

7. *Întrebare:* Dacă un egumen a lăsat după moarte pe altul în locul său, legându-l să nu plece, dar unul ca acesta, cunoscându-și slăbiciunea lui, a plecat, ce trebuie așadar să se facă în privința legăturii?

Răspuns: Legătura este absurdă și de aceea fără valoare și cel care a fost legat, mergând la arhiereu și relatându-i cele referitoare la el însuși, va fi dezlegat.

Ἐρώτησις ἡ' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Εἰ χρὴ τὸν ἐπὶ ἐγκλήματι καθαιρεθέντα ἱερέα, ἢ ἐκουσίως τὴν ἱερωσύνην καταλείψαντα, καταγνόντα ἑαυτοῦ, προλέγειν, τό, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, καὶ τό, ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς, καὶ τό, Χριστὸς ὁ ἀληθινός, ἢ θυμιᾶν μετὰ θυμιατοῦ, ἢ μεταλαμβάνειν ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου; *Ἀπόκρισις.* Οὐχὶ εἰς γὰρ τὸν τῶν λαϊκῶν τόπον ταχθήσεται.

Întrebarea 8 către Nicolae al Constantinopolului

8. *Întrebare:* Se cuvine ca un preot care a fost caterisit pentru o acuzație sau a părăsit în chip voit preoția, condamnându-se pe el însuși, să spună public: „Binecuvântat este Dumnezeu”, sau „Dumnezeule, milostivește-Te spre noi” și „Hristos adevăratul (Dumnezeul nostru)”, sau să tămâieze cu cădelnița, sau să se împărtășească în altar?

Răspuns: Nu, deoarece va fi rânduie în treapta laicilor.

Ἐρώτησις θ' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Ὅπερ λέγει ὁ ἅγιος Βασίλειος ἐν τοῖς μικροῖς ἐπιτιμίοις· Ἐστὼ ἀπὸ εὐλογίας κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σφάλματος, τί ἔστιν; *Ἀπόκρισις.* Τὸ ἀποστερηθῆναί τινα τῆς διδομένης εὐλογίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Întrebarea 9 către Nicolae al Constantinopolului

9. *Întrebare:* Ce înseamnă ceea ce spune Sfântul Vasile în epitimiile mici: „să fie departe de binecuvântare conform măsurii greșelii”?

Răspuns: Înseamnă că cineva este privat de binecuvântarea dată în biserică.

Ἐρώτησις ι' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Τοὺς κεκαλυμένους ἀπὸ τῆς ἀγίας δωρεᾶς, εἰ χρὴ ἐσθίειν ὑψωμένας προσφορᾶς; *Ἀπόκρισις.* Εὐρίσκομεν ἐν τῷ βίῳ τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Συκεώτου τοὺς τοιοῦτους κεκαλυμένους.

Întrebarea 10 către Nicolae al Constantinopolului

10. *Întrebare:* Trebuie ca cei oprîți de la Sfântul Dar să mănânce prescurile care au fost înălțate?

Răspuns: Găsim în viața Sfântului Teodor Sicheotul că unii ca aceștia sunt oprîți.

Ἐρώτησις ια' εἰς Νικόλαον Κωνσταντινουπόλεως

Ἐρώτησις. Εἰ χρὴ κατὰ τὸ Κανονικὸν τοῦ Νηστευτοῦ κανονίζειν τινάς; *Ἀπόκρισις.* Τὸ τοιοῦτον Κανονικὸν πολλῇ συγκαταβάσει χρησάμενον πολλοὺς ἀπώλεσε διὸ οἱ ἐν γνώσει τοῦ καλοῦ ὄντες, καὶ ἐκ τούτου σφαλλόμενοι, ἐπανορθωθήσονται.

Întrebarea 11 către Nicolae al Constantinopolului

11. *Întrebare:* Trebuie să dăm canon cuiva conform *Canoniconului* lui (Ioan) Ajunătorul?

Răspuns: Acest *Canonicon*, fiindcă se folosește de multă condescendență, i-a pierdut pe mulți, de aceea, cei care sunt în cunoașterea binei și cad din acesta vor fi îndreptați.

PRESCRIȚII CANONICE

La finalul colecției lui Rhalles și Potles, în volumul IV, sunt adăugate șapte texte, nereceptate în colecțiile canonice, dar care, prin răspunsurile lor, s-au bucurat de recunoaștere în tradiția diferitelor Biserici. Anumite manuscrise conțin unele dintre aceste prescripții, precum *Codex Trapezount*, folosit de către Rhalles și Potles pentru *Syntagma ateniană*, însă acestea sunt puse sub titlul Διάφορα. Ordinea acestora în *Syntagma* este următoarea: prescripția Sf. Vasile cel Mare din *Epistola* 240 către preoții din Nicopole, cea a Sf. Ioan Gură de Aur din tratatul *Despre Preoție*, cartea a doua, capitolul 4, cea a lui Anastasie, cea a Sf. Vasile cel Mare extrasă din *Epistola* 93 scrisă în anul 372, două prescripții canonice ale Sf. Ioan Gură de Aur din comentariile la *Epistolele către Efeseni și Evrei* și prescripția canonică atribuită Sf. Vasile cel Mare, preluată din *Sermo ob sacerdotum instructionem*. Mai jos, redăm textul grecesc și traducerea acestor prescripții, grupându-le în funcție de autorul lor, astfel: *Povățuirea Sf. Vasile cel Mare către preot, despre harul dumnezeiesc, Povățuirea Sf. Vasile cel Mare din epistola către patriciana Chesaria, Prescripția Sf. Vasile cel Mare din Epistola către cei din Nicopole, Completare canonică a Sf. Ioan Gură de Aur. Cum trebuie aplicate epitiimiile pentru cei care păcătuiesc?, a Sf. Ioan Gură de Aur din Comentariul la Epistola către Efeseni, a Sf. Ioan Gură de Aur din Comentariul la Epistola către Evrei, Răspunsul Sfântului Anastasie, care a fost întrebat cum este mai bine să fie împărtășirea, în mod continuu, sau la perioade mai îndepărtate.*

PRESCRIȚIILE CANONICE PRELUATE DIN OPERA SFÂNTULUI VASILE CEL MARE

În unele ediții, precum cea a lui Joannou, aceste prescripții ale Sf. Vasile cel Mare sunt introduse în colecția canonică. Astfel, la finalul celor 92 de canoane ale Sf. Vasile cel Mare, Joannou mai adaugă următoarele canoane: Canonul 93 preluat din *Sermo ob sacerdotum instructionem*, o scriere pseudoepigrafică de origine alexandrină; Canonul 94 din *Epistola* 93, *Ad Caesariam patriciam, de comunione*, din anul 372, și

Canonul 95, din *Epistola 240, Nicopolitanis presbyteris*, din anul 376. *Epistola 240* a fost redactată de către Sf. Vasile cel Mare pentru a-l combate pe un episcop pe nume Fronton, instituit ilegal, care încerca prin abuzuri să-şi consolideze poziţia ocupată. Clericii care nu i se supuneau erau persecutaţi, însă Sfântul Vasile îi îndeamnă să nădăjduiască în ajutorul lui Dumnezeu. Aceste trei canoane sunt încadrate în *Syntagma ateniană* şi în alte colecţii la finalul canoanelor patristice, ca îndrumări canonice, iar nu în corpusul canoanelor receptate.

Ediţii şi traduceri

1. Ediţii ale textului grecesc:

Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 187-198 (prescripţiile Sf. Vasile cel Mare); Y. COURTONNE, *Saint Basile, Lettres I*, Les belles lettres, Paris, 1957, pp. 203-204; R.J. DEFERRARI, *St. Basil: The Letters, with an English Translation*, vol. I, William Heinemann, London, 1926, pp. 144-147; Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 391-392, 389, 386; PG 31, col. 1685-1688; PG 32, col. 483-485, 893-897; Y. COURTONNE, *Saint Basile, Lettres I*, Les belles lettres, Paris, 1957, pp. 203-204; vol. 3, 1966, pp. 61-63.

2. Traduceri

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: R.J. DEFERRARI, *St. Basil: The Letters, with an English Translation*, vol. I, William Heinemann, London, 1926, pp. 144-147.

Franceză: Périclès-Pierre JOANNOU, *Discipline générale antique, 2. Les canons des pères grecs*, Série 1, Grottaferrata, Roma, 1963, pp. 187-198; Y. COURTONNE, *Saint Basile, Lettres I*, Les belles lettres, Paris, 1957, pp. 203-204.

Română: Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note şi comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 473-478 [preia traducerea lui Milaş]; Nicodim MILAŞ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoţite de comentarii*, trad. Uroş Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 257-263; Sf. VASILE CEL MARE, *Epistole*, în coll. *Părinţi şi Scriitori Bisericeşti*, vol. 3, Ed. Basilica, Bucureşti, 2010, pp. 176, 388-390.

Sârbă: Nikodim MILAŞ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 549-556 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Παράγγελμα πρὸς τὸν Ἱερέα,
περὶ τῆς θείας χάριτος

Σπούδασον, ὦ ἱερεῦ, σαυτόν παραστῆσαι ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Μηδέποτε στής εἰς σύναξιν, ἔχθραν ἔχων κατὰ τινος, ἵνα μὴ φυγαδεύσης τὸν Παράκλητον ἐν ἡμέρᾳ συνάξεως. Μὴ δικάζου, μὴ φιλονείκει, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μένων προσεύχου καὶ ἀναγίνωσκε μέχρι τῆς ὥρας, ἐν ἣ δεῖ σε τελέσαι τὴν θείαν μυσταγωγίαν. Καὶ οὕτω παράστηθι ἐν καταλύξει καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, μὴ περιβλέπων ἐνθεν κάκειθεν, ἀλλὰ φρίκη καὶ φόβῳ παριστάμενος τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ. Μὴ διὰ θεραπείαν ἀνθρωπίνην ἐπισπεύσης τὰς εὐχὰς ἢ συντέμης, μηδὲ λάβης πρόσωπον ἀνθρώπου, ἀλλ' ὄρα πρὸς μόνον τὸν προκείμενον βασιλέα καὶ τὰς παρεστῶσας κύκλῳ δυνάμεις. Ἄξιον σαυτόν ποιήσον τῶν ἱερῶν κανόνων. Μὴ συλλειτούργει οἷς ἀπηγόρευται. Βλέπε τίνι παρέστηκας, πῶς ἱερουργεῖς, καὶ τίσι μεταδίδως. Μὴ ἐπιλάθῃ τῆς δεσποτικῆς ἐντολῆς καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων· Μὴ δότε γὰρ, φησί, τὰ ἅγια τοῖς κυσί, καὶ τοὺς μαργαρίτας μὴ βάλητε ἐμπροσθεν τῶν χοίρων. Βλέπετε τοὺς κύνας, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅρα μὴ πτοηθῆς ἀνθρωπον εἰς πτώσιν σου. Μὴ παραδῶς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ εἰς χεῖρας ἀναξίων. Μὴ ἐντραπῆς τινὰ τῶν ἐνδόξων τῆς γῆς, μηδ' αὐτὸν τὸν τὸ διάδημα περικείμενον, ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ. Τοῖς δὲ τῆς θείας μεταλήψεως ἀξίοις μεταδίδου δωρεάν, ὡς καὶ αὐτὸς ἔλαβες. Οἷς οἱ θεῖοι κανόνες οὐκ ἐπιτρέπουσι, μὴ μεταδίδου, ὡς ἔθνικοι γὰρ ἐλογίσθησαν· καὶ ἐὰν μὴ ἐπιστρέψωσιν, οὐαὶ καὶ αὐτοῖς καὶ τοῖς μεταδιδούσιν αὐτοῖς. Ὅρα, ἐγὼ πρᾶγμα οὐκ ἔχω, σὺ ὄψει, μὴ ἐξ ἀμελείας σῆς, μὺς ἢ ἄλλο τι ἄψηται τῶν θείων μυστηρίων, μηδὲ νοτισθῶσιν ἢ καπνισθῶσιν ἢ χειρισθῶσιν ὑπὸ ἀνιέρων καὶ ἀναξίων. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα φυλάσσω, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Povățuirea Sf. Vasile cel Mare către preot, despre harul dumnezeiesc

Sârguiește-te, preotule, să te pregătești pe tine însuți ca lucrător fără de rușine, învățând drept cuvântul adevărului (cf. 2 Timotei 2, 15). Niciodată să nu stai în adunarea [euharistică] având dușmănie împotriva unuia, ca să nu-L îndepărtezi pe Mângâietorul în ziua adunării. Nu judeca, nu te certa, ci roagă-te, rămânând în biserică și citește până la timpul în care se cuvine să săvârșești dumnezeiasca taină. Și astfel să stai la Sfântul Altar în străpungerea sufletului și cu inimă curată,

fără să privești într-o parte sau în alta, ci stând cu cutremur și cu frică înaintea împărăției cerești. Să nu grăbești sau să scurtezi rugăciunile din purtarea de grijă omenească, nici să nu ții la persoana omului, ci privește numai la Împăratul Care stă înaintea și la puterile (îngerești) care stau de jur împrejur. Fă-te vrednic de sfintele canoane. Nu liturghisi cu cei care sunt opriți. Uită-te înaintea cui stai, cum slujești și pe cine împărtășești. Nu uita porunca Domnului și a Sfinților Apostoli, căci spune: „Nu dați cele sfinte câinilor și nu aruncați mărgăritarele înaintea porcilor” (Matei 7, 6). Fiți atenți la câini și la celelalte. Vezi să nu te neliniștească vreun om spre căderea ta. Să nu dai pe Fiul lui Dumnezeu în mâinile celor nevrednici. În acel ceas, să nu te temi nici de aceia dintre cei faimoși ai pământului, nici de cel ce poartă coroană. Să le împărtășești darul celor ce sunt vrednici de Dumnezeiasca Împărtășanie precum și tu însuși l-ai primit. Să nu-l împărtășești celor cărora dumnezeieștile canoane nu le permit, căci ei au fost considerați ca și păgânii și dacă nu se reîntorc, vai lor și celor care îi împărtășesc. Vezi ca nu cumva, eu nu am avut vreun caz, dar tu bagă de seamă, din neglijența ta vreun șoarece sau altceva să se atingă de Sfintele Taine, sau să se umezească sau să se afume sau să le mânuiască cei neconsacrați și nevrednici. Dacă le păzești pe unele ca acestea, te vei mântui pe tine și pe cei care ascultă de tine.

Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἐκ τῆς πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν ἐπιστολῆς

Τὸ κοινωνεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ μεταλαμβάνειν τῶν θείων μυστηρίων καλὸν καὶ ἐπωφελές, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λέγοντος· Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἡμεῖς μέντοι τέταρτον καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα κοινωνοῦμεν, τῇ Κυριακῇ, τῇ τετράδι, τῇ παρασκευῇ καὶ τῷ σαββάτῳ, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ἐὰν ἡ μνήμη ἀγίου τινός. Τὸ δὲ ἐν τοῖς τοῦ διωγμοῦ καιροῖς ἀναγκάζεσθαι τινα, μὴ παρόντος ἱερέως ἢ λειτουργοῦ, τὴν κοινωνίαν ἰδίᾳ χειρὶ λαμβάνειν, μηδαμῶς εἶναι βαρὺ, περιττὸν ἐστὶν ἀποδεικνύναι, διὰ τὸ καὶ τὴν μακρὰν συνήθειαν τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πιστώσασθαι. Πάντες γὰρ οἱ κατὰ τὰς ἐρήμους σχολάζοντες, ἐνθα μὴ ἐστὶν ἱερεὺς, κοινωνίαν οἴκοι κατέχοντες ἀφ' ἑαυτῶν μεταλαμβάνουσιν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ ἕκαστος καὶ τῶν ἐν λαῶ τελούντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔχει κοινωνίαν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ ὅτε βούλεται μεταλαμβάνει

δι' ἑαυτοῦ. Ἄπαξ γὰρ τοῦ ἱερέως τὴν θυσίαν τελειώσαντος καὶ δεδωκότος, ὁ λαβὼν αὐτὴν καὶ μεταλαμβάνων, ὡς παρὰ τοῦ ἱερέως μεταλαμβάνειν πιστεύειν ὀφείλει. Καὶ γὰρ καὶ νῦν τῇ ἐκκλησίᾳ, ὁ ἱερεὺς ἐπιδίδωσι τὴν μερίδα, καὶ κατέχει αὐτὴν ὁ ὑποδεξάμενος μετ' ἐξουσίας ἀπάσης, καὶ οὕτω προσάγει τῷ στόματι τῆ ἰδίᾳ χειρὶ. Ταῦτὸν οὖν ἐστὶ τῇ δυνάμει, εἴτε μίαν μερίδα δέξεται τις παρὰ τοῦ ἱερέως, εἴτε πολλὰς μερίδας ὁμοῦ.

Povățuirea Sf. Vasile cel Mare din epistola către patriciana Chesaria

A lua comuniunea în fiecare zi și a te împărtăși de Dumnezeuieștile Taine este un lucru bun și folositor, fiindcă Hristos Însuși spune: „Cel ce mănâncă trupul Meu și bea sângele Meu are viață veșnică” (Ioan 6, 54). Dar noi ne împărtășim de patru ori în fiecare săptămână: duminica, miercurea, vinerea și sâmbăta și în alte zile, dacă se face pomenirea vreunui sfânt. Este de prisos să demonstrăm că nu este nicidecum o greșeală ca cineva, în vremuri de prigoană, nefiind de față vreun preot sau slujitor, să fie constrâns să ia Împărtășania cu mâna proprie, deoarece și obiceiul îndelungat a încredințat acest lucru prin însuși practicarea lui. Căci toți cei care petrec în pustii, unde nu este vreun preot, păstrând împărtășania acasă se împărtășesc ei înșiși. Iar în Alexandria și în Egipt, fiecare dintre cei care sunt din popor are de cele mai multe ori Împărtășania în casa lui și când dorește se împărtășește de aceasta. Căci după ce preotul a săvârșit Jertfa și i-a oferit-o, cel care a luat-o și se împărtășește se cuvine să creadă că se împărtășește ca de la un preot. Căci și acum în biserică preotul oferă partea (de împărtășanie) și cel care o primește o păstrează cu toată puterea și astfel o duce spre gură cu mâna sa proprie. Astfel acest lucru are putere, fie dacă cineva primește o singură părticică de la preot, fie mai multe în același timp.

Τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἐκ τῆς πρὸς Νικοπολίτας ἐπιστολῆς.

Τί πεπόνθαμεν δεινόν, εἰ μὴ τάχα τοῦτο λυπηρόν, ὅτι μηδὲν πεπόνθαμεν, μηδὲ ἐνομίσθημεν ἄξιοι τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθημάτων; Εἰ δὲ ὅτι δεινὰ κατέχει τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ προσκυνεῖτε τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν, τοῦτο ἡμᾶς ἀνιά. Ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μὲν ἔνδεκα μαθηταὶ ἐν τῷ ὑπερώῳ ἦσαν ἀποκεκλεισμένοι, οἱ δὲ σταυρώσαντες τὸν Κύριον ἐν τῷ περιβοήτῳ ναῶ τὴν ἰουδαϊκὴν λατρείαν ἐπλήρουν. Ἰούδας γάρ, τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον τοῦ μετ' αἰσχύνης ζῆν προτιμήσας, ἔδειξε τάχα τῶν νῦν

ἀπερυσθιασάντων πρὸς πᾶσαν ἀνθρώπων κατάγνωσιν καὶ διὰ τοῦτο ἀναιδῶς πρὸς τὰ αἰσχροῦ διακειμένων, ἑαυτὸν αἰρετώτερον. Μόνον μὴ ἐξαπατηθῆτε ταῖς ψευδολογίαις αὐτῶν, ἐπαγγελλομένων ὀρθότητα πίστεως. Χριστέμποροι γὰρ οἱ τοιοῦτοι καὶ οὐχὶ χριστιανοί, τὸ αἰεὶ κατὰ τὸν βίον αὐτοῖς λυσιτελοῦν τοῦ κατὰ ἀλήθειαν ζῆν προτιμῶντες. Ὅτε ἐνόμισαν κτᾶσθαι τὴν κενὴν ταύτην ἀρχὴν προσέθεντο τοῖς ἐχθροῖς τοῦ Θεοῦ ὅτε εἶδον τοὺς λαοὺς ἀγριαίνοντας, σχηματίζονται πάλιν τὴν ὀρθότητα. Οὐκ οἶδα εἰ ἐπίσκοποι εἶεν, μηδὲ ἀριθμήσοιμι ἐν ἱερεῦσι Χριστοῦ τὸν παρὰ τῶν βεβήλων χειρῶν ἐπὶ καταλύσει τῆς πίστεως εἰς προστασίαν προβεβλημένον. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐμὴ κρίσις, ὑμεῖς δέ, εἴ τινα ἔχετε μεθ' ἡμῶν μερίδα, τὰ αὐτὰ ἡμῖν φρονήσετε δηλονότι, εἰ δὲ ἀφ' ἑαυτῶν βουλευέσθε, τῆς ἰδίας γνώμης ἐστὶν ἕκαστος κύριος· ἡμεῖς ἄθῳοι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου.

Prescripția Sf. Vasile cel Mare din Epistola către cei din Nicopole

Ce lucru teribil am suferit noi? Poate că acest lucru este dureros pentru că nu am suferit nimic și nici nu am fost socotiți vrednici de Pătimirile lui Hristos (cf. *Faptele Apostolilor* 5, 41). Iar dacă vă întristează că unul ca acesta pune stăpânire pe casa de rugăciune, atunci închinăți-vă Creatorului cerului și al pământului sub cerul liber. Cugetați la faptul că cei unsprezece ucenici fuseseră încuiați în foișor, iar cei care L-au răstignit pe Domnul împlineau cultul iudaic în faimosul lor templu. Căci Iuda, care a preferat moartea prin spânzurare decât viața în rușine, s-a arătat pe sine probabil mai acceptabil decât cei care acum nu se rușinează față de nicio condamnare a oamenilor și din cauza aceasta sunt pregătiți în chip nerușinat spre cele necucernice. Numai să nu fiți înșelați de cuvintele lor mincinoase când proclamă corectitudinea credinței, fiindcă unii ca aceștia nu sunt creștini, ci neguțători ai lui Hristos, deoarece preferă întotdeauna profitul lor în viață decât viețuirea conformă adevărului. Când au socotit că au dobândit această putere deșartă, atunci se alătură dușmanilor lui Dumnezeu. Când au văzut că popoarele se înfurie, asumă din nou forma corectitudinii. Nu știu dacă aceia sunt episcopi, nici nu l-aș număra între preoții lui Hristos pe cel care a fost pus pentru șederea-înainte de către cei cu mâinile necurate spre distrugerea credinței. Aceasta este judecata mea, dar voi, dacă aveți vreo părtașie cu noi, este evident că veți judeca acestea precum noi, iar dacă vă veți sfătui pe voi înșivă, atunci fiecare este stăpân pe propriul cuget, iar noi suntem nevinovați de sângele acesta.

PRESCRIȚII CANONICE PRELUATE DIN OPERA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

Din opera Sf. Ioan Gură de Aur, *Syntagma ateniană* redă trei prescripții canonice: prima este preluată din tratatul *Despre Preoție*, cartea a doua, capitolul 4, arătând măiestria duhovnicului în vindecarea patimilor sufletești și alte două, preluate din comentariile la *Epistolele către Efeseni, Omilia III, 4, și Evrei, Omilia XVII, 4*, în care se dezbate vrednicia și nevrednicia pentru primirea Sfintei Euharistii.

Ediții și traduceri

1. Ediții ale textului grecesc:

Georgios A. RHALLES, Michael POTLES (eds), *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, vol. 4, Atena, 1854, pp. 387, 390-391; JOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistulam ad Ephesios (homiliae 1-24)*, în PG 62, col. 28; JOANNES CHRYSOSTOMUS, *In epistulam ad Hebraeos (homiliae 1-34)*, în PG 63, col. 131-132; A.M. MALINGREY, *Jean Chrysostome. Sur le sacerdoce*, în coll. *Sources chrétiennes*, vol. 272, Éd. Cerf, Paris, 1980.

TRADUCERI ÎN LIMBI MODERNE:

Engleză: SAINT JOHN CHRYSOSTOM, *On The Priesthood*, Philip SCHAFF (ed.), vol. IX, Edinburgh, pp. 41-42; SAINT JOHN CHRYSOSTOM, *On the Priesthood*, London, 1907, pp. 46-49 (retradus în: SAINT JOHN CHRYSOSTOM, *Six Books on the Priesthood*, St Vladimir's Seminary Press, 1977).

Franceză: A.M. MALINGREY, *Jean Chrysostome. Sur le sacerdoce*, în coll. *Sources chrétiennes*, vol. 272, Éd. Cerf, Paris, 1980.

Română: Arhid. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992, pp. 473-478 [preia traducerea lui Milaș]; Nicodim MILAȘ, *Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii*, trad. Uroș Kovincici, Nicolae Popovici, vol. II, part. 2, Tipografia Diecezană, Arad, 1936, pp. 257-263.

Sârbă: Nikodim MILAŠ, *Pravila pravoslavne crkve s tumačenjima*, vol. 2, Novi Sad, 1896, pp. 549-556 [retipărire: Sibenik-Belgrad, 2004].

Κεφάλαιον κανονικόν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου.

Πῶς ἐπακτέον τὰ ἐπιτίμια τοῖς ἀμαρτάνουσι;

Οὐχ ἀπλῶς πρὸς τὸ τῶν ἀμαρτημάτων μέτρον δεῖ τὴν ἐπιτιμίαν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀμαρτανόντων στοχαζέσθαι προαιρέσεως, μὴ ποτε ῥάψαι τὸ διερῶγός βουλόμενος, χεῖρον τὸ σχίσμα ποιήσης, καὶ ἀνορθῶσαι τὸ καταπεπτωκός σπουδάζων, μείζονα ἐργάση τὴν πτῶσιν. Οἱ γὰρ ἀσθενεῖς καὶ διακεχυμένοι καὶ τὸ πλεόν τῆ τοῦ κόσμου δεδεμένοι τρυφῇ, ἔτι καὶ ἐπὶ γένει καὶ δυναστεία μέγα φρονεῖν ἔχοντες, ἡρέμα μὲν καὶ κατὰ μικρὸν ἐν οἷς ἂν ἀμάρτωσιν ἐπιστρεφόμενοι, δύναιнт' ἂν, εἰ καὶ μὴ τέλειον, ἀλλ' οὖν ἐκ μέρους τῶν κατεχόντων αὐτοὺς ἀπαλλαγῆναι κακῶν. Ἐὰν δὲ ἀθρόον τις ἐπαναγάγῃ τὴν παιδευσιν, ἐκ τῆς ἐλάττονος αὐτοὺς ἀπεστέρησε διορθώσεως. Ψυχὴ γάρ, ἐπειδὴν ἀπερυθριάσαι βιασθῆ, εἰς ἀνελπιστίαν ἐκπίπτει καὶ οὔτε προσηνέσι λόγοις εἴκει λοιπὸν, οὔτε ἀπειλῇ κάμπτεται, οὔτε εὐεργεσία προτρέπεται, ἀλλὰ γίνεται πολὺ χείρων τῆς πόλεως ἐκείνης, ἣν ὁ Προφήτης κακίζων, ἔλεγεν Ὅψις πόρνης ἐγένετό σοι καὶ ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας. Διὰ τοῦτο πολλῆς δεῖται συνέσεως τῷ ποιμένι πρὸς τὸ περισκοπεῖν πάντοθεν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν. Ὅσπερ γάρ εἰς ἀπόνοιαν αἴρονται πολλοὶ καὶ εἰς ἀπόγνωσιν τῆς ἑαυτῶν καταπίπτουσι σωτηρίας ἀπὸ τοῦ μὴ δυνηθῆναι πικρῶν ἀνασχέσθαι φαρμάκων, οὕτως εἰσὶ τινες, οἱ διὰ τὸ μὴ δοῦναι τιμωρίαν τῶν ἀμαρτημάτων ἀντίρροπον, εἰς ὀλιγωρίαν ἐκτρέπονται καὶ πολλῶν γίνονται χείρους καὶ πρὸς μείζον ἀμαρτάνειν παράγονται. Χρῆ τοίνυν μηδὲν τούτων ἀνεξέταστον ἀφεῖναι, ἀλλὰ, πάντα διερευνησάμενον ἀκριβῶς, καταλλήλως τὰς παρ' ἑαυτοῦ προσάγειν τὸν ἱερώμενον, ἵνα μὴ ματαίως αὐτῷ γίνηται ἡ σπουδῆ.

Completare canonică a Sf. Ioan Gură de Aur.

Cum trebuie aplicate epitiimiile pentru cei care păcătuiesc?

Nu se cuvîne ca epitiimia să fie dată pur și simplu după măsura păcatelor, ci să se urmărească voința celor care păcătuiesc, ca nu cumva, de vreme ce dorești să coși ceea ce a fost rupt, să faci ruptura și mai urâtă și, străduindu-te să-l îndrepti pe cel căzut, să-i produci o cădere și mai mare. Căci cei bolnavi și răvășiți și mai ales cei dedați voluptății lumești, care au însă și o percepție măreață despre neamul și demnitatea lor, dacă sunt întorși cu blândețe și puțin câte puțin de la cele în care au păcătuit, ar putea, deși nu desăvârșiți, ci numai în

parte, să se elibereze de răutățile care îi stăpânesc. Iar dacă s-ar duce dintr-odată spre îndreptare, foarte repede i-ar lipsi pe ei de corectare. Deoarece sufletul, când a fost constrâns să fie nerușinat, cade în deznădejde și nu se mai înduplecă după aceea nici prin cuvinte blânde, nici nu se întoarce prin amenințare, nici nu este îndemnat prin binefacere, ci devine mult mai rău decât acea cetate pe care profetul o muștra, zicând: „Fața ta a ajuns față de desfrânată și nu te-ai rușinat de nimic” (*Jeremia 3, 3*). De aceea, i se cuvine păstorului să aibă multă iscusință ca să vadă din toate părțile starea sufletului. Căci, precum mulți oameni, fiind cuprinși de disperare cad și în deznădejde față de mântuirea lor, din cauză că nu au putut să suporte tratamentele amare, tot așa sunt și unii, fiindcă nu le-a fost dată o epitimie pe măsura păcatelor, se întorc spre nepăsare și devin mult mai răi și se îndreaptă mai mult spre păcătuire. De aceea, nimic din acestea nu trebuie să rămână necercetat, ci, după ce s-a examinat fiecare lucru cu acrivie, preotul să dea de la el cele corespunzătoare, ca strădania lui să nu fie zadarnică.

Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῆς πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς. Περὶ τῆς θείας κοινωνίας

Πολλοὺς ὁρῶ τοὺς σώματος τοῦ Χριστοῦ μετέχοντας ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ συνηθείᾳ μᾶλλον καὶ νόμῳ, ἢ λογισμῶ καὶ διανοίᾳ καθαρᾷ ἐπόμενοι μετέχουσιν. Ἄν ἐπιστῆ, φησί, ὁ τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς καὶ τοῦ Πάσχα καιρὸς, οἷος ἂν ἦ τις, μετέχει τῶν μυστηρίων. Ἄλλ' οὐ χρὴ ἑορτὰς ἐπιτηρεῖν, ἀλλὰ συνειδὸς καθαίρειν καὶ τότε μετέχειν, ὁ γὰρ ἀκάθαρτος καὶ ἀνάξιος οὐδὲ ἐν ἑορτῇ δίκαιος ἂν εἶη μετέχειν τῆς ἁγίας καὶ φρικωδεστάτης σαρκός. Ἐνόησον γάρ, ὅτι οἱ τῆς παλαιᾶς θυσίας μετέχοντες πολλὴν ἐκέκτηντο τὴν φειδῶ, προηγνίζοντό τε καὶ πάντοθεν ἐκαθαίροντο. Σὺ δὲ θυσία προσίων, ἦν καὶ ἄγγελοι φρίπτουσι, καιρῶν περιόδοις τὸ πρᾶγμα περιορίζεις καὶ μιαραῖς χερσὶ καὶ χεῖλεσι κατατολμᾶς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ; Καὶ βασιλέα μὲν, οὐκ ἂν ἔλοιο καταφιλῆσαι, ὀδωδότης σου τοῦ στόματος, τὸν δὲ βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ ψυχῇ καταφιλεῖς ὀδωδυῖα; ὕβρις τὸ πρᾶγμα ἐστίν. Οὐκοῦν εἰ τῆς μεταλήψεως οὐκ εἰ ἄξιος, οὐδέ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς συστάσεως τῶν ἁγίων. Ἄκουσον γάρ καὶ τοῦ Κυρίου λέγοντος· Οἱ ἐν μετανοίᾳ προσέλθετε, ὅσοι δὲ μὴ μετέχουσιν, οὐ ἐν μετανοίᾳ εἰσίν.

A Sf. Ioan Gură de Aur, din comentariul la Epistola către Efeseni

Văd că mulți se împărtășesc de Trupul lui Hristos în mod simplu și întâmplător și se împărtășesc urmând mai mult obiceiului și legii decât cugetării și gândirii curate. Se spune dar că s-ar apropia timpul Sfintei Patruzecimi și al Paștilor, oricine ar fi cineva, se împărtășește de Taine. Dar nu trebuie să se aibă în vedere numai sărbătorile, ci să își curețe conștiința și apoi să se împărtășească, căci cel necurat și nevrednic nici în sărbătoarele nu are dreptul să se împărtășească de Sfântul și Preaînfricoșătorul Trup. Gândește-te că cei care luau parte la jertfa cea de demult aveau cumpătare și se purificau și se curățeau întru totul. Iar tu, când te apropii de Jertfa de care se cutremură și îngerii, stabilești această faptă după ciclicitatea perioadelor de timp și cu mâinile și buzele murdare te porți cu îndrăzneală față de trupul și sângele lui Hristos? Căci nici pe împărat nu ai alege să îl săruți, dacă gura ta miroase urât, dar pe Împăratul cerurilor Îl săruți cu sufletul urât mirositor? Această faptă este o defăimare. De aceea, dacă nu ești vrednic de Împărtășanie, nu ești vrednic nici de rugăciune și de starea celor vrednici. Ascultă de Domnul, Care spune: „cei ce sunt în pocăință să se apropie, iar cei ce nu se împărtășesc, nici nu sunt în pocăință”.

Τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

Περὶ τῆς θείας κοινωνίας

Πολλοὶ τῆς θυσίας ταύτης ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μεταλαμβάνουσιν, ἕτεροι δὲς, ἄλλοι πολλάκις· πρὸς οὓς ἅπαντας ἡμῖν ὁ λόγος ἐστίν. Οὐ πρὸς τοὺς ἐνταῦθα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ καθεζομένους· ἐκεῖνοι γὰρ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιοῦσι. Τίνας οὖν χρὴ ἐπαινέσαι, τοὺς ἅπαξ, τοὺς πολλάκις ἢ τοὺς ὀλιγάκις; Οὔτε τοὺς ἅπαξ, οὔτε τοὺς πολλάκις, οὔτε τοὺς ὀλιγάκις, ἀλλὰ τοὺς μετὰ καθαρῶ συνειδότος, τοὺς μετὰ βίου ἀλήπτου. Οἱ τοιοῦτοι ἀεὶ προσίτωσαν, οἱ δὲ μὴ τοιοῦτοι μηδ' ἅπαξ. Τί δήποτε; Ὅτι κριμα ἑαυτοῖς λαμβάνουσι καὶ κατάκριμα καὶ κόλασιν καὶ τιμωρίαν. Καὶ μὴ θαυμάσης· ὥσπερ γὰρ ἡ τροφή, φύσει οὔσα θρεπτικὴ, ἐὰν εἰς κακόχυμον ἐμέσῃ, πάντα ἀπόλλυσι καὶ διαφθείρει καὶ γίνεται νόσου ἀφορμὴ οὕτω δὴ καὶ τὰ τῶν ἁγίων μυστήρια. Τραπεζῆς ἀπολαύεις πνευματικῆς, καὶ πάλιν φύρεις βορβόρω τὸ στόμα; Μύρω χρίεις, καὶ πάλιν δυσωδίας πληροῖς μετ' ἐνιαυτὸν τῆς μεταλήψεως μετέχων; Τεσσαράκοντα ἡμέρας οἶε ἀρκεῖν σοι πρὸς καθαρισμόν τῶν ἁμαρτημάτων παντὸς τοῦ

χρόνου, καὶ πάλιν, ἑβδομάδος παρελθούσης, ἐκδίδως σαυτὸν τοῖς προτέροις; Εἶπε δὴ μοι, ἐάν ὑγιάνας, μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπὸ νόσου μακρᾶς, πάλιν ἐκδίδως τοῖς νοσοποιοῖς σιτίοις, οὐχὶ καὶ τὸν πρότερον κόπον ἀπώλεσας καὶ ἑαυτὸν μειζόνως ἔβλαψας; Εἰ γὰρ τὰ φυσικὰ μεθίστανται, πολλῶ μᾶλλον τὰ τῆς προαιρέσεως. Ἡμέρας τεσσαράκοντα ἀπονέμεις τῇ ὑγείᾳ τῆς ψυχῆς, τάχα δὲ οὐ τεσσαράκοντα, καὶ προσδοκᾶς ἐξιλεώσασθαι τὸν Θεόν; Παίξεις; εἶπέ μοι. Οὐκοῦν διὰ τοῦτο καὶ ὁ διάκονος ἐπιφωνεῖ, λέγων· Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Τουτέστιν, ὅς οὐκ ἔστιν ἅγιος, μὴ προσίτω· οὐχ ἀπλῶς φησιν, ἀμαρτημάτων καθαρός, ἀλλὰ ἅγιος.

A Sf. Ioan Gură de Aur, din comentariul la Evrei.

Despre Dumnezeuiasca Împărtășire

Mulți se împărtășesc de această Jertfă o dată pe an, alții de două ori, alții mai des. Cuvântul nostru este pentru toți aceștia, dar nu numai pentru cei de aici, ci și pentru cei care stau în pustiu, căci ei fac acest lucru o singură dată pe an. Astfel, pe care trebuie oare să-i lăudăm, pe cei care [se împărtășesc] o singură dată, sau care [se împărtășesc] de multe ori, sau de puține ori? Nici pe cei care se împărtășesc o singură dată, nici pe cei de multe ori, nici pe cei de puține ori, ci pe cei care [se împărtășesc] cu conștiința curată și cu o viață nebiruită. Unii ca aceștia să fie prezenți întotdeauna, iar cei care nu sunt ca aceștia, nici măcar o singură dată. Dar de ce? Fiindcă iau asupra lor judecată și osândă, pedeapsă și condamnare. Și să nu te miri, căci precum hrana, care este hrănitore pentru fire, dacă ești bolnav de sucuri gastrice rele, distruge și strică totul și devine pricină de boală, tot astfel și Sfintele Taine. Oare te bucuri de masa duhovnicească și îți întinezi din nou gura cu noroi? Te ungi cu mir și te umpli apoi de miros neplăcut, și, luând parte la Împărtășanie după un an, crezi că îți sunt suficiente patruzeci de zile pentru curățirea de cele păcătuite tot timpul și, după ce a trecut o săptămână, te dedai din nou celor de mai înainte? Spune-mi, dacă te-ai vindecat după patruzeci de zile de o boală îndelungată și te dedai din nou roadelor aducătoare de boală, nu ai distrus oare osteneala ta de mai înainte și te-ai vătămat pe tine însuși mai grav? Căci dacă cele firești sunt schimbate, cu atât mai mult cele care aparțin voinței. Tu oferi patruzeci de zile pentru însănătoșirea trupului și probabil nu aștepti nici măcar patruzeci de zile ca Dumnezeu să se împăciuiască. Spune-mi, oare glumești?

De aceea și diaconul rostește, zicând: „Sfintele pentru sfinți”, adică cel ce nu este sfânt să nu se apropie. Nu spune simplu: cel care este curat de păcate, ci cel care este sfânt.

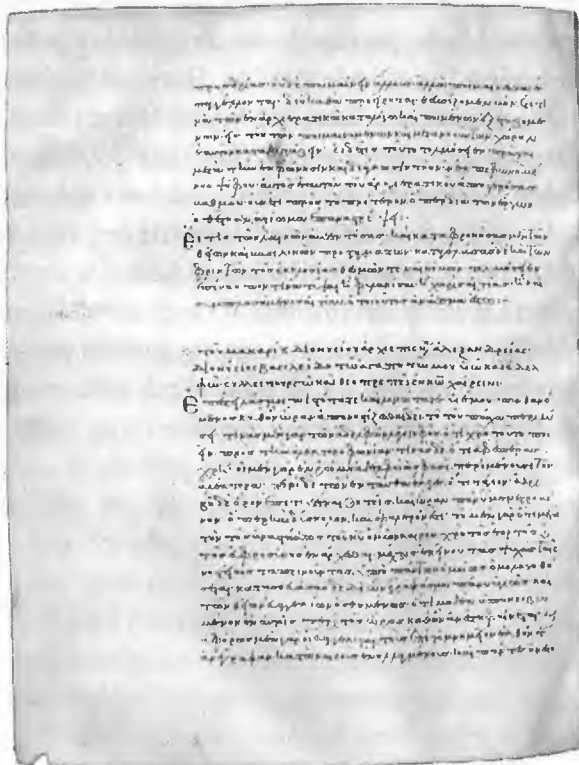
*Απόκρισις τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου, ἐρωτηθέντος, πότερον καλόν,
τὸ συνεχῶς κοινωνεῖν, ἢ ἐκ διαλειμμάτων;*

Τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· Δοκιμαζέτω ἕκαστος ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω, ὁ γὰρ ἀναξίως ἐσθίων καὶ πίνων, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί· εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διακρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα, κρινόμενοι δέ, ὑπὸ Κυρίου παιδεύομεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. Εὐδὴλον ὅτι χρῆ προαγνίσειν καὶ προκαθαίρειν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάσης ἐναντίας πράξεως καὶ οὕτω προσιέναι τῇ θεῖα μυσταγωγίᾳ, ἵνα μὴ εἰς ὄλεθρον ψυχῆς καὶ σώματος γένηται. Φησὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ Μωσέως πρὸς τὸν Ἰσραὴλ· Πᾶς ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἔλθῃ ἀπὸ παντὸς τοῦ σπέρματος ὑμῶν πρὸς τὰ ἅγια, ὅσα ἂν ἀγιάζωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐτῶν ἐπ' αὐτοῖς, ἐξολοθρεύσει Κύριος τὴν ψυχὴν ἐκείνην. Καὶ πάλιν· Εὐλαβεῖς ποιήσατε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν ἐν τῷ μιαίνειν αὐτοὺς τὴν σκηνὴν μου. Ἐνθεν γὰρ ὁ ἀπόστολος λέγει πρὸς τοὺς ἀναξίως κοινωνοῦντας, ὡς εἴρηται, ὅτι διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί, τουτέστιν ἀσθενοῦσι καὶ τελευτῶσι. Διὸ δὴ καὶ ὁ θεῖος Δαυὶδ, ὅτε ἔμελλεν ἐσθίειν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, οἵτινες ὑπῆρχον προτύπωσης τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο εὐθύς ἠρώτησεν ὁ ἀρχιερεὺς τῷ Δαυίδ, εἰ καθαροὶ εἰσὶν ἀπὸ κοίτης γυναικός, καὶ τότε δέδωκεν αὐτοῖς τοὺς ἄρτους.

*Răspunsul Sfântului Anastasie, care a fost întrebat cum este mai bine să fie
Împărtășirea, în mod continuu sau la perioade mai îndepărtate?*

Fiindcă Apostolul spune: „Fiecare să se cerceteze pe el însuși și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel care mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci dacă ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea” (1 Corinteni 11, 28-32). Este evident

că trebuie să ne sfințim și să ne curățim mai înainte pe noi înșine de toată fapta contrară și astfel să ne apropiem de Dumnezeuasca Taină, ca să nu fie spre pieirea sufletului și a trupului. Căci și Dumnezeu spune lui Israel, prin Moise: „Fiecare om care ar veni din seminția voastră spre cele sfinte, pe care le-ar sfinți fiii lui Israel pentru Domnul, dacă necurăția lor este asupra lor, Domnul va nimici acel suflet” (*Leviticul 22, 3*). Și iarăși: „Faceți pe fiii lui Israel curați de necurățiile lor, ca să nu întineze cortul meu” (*Leviticul 15, 31*). Astfel, Apostolul spune celor care se împărtășesc în chip nevrednic, după cum s-a afirmat, că din această cauză „mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au adormit”, adică sunt bolnavi și mor. De aceea, și dumnezeiescul David și cei împreună cu el, când au avut de gând să mănânce pâinile punerii înainte, care reprezintă preînchipuirea trupului lui Hristos, arhiereul l-a întrebat dacă sunt curați de unirea cu vreo femeie, și după aceea le-a dat pâinile.

Canoanele Sfântului Dionisie cel Mare,
Codex Oxoniensis Bodleianus Baroccianus Graecus 185,
colecție de canoane și alte lucrări teologice,
sec. al XI-lea, f. 118v

Canoanele Sfântului Grigorie Taumaturgul,
Codex Oxoniensis Bodleianus Baroccianus Graecus 185,
colecție de canoane și alte lucrări teologice,
sec. al XI-lea, f. 125

CUPRINS

Canonul 3 Petru al Alexandriei / 45

Canonul 4 Petru al Alexandriei / 45

Canonul 5 Petru al Alexandriei / 46

Canonul 6 Petru al Alexandriei / 48

Canonul 7 Petru al Alexandriei / 48

Canonul 8 Petru al Alexandriei / 49

Canonul 9 Petru al Alexandriei / 50

Canonul 10 Petru al Alexandriei / 52

Canonul 11 Petru al Alexandriei / 54

Canonul 12 Petru al Alexandriei / 56

Canonul 13 Petru al Alexandriei / 57

Canonul 14 Petru al Alexandriei / 59

Canonul 15 Petru al Alexandriei / 60

**CANOANELE SFÂNTULUI ATANASIE CEL MARE,
ARHIEPISCOPUL ALEXANDRIEI (296-†373) / 61**

Canonul 1 Atanasie al Alexandriei / 70

Canonul 2 Atanasie al Alexandriei / 75

Canonul 3 Atanasie al Alexandriei / 79

**CANOANELE SFÂNTULUI VASILE CEL MARE,
ARHIEPISCOPUL CEZAREEI CAPADOCIEI (330-†379) / 82**

Prima Epistolă canonică a Sfântului Vasile cel Mare
către Amfilohie de Iconiu. Prolog / 91

Canonul 1 Vasile cel Mare / 91

Canonul 2 Vasile cel Mare / 96

Canonul 3 Vasile cel Mare / 96

Canonul 4 Vasile cel Mare / 97

Canonul 5 Vasile cel Mare / 98

Canonul 6 Vasile cel Mare / 98

Canonul 7 Vasile cel Mare / 99

Canonul 8 Vasile cel Mare / 99

Canonul 9 Vasile cel Mare / 102

CUPRINS

Canonul 10 Vasile cel Mare /	103
Canonul 11 Vasile cel Mare /	105
Canonul 12 Vasile cel Mare /	105
Canonul 13 Vasile cel Mare /	105
Canonul 14 Vasile cel Mare /	106
Canonul 15 Vasile cel Mare /	106
Canonul 16 Vasile cel Mare /	107
A doua epistolă canonică a Sfântului Vasile cel Mare. Prolog /	108
Canonul 17 Vasile cel Mare /	108
Canonul 18 Vasile cel Mare /	109
Canonul 19 Vasile cel Mare /	111
Canonul 20 Vasile cel Mare /	112
Canonul 21 Vasile cel Mare /	112
Canonul 22 Vasile cel Mare /	113
Canonul 23 Vasile cel Mare /	114
Canonul 24 Vasile cel Mare /	114
Canonul 25 Vasile cel Mare /	115
Canonul 26 Vasile cel Mare /	115
Canonul 27 Vasile cel Mare /	116
Canonul 28 Vasile cel Mare /	116
Canonul 29 Vasile cel Mare /	117
Canonul 30 Vasile cel Mare /	118
Canonul 31 Vasile cel Mare /	118
Canonul 32 Vasile cel Mare /	118
Canonul 33 Vasile cel Mare /	119
Canonul 34 Vasile cel Mare /	119
Canonul 35 Vasile cel Mare /	119
Canonul 36 Vasile cel Mare /	119
Canonul 37 Vasile cel Mare /	120
Canonul 38 Vasile cel Mare /	120

CUPRINS

Canonul 39 Vasile cel Mare /	120
Canonul 40 Vasile cel Mare /	120
Canonul 41 Vasile cel Mare /	121
Canonul 42 Vasile cel Mare /	121
Canonul 43 Vasile cel Mare /	121
Canonul 44 Vasile cel Mare /	122
Canonul 45 Vasile cel Mare /	122
Canonul 46 Vasile cel Mare /	122
Canonul 47 Vasile cel Mare /	122
Canonul 48 Vasile cel Mare /	123
Canonul 49 Vasile cel Mare /	124
Canonul 50 Vasile cel Mare /	124
Canonul 51 Vasile cel Mare /	124
Canonul 52 Vasile cel Mare /	125
Canonul 53 Vasile cel Mare /	125
Canonul 54 Vasile cel Mare /	125
Canonul 55 Vasile cel Mare /	126
Canonul 56 Vasile cel Mare /	126
Canonul 57 Vasile cel Mare /	127
Canonul 58 Vasile cel Mare /	127
Canonul 59 Vasile cel Mare /	128
Canonul 60 Vasile cel Mare /	128
Canonul 61 Vasile cel Mare /	128
Canonul 62 Vasile cel Mare /	128
Canonul 63 Vasile cel Mare /	129
Canonul 64 Vasile cel Mare /	129
Canonul 65 Vasile cel Mare /	129
Canonul 66 Vasile cel Mare /	129
Canonul 67 Vasile cel Mare /	130
Canonul 68 Vasile cel Mare /	130

CUPRINS

Canonul 69 Vasile cel Mare /	130
Canonul 70 Vasile cel Mare /	130
Canonul 71 Vasile cel Mare /	131
Canonul 72 Vasile cel Mare /	131
Canonul 73 Vasile cel Mare /	131
Canonul 74 Vasile cel Mare /	131
Canonul 75 Vasile cel Mare /	132
Canonul 76 Vasile cel Mare /	133
Canonul 77 Vasile cel Mare /	133
Canonul 78 Vasile cel Mare /	133
Canonul 79 Vasile cel Mare /	134
Canonul 80 Vasile cel Mare /	134
Canonul 81 Vasile cel Mare /	134
Canonul 82 Vasile cel Mare /	135
Canonul 83 Vasile cel Mare /	136
Canonul 84 Vasile cel Mare /	136
Canonul 85 Vasile cel Mare /	136
Canonul 86 Vasile cel Mare /	136
Epistola lui Vasile cel Mare către Diodor de Tars, cu privire la cel care ia în căsătorie două surori /	138
Canonul 87 Vasile cel Mare /	139
Canonul 88 Vasile cel Mare /	144
Canonul 89 Vasile cel Mare /	146
Canonul 90 Vasile cel Mare /	148
Canonul 91 Vasile cel Mare /	150
Canonul 92 Vasile cel Mare /	155
CANOANELE SAU RĂSPUNSURILE CANONICE ALE LUI TIMOTEI AL ALEXANDRIEI (+385) /	157
Canonul 1 Timotei al Alexandriei /	161
Canonul 2 Timotei al Alexandriei /	161
Canonul 3 Timotei al Alexandriei /	161

CUPRINS

- Canonul 4 Timotei al Alexandriei / 162
- Canonul 5 Timotei al Alexandriei / 162
- Canonul 6 Timotei al Alexandriei / 163
- Canonul 7 Timotei al Alexandriei / 163
- Canonul 8 Timotei al Alexandriei / 163
- Canonul 9 Timotei al Alexandriei / 164
- Canonul 10 Timotei al Alexandriei / 164
- Canonul 11 Timotei al Alexandriei / 164
- Canonul 12 Timotei al Alexandriei / 165
- Canonul 13 Timotei al Alexandriei / 165
- Canonul 14 Timotei al Alexandriei / 166
- Canonul 15 Timotei al Alexandriei / 166
- Canonul 16 Timotei al Alexandriei / 167
- Canonul 17 Timotei al Alexandriei / 167
- Canonul 18 Timotei al Alexandriei / 167
- CANONUL SFÂNTULUI GRIGORIE DE NAZIANZ / 168**
- Canonul Sf. Grigorie de Nazianz / 171
- CANONUL SFÂNTULUI AMFILOHIE DE ICONIU (†396/400) / 173**
- Canonul Sfântului Amfilohie de Iconiu / 176
- CANOANELE SFÂNTULUI GRIGORIE DE NYSSA (†395) / 179**
- Canonul 1 Grigorie de Nyssa / 182
- Canonul 2 Grigorie de Nyssa / 186
- Canonul 3 Grigorie de Nyssa / 188
- Canonul 4 Grigorie de Nyssa / 189
- Canonul 5 Grigorie de Nyssa / 192
- Canonul 6 Grigorie de Nyssa / 195
- Canonul 7 Grigorie de Nyssa / 197
- Canonul 8 Grigorie de Nyssa / 198
- CANOANELE LUI TEOFIL AL ALEXANDRIEI (†412) / 200**
- Canonul 1 Teofil al Alexandriei / 204

CUPRINS

- Canonul 2 Teofil al Alexandriei / 204
Canonul 3 Teofil al Alexandriei / 205
Canonul 4 Teofil al Alexandriei / 206
Canonul 5 Teofil al Alexandriei / 206
Canonul 6 Teofil al Alexandriei / 206
Canonul 7 Teofil al Alexandriei / 207
Canonul 8 Teofil al Alexandriei / 208
Canonul 9 Teofil al Alexandriei / 208
Canonul 10 Teofil al Alexandriei / 208
Canonul 11 Teofil al Alexandriei / 209
Canonul 12 Teofil al Alexandriei / 209
Canonul 13 Teofil al Alexandriei / 209
Canonul 14 Teofil al Alexandriei / 210
- CANOANELE SFÂNTULUI CHIRIL AL ALEXANDRIEI (†444) / 211**
- Canonul 1 Chiril al Alexandriei / 214
Canonul 2 Chiril al Alexandriei / 216
Canonul 3 Chiril al Alexandriei / 217
Canonul 4 Chiril al Alexandriei / 217
Canonul 5 Chiril al Alexandriei / 219
- EPISTOLA SAU CANONUL LUI GHENADIE
AL CONSTANTINOPOLULUI (†471) / 220**
- Canonul lui Ghenadie al Constantinopolului / 222
- EPISTOLA SAU CANONUL SFÂNTULUI TARASIE
AL CONSTANTINOPOLULUI (†806) / 228**
- Canonul Sfântului Tarasie al Constantinopolului / 230
Canonul 29 Apostolic / 234
Din *Faptele Apostolilor* (8, 18-23) / 234
Din cartea a treia a *Regilor* / 234
Din cartea a patra a *Regilor* / 235
Din interpretarea Sfântului Vasile cel Mare la Cartea *Isaia* / 236

CUPRINS

Cuvânt al Sfântului Vasile cel Mare din scrisoarea către episcopii de sub autoritatea lui, ca să nu hirotonească pentru bani (din Can. 90 al Sfântului Vasile cel Mare) / 237

Din viața Sfântului Ioan Gură de Aur / 237

Din canoanele celor 630 de Sfinți Părinți întruniți în Calcedon / 239

Din epistola enciclică a preasfințitului Ghenadie, arhiepiscopul Constantinopolului, și a sinodului împreună cu el / 240

Din canoanele celui de-al Șaselea Sinod / 241

CANOANELE ÎNTREGITOARE ȘI PRESCRIPTIILE CANONICE / 243

Canoanele din *Canoniconul* Sfântului Ioan Ajunătorul / 249

Prolog / 249

Canonul 1 Ioan Ajunătorul. Despre lepădare / 251

Canonul 2 Ioan Ajunătorul. Despre vrăjitorie / 252

Canonul 3 Ioan Ajunătorul. Cum a redus Ioan Ajunătorul perioadele de pocăință? / 254

Canonul 4 Ioan Ajunătorul / 254

Canonul 5 Ioan Ajunătorul / 255

Canonul 6 Ioan Ajunătorul / 255

Canonul 7 Ioan Ajunătorul / 255

Canonul 8 Ioan Ajunătorul / 255

Canonul 9 Ioan Ajunătorul / 255

Canonul 10 Ioan Ajunătorul / 256

Canonul 11 Ioan Ajunătorul / 256

Canonul 12 Ioan Ajunătorul / 256

Canonul 13 Ioan Ajunătorul / 256

Canonul 14 Ioan Ajunătorul / 257

Canonul 15 Ioan Ajunătorul / 257

Canonul 16 Ioan Ajunătorul / 257

Canonul 17 Ioan Ajunătorul / 258

Canonul 18 Ioan Ajunătorul / 258

Canonul 19 Ioan Ajunătorul. Despre cel căsătorit a doua și a treia oară / 259

CUPRINS

- Canonul 20 Ioan Ajunătorul. Despre adulter / 259
- Canonul 21 Ioan Ajunătorul / 259
- Canonul 22 Ioan Ajunătorul / 260
- Canonul 23 Ioan Ajunătorul. Despre unirea cu ereticii / 260
- Canonul 24 Ioan Ajunătorul. Despre incest / 260
- Canonul 25 Ioan Ajunătorul / 261
- Canonul 26 Ioan Ajunătorul. Despre unirea cu propria soacră / 262
- Canonul 27 Ioan Ajunătorul / 263
- Canonul 28 Ioan Ajunătorul.
Despre femeile în perioada menstruației / 263
- Canonul 29 Ioan Ajunătorul. Despre homosexualitate / 264
- Canonul 30 Ioan Ajunătorul / 264
- Canonul 31 Ioan Ajunătorul.
În legătură cu partea impulsivă a sufletului. Despre omor / 265
- Canonul 32* Ioan Ajunătorul / 265
- Canonul 32 Ioan Ajunătorul / 265
- Canonul 33 Ioan Ajunătorul / 266
- Canonul 34 Ioan Ajunătorul / 266
- Canonul 35 Ioan Ajunătorul / 266
- Canonul 36 Ioan Ajunătorul / 267
- Canonul 37 Ioan Ajunătorul / 267
- Canonul 38 Ioan Ajunătorul / 268
- Canonul 39 Ioan Ajunătorul / 268
- Canonul 40 Ioan Ajunătorul / 268
- Canonul 41 Ioan Ajunătorul. Despre furt / 269
- Canonul 42 Ioan Ajunătorul / 269
- Canonul 43 Ioan Ajunătorul. Despre jefuitorii de morminte / 269
- Canonul 44 Ioan Ajunătorul. Despre sacrilegiu / 269
- Canonul 45 Ioan Ajunătorul. Despre sperjur / 270
- Canonul 46 Ioan Ajunătorul / 270
- Canonul 47 Ioan Ajunătorul / 270

CUPRINS

Canonul 48 Ioan Ajunătorul / 271

Alte canoane din *Canoniconul* lui Ioan Ajunătorul / 271

**CANOANELE SFÂNTULUI NICHIFOR MĂRTURISITORUL,
PATRIARHUL CONSTANTINOPOLULUI / 276**

Canonul 1 Nichifor Mărturisorul / 276

Canonul 2 Nichifor Mărturisorul / 276

Canonul 3 Nichifor Mărturisorul / 276

Canonul 4 Nichifor Mărturisorul / 276

Canonul 5 Nichifor Mărturisorul / 277

Canonul 6 Nichifor Mărturisorul / 277

Canonul 7 Nichifor Mărturisorul / 277

Canonul 8 Nichifor Mărturisorul / 277

Canonul 9 Nichifor Mărturisorul / 278

Canonul 10 Nichifor Mărturisorul / 278

Canonul 11 Nichifor Mărturisorul / 278

Canonul 12 Nichifor Mărturisorul / 278

Canonul 13 Nichifor Mărturisorul / 278

Canonul 14 Nichifor Mărturisorul / 279

Canonul 15 Nichifor Mărturisorul / 279

Canonul 16 Nichifor Mărturisorul / 279

Canonul 17-18 Nichifor Mărturisorul / 279

Canonul 19 Nichifor Mărturisorul / 280

Canonul 20 Nichifor Mărturisorul / 280

Canonul 21 Nichifor Mărturisorul / 280

Canonul 22 Nichifor Mărturisorul / 280

Canonul 23 Nichifor Mărturisorul / 281

Canonul 24 Nichifor Mărturisorul / 281

Canonul 25 Nichifor Mărturisorul / 281

CUPRINS

Canonul 26 Nichifor Mărturisitorul /	281
Canonul 27 Nichifor Mărturisitorul /	282
Canonul 28 Nichifor Mărturisitorul /	282
Canonul 29 Nichifor Mărturisitorul /	282
Canonul 30 Nichifor Mărturisitorul /	283
Canonul 31 Nichifor Mărturisitorul /	283
Canonul 32 Nichifor Mărturisitorul /	283
Canonul 33 Nichifor Mărturisitorul /	283
Canonul 34 Nichifor Mărturisitorul /	283
Canonul 35 Nichifor Mărturisitorul /	284
Canonul 36 Nichifor Mărturisitorul /	284
Canonul 37 Nichifor Mărturisitorul /	284
Canonul 38 Nichifor Mărturisitorul /	285
Canonul 39 (1 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	285
Canonul 40 (2 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	286
Canonul 41 (3 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	286
Canonul 42 (4 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	286
Canonul 43 (5 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	286
Canonul 44 (6 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	287
Canonul 45 (7 din 7) Nichifor Mărturisitorul /	287
Canonul 46 (1 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	287
Canonul 47 (2 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	288
Canonul 48 (3 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	288
Canonul 49 (4 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	288
Canonul 50 (5 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	289
Canonul 51 (6 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	289
Canonul 52 (7 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	289
Canonul 53 (8 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	290
Canonul 54 (9 din 9) Nichifor Mărturisitorul /	290

CUPRINS

Epistola canonică a Sfântului Teodor Studitul
(atribuită lui Nichifor al Constantinopolului) / 290

Întrebarea 1 / 291

Întrebarea 2 / 292

Întrebarea 3 / 292

Întrebarea 4 / 293

Întrebarea 5 / 294

Întrebarea 6 / 294

Întrebarea 7 / 294

Întrebarea 8 / 295

Întrebarea 9 / 296

Întrebarea 10 / 296

Întrebarea 11 / 297

Întrebarea 12 / 298

Întrebarea 13 / 298

Întrebarea 14 / 299

Întrebarea 15 / 300

Întrebarea 16 / 301

Întrebarea 17 / 301

CANOANELE LUI NICOLAE AL III-LEA AL CONSTANTINOPOLULUI / 302

Întrebarea 1 Către Nicolae al Constantinopolului / 302

Întrebarea 2 Către Nicolae al Constantinopolului / 302

Întrebarea 3 Către Nicolae al Constantinopolului / 303

Întrebarea 4 Către Nicolae al Constantinopolului / 303

Întrebarea 5 Către Nicolae al Constantinopolului / 303

Întrebarea 6 Către Nicolae al Constantinopolului / 304

Întrebarea 7 Către Nicolae al Constantinopolului / 304

Întrebarea 8 Către Nicolae al Constantinopolului / 305

Întrebarea 9 Către Nicolae al Constantinopolului / 305

Întrebarea 10 Către Nicolae al Constantinopolului / 306

Întrebarea 11 Către Nicolae al Constantinopolului / 306

CUPRINS

PRESCRIPTII CANONICE / 307

**PRESCRIPTIILE CANONICE PRELUATE DIN OPERA
SFÂNTULUI VASILE CEL MARE / 307**

Povățuirea Sfântului Vasile cel Mare către preot,
despre harul dumnezeiesc / 309

Povățuirea Sf. Vasile cel Mare din epistola
către patriciana Chesaria / 310

Prescripția Sf. Vasile cel Mare din Epistola către cei din Nicopole / 312

**PRESCRIPTIILE CANONICE PRELUATE DIN OPERA
SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR / 313**

Completare canonică a Sf. Ioan Gură de Aur. Cum trebuie aplicate
epitimiile pentru cei care păcătuiesc? / 314

A Sf. Ioan Gură de Aur, din comentariul la *Epistola către Efeseni* / 315

A Sf. Ioan Gură de Aur, din comentariul la *Evrei*.

Despre Dumnezeiasca Împărtășire / 317

Răspunsul Sfântului Anastasie, care a fost întrebat
cum este mai bine să fie Împărtășirea, în mod continuu
sau la perioade mai îndepărtate? / 318